T.C.

İstanbul Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Arkeoloji Anabilim Dalı

Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Küllüoba Höyüğü Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Küçük Buluntuları (Yontmataş Aletler ve Metal Eserler Hariç)

Beyil ÖNER

2501040411

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. Turan EFE

İstanbul 2009

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz **PROTOHİSTORYA VE ÖN ASYA ARKEOLOJİSİ BİLİM** Dalında **2501040411** numaralı **BEYİL ÖNER'İN** hazırladığı **"KÜLLÜOBA HÖYÜĞÜ GEÇ KALKOLİTİK VE İLK TUNÇ ÇAĞI KÜÜK BULUNTULARI (YONTMATAŞ ALETLER VE METAL ESERLER HARİÇ)"** konulu **YÜKSEK LİSANS/** ~~**DOKTORA TEZİ**~~ ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI,** Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca **10.04.2009 CUMA** günü Saat:13.00'de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin .....Kabulü.....'ne* **OYBİRLİĞİ /**~~**OYÇOKLUĞUYLA**~~ karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA
PROF. DR. TURAN EFE	Kabul	
PROF. DR. GÜLSÜN UMURTAK	Kabul	
PROF. DR. NUR BALKAN ATLI	Kabulü	
PROF. DR. SEVİL GÜLÇUR	Kabul	
DOÇ. DR. ŞEVKET DÖNMEZ	Kabul	

Besim Ömer Paşa Caddesi Beyazıt-34452-İstanbul
Tel: 0 212 440 00 00 Fax: 0 212 440 03 40

Küllüoba Höyüğü Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağları Küçük Buluntuları

(Yontmataş Aletler ve Metal Eserler Hariç)

Beyil Öner

Öz

Mimari ve çanak-çömlek buluntuları dışında, kazılarda ele geçirilen ve günlük yaşamda kullanıldığını bildiğimiz çeşitli aletler, statü eşyaları ve dini semboller gibi buluntu grupları için arkeolojide "küçük buluntu" tanımlaması kullanılır. Bu buluntular insanoğlunun yaşam şeklinden, beslenme alışkanlıklarına, tanrıyı algılayış biçiminden sanatına kadar birçok konunun açıklığa kavuşmasına katkıda bulunur; dolayısıyla, özellikle tarihöncesi dönem kültürlerinin tanımlanması ve yayılım alanlarının belirlenmesinde, çevre ve uzak bölgelerle olan kültürel ve ticari ilişkilerin boyutlarının saptanmasında -bazı durumlarda- mimari ve çanak çömlekten de daha fazla önem taşıyabilir.

İşte bu çalışmada, Küllüoba Höyüğü'nde 1996-2007 yılları arasında gerçekleştirilen kazılarda, Geç Kalkolitik sonlarından İTÇ III ortalarına kadar olan zaman dilimine ait yerleşim katlarında ele geçirilen (yontmataş aletler ve metal eserler hariç) küçük buluntular ele alınmıştır. Kil, kemik ve taştan şekillendirilmiş olan bu buluntular toplam 1515 adettir.

Söz konusu höyükte, Geç Kalkolitik sonlarından M.Ö. 2 binyıla başlarına kadar kesintisiz yerleşilmiş olması Küllüoba'yı, batı Anadolu'nun bilinen en uzun stratigrafilerine sahip üç veya dört yerleşmesinden biri konumuna getirmiştir. Bu durum –diğer buluntu grupları için olduğu kadar- küçük buluntuların kronolojik olarak değerlendirilmesi açısından da ideal bir durum yaratmıştır.

Bu çalışmada, her küçük buluntu grubu hakkında genel bilgiler verilmiş, işlevleri konusunda görüşler ileri sürülmüş ve bunlar gruplara ve alt gruplara ayrılmak suretiyle tipolojik olarak incelenmiştir; eğer varsa, içerdikleri bezemeler tanıtılmış ve gruplandırılmıştır. Daha sonra, her bir buluntu grubunun yakın ve uzak bölgelerle karşılaştırılması yapılmıştır.

Sonuç bölümünde genel bir değerlendirmesi yapılan Küllüoba küçük buluntularının, yukarıda değinilen hususların açıklığa kavuşmasında bazı yönlerden oldukça önemli katkılarda bulunduğunu söyleyebiliriz.

Abstract

The Late Chalcolithic and Early Bronze Age Small Finds of Küllüoba (Excluding Chipped Stone and Metal Artifacts)

Beyil Öner

In archeology, the term 'small finds' is used for defining group of finds such as ordinary tools used in daily life, prestige items and religious symbols -excluding architecture and pottery- recovered in the excavations. This group of finds contributes to the clarification of several issues ranging from people's life style and nutritional habits to the perception of God and rendering art. In certain cases, they can be even be more crucial for defining cultures and determining their distribution areas and the dimensions of cultural and trade relations with both neigbouring and far-reaching areas.

In this thesis, small finds -excluding chipped stone and metal Artifacts- coming from the timespan stretching from the end of the Late chalcolithic up to the mid-EBA recovered at Küllüoba between the years of 1996-2007 have been under study. These finds shaped from clay, bone and stone are 1515 in total.

The uninterrupted sequence covering the timespan from the ends of the Late Chalcolithic up to the end of the EBA made Küllüoba one of the known three or four sites having longest stratigraphies in western Anatolia. This is as much crucial as the other find groups for the chronological evaluation of the small finds.

For each group of small finds, a general assesment has been given and made certain considerations on their possible functions and given typological evaluations by dividing them into groups and sub-groups; the decorations on them are introduced and classified . At the end of each group, comparisons have been made with both the neighbouring and far reaching areas.

As a conclusion, we can say that Küllüoba small finds which have been under study here, make, in certain cases, an invaluable contribution to the clarification of certain issues cited above.

Önsöz

Eskişehir ili, Seyitgazi İlçesi sınırları içinde konumlanan Küllüoba Höyüğü; Ankara, Konya ve Afyon yönlerinden gelen doğal ulaşım yollarının bir araya geldiği Yukarı Sakarya ovalarının batı kesiminde yer alır. Trafik buradan Eskişehir ovası ve Bozhöyük yakınlarındaki doğal geçitle de Marmara Bölgesi, Kuzey Ege ve Güneydoğu Avrupa'ya bağlanır. İşte Küllüoba'nın Anadolu içleri ile Marmara Bölgesi ve gerisindeki Balkanlar'ı birbirine bağlayan bu önemli doğal ulaşım yolu üzerinde yer alması, burada ele geçirilen malzemenin nitelik ve niceliğine yeterince yansımış durumdadır.

Höyükte, kabaca M.Ö. 4. Binyıl ortalarından M.Ö.2. binyıl başlarına kadar olan kesintisiz yerleşildiği anlaşılmaktadır. Bu zaman dilimini; madenciliğin giderek yaygınlaştığı, bunun yanında yontma taş teknolojisin önemini kaybettiği; zamanla gelişkin köylerin artık belirli siyasi ve dini organizyonlar altında toplanmaya başladığı; yerleşmelerin büyüyerek geliştiği, yönetici sınıf-halk ayrımının, aşağı ve yukarı şehir olgusunun ve kamuya ait olabilecek yapıların ortaya çıkmasıyla kendini gösterdiği; giderek artan artı ürünün doğal sonucu olarak da ticaretin yoğunlaştığı bir dönem olarak tanımlayabiliriz. İşte 5.4.evrelerden, II A evresine kadar açık bir şekilde izlenebilen bu gelişimin, Küllüoba'da belli oranda küçük buluntular üzerinde de etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Bu tez kapsamında Küllüoba'da 12 kazı sezonu boyunca ele geçirilmiş olan 1515 küçük buluntu incelenmiştir. Öncelikle bana bu tez konusunu öneren, beni görüşleriyle bilgilendirip, yönlendiren ve sabrını esirgemeyen sevgili Hocam Prof. Dr.Turan Efe'ye; hiçbir zaman ilgisini, sevgisini ve yardımlarını eksik etmeyen sevgili eşleri Deniz Ay-Efe'ye en içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, arkeolojiye daha bir tutkuyla bağlanmamda büyük rol oynayan, beni yönlendiren, destekleyen ve yardımlarını esirgemeyen sevgili Hocam Prof.Dr. Mehmet Özsait'e bu vesileyle minnet ve şükranlarımı bildiririm.

Bu çalışma süresince yardımlarını esirgemeyen Araş.Görevlileri Deniz Sarı ve Erkan Fidan'a; maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen çok sevgili Annem ve Teyzem'e; Emel Soyer'e, Özgür Kolçak'a ve sevgili Ümit Akar'a da gösterdikleri her türlü anlayış için minnettarım.

İÇİNDEKİLER

Öz..... ii

Abstract..... iii

Önsöz..... iv

İçindekiler..... vi

Harita, Plan, Şekil, Levha ve Resim Listesi..... xiii

Kısaltmalar Listesi xx

1.Giriş (Amaçve Yöntem)..... 1

1.1 Küllüoba'nın Konumu ve Yakın Çevresinin Coğrafi Özellikleri 4

1.1.1 Küllüoba Höyüğü'nün Konumu 4

1.1.2 Eskişehir ve Yakın Çevresinin Coğrafi Özellikleri..... 4

1.2. Bölgede Bugününe Kadar Yapılan Tarihöncesi Araştırmalar ve Sonuçları 9

1.2.1. Araştırma Tarihçesi..... 9

1.2.1.1. Yüzey Araştırmaları..... 9

1.2.1.2. Kazılar..... 11

1.2.1.3 Küçük Buluntular Hakkında Yapılan Çalışmalar 14

1.2.2. Araştırma Sonuçlarının Genel Bir Değerlendirmesi..... 16

2. Küllüoba Höyüğü

2.1. Araştırma Tarihçesi..... 19

2.2. Tabakalanma..... 21

2.3. Mimari 23

2.3.1. Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı'na Geçiş Evresi..... 23

2.3.2. İTÇ I Dönemi..... 24

2.3.3 İTÇ II Dönemi..... 25

2.3.3.1 Kompleks I..... 25

2.3.3.2 Kompleks II 26

2.3.4 Erken İTÇ III Dönemi 27

2.3.5 Geç İTÇ III Dönemi..... 27

3. Bölüm Küçük Buluntular..... 28

3.1. Pişmiş Toprak Buluntular 30

3.1.1 Giriş..... 30

3.1.2 Heykelcikler..... 32

3.1.2.1 İnsan Figürinler..... 32

3.1.2.1.1 Tipoloji..... 34

3.1.2.1.2 Oturur Pozisyondaki Figürinler..... 34

3.1.2.1.2.1 Elleri Karında Birleşen Figürinler..... 35

3.1.2.1.2.2 Elleri Göğüste Birleşen Figürinler..... 36

3.1.2.1.2.3 Elleri İki Yanda Duran Figürinler 37

3.1.2.1.3 Ayakta Durur Pozisyondaki Figürinler 37

3.1.2.1.4 Figürin Parçaları 38

3.1.2.1.4.1 Figürin Başları..... 38

3.1.2.1.4.2 Figürin Gövdeleri..... 41

3.1.2.1.4.3 Figürin Bacakları..... 42

3.1.2.2 İdoller..... 43

3.1.2.2.1 Tüm ve Tüme Yakın İdoller..... 45

3.1.2.2.2 İdol Parçaları..... 46

3.1.2.2.2.1 İdol Başları..... 46

3.1.2.2.2.2 İdol Gövdeleri..... 47

3.1.2.2.3 Bezeme..... 48

3.1.2.2.4 Değerlendirme..... 52

3.1.2.2.5 Stratigrafi..... 52

3.1.2.2.6 Karşılaştırma..... 54

3.1.3 Hayvan Figürinleri 58

3.1.3.1 Tipoloji 59

3.1.3.2 Stratigrafi 61

3.1.3.3 Karşılaştırma 61

3.1.4 Tezgah Ağırlıkları 62

3.1.4.1 Tipoloji 63

3.1.4.2 Bezeme 64

3.1.4.3 Stratigrafi 64

3.1.4.4 Karşılaştırma 65

3.1.5 Ağırşaklar 66

3.1.5.1 Tipoloji 68

3.1.5.2 Bezeme 70

3.1.5.3 Stratigrafi 75

3.1.5.4 Karşılaştırma 77

3.1.6 Mühürler 79

3.1.6.1 Tipoloji 81

3.1.6.2 Bezeme 81

3.1.6.3 Stratigrafi 82

3.1.6.4 Karşılaştırma 83

3.1.7 Boncuk 84

3.1.8 Kaşıklar 84

3.1.9 Fırçalar 85

3.1.10 Andiron ve Ocak Ayakları 85

3.1.10.1 Bezeme 87

3.1.10.2 Stratigrafi 87

3.1.10.3 Karşılaştırma 88

3. 2 Kemik Buluntular 89

3.2.1 Giriş 89

3.2.2 Tipoloji 90

3.2.2.1 Saplar 91

3.2.2.2 Spatula/Kazıyıcı/Açkı Aletleri 94

3.2.2.3 Delici Aletler 95

3.2.2.3.1 Bızlar 95

3.2.2.3.2 Delgiler 95

3.2.2.3.3 Zımbalar 97

3.2.2.4 İğneler 97

3.2.2.5 Çekiçler 97

3.2.2.6 Zıpkın Ucu 98

3.2.2.7 Pandantifler 99

3.2.2.8 Kemik İdoller 99

3.2.2.8.1. Stratigrafi 103

3.2.3.9 İşlevi Anlaşılamayan Kemik Aletler 104

3.2.3 Değerlendirme 104

3.2.4 Karşılaştırma 106

3.3 Sürtme Taş Buluntular 109

3.3.1. Giriş 110

3.3.2 Tipoloji 111

3.3.2.1 Öğütme ve Ezgi Taşları 113

3.3.2.1.1 Öğütme Taşları 113

3.3.2.1.1.1 Stratigrafi 117

3.3.2.1.2 Ezgi Taşları 120

3.3.2.2 Havan ve Havan Elleri 121

3.3.2.2.1 Havanlar 121

3.3.2.2.2 Havanelleri 121

3.3.2.3 Öğütme Kapları 122

3.3.2.4 Baltalar..... 124

3.3.2.4.1 Yassı Baltalar 124

3.3.2.4.2 Sap Delikli Baltalar 125

3.3.2.5 Çekiç Başları 126

3.3.2.6 Topuz Başları 127

3.3.3 Stratigrafi 127

3.3.4 Karşılaştırma 128

3.3.2.7 Açkı ve Biley Taşları 132

3.3.2.7.1 Açkı Taşları 132

3.3.2.7.2 Biley Taşları 132

3.3.2.8 Sapan Taşları 132

3.3.2.9 Boncuk Taneleri 134

3.3.2.10 Taş İdoller 134

3.3.2.10.1 Bezeme 137

3.3.2.10.2 Stratigrafi 138

3.3.2.10.3 Karşılaştırma 139

3.3.2.11 Mühürler 140

3.3.2.12 İşlevi Anlaşılamayan Taş Aletler 141

3.3.2.12.1 Karşılaştırma 142

4. Bölüm . Küllüoba Küçük Buluntularının Genel Bir Değerlendirmesi

ve Sonuç 143

Kaynakça 148

Katalog 163

Levhalar

Resimler

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1 Eskişehir bölgesi jeolojik haritası

Harita 2 Olası “kervan yolu” güzergahı

Harita 3 Eskişehir ve çevresi

PLAN LİSTESİ

Plan 1 Küllüoba höyüğü genel yerleşim planı ve küçük buluntuların yoğunlukla saptandığı mekanlar

Plan 2 Küllüoba topografik planı

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1 Küllüoba kronoloji cetveli

Şekil 2 Buluntu türlerinin tespit edildikleri oranlar

Şekil 3 Pişmiş toprak buluntuların sayısal oranları

Şekil 4 Kemik buluntuların sayısal oranları

Şekil 5 Sürtmetaş buluntuların sayısal oranları

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 Oturur pozisyondaki figürin tipleri

Tablo 2 Figürin tiplerinin ve figürin parçalarının evrelere göre ağılımları

Tablo 3 İdol tipleri

Tablo 4 İdol tiplerinin evrelere göre dağılımları

Tablo 5 Tezgah ağırlığı tipleri

Tablo 6 Küllüoba'da ele geçirilen *in situ* küçük buluntular ve bunlarla beraber bulunan çanak çömleklerin evrelere ve bulundukları odalara göre oranları

Tablo 7 Ağırşak tipleri

Tablo 8 Ağırşak bezeme türleri ve evrelere göre dağılımı

Tablo 9 Ağırşak gövdeleri üzerine uygulan bezeme yöntemleri

Tablo 10 Ağırşak tiplerinin evrelere göre dağılımları

Tablo 11 Kemik idol tipleri

Tablo 12 Kemik idollerin evrelere göre dağılımları

Tablo 13 Öğütme taşları tipleri

Tablo 14 Öğütme taşı tiplerinin evrelere göre dağılımları

Tablo 15 Küllüoba anıtsal kompleks II binasına ait odalarda *in situ* küçük buluntular ve bunlarla beraber bulunan çanak çömleğin evrelere ve bulundukları odalar göre oranları

Tablo 16 Taş idol tipleri

Tablo 17 Taş idol tiplerinin evrelere göre dağılımları

Tablo 18 Figürin ve idollerin yüz tasarımları ve evrelere göre dağılımı

LEVHA LİSTESİ

Levha 1: Figürin

Levha 2: Oturur pozisyondaki figürinler

Levha 3: Oturur pozisyondaki figürin gövde parçaları

Levha 4: Figürin gövde parçaları

Levha 5: Figürin başları

Levha 6: Figürin başları

Levha 7: Figürin gövde ve ayak parçaları

Levha 8: İdoller

Levha 9: İdol başları

Levha 10-11: İdol gövde parçaları

Levha 12-13: Hayvan figürinleri

Levha 14-16: Tezgah ağırlıkları

Levha 17-21: Ağırşaklar

Levha 22: Mühürler

Levha 23: Mühür, boncuk ve kaşıklar

Levha 24: Fırçalar

Levha 25-20: Andironlar

Levha 30-33: Ocak ayakları

Levha 34-35: Boynuz ve kemik saplar

Levha 35: Bıçaklar

Levha 36: Spatula, kazıyıcı, açkı aletleri

Levha 37: Kemik delici ve zımba aletleri

Levha 38-39: Bız ve iğneler

Levha 40: Kemik çekiçler

Levha 41: Mızrak uçları, pandantif ve terazi (?)

Levha 42: Kemik idoller

Levha 43: İşlevi anlaşılamayan kemik aletler

Levha 44-55: Öğütme taşları

Levha 56-57: Öğütme kapları

Levha 58: Havanlar ve boya öğütme kabı

Levha 59: Küresel biçimli ezgi taşları

Levha 60-61: Havanelleri

Levha 62: Yassı baltalar

Levha 63: Sap delikli baltalar

Levha 64: Keser başları

Levha 65: Çekiç başları

Levha 66: Topuz başları

Levha 67: Açkı taşları

Levha 68: Biley taşları

Levha 69: Sapan taşları

Levha 70-71: Taş ve mermer idoller

Levha 72: İşlevi anlaşılamayan ip delikli taş aletler

Levha 73: Taş ayak biçimli mühür

RESİM LİSTESİ

Resim 1-2: Oturur pozisyondaki figürinler

Resim 3: Figürin başları

Resim 4: Figürin başları

Resim 5: Figürin, idol ve idol gövdeleri

Resim 6: İdol gövde parçaları ve hayvan figürinleri

Resim 7: Hayvan figürinleri ve tezgah ağırlıkları

Resim 8: Konik, oval, dörtgen ve hilal biçimli tezgah ağırlıkları

Resim 9 A: AF 16 plankaresinde yangın geçirmiş mutfak evresinde *in situ* halde ele geçirilen andiron ve ağırlıklar

Resim 9-11: Ağırşaklar

Resim10: Her iki yüzü ayrı bir motifle bezenmiş ağırşaklar

Resim 12: Mühür ve kaşıklar

Resim 13: Kil fırçalar

Resim 14-15: Andironlar

Resim 15 D: Saf kırmızı kille şekillendirilmiş andiron örneği

Resim 15 E: Kalın astarlı andiron örneği

Resim 15 F-16: Ocak ayağı

Resim 17 A-B: Kemik saplar

Resim 17 C-D: Spatula, kazıyıcı, açkı aletleri

Resim 17 E: Boynuz sap

Resim 17 F-18 E: Kemik delici

Resim 18 F: Kemik iğne

Resim 19: Kemik çekiç, mızrak ucu, pandantif ve terazi (?)

Resim 20: Kemik idoller

Resim 21-22: Öğütme taşı

Resim 23: Öğütme taşı, değirmen taşı, havanlar

Resim 24: Öğütme kapları

Resim 25: Havaneli, yassı balta ve sap delikli baltalar

Resim 26: Çekiç başı, topuz başı, sapan taşı ve taş idoller

Resim 27: Taş ve mermer idoller

Resim 28: Taş ayak biçimli mühür

Resim 29 A:AF 16 Plankaresi yangın geçirmiş mutfak evresi

Resim 29 B:AF 22 Plankaresi yangın geçirmiş mutfak evresi

Resim 29 C:Z 21 Plankaresi *in situ* küçük buluntuları

Resim 30: Küllüoba höyüğü topografik plan (2007 yılına kadar çalışılan alanlar)

Resim 31 A: Küllüoba höyüğü genel görünüm (güneybatıdan)

Resim 31 B: Küllüoba höyüğü genel görünüm (kuzeyden)

KAYNAKÇA KISALTMALARI

A.A	Anadolu Araştırmaları
AJA	American Journal of Archeology
Anadolu /Anatolia	Anadolu .Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi
Anatolia Antiqua	Eski Anadolu, Instutut François, D'etudes Anatoliennes Georges Dumezil, Paris
Anatolica	Anatolica, Annuaire International Pour les Civilizations de l'Asie Anterieure, Lieden
AST	Araştırma Sonuçları Toplantısı
BAR	British Archeological Reports, London
İst.Mitt.	İstanbuler Mitteilungen, Bonn-İstanbul
KST	Kazı Sonuçları Toplantısı
TTK.yay.	Türk Tarih Kurumu Yayınları
TÜBA-AR	Türkiye Bilimler Akademisi Dergisi

DİĞER KISALTMALAR

a.g.e.	adı geçen eser
Bkz .	bakınız
c.	cilt
cm.	santimetre
h.	yükseklik
haz.	hazırlayan
İTÇ	ilk tunç çağı

Lev.	levha
m.	metre
mak. kal.	maksimum kalınlık
mak. gen.	maksimum genişlik
M.Ö.	millattan önce
OTÇ	orta tunç çağı
R	çap
r	yarı çap
v.d.	ve diğerleri
yay.haz.	yayına hazırlayanlar

1.BÖLÜM :GİRİŞ (AMAÇ VE YÖNTEM)

Küllüoba Höyüğü, Eskişehir ili Seyitgazi ilçesi sınırları içinde Ankara, Konya ve Afyon yönlerinden gelen trafiğin, rakımı Eskişehir Ovasına göre 100m. daha yüksekte olan Eskişehir ovasında bir araya geldiği; Eskişehir ovası ve Bozhöyük yakınlarındaki doğal geçitle de Marmara Bölgesi, Kuzey Ege ve Trakyaya bağlandığı, dolayısıyla, Marmara Bölgesi ile İç Anadolu arasındaki ana ulaşım yolunun kollara ayrıldığı önemli bir kavşakta yer alır.

Küllüoba; maden işçiliğinin giderek yaygınlaştığı ve bunun yanında yontma taş aletlerin tam anlamıyla önemini kaybetmediği Geç Kalkolitik; gelişkin köylerin artık belirli siyasi ve dini organizyonlar altında toplanmaya başladığı İTÇ I dönemi; yerleşmelerin büyüyerek geliştiği, yönetici sınıf-halk ayrımının aşağı ve yukarı şehirlerin yayaş yavaş ortaya çıkmasıyla kendini gösterdiği, ticaretin geliştiği ve buna bağlı olarak yerleşmelerde saptanan saklama, depolama, müştemilata ait yapı birimlerinin ortaya çıktığı, mühürcülüğün giderek geliştiğ İTÇ II dönemi ve Batı Anadolu ile Mezopotamya arasında İç Anadolu üzerinden sağlanan ticari ve kültürel alışverişe sahne olan İTÇ III dönemi; diğer bir deyişle kabaca M.Ö. 4. Binyıl ortalarından M.Ö.2000 yıllarına kadar olan zaman dilimini kesintisiz olarak yansıtır.

Geç Kalkolitik dönemden başlamak üzere İTÇ'nin son evrelerine kadar zaman dilimine ait Küllüoba'da 1996-2007 yılları arasında gerçekleştirilen 12 kazı sezonunda ele geçirilmiş olan toplam 1515 adet küçük buluntu bu tezin konusunu oluşturur. Bu buluntular; günlük kullanım eşyaları, aletler, statü eşyaları veya dinsel semboller olmak üzere kilden kemikten veya taştan şekillendirilmiştir.

Birinci bölümde, Külllüoba'nın içinde yeraldığı İç Kuzeybatı Anadolu coğrafyası tanıtılmıştır; ikinci bölümde ise höyüğün bu coğrafyadaki kritik konumu üzerinde durulmuş, mimari ve çanak-çömlek gelişimi özet olarak tanıtılarak höyüğün tabakalanması ve tarihlendirilmesi üzerinde durulmuştur. Nihayet üçüncü bölümde, şekillendirildikleri hammaddelere göre gruplara ayrılan küçük buluntular, ayrı ayrı tanıtılmıştır.

Her buluntu grubu için, genel bilgilerin verildiği bir "Giriş", bölümü oluşturulmuştur; daha sonra tipolojik değerlendirme yapılmıştır; bezeme tür ve motifleri tanıtıldıktan sonra da stratigrafik değerlendirme ve komşu bölgelerle karşılaştırmalar yapılmıştır. Elde edilen veriler, çeşitli tablolar, grafik ve şekillerle desteklenerek sunulmuştur.

“Sonuç” bölümünde de Küllüoba Höyüğü küçük buluntularının incelenmesi sonucu elde edilen bilimsel sonuçlar ele alınmıştır.

Buluntuların rapido çizimleri tarafımdan yapılmıştır. Levhalardaki buluntular farklı ölçeklerde sunulmuştur: Pişmiş topraktan şekillendirilmiş figürinler, idoller, ağırşaklar ile mühürler ve kemik idoller 1:1; andironlar 1/3, diğer buluntular ise 1/2 oranında; sürtmetaş buluntular arasında yer alan öğütme taşları ¼, ezgi taşları ½; sapan taşları, taş idoller ve taştan bir adet mühür ise 1:1 ölçeğinde verilmiştir.

Tezin sonunda verilen katologda, her bir buluntunun buluntu numarası, durumu, ölçüleri, tarifi ve dönemini içeren bilgiler verilmiştir. Tez ayrıca 73 adet çizim ve 31 adet resim levhası içermektedir.

AMAÇ VE YÖNTEM

Küllüoba Höyüğünde 1996-2007 yılları arasını kapsayan toplam 12 kazı sezonunda ele geçirilen pişmiş toprak, kemik ve sürtmetaştan şekillendirilmiş küçük buluntular bu tezin konusunu oluşturmaktadır. Toplam adedi 1515’i bulan bu küçük buluntuların incelenmesi ile; hammade-buluntu ilişkisinin saptanması; buluntuların teknolojik ve tipolojik özelliklerinin değerlendirilmesi; bunların stratigrafik konumları ve yerleşmedeki dağılımlarının ortaya konulması; çevre bölgelerdeki yerleşmelerle karşılaştırmalar yapılarak Küllüoba küçük buluntu grubunun hem Eskişehir Bölgesi ve hem de tüm batı Anadolu İTÇ için taşıdığı anlam ve önemin saptanması amaçlanmıştır.

Küllüoba kazılarında, Demircihüyük ve Troya kazılarında uygulanan kazı ve belgeleme yöntemleri esas alınmıştır. Kazı sırasında her açma başkanı tarafından ayrıntılı bir günlük defter tutulur. Bu defterde çanak çömlek, taş aletler ve hayvan kemikleri olmak üzere üç ana malzeme grubu ayrı ayrı toplanır ve buluntu numarası alır; ayrıca münferit buluntular da bağımsız olarak numaralanır. Günlük defterde bütün buluntuların kontekstleri, grid sistemine göre koordinatları ve nivoları da yer alır. Ayrıca tüm buluntu numaralarını içeren bir envanter listesi yapılmaktadır. Belgeleme çalışmaları ile birçok bilgi ayrıca bilgisayar ortamına da aktarılmıştır.

Bu titiz belgeleme sayesinde, höyükte bugüne kadar ele geçirilmiş olan küçük buluntular hakkındaki her türlü bilgiye kolaylıkla ulaşılabilmiştir.

Bir sonraki aşamada, kazıda çizilmiş olanların haricindeki tüm küçük buluntuların kurşun kalem çizimleri yapılmış ve fotoğrafları çekilmiştir. Daha sonra da tarafımdan rapidoya çekilen tüm buluntular, şekillendirildikleri hammadde türlerine göre gruplandırılarak tarif edilmiştir. Öğütme ve ezgi taşları, delgi yada bız gibi yaklaşık olarak 40 adet gruba ayrılan küçük buluntular, tipolojik farklılıklar sebebiyle de kendi içlerinde alt gruplara ayrılmışlardır. Bu sınıflandırmaya göre tezin levhaları oluşturulmuştur. Buluntunun tümü hakkında yeterli bilgi vermeyen fazla kırık parçalar katalogda yer almamıştır; dolayısıyla, levhalarda toplam buluntu sayısının ancak 1/3'üne yer verilmiştir.

Bilahare, kütüphane çalışması yapılarak ilgili yayınlar taranmış ve bilgi fişleri çıkarılmıştır. Son aşamada da tüm bu toplanan veriler doğrultusunda hazırlanan anahat planına göre tezin yazımına başlanmıştır.

1.1 KÜLLÜOBA HÖYÜĞÜ'NÜN KONUMU VE YAKIN ÇEVRESİNİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

1.1.1 KÜLLÜOBA HÖYÜĞÜ'NÜN KONUMU

Küllüoba Höyüğü, Yukarı Sakarya Ovası'nın kuzeybatı ucunda, Eskişehir İli, Seyitgazi İlçesi, Yenikent Köyü sınırları içinde, Seyitgazi-Yenikent köy yolunun 200 m.kadar doğusunda ve köye 1.300 m. uzaklıkta yer alır. Doğu-batı yönünde 250 m. , kuzey-güney yönünde ise 150 m. ebatlarında olan höyük, ova seviyesinden itibaren 10 m.yüksekliğe sahiptir; batı, doğu ve güney olmak üzere belli belirsiz üç koni içermektedir.

Küllüoba'nın bulunduğu yerde, Yukarı Sakarya Ovası'nın denizden yüksekliği 930 m.dir; 1130m. yüksekliği olan Kırgız Dağı ise höyüğün kuş uçumu 10km. doğusundadır. Seyitgazi'den kuzeydoğuya doğru akan Seyitsuyu, Kırgız Dağı'nın batı etekleri boyunca kuzeye doğru ilerler ve çifteler Ovası'nda Sakarya adını alır. Kaynağını Türkmen Dağlar'nın doğu yamaçlarından çıkan, ancak günümüzde kurumuş olan Kireçsuyu Deresi, Küllüoba'nın güneyinden geçerek Hamidiye'de Seyitsuyu'na karışır. Prehistorik Dönemlerde Küllüobalılar su gereksinimlerini bu dereden; içme suyu gereksinimlerini de Yenikentliler'in bir zamanlar aktığını söyledikleri 200m. kadar höyüğün doğusunda bulunan kaynaktan sağlamış olmalıdırlar. Ovadaki yoğun sulama nedeniyle günümüzde oldukça derine inen taban suyu bölgedeki su kaynaklarının birçoğunun kurumasına yol açmıştır.

1.1.2.ESKİŞEHİR VE YAKIN ÇEVRESİNİN COĞRAFİ ÖZELLİKLERİ

İç Kuzey Batı Anadolu olarak tanımlanan bölge; Kütahya, Bilecik ve Eskişehir illerini kapsamaktadır. Bilecik ili Marmara, Kütahya ili Ege, Eskişehir İç Anadolu bölgesinde yer almasına rağmen, benzeri coğrafi ve iklimsel koşullara sahiptirler.

Doğuda, İç Anadolu çanağı ile Batıda Ege bölgesi sahil kesimi arasında yer alan masif bölgede Afyon, Kütahya ve Eskişehir üzerinde kuzeybatı-güneydoğu yönünde dağ sıraları bulunmaktadır. Bunlar, paralel iki üç sıra halindedir ve uzun çöküntü alanlarıyla alanlarla birbirlerinden ayrılırlar; yapılarında kristal kayalar, metaformik şistler ve mermerleşmiş kayalar bulunur. Neojen göl tortulları, lavlar, tüfler tabaka

halinde dağ dizileri arasını doldurur ve bunlar 1.200-1.400 m. yüksekliğe ulaşan kıvrımlı ve yatay bir yapı görünümündedir. Söz konusu masif bölgede, tabanları alüvyon kaplı Afyon, Sandıklı, Büyük ve Küçük Sincanlı, Şuhut, Altıntaş, Kütahya, Gediz, Simav ovaları yer alır.

Doğudaki Türkmen ve Emirdağ dağ dizilerinin batısında Afyon, Altıntaş, Tavşanlı, Kütahya, Orhaneli alçak bir alandır. Alanın batısında; Kumullar, Ahır, Murat, Şaphane, Eğriöz, Akdağ, Simav, Honaz, Çökelek, Burgaz ve Demirci dağlarının oluşturduğu bir dağlık bölge daha yer alır.

Bölge yüzeyinin temelinde (Harita/1)[1] granit kütleleri, gnays, billurlu şist, mermer, serpantin benzeri yeşil kayaçlar, andezit, trakit gibi volkanik kayaçlar; eski lav tüfleri ve neojen tortullar gözlenir; kuzeyde yer yer linyit yatakları mevcuttur. Eşiğin kuzeydoğusunda tektonik depresyon ovası özelliği gösteren ve doğu-batı yönünde uzanan Eskişehir Ovası; kuzeyindeki Sündiken Dağları ve güneyindeki Türkmen Dağlarının kuzey etekleri arasındadır ki bu durum Sakarya Nehrinin doğusundaki bölgeleri birbirine bağlayan bir geçit özelliği kazanır. Benzer durumdaki bir diğer ova da Yukarı Sakarya ovasıdır. Kuzeyindeki Sivrihisar Dağları ve batı uzantıları ile güneyindeki Emirdağ ve Yazılıkaya Platosu arasında kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanır; batısında Türkmen Dağlarının etekleri vardır. Ovanın temeli I.zamana aittir; yüzeyinde III. zamana ait neojen göl oluşumları ve IV. zamanda oluşan fluvial dolgular yer alır. Ovadaki tepeler, temeli oluşturan İç Anadolu masifinin yüzeyinde kalan çıkıntılar olup I.zamana ait kalsit, mermer, rekzistalize, kalkerdolamit, metamorfik şist ve kokulu kalkerden oluşur. Kütleler arasında yer yer az miktarda pedidotit ve otiolitler görülür. Kırgız Dağı dışındaki yükseltilerin çevresinde,ovanın kıyılarında ve içinde bazı kesimlerde neojen göl serisine ait dolgular yer alır.

Genellikle yüksek ve dalgalı bir görünümü olan İç Kuzeybatı Anadolu'nun ova ve akarsu vadileri eskiden beri işlek yollara geçit verirler. İç Anadolu ve Konya Bölgesi; Afyon, Kütahya ve Eskişehir üzerinden batıda Ege; kuzeyde ise Marmara Bölgesi'ne ve Trakya'ya bağlanır. Bu coğrafi konumları sebebiyle, Eskişehir ve Yukarı Sakarya ovaları, tarihin her döneminde bölgeler arası ulaşımın sağlanmasında büyük rol oynamıştır.

---

[1](Çevrimiçi) http:/mta.gov.tr., 23 Mart 2007

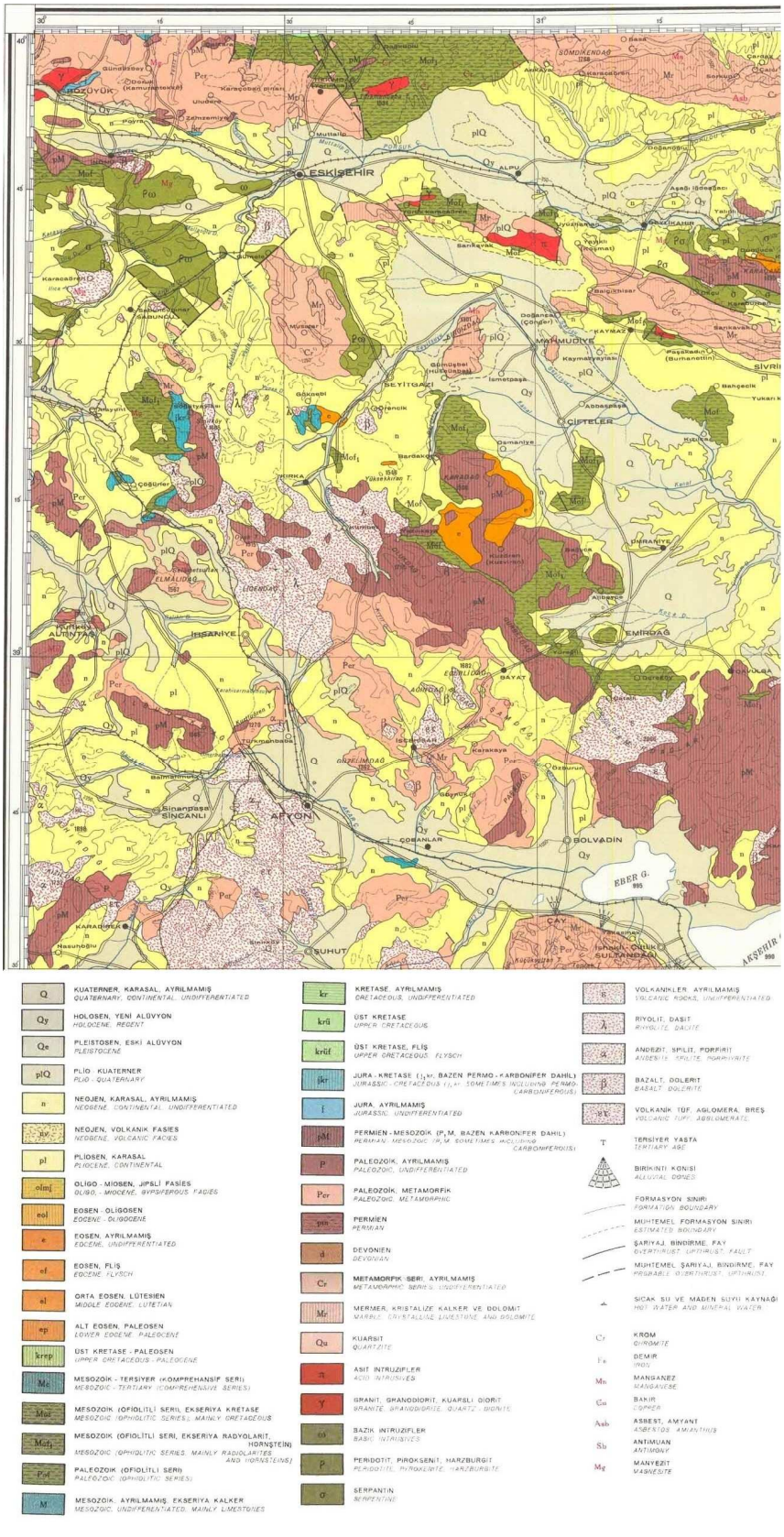
Eskişehir Ovası, hafif bir kıvrımla kuzeybatıdaki Bozüyük'e kadar devam eder, buradan Marmara kıyılarına doğal ulaşım yolunu oluşturan iki vadi ile bağlanır. Bunlardan Sakarya Vadisi, kuzeye doğru Bilecik, İznik ve Adapazarı Ovası'na ve bugünkü Bozüyük-Bursa yolunun geçtiği vadi ise batıya İnegöl-Bursa Ovalarına açılır. Günümüzde de Konya Bölgesi ile İç Anadolu ile batıdaki Marmara ve Ege kıyıları arasındaki trafik çoğunlukla Eskişehir ve Yukarı Sakarya Ovaları üzerinden gerçekleşmektedir. Her iki ovada da doğu -batı yönünde sıralanmış höyük yerleşmeleri bize, Prehistorik dönemlerde de bölgenin ulaşım açısından büyük önem taşıdığını göstermektedir.[2]

Eskişehir Ovasındaki höyükler dizisi, Bozüyük'ten başlayarak ovanın doğusuna doğru kesintisiz -bazı yerlerde birbirine paralel- iki veya daha fazla sıralar halinde devam eder. Yukarı Sakarya Ovası'nda ise bunlar, Eskişehir Ovası'nda görüldüğü gibi batıda ovanın başladığı yerden doğuda Sivrihisar dağlarına kadar doğu-batı yönünde sıralanır. Bu höyük sıralarından biri, tam ovanın ortasında; ikincisi, ovanın kuzeyindeki Sivrihisar dağlarının uzantıları olan ve bu ova ile Eskişehir ovasını birbirine bağlayan sırtlar üzerinde; üçüncüsü ise daha güneyde Seyit Suyu boyunca yer alır. Bulundukları ovaların verimliliği ve önemli bağlantı yolları üzerinde bulunmaları nedeniyle bu höyükler, hem sayıca çok fazladır hem de bazıları normalden daha büyüktür[3].

---

[2] Efe,T.,"1994 Yılında Kütahya, Bilecik, Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **XIV. Kazı Sonuçları Toplantısı**,1997s:215-232/res:1.

[3] Efe,T.,"1993 Yılında Kütahya ,Bilecik, Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **XII. Araştırma Sonuçları Toplantısı**,1995:245-266;a.e.:131-152.

Harita 1.Eskişehir ve Çevresinin Jeolojik Yapısı (www.mta.gov.tr)

Yukarı Sakarya Ovasındaki höyüklerin diğer bir kısmı ise kuzey-güney yönünde yer alır. Ova içinde bu yönde iki ayrı grup vardır. Birincisi bugünkü Eskişehir-Seyitgazi karayolunun her iki tarafında yer alan höyüklerin oluşturduğu grup; ikincisi ise Seyitgazi ile Eskişehir-Ankara karayolunu birleştiren tali yolun etrafında sıralanan höyüklerin oluşturduğu gruptur ki Küllüoba Höyüğü de bu grupta yer alır[4]. Bu höyük dizileri bize prehistorik ulaşım yolları hakkında bilgi verir. Seyitgazi ilçesinde birleşen bu yollar, Seyit Suyu vadisi, Yazılıkaya Platosu ve Çifteler üzerinden Afyon ve Altıntaş ovalarına ulaşır ve Yukarı Sakarya Ovası'nı güneye bağlar. Eskişehir'in batısında Porsuk Vadisi içinden güneybatıya ilerleyen diğer bir ulaşım yolu da bölgenin Kütahya ve Tavşanlı Ovalarıyla bağlantısını sağlar.

Daha batıda Altıntaş-Örencik ve Kütahya-Tavşanlı Ovaları, buradaki dağ sıralarına uygun olarak kuzeybatı-güneydoğu yönündedir. Eskişehir-İnönü ve Yukarı Sakarya Ovalarında olduğu gibi Altıntaş-Örencik ve Kütahya-Tavşanlı ovalarında da yüzey şekilleri ve höyüklerin yoğunluğu arasında doğrudan ilişki kurulabilir. Prehistorik yerleşmelerin yoğunlaştığı Altıntaş Ovası'ndaki höyüklerin bir kısmı ,normalden daha büyüktür. Höyükler çoğunlukla Porsuk Nehri kolları boyunca yer alır.[5] Bu ovaları Tavşanlı Ovası'na bağlayan vadi içinde höyükler bulunduğu halde[6], Altıntaş-Örencik Ovalarının batısındaki dağlık kısımda yerleşme izine rastlanmaz. Aynı şekilde Kütahya-Tavşanlı Ovalarını Eskişehir-İnegöl Ovalarından ayıran Türkmen Dağları üzerinde yer alan bir dizi höyük, bize ovaları birleştiren prehistorik yol güzergahları hakkında bilgi verir.[7]

---

[4] A.g.e 247-252

[5] Efe,T.,"1992 Yılında Kütahya, Bilecik, Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **XI.Araştırma Sonuçları Toplantısı**,1994:571-592

[6] A.g.e.:572-573

[7] .Efe,T.,"1989 Yılında Küthaya, Bilecik, Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **VIII.Araştırma Sonuçları Toplantısı** 1991:165-177

1.2 BÖLGEDE BUGÜNE KADAR YAPILAN TARİHÖNCESİ ARAŞTIRMALAR VE SONUÇLARI

1.2.1 ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

1.2.1.1 YÜZEY ARAŞTIRMALARI

19.yy.'ın başlarında; W.M.Lake; Seyitgazi'nin güneyindeki kaya anıtları üzerine yaptığı çalışmalar bölgedeki raştırmaların ilkidir. Bu araştırmanın sonuçları, 1824 yılında yayınlamıştır.[8]

1881,1884,1887,1907 yıllarında; W.M. Ramsey; bölgede yaptığı araştırmalar sırasında saptadığı höyüklerden yayınlarında bahsetmiştir[9].

1895-1896 yıllarında; Koerte taarfından; İstanbul-Ankara demiryolunun yapımı sırasında, Bozhöyük'ün uğradığı tahribat sonucu ortaya çıkan malzeme 1894 yılında yayınlamıştır.Bunlar bölgede bir kazıdan çıkan ilk prehistorik buluntulardır.

1925yılında, W.M.Calder; Frig ve klasik dönem eserlerini araştırmaya yönelik araştırmalar yapmış ve tespit ettiği prehistorik yerleşmeleri de bir harita üzerinde işaretleyerek tanıtmıştır[10].

1941 yılında ;R.O.Arık; Eskişehir-Ankara arasında yer alan höyükleri ve Seyit suyu kenarındaki bazı höyükleri incelemiş ve Yazılıkaya Yaylası'nı gezmiştir[11].

1941 yılında; E. Chaput, Yukarı Porsuk Vadi'sinde ele geçirdiği iki yüzlü bir el baltasını yayınlanmıştır[12]. Bu balta, bölgede ilk ele geçirilen Paleolitik buluntudur.

1944 yılında, K. Kökten, bölgede ilk bilimsel Prehistorik dönem yüzey araştırmalarını gerçekleştirmiştir ve bu kapsamda, Bilecik ve kısmen Eskişehir ili sınırları içerisinde araştırmalar yapmıştır.[13]

---

[8]Leake,W.M., **Journal of a Tour in Asia Minor with Comparative Remarks on the Ancient and Modern Geography of that Country,** s:121, London 1824.
[9]Ramsey,W.M., **Historical Geography of Asia Minor,** London 1890;Ramsey,W.M.,**Cities and Bishopries of Phrygia I-II**, London 1895.
[10]Calder,W.M., "Exploration Archeologique de l Phrigie", **Monumenta Asiae Minoris Antiqua** I,1928; harita için bknz.harita XXIX, XXXI.
[11] Arık,R.O. ve diğ.,**Ankara-Konya, Eskişehir-Yazılıkaya Gezileri**, TTK.Ankara 1956
[12]Chaput,E., **Phyrgie, Exploration Archeologique I, Geologie et Geographie Physique**, Paris 1941; balta için bknz a.g.e; lev.V.

1946-1958 yıllarında, C.H.E.Haspels Frigya yaylasında aralıklarla araştırmalar yapmış, bu çalışmalara 1946'da H.Çambel,1950'de A.Akarca,1953 ve 1958'de J.M. Hemelrijk de katılmıştır[14].

1954 yılında C.A.Burney, esas itibariyle tüm Batı ve Orta Karadeniz'i içine alan bölgede yaptığı yüzey araştırmaları çerçevesinde, Alpu ve Eskişehir ovalarında da yüzey araştırması yapılmıştır[15].

1959-1961 yıllarında, D.H. French tarafından, Afyon-Altıntaş Bölgesi'nde, 1961-1965 yıllarında İznik, Afyon ve Akşehir'de yüzey araştırmaları yapmıştır [16.]

1975-1979 yıllarında, Eskişehir Arkeoloji Müze Müdürü D.Tokgöz tarafından Eskişehir il sınırı içinde yüzey araştırmaları yapılmıştır.

1988 yılında, başlayan çalışmalarla ise Turan Efe tarafından; bir kısmı daha önce tespit edilmiş, bir kısmı da ilk defa saptanan ve Paleolitik dönemden 1. binyıl'a kadar olan zaman dilimine ait 224 yerleşme yerini ziyaret edilmiştir[17].

---

[13]Kökten,K.,"1944-1948 Yıllarında Prehistoryası Araştırılan Yerler", **IV.Türk Tarih Kongresi**.s.201-209,1948.

[14]Haspels 1971:285

[15]Burney,C.A., "Northern Anatolia Before Classical Times", **Anatolian Studies** 6:179-193,1956.

[16] Neolitik malzeme için bkz.French,D., "Early Pottery Sites from Western Anatolia", **Bulletin of the İnstutute of Archeology,** 5:15-24,1965*;* Kalkolitik için bkz.French,D.,"Late Chalcolithic Pottery in Northwest Turkey and the Eagean", **Anatolian Studies** 21:99-114,1961; İTÇ ve 2.binyıl için bkz. French,D., "Prehistoric Sites in Northwest Anatolia, I.The İznik Area", **Anatolian Studies**,17:49-100 1967; French,D., Prehistoric Sites in Northwest Anatolia, II.The Balıkesir and Akhisar/Manisa Areas", **Anatolian Studies** 19:41-98,1969, ;French,D., **Anatolia and the Agean in the Third Millennium B.C**., Universty of Cambridge (yayınlanmamış doktora tezi).

[17]Efe,T., "1988 Yılında Kütahya, Bilecik, Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **7.Araştırma Sonuçları Toplantısı,** 1990,s.40-424; Efe,T., "Yukarı Porsuk Vadisinde Günümüzden Yedibinyıl Öncesine Ait Önemli Bir Kültürün Varlığı Saptandı", **Müze** 4:25-31,1990-91; Efe,T., "1989 Yılı Kütahya, Bilecik, Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **8.Araştırma Sonuçları Toplantısı.** s.163-177; Efe,T.,"1990 Yılında Kütahya, Bilecik, Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları., **9.Araştırma Sonuçları Toplantısı**.s.561-583,1992; Efe,T.,1991 Yılında Kütahya, Bilecik, Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **10.Araştırma Sonuçları Toplantısı.** s.345-364,1993; Efe,T., "Chalcolithic Pottery from the Mounds Aslanapa (Kütahya) and Kınık (Bilecik)", **Anatolica 19**,1993;s.19-31; Efe,T.,"Eskişehir Yöresindeki Bazı Höyüklerde Saptanmış Olan İlk Tunç Çağ'ına Geçiş Evresi Çanak Çömleği", **Anadolu Araştırmaları** 13:17-41,1994; Efe,T.,"1992 Yılında Kütahya,Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları",**11.Araştırma Sonuçları Toplantısı**.s.571-592,1994; Efe,T.,"Early Bronze Age III Pottery from Bahçehisar: The Significance of the Pre-Hittite Sequence in the Eskişehir Plain, Northwestern Anatolia", **American Journal of Archeology** 98:5-34,1995; Efe,T.,"1993 Yılında Kütahya,Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **12.Araştırma Sonuçları Toplantısı**" s.245-

Halen, Anadolu Üniversitesi Arkeoloji Bölümünden T.Sivas; Frig ve klasik dönemleri araştırmak amacıyla Eskişehir ve Afyon bölgesininde yüzey araştırmaları yapmaktadır[18].

1.2.1.2 KAZILAR

1937 yılında; bilimsel olarak nitelendirilebilecek ilk kazı karayolu yapımı sırasında tahribata uğrayan Demircihöyük'te, K.Bittel ve H.Otto tarafından yapılmış ve iki yıl sonra yayımlanmıştır[19]. Malzemenin bir kısmı J. Mellart tarafından daha sonra yayınlanmıştır[20].1975-1978 yıllarında ise; M.Korfmann başkanlığında 2.dönem Demircihöyük kazıları gerçekleştirilmiştir[21]. Demircihöyük kazı sonuçları çeşitli konuları kapsayan monografiler halinde 1983 yılından itibaren yayımlanmaya başlamıştır.

1948-1951 yılları arasında Halet Çambel tarafından; 1936 yılında A.Gabriel tarafından Midas'ın şehrinde yapılan çalışmalarla tespit edilmiş olan; İlk Tunç Çağ'ı

266,1995; Efe,T., "İç Batı Anadolu'da İki Neolitik Yerleşme:Fındık Kayabaşı ve Akmakça" ,(yay.haz).A.Erkanal ve diğerleri, **İ.Metin Akyurt ve Bahattin Devam Anı Kitabı**. İstanbul 1995.s.105-114; Efe,T.,"Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **13.Araştırma Sonuçları Toplantısı**.s.131-153.

[18]Sivas,T., "Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar İlleri 2001 Yılı Yüzey Araştırması", **XX. Araştırma Sonuçları Toplantısı**.s:285-298,2003; Tüfekçi -Sivas,T-H.Sivas", Eskişehir, Kütahya Afyonkarahisar Araştırması Arkeolojik Envanter Raporu", **TÜBA Kültür Envanteri Dergisi** 1 :2-32, 2003, Tüfekçi Sivas, T-H.Sivas, "2002 Yılı Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar İlleri Yüzey Araştırması", **XXI. Araştırma Sonuçları Toplantısı**.s.155-166,2004a,; Tüfekçi Sivas,T-H.Sivas, "Eskişehir,Kütahya,Afyonkarahisar İlleri Arkeolojik Envanteri 2003", **TÜBA Kültür Envanteri Dergisi** 2:101-119,2004b, Tüfekçi Sivas,T-H.Sivas, "Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar İlleri Yüzey Araştırması", **XX.Araştırma Sonuçları Toplantısı,** s.285-289, 2005a; Tüfekçi Sivas,T-H.Sivas, "2004 Yılı Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar İlleri Yüzey Araştırması", **XXIII.Araştırma Sonuçları Toplantısı**., s.163-174,2005b; Tüfekçi-Sivas,T-H.Sivas, "Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar İlleri Arkeolojik Envanteri 2005", **TÜBA Kültür Envanteri Dergisi** V, 2006.

[19]Bittel,K.-Otto.K., **Demirci Hüyük,** Berlin 1939.

[20]Bittel,K., Kleinasiatische Studien**, İstanbuler Mitteilungen V** ,s.160,186 1942;Bittel,K., **Grundzüge der vor-und Frühgeschichte Kleinasiens,** Tübingen 1950; Mellart,J.,"Some "Prehistoric Sites in Northwestern Anatolia**" İstanbuler Mitteilungen** 6*:53-88*,1955.

[21]Korfmann,M., **Demircihüyük**. **Die Ergebnisse der Ausgrabungen 1975-1978.Vol.I. Demircihüyük: Architektur, Stratigraphie und Befunde**, Mainz 1983; Seeher,J., **Demircihüyük.Die Ergebnisse der Ausgrabungen 1975-1978, Vol III, I.Die Frühbronzezeitliche und Chalkolitische Keramik.B.Die frühbronzezeitliche Keramik der Altaren Phasen (bis phasen G)**, Mainz 1987 ; Efe,T**., Demircihüyük. Die Ergebnisse der Ausgrabungen 1975-1978**, **Band III, 2 Die Keramik 2C. Die frühbronzezeitliche Keramik der Jüngeren Phasen (ab Phasen H)**, Mainz 1988; Korfmann,M.-Kromer,B, "Demircihüyük ,Beşiktepe,Troia-eine Zwischenbilanz zur Chronologie Dreier Orte in Westantolien**", Studia Troica** 3:35-171,1993; Kull,B., **Demircihüyük. Die Ergebnisse der Ausgrabungen 1975-1978.Vol.VI.Die Mittlere Bronzezeitliche Siedlung**. Mainz 1988.

mezarlığı kazılmıştır[22]. Aynı zamanda; C.W.M.Cox ve A.Cameron; Midas şehri kazı sonuçlarını ve bölgede yapılan diğer çalışmaları içeren bir yayın çıkarmışlardır[23].

1983 yılında Eskişehir Arkeoloji Müze Müdürlüğü tarafından, adını 400 m. batısındaki Küçükhöyük'ten alan Geç İTÇ II mezarlığında, 2 yıl süresince kurtarma kazısı yapılmıştır[24].

1985-1986 yıllarında dönemin Eskişehir Arkeoloji Müzesi tarafından; Eskişehirin güneybatısında, Porsuk nehrinin kenarında yeralan Uluçayır'da M.Ö. 2.binyıl'a ait bir mezarlık kazısı gerçekleştirmiştir.[25]

1989 yılında M.Darga Şarhüyük kazılarına başlamıştır. Son yıllarda bu çalışma, T.Sivas başkanlığında devam ettirilmektedir[26].

1990 ve 1991 yıllarında Demircihöyük/Sarıket mezarlığı, J.Seeher başkanlığında kazılmıştır.

1991;J.J.Roodenberg tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmaları, Ilıpınar'daki kazı çalışmasıyla neticelenmiştir[27].

---

[22]Çambel,H., "Frikya'da Midas Şehri Yakınında Bulunan Prehistorik Mezar", **IV.Türk Tarih Kongresi** 1948.s.228-229,1952; Haspels,C.H.E., **The Highland of Phrigia**. **The Sites and Monuments**, Cilt I:3,285 v.d.Princeton 1971.

[23]Cox,C.W.M.,Cameron,A.,"Exploration Archeologique de la Phrigie", **Monumenta Asiae Minoris Antiqua** *V:*XLV,XLVII.

[24]Gürkan,G.-Seeher,J.,"Die Frühbronzezeitliche Nekropole von Küçükhüyük bei Bozüyük", **İstanbuler Mitteilungen** 41:39-96,1991.

[25] (Çevrimiçi)http://www. kulluoba.org, 17 Ocak 2008

[26]Darga,M., "Şarhöyük-Dorylaion Kazıları (1989-1992)", **XV.Kazı Sonuçları Toplantısı** I:481-502,1992; Darga,M., "Quelques Remarques Sur les Fouilles de Şarhöyük-Dorylaion", **İstanbuler Mitteilungen,** Deutsches Archaologisches Instıtut Abteilung İstanbul, Band 43:313-329; Darga,M., "1993Yılı Şarhöyük-Dorylaion (Eskişehir) Kazıları", **XVI.Kazı Sonuçları Toplantısı** I.:351-368; Darga,M., "Şarhöyük-Dorylaion Kazı Çalışmaları 1997-1998", **Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergis**iC.1/Sayı 2:97-127 (T.Sivas ile birlikte), 2000; Darga,M., "Şarhöyük-Dorylaion 1999 Yılı Kazı Çalışmaları", **XXII.Kazı Sonuçları Toplantısı** 2:51-62 (T.Sivas ile birlikte); Darga,M., "Eine Tonbulle mit Hieroglyhen Luwischerm Siegelabdruck aus Şarhöyük-Dorylaion", **Studia Troica** XIII:161-164,2003; Darga,M., "Dorylaion Kazısı, Hititler'in En Batıdaki Yerleşmesini Ortaya Çıkardı", **Bilim ve Ütopya** 2003/108:65-71;Darga,M.,"Şarhöyük-**Dorylaion (Eskişehir) Kazılarında Hitit** Buluntuları (1989-2003)",(yay.haz.).T. Korkut, **60.Yaşında Fahri Işık'a Armağan.** Anadolu'da Doğdu,İstanbul:269-283,2004; Darga,m., "Şarhöyük-Dorylaion Kazısı 2003 Yılı Çalışmaları", **XXVI.Kazı Sonuçları Toplantısı**, 2:53-57 (T.Sivas-H.Sivas ile birlikte) Darga,M., "Şarhöyük-Dorylaion Kazılarından ilk Buluntu: Dikdörtgen Kerpiç Ocaklar ve Damgalı Amphora Kulpları", **Hayat Erkanal'a Armağan; Kültürlerin Yansıması**, İstanbul 2006; Darga,M.,-Sivas,T., "Şarhöyük-Dorylaion Kazı Çalışmaları 1997-1998", **Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi** I/2:97-128,2000; Darga,M.-Sivas,T.,-Sivas,H., "2000 Yılı Şarhöyük-Doryliaon Kazıları", **XXIII.Kazı Sonuçları Toplantısı**.s.207-218,2002.

1992-1994 yılları arasında Turan Efe tarafından Orman Fidanlığı'nda kurtarma kazısı gerçekleştirilmiştir[28].

1992 yılında, Eskişehir Arkeoloji Müzesi Seyitömer Höyüğü kazılarına başlamıştır[29]. Daha sonra bu kazıya, Afyon Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü tarafından devam edilmiştir. Bu höyükte, kazılar 2006 yılında N.Bilgen tarafından yeniden başlatılmıştır.

1996 yılında Seyitgazi/Küllüoba Höyüğü'nde T.Efe başkanlığında başlayan kazılar halen devam etmektedir.[30]

1999-2002 yılları arasında; A.N. Bilgen tarafından, Çavlum'da bir Orta Tunç Mezarlığı kazılmıştır[31].

---

[27]Roodenberg,J.J., Thissen,L., Buitenhuis,H., "Preliminery Report on the Archeological Investigations at Ilıpınar in the North West Anatolia", **Anatolica** 16:61-144,1989-1990 ;A.g.e.74-88,94-102;. Roodenberg,J.J., "Ilıpınar X to VI:Links and Chronolgy", **Anatolica** *19*:251-267; Roodenberg,J.J.,"1992 Ilıpınar Kazıları", **XV.Kazı Sonuçları Toplantısı** I.s.:171-176,1994; Eimermann,E., "Soundings at Early Bronze Age Hacılartepe in the İznik Region", **Anatolica 30**:16-36,2004; Efe,T., "Recent Investigations in Inland northwest Anatolia.

[28]Efe, T, **The Salvage Excavations at Orman Fidanlığı**,Task 2001.

[29]Topbaş,A., "Kütahya Seyitömer Höyüğü 1990 Yılı Kurtarma Kazısı", **2.Müze Kurtarma Kazısı Semineri** 1991.s.11-34,; Topbaş,A., Seyitömer Höyüğü 1991 Yılı Kurtarma Kazısı", **3.Müze Kurtarma Kazısı Semineri** 1991.s.1-30,1992; Topbaş,A., "Seyitömer Höyüğü 1992 Yılı Kurtarma Kazısı", **2.Müze Kurtarma Kazısı Semineri** 1993.s.297-310.

[30]Efe,T.,"Seyitgazi/Küllüoba 1996 Yılı Kazısı", **IX.Kazı Sonuçları Toplantısı**. s.151-172,1998; Efe,T., "Küllüoba 1997 Yılı Kazısı", **XX.Kazı Sonuçları Toplantısı**. Ankara1999.s.165-182; Efe,T., "Küllüoba 1998 Yılı Kazısı", **XI.Kazı Sonuçları toplantısı**. Ankara 2000, s.117-128;Efe,T., "Seyitgazi/Küllüoba Kazısı, (yay.haz.)O.Belli, **Türkiye Arkeolojisi ve İstanbul Üniversitesi.** İstanbul 2000.s.118-122; Efe,T., "Küllüoba 1999 Yılı Kazısı", **XXII.Kazı Sonuçları Toplantısı.** Ankara 2000.s.105-118; Efe,T., "Küllüoba 2000 Yılı Kazısı", **XXIII.Kazı Sonuçları Toplantısı**. Ankara 2020.s.315-374; Efe,T., "Küllüoba and Inıtıal Stages of Urbanism in Western Anatolia", (yay.haz).M.Özdoğan,H.Hauptmann ve N. Başgelen .**Arkeoloji ve Sanat Yayınları**. 2003s.265-282; Efe,T., "Küllüoba Kazısı 2002 Yılı Çalışmaları, "**25.Kazı Sonuçları Toplantısı**.2004.s.19-28; Efe,T,"Küllüoba 2003 Yılı Kazı Çalışmaları" 2005.s.29-44; Efe,T. ,"A Trinket Mould of Küllüoba Near Seyitgazi/Eskişehir", (yay.haz.A.Erkanal,S.Günel), **Hayat Erkanal'a Armağan, KültürlerinYansıması.** 2006s.301-304; Efe,T., "Küllüoba Kazıları ve Anadolu Tarih Öncesi Araştırmalarına Katkısı",(yay.haz.)G.Umurtak,Ş.Dönmez,A.Yurtseven, **Refik Duru'ya Armağan,** 2007 Ege Yayınları; Efe,T.,-D.Ş.M.Ay Efe; "Early Bronze Age Pottery from Küllüoba Near Seyitgazi, Eskişehir", **Anatolia Antiqua** 8,2000:1-87; Efe,T.,-D.Ş.M.Ay Efe; "Küllüoba:İç Kuzeybatı Anadolu'da Bir İlk Tunç Çağı Kenti,1996-2000 Yılları Arasında Yapılan Kazı Çalışmalarının Genel Değerlendirilmesi"**Tüba-Ar** 4:44-78.2001; Efe,T.,-D.Ş.M.Ay Efe; "The Küllüoba Excavations and the Cultural/Political Development of Western Anatolia Before the Second Millenium B.C. (yay.haz.) Doğan-Alparslan-M.Alparslan-M.H.Peker, **VİTA/HAYAT. Belkıs Dinçol ve Ali Dinçol'a Armağan**,s.251-268, 2007.

[31] Bilgen,A.N., "Eskişehir'de Bir Erken Hitit Mezarlığı/Çavlum Köyü Pişmiş Toprak Eserleri-", **II.Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu.** Eskişehir.s.9-18,2002; Bilgen,A.N., "2000 Yılı Çavlum Köyü Mezarlık Kazısı**", 23.Kazı Sonuçları Toplantısı**. s.351-

2006 yılında ise Eskişehir Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü'nün başkanlığında ve T.Efe'nin bilimsel danışmanlığında Doğu Frigya Yaylası'nda, Bardakçı yakınlarında yer alan Keçiçayırı'nda kurtarma kazılarına başlanmıştır, buradaki çalışmalar halen sürmektedir. [32]

1.2.1.3 KÜÇÜK BULUNTULAR HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bölgede yapılan yüzey araştırmaları ve kazı raporları çerçevesinde prehistorik dönemlere ait zaman zaman küçük buluntular da yayınlanmıştır[33]. Bunların en belli

---

360;2002; Bilgen,A.N., "Çavlum Köyü Mezarlığı Eskişehir/Alpu Ovası'nda Yeni Bir Orta Tunç Çağı Mezarlığı", **Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dergisi 3**:39-102;2002; Bilgen ,A.N., "Çavlum Köyü Kurtarma Kazısında Ele Geçen Pişmiş Toprak Kapların Restorasyonu", **III.Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu**,.s.274-280,2003; Bilgen,A.N., "2001 Yılı Çavlum Köyü Mezarlık Kazısı", **XXIV.Kazı Sonuçları Toplantısı,**.s.389-396,2003; Bilgen,A.N., "2002 Yılı Çavlum Köyü Mezarlı Kazısı", **XXV.Kazı Sonuçları Toplantısı**.s.139-146; Bilgen,A.N., "Frigya'da Ninhursag İnacının İpuçları", **Anadolu Üniversitesi I. Uluslararası Dünden Bugüne Eskişehir Sempozyumu, Siyasal, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Yapı**., s:357-361,2005; Bilgen,A.N., **Çavlum, Eskişehir/Alpu Ovası'nda Bir Orta Tunç Çağı Nekropolü,**Anadolu Üniversitesi Yayınları, no:1668, Eskişehir 2005; Bilgen,A.N., "Çavlum Orta Tunç Çağı Nekropol'ünde Ele Geçen Lüle Taşı Mühür**", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi** www.e-sosder.com , ISSN:1304-0278 Bahar 2006,c.5s.16 (17-21).

[32]Efe,T., "Keçiçayırı'nda Ölü Hediyesi Olarak Bulunmuş Olan İki Geç Kalkolitik Kap" (yay.haz.)Tarhan,T.-E.Konyar, **Muhibbe Darga Armağan'ı**, Ege Yay. İstanbul 2008; Efe,T-Türkteki,M., "Keçiçayırı (Seyitgazi-Eskişehir) 2007 Yılı Kurtarma Kazıları", **Colloquium Anatoliqum VI** 2007:243-249.

[33]Çambel,H., "Frikya'da Midas Şehri Yakınlarında Bulunan Prehistorik Mezar", **IV.Tarih Kongresi,** 1948:228-229; Efe,T., "Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **XIII. Araştırma Sonuçları Toplantısı**.s.131-153, Resim 4a,5a;4b,5b ; Efe,T., "1988 Yılında Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **Anadolu Araştırmaları XII**:1-19; "1989 Yılında Yapılan Kütahya, Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **VII.Araştırma Sonuçları Toplantısı,**s:163-177; "1990 Yılında Yapılan Kütahya , Bilecik ve Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **IX. Araştırma Sonuçları Toplantısı,** .s561-583;"1991 Yılında Kütahya, Bilecik, Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **X.Araştırma Sonuçları Toplantısı**,s:345-364.; Roodenberg,J., "1992 Ilıpınar Kazıları", **XV. Kazı Sonuçları Toplantısı** I.:71-176.Ilıpınar Kazıları", **XXIII. Kazı Sonuçları Toplantısı,** s.461-464.2001; Topbaş,A., "Kütahya Seyitömer Höyüğü 1990 Yılı Kurtarma Kazısı", **II.Müze Kurtarma Kazıları Semineri**,1991:11-34; "Seyitömer Höyüğü 1991 Kurtarma Kazısı", **III. Müze Kurtarma Kazıları Semineri** 1992:1-30; "İlaslı,A., "Seyitömer Höyüğü 1993 Yılı Kurtarma Kazısı", **VI.Kurtarma Kazısı Semineri**, s:1-20; Çakalgöz,S., **Seyitömer Höyük Erken Tunç Çağı Mimarisi ve Buluntuları,** Ege Üniversitesi Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi 2000 (yayınlanmamış yüksek lisans tezi); Sivas,T., "2003 Yılı Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar İlleri Yüzey Araştırmaları", **XXII. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 2.cilt:285-298; resim 9. Sivas,T.,"Eskişehirden Tunç Çağ'ına Ait İki Pişmiş Toprak Kadın Figürini", **Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 2/1-12:229-234; Sivas,H., "Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar İlleri Yüzey Araştırmasında Bulunan Pişmiş Toprak İdollerden Birkaç Örnek", **Muhibbe Darga Armağanı,** 2008:427-436; Darga,M. "Şarhöyük/Dorylaion Kazı Çalışmaları 1997-1998", **Anadolu Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi,** cilt I.sayı2:97127.

başlıları Orman Fidanlığı[34], Demircihüyük, Bozüyük/Küçük Höyük[35] ve Çavlum[36] yayınlarıdır. Özellikle Demircihüyük[37] küçük buluntuları ayrı bir cilt halinde kapsamlı olarak yayınlanmıştır.

1.2.2 ARAŞTIRMA SONUÇLARININ GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ

19-20 yy.'ın başlarında çeşitli yerleşmelerin saptanmasına yönelik yapılan çalışmalar, 20.yy ortalarından itibaren sistemli yüzey araştırmalarına ve kazı çalışmalarına dönüşmüştür. Bu sayede İç Kuzeybatı Anadolu'nun, paleolitik dönem sonlarından M.Ö.1 binyıl'a kadar olan stratigrafisi ve kültürel gelişimi kabaca ortaya çıkarılabilmiştir.

İlk olarak 1940'lı yıllarda K.Bittel, Batı Anadolu'da İTÇ'de ortaya çıkan farklı kültür gruplarından söz eder. Ardından 1960'lı yıllarda J.Mellart ve D. French yeni

---

; Darga,M.-Sivas,T, "2000 Yılı Şarhöyük/Dorylaion Kazıları", **XXIII.** Kazı Sonuçları Toplantısı 2002,s:267-218; Efe, T., "A Trinket Mould of Küllüoba Near Seyitgazi / Eskişehir", (yay.haz) A.Erkanal, S.Günel, **Hayat Erkanal'a Armağan.Kültürlerin Yansıması.** 2006s.301-304 Efe,T.,-D.Ş.M.Ay Efe; "Küllüoba:İç Kuzeybatı Anadolu'da Bir İlk Tunç Çağı Kenti,1996-2000 Yılları Arasında Yapılan Kazı Çalışmalarının Genel Değerlendirilmesi", Tüba-Ar 4:44-78.2001; Efe,T.,Fidan,E.; "Complex Two in the Early Bronze II Upper Town of Küllüoba Near Eskişehir", **Anatolica** XXXIV, 2008: 67-80; Efe, T.," The Theories of the'Great Caravan Route' Between Clicia and Troy:The Early Bronze Age III Period ın Inland Western Anatolia", **Anatolian Studies** vol.57:47-64; Ay-Efe,D.Ş.M., "Küllüoba'da Bulunmuş Olan Pişmiş Toprak Figürinlerden Birkaç Örnek", **Hayat Erkanal'a Armağan/Cultural of Reflections Kültürlerin Yansıması.**

[34]Ay-Efe,D.Ş.M., "The Small Finds of Orman Fidanlığı" **A Salvage Excavations at Orman Fidanlığı,** (yay. haz) Turan Efe, TASK.İstanbul 2001,s.127-155.

[35]Gürkan,G.-Seeher, J., **Die Frühbronzezeitliche Nekropole von Küçükhöyük bei Bozüyük**, İstanbuler Mitteilungen 41:39-96.

[36]Bilgen,A.N., "2001 Yılı Çavlum Köyü Mezarlık Kazısı", **24.Kazı Sonuçları Toplantısı**.s.389-396,2003; Bilgen,A.N., "2002 Yılı Çavlum Köyü Mezarlı Kazısı"**25.Kazı Sonuçları Toplantısı**.s.139-146; Bilgen, A, Çavlum Orta Tunç Çağı Nekropol'ünde Ele Geçen Lüle Taşı Mühür**", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi** www.e-sosder.com ,ISSN:1304-0278 Bahar 2006, c.5s.16 (17-21).

[37]Bittel 1942:160; Mellart 1955:55-58; Baykal-Seeher,A.; Obladen-Kauder,J., **Demircihöyük IV**. **Die Kleifunde**.B. Die Kleifunde aus ton, Knochen und Metall.Mainz am Rhein:Verlag Philipp von Zabern 1996; Seeher,J., "Die Nekropole von Demircihöyük-Sarıket", **İstanbuler Mitteilungen,** 41:97-124; "Die Nekropole von Demircihöyük-Sarıket", **İstanbuler Mitteilungen,** 42:5-19; Die Bronzezeitliche Nekropole von Demircihüyük-Sarıket:Ausgrabungen des Deutschen Archäologischen Instituts in Zusammenarbeit mit dem Museum Bursa, 1990–1991, **Istanbuler Forschungen**, vol. 44; **Pernicka, E. 2000:** Zusammensetzung der früh- und mittelbronzezeitlichen Metallfunde aus der Nekropole von Demircihüyük-Sariket (yay. haz.), J. Seeher: **Die bronzezeitliche Nekropole von Demircihüyük-Sariket**. **Istanbuler Forschungen 44** 232-237. Ernst Wasmuth Verlag, Tübingen.

araştırmaların ışığında "kültür" sözcüğünü kullanmaktan kaçınarak, bazı yerel çanak çömlek gruplarının varlığından ve bu grupların yayılım alanlarından söz ederler.

Son olarak Turan Efe 1990'lı yılların başında bu grupları yeni bir yaklaşımla tekrar ele almıştır. O'na göre, Batı Anadolu'daki III.binyıl ilk yarısından itibaren (İTÇ I-II), sınırlarının büyük ölçüde çanak çömleğe dayalı olduğu kültür bölgeleri ve bu kültür bölgeleri içinde ise birbirleriyle yakın ilişkileri olan yerel çanak çömlek grupları söz konusudur. Efe, İTÇ'de Batı Anadolu'da görülen bu tabloyu, kültürel, siyasal ve hatta olası etnik yapılanmadaki devamlılığa bağlamaktadır.

Yukarıda sözü edildiği üzere, Batı Anadolu İTÇ kapsamında görülen farklı kültürlere ilk olarak Kurt Bittel tarafından değinilmiştir. Bittel, 19.yy'da Bozhüyük'te demiryolu inşaatı sebebiyle traşlanmış olan höyük malzemesi ile ilk dönem Demircihöyük kazıları (1937) sonucunda elde edilen malzemenin benzerliğini göz önünde tutarak, "Bitinya-Frigya kültürü" tanımlamasını yapar ve söz konusu bölgede ele geçirilen çanak çömleğin yayılım alanını kısmen ortaya koymuştur[38].

2.dönem Demircihöyük kazıları ve Turan Efe'nin yüzey araştırmaları sonucunda saptanmış olan Demircihöyük çanak çömlek grubunun sınırlarının, İTÇ II'de batıda Marmara kıyılarına kadar uzandığı, doğu sınırının ise K. Bittel'in belirttiği kadar doğuya ve güneye doğru yayılmadığı anlaşılmıştır. Bu grubun karakteristik özelliklerini doğuda Eskişehir'in 18km. kuzeybatısında yeralan Karapazar höyüğüne kadar izlemek mümkündür. Bu etkilerin daha doğuda Yukarı Sakarya Ovası içine fazla nüfuz edemediği anlaşılmaktadır[39].

Turan Efe, K.Bittel'in tanımlamasına sadık kalarak bu bölgenin doğusunda, İTÇ I'den itibaren devam eden ve "Bitinya-Frigya" kültür bölgesi sınırları içinde yer alan bir çanak çömlek grubunun varlığını ortaya koyar. "Yukarı Sakarya" olarak tanımladığı bu çanak çömlek grubu, batıda Frigya yaylasından -tüm Yukarı Sakarya ovasını içine alacak şekilde-doğuda Sivrihisar dağlarına kadar yayılım alanı göstermektedir[40]. Küllüoba, bu

---

[38] Bittel,K.-Otto, **Demirci-Hüyük, Eine Vorgeschıchtlıche Sıedlung an der Phrygisch-Bithınıschen Grenze**, Berlin 1939:29; Bittel,K. "Kleinstatische Studien", **İst.Mittt**. 5,1942:16.

[39] Efe,T, "1993 Yılında Kütahya, Bilecik, Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları, **XII.Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 1995:245-256.

[40] Efe,T.,-D.Ş.M.Ay Efe; "Küllüoba:İç Kuzeybatı Anadolu'da Bir İlk Tunç Çağı Kenti, 1996-2000 Yılları Arasında Yapılan Kazı Çalışmalarının Genel Değerlendirilmesi", **Tüba-Ar 4**:44-78.2001.

grup çanak çömlek özelliklerini veren kazısı yapılmış tek yerleşmedir.
1959-61 yılları arasında D.French tarafından yapılan yüzey araştırmalarıyla tespit edilen çanak-çömlek gruplarının sınırları, 1988-1995 yılları arasında Turan Efe tarafından gerçekleştirilen yüzey araştırmaları ile toplanan malzeme ile netlik kazanmıştır. İTÇ I'de Beycesultan kültür bölgesi olarak anılan kültür bölgesi, İTÇ II'de yerel çanak çömlek gruplarının ortaya çıkmasıyla parçalanmıştır. Bu bölge İTÇ II için Efe tarafından "Orta İç Batı Anadolu Kültür Bölgesi" olarak adlandırılmıştır ve İç Batı Anadolu'nun orta kesiminden doğuda Sultan dağlarına kadar oldukça geniş bir alana yayıldığı anlaşılmıştır. Bu kültür bölgesi sınırları içinde İTÇ II'de yer alan yerel çanak çömlek grupları arasında, Kütahya-Tavşanlı, Afyon Altıntaş, Beycesultan, Kusura ve Acıpayam sayılabilir.

Troya I-Yortan kültür bölgesi ise Troia, Yortan mezarlık buluntuları ve Balıkesir Akhisar, Manisa bölgesinden ele geçirilen malzeme ile tespit edilmiştir.[41]

Turan Efe tarafından tanımlanan "Lykia-Psidia kültür bölgesi"[42] ise, Karataş-Semayük[43], Kuruçay [44], Bademağacı [45]'nda gerçekleştirilen sistemli kazılar sonucu tespit edilen çanak çömlek özelliklerine dayandırılarak oluşturulmuştur. Orta Anadolu bölgesi çanak çömlek gruplarının oluşmasında ise Polatlı[46] ve Gordion[47] kazıları belirleyici olmuştur.

Bitinya-Frigya kültür bölgesi ve Yukarı Sakarya çanak çömlek grubu özelliklerini yansıtan Küllüoba höyüğünde 1996 yılından bu yana devam eden kazı çalışmaları, bölge İTÇ kronolojisinin sağlam ve kesintisiz bir şekilde saptanabilmesine sağladığı katkıların yanında, bölgenin kültürel gelişimine de ışık tutmaktadır. Bu kazılar komşu kültürlerle olan ilişkileri ortaya koymasının yanı sıra uzak bölgeler arası ticari ilişkilerle ilgili de önemli bilgiler vermektedir. Küllüoba, Orta Anadolu ve daha

---

[41]French,D., Prehistoric Sites in Nourthwest Anatolia II: The Balıkesir and Akhisar/Manisa Areas, **Anatolian Studies** 1969:41.
[42]Efe,T., Pottery Distribution Within the Bronze Age of Western Anatolia and its Implications upon Cultural, Political (and Ethnic?) Entities", **Güven Arsebük için Armağan Yazılar**,(yay.haz.) M. Özbaşaran, O. Tanındı, A. Boratav, İstanbul, Ege Yayınları, 2003, s. 89.
[43]Mellink,M., "Excavations at Karataş-Semayük in Lycia 1963, **AJA** 68,1964.
[44]Duru,R., **Kuruçay Höyük II**, TTK. 1969.
[45]Duru,R., "Bademağacı Kazıları 1994 Yılı Çalışma Raporu, **Belleten** C.LXI/230 TTK.Ankara; "1993 Yılı Çalışma Raporu", **Belleten** CLX/229, Ankara 1979.
[46]Lloyd,S.,-Gökçe,N., "Excavation at Polatlı", **Anatolian Studies** vol.1,1951:24.
[47]Gunter,N.C., **The Gordion Excavations**,**vol III, The Bronze Age**, 1991, Philedelphia,s.14.

batıdaki ve güneydeki çanak çömlek gruplarının kaynaştığı bir merkez olduğundan İTÇ başlarından itibaren adeta bir geçiş bölgesi kimliği kazanmıştır. Höyüğün batı, doğu ve güneyinde yer alan bu gruplardan aldığı etki çanak çömlek üzerinde belirgindir.

Küllüoba kazılarının bölge prehistoryasına sağladığı en önemli katkılarından biri de Prof. Turan Efe'nin 1980'li yıllardan bu yana belirttiği ve daha sonra "Büyük Kervan Yolu" [48] olarak olarak tanımladığı, Kilikya-Kuzey Suriye ve Kuzey Ege bölgeleri arasında uzanan bir kara ticaret ağının varlığına dair ipuçları vermesidir. Bu Kervan yolunun iki ucundaki Tarsus ve Troia önemli iki liman şehri konumundadır. İTÇ'nin son evresinde başlayan ve İTÇ III'ü kapsayan bu kervan yolunun stratejik bir noktasında yer alan Küllüoba'da, batı kökenli malzeme ile doğu kökenli malzeme bir arada ele geçirilmiştir. Bunların en belli başlıları olarak *"toggle pin"* diye adlandırılan madeni süs iğneleri, Suriye şişesi taklitleri, çark yapımı çanak çömlek sayılabilir.

Aşağı ve yukarı şehirden oluşan Küllüoaba yerleşim planı gerek yukarı şehri çevreleyen sur sistemi gerekse o dönem için anıtsal olarak nitelendirilebilecek –belki de kamusal işlevi olan-yapılarıyla batı Anadolu'da şehirciliğin ortaya çıkışı ile ilgili önemli bilgiler vermektedir.

Kuzey Suriye ve Mezopotamya'da şehircilik gerçek anlamda M.Ö. 4. binyılda Uruk ile başlamasına rağmen, Anadolu'nun batısında çok daha sonra, İTÇ II sonlarında başlar. Söz konusu dönemde, bu ticaret ağı Kuzey Suriye ve Mezopotamya'nın görkemli saray yapılarını ve tapınaklarını, kabartma ve heykeltraşlık sanatını, mühürcülüğü ve yazıyı beraberinde getirmemiştir. [49]

2. BÖLÜM : KÜLLÜOBA HÖYÜĞÜ

2.1. ARAŞTIRMA TARİHÇESİ

Prof. Dr. Turan Efe, 1988-1995 yılları arasında bölgede gerçekleştirdiği yüzey araştırmaları sırasında Küllüoba'yı ziyaret etmiş ve bilahare 1996 yılında burada

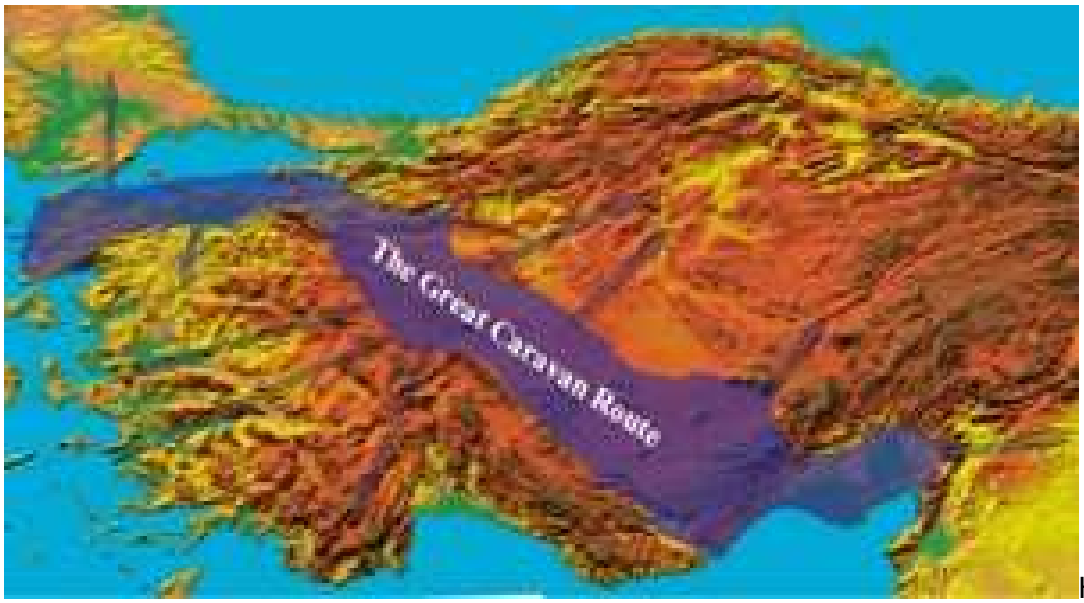
---

[48] Efe,T., "The Theories of the Great Caravan Route' Between Clilicia an Troy:The Early Bronze Age III Period in İnland Western Anatolia", **Anatolian Studies** 57, 2007:47-64.

[49] Efe,T., Pottery Distribution Within the Bronze Age of Western Anatolia and its Implications upon Cultural, Political (and Ethnic?) Entities", **Güven Arsebük için Armağan Yazılar,** (yay.haz.) M. Özbaşaran, O. Tanındı, A. Boratav, İstanbul, Ege Yayınları, 2003, s. 95.

kazı çalışmalarına başlamıştır. Efe'nin kazı için Küllüoba Höyüğü'nü seçmesinde, esas olarak bölgenin prehistorik sıradüzenindeki mevcut boşlukları doldurma, Yukarı Sakarya Ovaları'nın kültürel gelişiminin saptanması ve 1980'li yılların sonundan itibaren ortaya koyduğu kuzey Ege ile kuzey Suriye-Kilikya arasında, bugün 'Büyük Kervan Yolu' olarak adlandırdığı İTÇ II sonu-İTÇ III'de bir kara ticaret ağının varlığını arkeolojik verilerle ortaya koyma hedefleri yatmaktadır. Kazılar 12 yıldan beri devam etmektedir ve elde edilen sonuçlar çeşitli yayınlarla bilim dünyasına tanıtılmaktadır[50].

[50]Efe,T., "Seyitgazi/ Küllüoba 1996 Yılı Kazısı", **XIX. Kazı Sonuçları Toplantısı**. Ankara,s.151 171,1999; "Küllüoba 1997 Yılı Kazısı", **XX. Kazı Sonuçları Toplantısı**. Ankara.s.165-182.; 2000a "Küllüoba 1998 Yılı Kazısı", **XI. Kazı Sonuçları Toplantısı.** Ankara.s.117-128. 2001"Küllüoba 1999 Yılı Kazısı", **XXII. Kazı Sonuçları Toplantısı.** Ankara.s. 105-118; 2001"Küllüoba 1999 Yılı Kazısı**", XXII. Kazı Sonuçları Toplantısı**. Ankara.s. 105-118. 2003 "Küllüoba 2001 Yılı Kazısı", **XXIV. Kazı Sonuçları Toplantısı. Ankara.s**. 461-466. 2004a "Küllüoba Kazısı 2002 Yılı Çalışmaları", **XXV. Kazı Sonuçları Toplantısı.** Ankara.s. 19-28. 2005 ;"Küllüoba 2003 Yılı Kazı Çalışmaları", **XXVI. Kazı Sonuçları Toplantısı.** Ankara.s. 29-44. 2006, "Küllüoba 2004 Yılı Kazı Çalışmaları", **XXVII. Kazı Sonuçları Toplantısı**. Ankara; Ay,D.Ş.M, Küllüoba **Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Çanak-Çömleği**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Anabilim Dalı (yayınlanmamış yüksek lisans tezi),1999; Efe,T.-Ay-Efe, "Early Bronze Age I Pottery from Küllüoba near Seyitgazi , Eskişehir" **Anatolia Antiqua** 8,2000 1-87.Efe,t.-İlaslı,A., "Pottery Links Between the Troad and Inland Northwestern Anatolia during the Trojan Second Settlement," (yay.haz.) Chr. Doumas; V. La Rosa, **Proceedings of the International Congress: Poliochni e l'Antica Eta del Bronzo nell' Egeo Settentrionale**. Athens. 1998: 596-609. ,Efe,T., "New Concepts on Tarsus-Troy Relations at the Beginning of the EB 3 Period," **XXXIV ème Rencontre Assyriologique Internationale** (Istanbul 1987). 1998: 297-304.; Efe,T.,-Ay-Efe,D.Ş.M., "Küllüoba: İç Kuzeybatı Anadolu'da bir İlk Tunç Çağı Kenti; 1996-2000 Yılları Arasında Yapılan Kazı Çalışmalarının Genel bir Değerlendirmesi", **TÜBA-AR** 4, 2001: 43-78. Efe,T."Küllüoba and the Initial Stages of Urbanism in Western Anatolia", (yay.haz). M. Özdoğan, N. Başgelen, **Ufuk Esin'e Armağan.**200**3:**s.265-282.

H

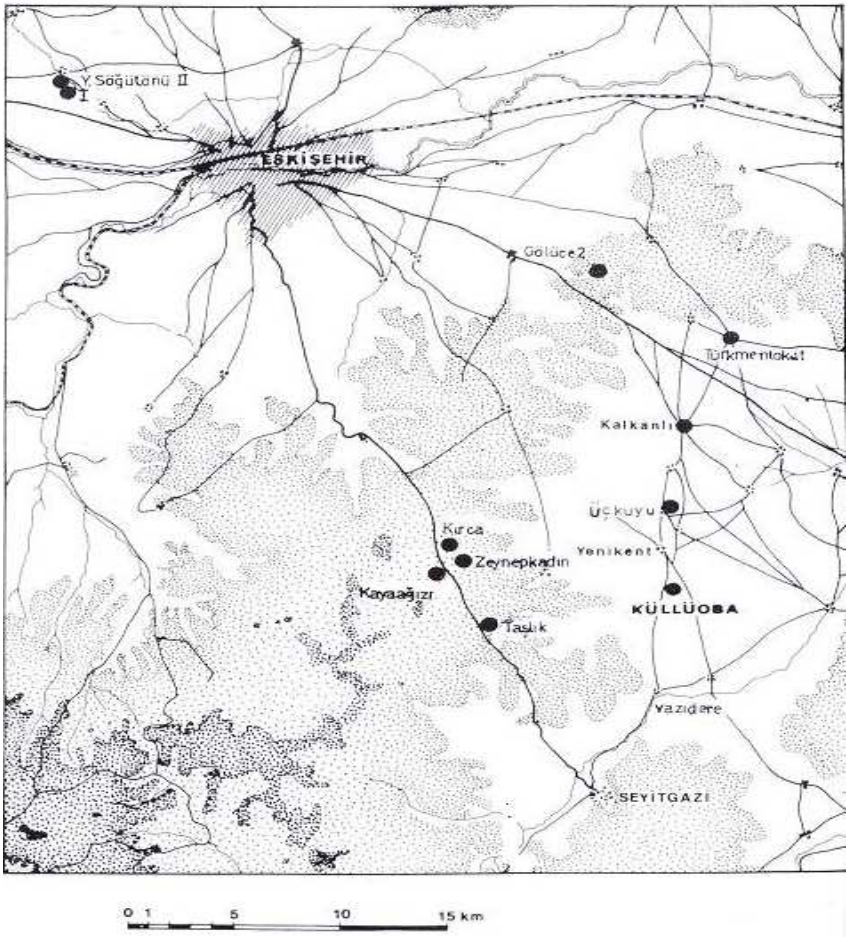
Harita 2. Olası Kervan Yolu Güzergahı[51]

Höyükte saptanan çanak çömlek ve mimari kalıntılar haricindeki, ilk özel yayın, Geç İTÇ III dönemine tarihlendirilen maden figürin kalıbı hakkında, bir diğeri ise Arkeolog D.Ş.M.Ay Efe tarafından kaleme alınan, höyükte saptanmış pişmiş toprak figürinleriden birkaç örneğin tanıtıldığı makaledir[52]. Kurşun figürin kalıbı höyüğün stratigrafisine olan katkısı sebebiyle önemli bir yere sahiptir[53]. Son olarak bu tez çalışmasıyla da Küllüoba Höyüğün küçük buluntuların tanıtılmasına çalışılmıştır.

[51] Efe, T., "The Theories of the 'Great Caravan Route' Between Clicia and Troy: The Early Bronze Age III Period ın Inland Western Anatolia", **Anatolian Studies** vol.57 :47-64.

[52] Ay-Efe,D.Ş.M., "Küllüoba'da Bulunmuş Olan Pişmiş Toprak Figürinlerden Birkaç Örnek", **Hayat Erkanal'a Armağan/Cultural of Reflections Kültürlerin Yansıması** 2006:90-94.

[53] Efe, T., "A Trinket Mould from Küllüoba Near Seyitgazi/Eskişehir," (yay.haz. A.Erkanal, S. Günel), **Hayat Erkanal' a Armağan.**2006**.**

Harita 3. Eskişehir ve çevresi[54]

2.2. TABAKALANMA

Küllüoba kazılarında bugüne dek yapılan çalışmalar sonucunda, Geç Kalkolitik Çağ sonlarından (M.Ö. 3500) Orta Tunç Çağı başlarına (M.Ö. 1800) kadar kesintisiz bir yerleşme saptanmıştır. İlk Tunç Çağı katları içine karışmış az miktarda malzemeden höyükteki en eski yerleşimin en azından Erken Kalkolitik Dönem'e tarihlenmesi mümkündür. Yine benzer şekilde bulunan beyaz boyalı çanak çömlek parçaları Geç Kalkolitik Dönemin erken evrelerinin de höyükte gözlemlendiğini ispatlar.

Höyüğün Batı konisinde açılan alanlarda saptanan en erken evre olan, ana toprak üzerindeki 6. evre Geç Kalkolitik, daha sonraki 5-3. evreler İlk Tunç Çağına Geçiş

[54] Efe,T.-Ay-Efe, "Early Bronze Age I Pottery from Küllüoba near Seyitgazi, Eskişehir" **Anatolia Antiqua** 8**,** 2000:2,fig.1.

dönemi, 2. evre İlk Tunç Çağı I dönemine tarihlenmektedir. Doğu konide yapılan kazılar ise esas itibariyle höyüğün doğusunda ve güney yamacında yoğunlaştırılmıştır. Burada İlk Tunç Çağı'nın hemen hemen tüm evreleri saptanmıştır. Bunlar yukarıdan aşağıya doğru şu şekilde numaralandırılmıştır: İlk Tunç Çağı I (V A-C), İlk Tunç Çağı II (IV A-G), Erken İlk Tunç Çağı III (III A-C) ve geç İTÇ III/Orta Tunç Çağına Geçiş Evresi (II A-D). Her iki kesimde de saptanan İTÇ I evreleri, iki stratigrafinin birbiriyle çakıştırılmasını mümkün kılmıştır (Şekil /1)[55].

Küllüoba'nın çeşitli İTÇ tabakalarından toplam 24 adet C^{14} numunesi Tokyo Ulusal Çevre Bilimleri Enstitüsü (National Institute for Environmental Studies in Tokyo)'nde analiz edilmiştir. Bu C^{14} tarihlerine göre yaklaşık olarak M.Ö. 2900-2000 yılları arasına tarihlenen Küllüoba İTÇ katlarının aşağıdan yukarıya doğru sıralanışı ile bu tarihler arasında şaşılacak kadar benzer bir uyum söz konusudur.[56] Bu durum C^{14} tarihlerinin geçerliliği konusunda güven vermektedir.

Bu tarihler Demircihöyük, Hacılartepe, Beşiktepe ve Troya'nın tarihlemeleriyle uyum içindedir. Dolayısıyla Küllüoba stratigrafisi, Batı Anadolu İTÇ mutlak kronolojisinin daha sağlıklı saptanması konusunda büyük önem taşımaktadır.

2.3 MİMARİ

2.3.1 GEÇ KALKOLİTİK VE İLK TUNÇ ÇAĞI'NA GEÇİŞ EVRESİ

Höyük üzerinde saptanan en erken mimeri kalıntılar Geç Kalkolitik döneme aittir; Batı konide saptanan taş temellerin dönemin sonlarına tarihlendirilebilecek yuvarlak bir eve ait olduğu düşünülmektedir.[57]

Bir sonraki İlk Tunç Çağı'na Geçiş Evresi mimarisi hakkında bazı önemli bilgiler elde edilmiştir. Bu evrede yerleşme, dışta oldukça belirgin zikzaklar yapan kerpiç bir

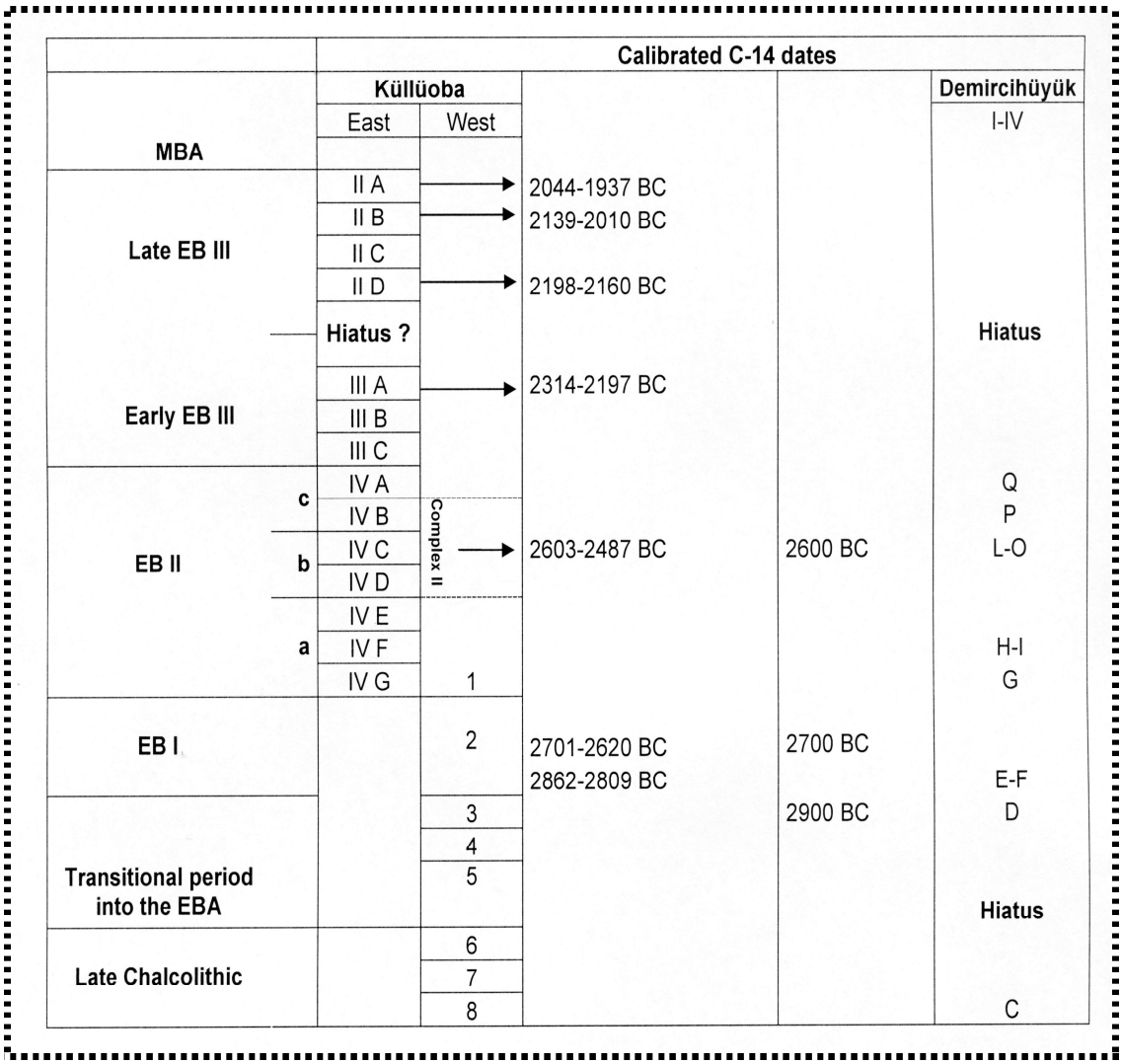
---

[55] Efe, T., "Complex Two in the Early Bronze II Upper Town of Küllüoba Near Eskişehir", **Anatolica,** XXXIV**,** 2008:67-101, fig. 8.

[56] Efe,T." Küllüoba Kazıları ve Anadolu Tarihöncesi Araştırmalarına Katkısı", **Refik Duru'ya Armağan** (yay.haz), Ö.Bilgi, G Umurtak, Ş.Dönmez, 2008:106-110.

[57] Efe,T., "Küllüoba 1998 Yılı Kazısı", **XI. Kazı Sonuçları Toplatısı,** Ankara. s.117-128; "Küllüoba 1999 Yılı Kazısı", **XXII. Kazı Sonuçları Toplantısı.** Ankara. s. 105-118.

surla çevrilidir.[58] Surun dışında ortalama 3m. genişliğindeki yığma ham toprak yer alır. Bunun da önünde bir duvarın bulunup bulunmadığı tespit edilememiştir.

Şekil 1.Küllüoba kronoloji cetveli [59]

Diğer bir deyişle burada iki kerpiç duvarın arasının ham toprakla doldurulmasıyla oluşturulan bir surun varlığı henüz tam bir kesinlik kazanmamıştır. Evler ise arka taraflarından sura bitişik olarak inşa edilmiş görünmektedir. Bunlar, büyük olasılıkla ön tarafta avluya açılmış olmalıdır. Dikdörtgen mekanlardan bazılarının sur boyunca yerleştirildiği gözlemlenmiştir. Demircihöyük'te temsil edilmeyen bu evrede yan yana

[58] Efe,T., "Küllüoba; İç Kuzeybatı Anadolu'da Bir İlk Tunç Çağı Kenti 1996-2000 Yılları Arasında Yapılan Kazı Çalışmalarının Genel Bir Değerlendirilmesi", **TÜBA-AR IV** (2001), s.43-78.

[59] Küllüoba Kazı Arşivi

bitişik inşa edilmiş uzun evlerin henüz ortaya çıkmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu planın İTÇ I ve İTÇ II dönemlerinde Demircihöyük'te tespit edilen "Anadolu Yerleşim Planı"[60] nın öncü bir evresini temsil ettiğini söylemek mümkündür. [61]

2.3.2 İTÇ I DÖNEMİ

Batı açmalrında bu evre, güney, kuzey ve kısmen batıdan kerpiç duvarla çevrelenen ve ortasında bir ocak yer alan büyük beyaz bir tabanla tespit edilmiştir. Batı duvarının kuzey kesimindeki açıklık, bir girişe işaret etmektedir. Aynı duvar üzerinde bir dikme deliği yer alır. Ocağın etrafında yine ahşap dikmelerin oturtulduğu delikler saptanmıştır. Bu kesimde 2.evreye ait kalıntılar tüm alanda üstten açılan çukurlarla büyük oranda tahrip edilmiştir. Bu evre çanak çömlekte görülen benzerliklere dayanarak Demircihöyük D-F evrelerine tarihlendirilmiştir.[62]

Bu evrenin sonları ve İTÇ II dönemine ait katlar ise, zemini çanak çömlek döşeli bir fırın tabanı ve bunun altında yer alan iri taşlardan örülmüş bir duvar kalıntısından ibarettir.

2.3.3 İTÇ II DÖNEMİ

İTÇ II döneminde yerleşme, höyüğün doğu ve güney konilerini içine alan Yukarışehir ve höyüğün eteklerinde yer alan Aşağışehir'den oluşmaktadır.

Yukarı Şehir, zikzaklar yapan ve üzerinde yer yer kule ve bastiyonların yerleştirildiği bir sur ile çevrilidir. Günümüze kadar sur üzerinde, güney ve doğuda olmak üzere, avluya açılan iki kapı ortaya çıkarılmış, surun ikinci evresinde dış tarafa yüzeyinin küçük taşlarla kaplandığı küçük bir rampa inşa edilmiştir.

Evler, sura bitişik ve çoğunlukla iki ya da üç mekanlı uzun evler şeklindedir. Ortadaki boş alanda bağımsız olarak inşa edilmiş iki büyük yapı kompleksi saptanmıştır. Bunlar Kompleks I ve Kompleks II olarak adlandırılmıştır[63].

---

[60]"Anadolu Yerleşim Planı" ilk olarak Demircihüyük kazıları sırasında M. Korfmann tarafından tanımlanmıştır,bknz. Korfmann, M., **Demircihüyük I.Die Ergebnisse der Ausgrabungen 1975-1978. Architektur, Stratigraphie und Befunde**. Mainz am Rhein 1983:222; fig.343.

[61] Efe 2007:105

[62] Efe-Ay,D.Ş.M., "The Early Bronze Age I Pottery from Küllüoba Near Seyitgazi, Eskişehir", **Anatolica Antiqua** 8, 2000**:**1-87

[63] Efe,T., "Küllüoba 2001 Yılı Kazısı", **XXIV**.**Kazı Sonuçları Toplantısı.** Ankara:2003:461-

Küllüoba'da İTÇ II'de aşağı ve yukarı şehrin oluşması, linear yerleşim planı içeren yukarı şehirde kamusal işlevi olabilecek bağımsız yapı komplekslerinin söz konusu olması, bölgede ve tüm Batı Anadolu'da şehirciliğin ilk ortaya çıkışı ve gelişimi ile ilgili yeni bir bakış açısı ortaya koymuştur.[64]

2.3.3.1 KOMPLEKS I

Yerleşmenin en yüksek yerine inşa edilmiş olan, yaklaşık 22x22 m ölçülerinde ki Kompleks I, erken evrede yan yana bitişik olarak inşa edilmiş dört uzun yapıdan, geç evrede ise üç uzun yapıdan oluşur (plan 2). Arka ve ön cephede yapıdan biraz dışarıya çıkıntı yapan megaronun güneyinde ve kuzeyinde olmak üzere iki uzun yapı yer alır. Kompleksin ön cephesi Doğu Kapısı'na bakmaktadır. Cepheden dışarı çıkıntı yapan Megaron'un sundurması taş döşelidir. Sundurmadan girilen ilk odada büyük bir ocak yer alır. Uzun yapıların arka odalarında taban seviyesi altında dörtgen silolar yer alır. Kuzey ve güneyde evlerle ortadaki Megaron arasındaki trafiği sağlayan iki kapı vardır. Güney ve kuzeydeki sokaklar iki avluyu birbirine bağlar. Bu Kompleks'in hemen batısında yer alan sokak, söz konusu kompleksi yerleşmenin ikinci büyük yapısı olan Kompleks II'den ayırır[65].

2.3.3.2 KOMPLEKS II

Yukarı şehrin güney batısında yer alan anıtsal nitelikteki bağımsız bir yapı kompleksi olan 'Kompleks II' en azından üç ana mimari evre (IV D-B) içermektedir. 31x24 m ölçülerindeki yapı komleksi, güneyde kompleks boyunca uzanan bir megaron ve ona bitişik olarak inşa edilmiş yapı birimlerinden oluşur; ana girişler batıdandır; doğuda üç giriş kapısı saptanmıştır.

Yamaca inşa edilmiş olan güneydeki megarona önden üç evreli ve oldukça görkemli bir taş rampa ile ulaşılır. Megaronun kuzeyindeki müştemilat çok sayıda depo yeri,

---

466; Küllüoba Kazısı 2002 Yılı Çalışmaları", **XXV**.**Kazı Sonuçları Toplantısı**. Ankara: s.19-28; "Küllüoba 2003 Yılı Kazı Çalışmaları", **XXVI. Kazı Sonuçları Toplantısı.** Ankara; s. 2944.; Efe,T., "Küllüoba and the Initial Stages of Urbanism in Western Anatolia",(yay.haz.) M.Özdoğan, H.Hauptmann ve N.Başgelen, **Ufuk Esin'e Armağan,** Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2003:265-282.

[64] Efe-Fidan 2008:77

[65] Ay Efe,D.Ş.M.-Efe,T., "Küllüoba: İç Kuzeybatı Anadolu'da Bir İlk Tunç Çağı Kenti; 1996-2000 Yılları Arasında Yapılan Kazı Çalışmalarının Genel Değerlendirmesi", **TÜBA-AR** 4: 2001: 44-78.

ocak ve fırınlar içeririr. Buna karşılık megaronun ön odasında hiç bir mimari ögeye rastlanmazken, devasa merkezi salonda da yalnızca bir ocak yer alır[66].

Her iki kompleks de son evrede (IV B) yan geçişler kapatılmış ve her bir uzun yapı bağımsız bir ev haline getirilmiştir. Bu sebeple her iki kompleksin artık kamusal bir işlevi kalmadığını düşünülebilir.[67]

IV A Evresi ise höyükte, henüz çok dar bir alanda tespit edilebilmiştir. Kompleks II'den IV B-D evrelerinden bilinen mimari geleneğin oldukça değiştiği görülür. Kopleks II'nin in situ buluntularından anlaşıldığı üzere, alan B evresinden sonra olasılıkla bir deprem geçirmiştir ve bu evrenin ardından kullanımdışı kalmıştır. Yine bu alanda tespit edilen kırmızı renkli kerpiç duvar kalıntısı bize bir sonraki evrede de yerleşildiği fikrini düşündürebilir. Fakat burada, IV A evresinde yeni bir megaron inşa edildiğini söylemek şuan ki bilgilerimizle mümkün değildir[68]. AA17, AB17, AD 18 açmalarında mimaride ve çanak çömlek özelliklerindeki değişim bu verenin İTÇ III dönemine geçiş dönemi olarak adlandırılmasına sebep olmuştur. Burada ise oldukça büyük taşlardan inşa edilmiş bir duvarın, en alt taş sırası (?) tespit edilebilmiştir.

2.3.4 ERKEN İTÇ III DÖNEMİ

Erken İTÇ III dönemi İTÇ II dolgusu üzerinde tabakalanmış olarak höyüğün doğu kesimindeki açmalarda saptanmıştır. Yalnızca AD 18 açmasında net bir plan vermeyen üç evreli mimari kalıntılar yine bu evrede çöp ve adak çukurlarından gelmektedir[69]. AA 19 açmasında ise açılan sondaj açmasında üç evreli üç ayrı taban tespit edilebilmiştir. AD 19, AE 18, AE 19 açmalarında III C evresine ait taş temeller tespit edilmiştir. İTÇ III 'ün ikinci evresi olan III B'de durum aynıdır. Erken İTÇ III'ün son evresi olan III A yüzey altında saptanan tabanlarla temsil edilir. Bunların yanında son yıllarda yapılan çalışmalarla, Z 19 plankaresinde üstüste 8 evre içeren 4,5 m.kalınlığında İTÇ III dolgusu tespit edilmiştir.

---

[66] Efe 2008:107
[67] Efe-Fidan 2008:78
[68] Efe-Fidan 2008:70
[69] Türkteki,M., **Küllüoba İlk Tunç Çağı III Çanak-Çömleği**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Anabilim Dalı, (yayınlanmamış yüksek lisans tezi) 2004:51.

En alttaki evre haricindeki evreler mimari ile bağlantılıdır. Ayrıca AC 25/26 açmalarında esas olarak Hellenistik ve Erken İTÇ III dönemi mimari ile beraber açığa çıkarılmıştır. Duvarları ve tabanı sarı renkli sıva ile itanalı bir şekilde sıvanmış; kerpiç yapının, güney duvarını geç dönem evrelerine ait bazı yapı ve çukurları tarafından tahrip edilmiş olması sebebiyle bir kısmı yüzeyden ancak 1.30 cm. derinlikte saptandığı halde, bir kısmı 2.10cm derinlikte korunmuş şekilde ele geçmiştir. Söz konusu bu yapının güney duvarının doğu kısmının ise yine üst evreye ait apsidal(?) yapı tarafından kesildiği anlaşılmıştır. Burada aynı zamanda üç farklı tabaka içeren büyük bir adak çukuru da saptanmıştır.

2.3.5 GEÇ İTÇ III DÖNEMİ (ORTA TUNÇ ÇAĞINA GEÇİŞ)

OTÇ'ye Geçiş Evresi olarak tanımlanan çanak çömlekle karakterize olan dört evreli Geç İTÇ III, (II A-D evreleri) mimari olarak Doğu Koninin batı kesiminde saptanmıştır ve erken ile geç İTÇ III dolgusunun toplam kalınlığı 4,5m.'ye kadar ulaşır. Üstte Geciş Döneminin II B-C evrelerine ait en azından dört mekanlı olabilecek bir yapıya ilişkin kalıntılar bulunmuştur. AA 16, AA 17, AB 16, AB 17 açmalarında ise doğu-batı yönünde uzanan bir caddenin ayırdığı iki ayrı evreye ait dikdörgen yapılar ortaya çıkarılmıştır. Aynı zamanda Z 19 açmasında tespit edilen OTÇ'ye geçiş döneminin alt evrelerde evler, arka kısımda 'apsis' olarak nitelendirilebilecek duvarları olan uzun evler olarak inşa edilmişler ve olasılıkla megaron planlıdırlar. Söz konusu katlar C^{14} tarihlerine, ele geçirilen depas formu ve II C evresine ait kurşun figürin kalıbına göre, daha önce zannedildiği gibi M.Ö. 2000-1800 yılları arasına değil, M.Ö. 2.binyıl öncesine tarihlendirilmelidir[70].

Yukarı şehrin güney batısında yer alan anıtsal nitelikteki bağımsız bir yapı kompleksi olan 'Kompleks II' en azından dört mimari evre (IV D-A) içermektedir. 33x33 m ölçülerindeki yapı komleksi, güneyde kompleks boyunca uzanan bir megaron ve ona bitişik olarak inşa edilmiş yapılardan oluşur; ana girişler batıdandır; doğuda üç giriş kapısı saptanmıştır.

Yamaca inşa edilmiş olan güneydeki megarona önden üç evreli ve oldukça görkemli bir taş rampa ile ulaşılır.

---

[70] Efe 2007:108

Megaronun kuzeyindeki müştemilat çok sayıda depo yeri, ocak ve fırınlar içeririr. Buna karşılık megaronun ön odasında hiç bir mimari ögeye rastlanmazken, devasa merkezi salonda da yalnızca bir ocak yer alır[71].

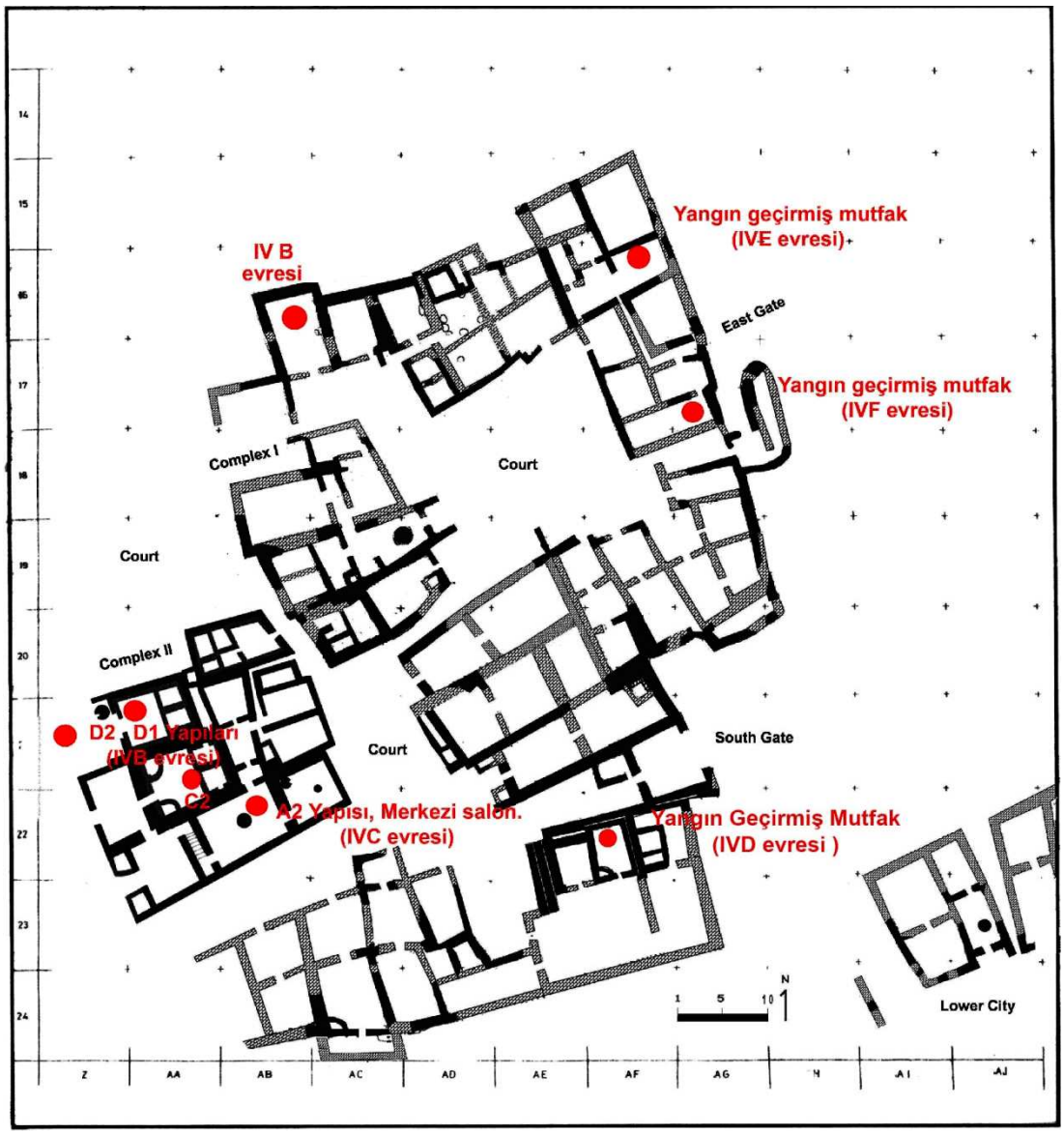
Her iki kompleks de son evrede (Evre IV B) yan geçişler kapatılmış ve her bir uzun yapı bağımsız bir ev haline getirilmiştir. Bu sebeple her iki kompleksin artık kamusal bir işlevi kalmadığını düşünülebilir[72].

3.BÖLÜM: KÜÇÜK BULUNTULAR

Küllüoba Höyüğü'nde günümüze kadar çalışılmış olan 11 kazı sezonu süresince ele geçirilmiş olan pişmiş toprak, kemik, taştan imal edilmiş toplam 1515 adet eser üzerinde çalışılmıştır.

Eserler öncelikle kullanılan hammadeye göre sınıflanmıştır. Buna göre buluntuların 591 adedi pişmiş topraktan, 130 adedi kemikten, 694 adedi de taştan şekillendirilmiştir. Tüm buluntu grupları değerlendirilirken, yaygın olarak kullanılan tipolojiye sadık kalınmaya çalışılmıştır. Fakat Küllüoba Höyüğünün özel buluntuları için ayrı zaman zaman özel bir sınıflamaya gitmek gerekmiştir. Genelden özele doğru bir anlatım tercih edilmiş; levhalarda kulllanılan tüm örneklerin ayrıntılı değerlendirmeleri yapılmış, eşya, alet, sembol gibi tüm eserlerin muhtemel işlevleri, biçimsel ve dönemsel özellikleri ve diğer yerleşmelerdeki yakın benzerlikleri üzerinde durulmuştur.

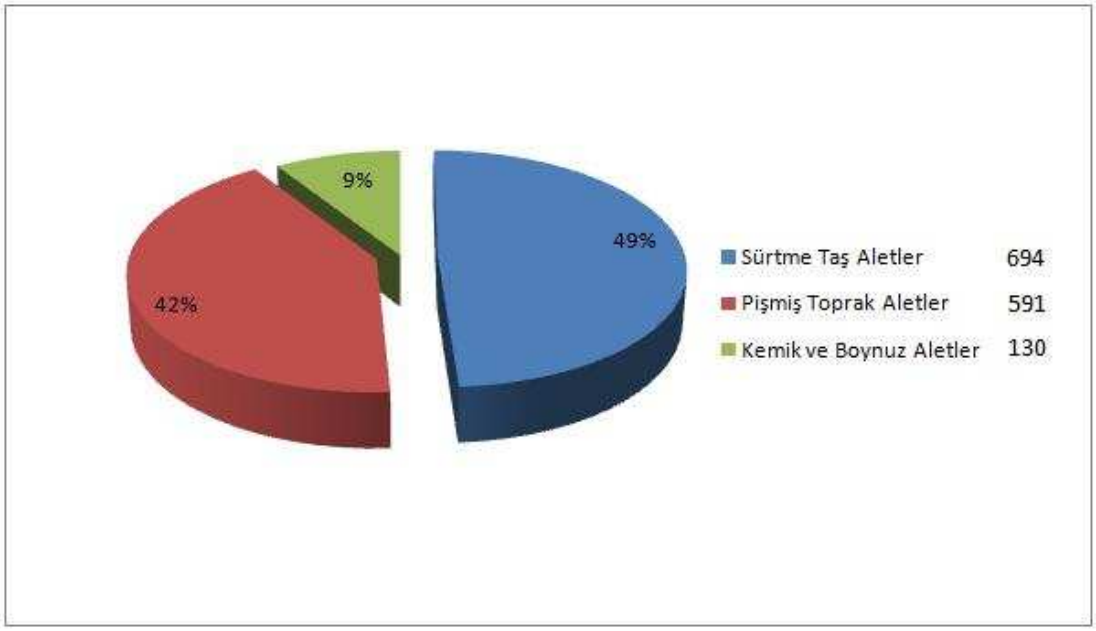
[71] Efe 2008:107
[72] Efe-Fidan 2008:78

Plan 1. Küllüoba Höyüğü genel yerleşim planı ve küçük buluntuların yoğunlukla saptandığı mekanlar

Hammede cinslerine göre sınıflandıklarını belirttiğimiz eserler; pişmiş topraktan figürin, idol, hayvan figürini, ağırşak, tezgah ağırlığı, andiron, ocak ayağı, boncuk, kaşık, fırça olmak üzere 10; kemikten; saplar, keskiler, spatulalar/açkı aletleri, bızlar, delgiler, zımbalar, iğneler, zıpkın ucu, çekiç, pandantifler, idoller ve işlevi anlaşılamayan kemik aletler olmak üzere 13; taştan ise öğütme ve ezgi taşı, öğütme kapları, havan ve havaneli, yassı ve sap delikli balta, topuz ve çekiç başı, açkı ve biley taşı, boncuk, mühür, idol ve işlevi anlaşılamayan taş eserler olmak üzere 16 ayrı başlık altında toplanmıştır.

Örneğin: Figürin ve idol, ağırşak, mühür gibi özenle yapılmış olanlar; dönemsel ve bölgesel bir karakter gösterenler üzerinde ayrıntılı durulmuş; diğerleri için ise genel bir tipolojik değerlendirme yapılmıştır. Buluntuların startigrafik konumları ve bezeme özellikleri de ayrı başlıklar altında değerlendirilmiştir.

Şekil 2. Buluntu türlerinin tespit edildikleri oranlar

3.1 PİŞMİŞ TOPRAK BULUNTULAR

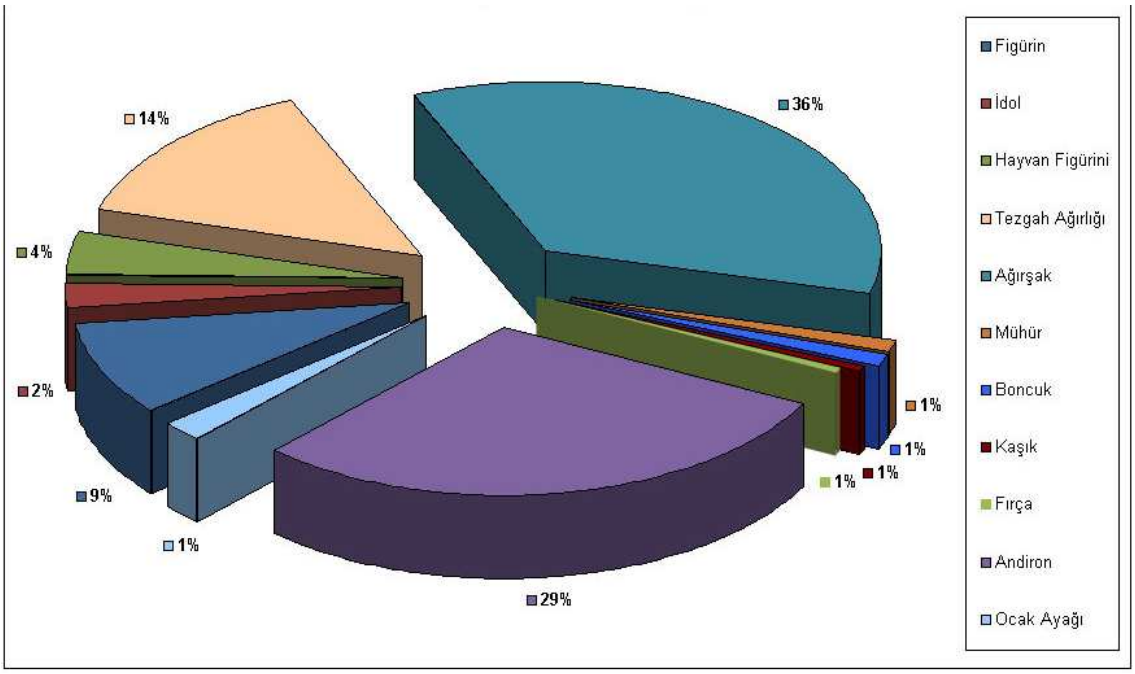
3.1.1 GİRİŞ

Küllüoba'da pişmiş toprak şekillendirilmiş buluntuların içinde ağırşaklar -210 adet ile- sayısal olarak en fazla ele geçirilen buluntu grubunu oluşturur. Bunu 173 adet ile andironlar, 83 adet ile tezgah ağırlıları, 54 adet ile figürin ve figürin parçaları,14 adet ile idoller, 7 adet ile mühürler, 3 adet ile kaşıklar ve nihayet 4 adet ile fırçalar takip eder. (Şekil 3). Ana ve alt gruplara bu şekilde ayrılmış buluntu gruplarının bulundukları yıllara göre ayrıntılı sayısal oranları tablolar halinde verilmiştir.

Pişmiş toprak eserlerin üretimi için gerekli hammade için, büyük olasılıkla, tıpkı çanak-çömlek yapımı için gerekli olan kilin sağlandığı; kaynağını Türkmen dağlarının

yamaçlarından alan, ancak bugün kurumuş olan Kireçkuyusu deresinin yatağı veya civardaki herhangi bir kil yatağı tercih edilmiş olmalıdır.[73]

Pişmiş toprak eserlerin üretiminde kullanılan kil, hamur ve katkı gibi teknik özellikler, büyük oranda çağdaşı oldukları dönemlerde ele geçirilen çanak çömleğin yapım tekniklerini yansıtmakla beraber; özenle şekillendirilmiş, figürin, mühür, ağırşak hatta küçük boyutlu tezgah ağırlıkları ya da andiron gibi bazı eserler bazen saf ve homojen bir kille–bazı durumlarda ince taşcık veya kum katkılı olarak-[74] şekillendirilebilmiştir.

Şekil 3. Pişmiş toprak buluntu türlerinin temsil edildikleri oranlar

Küllüoba İTÇ I çanak çömleği, bitki, ince ve kaba taşçık ve mika katkılı hamurlu; açık griden kahverengiye, pembemsi kırmızıya kadar değişen astarlı, açkılı ve açkısız ve ince özlü bir çanak çömlektir[75]. İTÇ II döneminde ince ve kaba bitki ile, ince veya kaba taşcık katkılı; kum ve mika katkılı olarak bej, kiremit, açık kahve ve pembemsi

[73]Ay,D.Ş.M, **Küllüoba Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Çanak-Çömleği**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Anabilim Dalı (yayınlanmamış yüksek lisans tezi), 1999: 27.
[74]Çanak çömlek yapımında, kile eklenen ince kumun, fırınlama esnasında eserin ısı dengesini sağladığı ve yüksek ısıdan kaynaklanan patlamayı engellediği bilinmektedir.
[75] Ay 1999:25-26

bej renkli hamurlar oluşturulmuş pişmiş toprak eserler, astarlı-astarsız ya da açkılı-açkısız olarak üretilmişlerdir[76]. İTÇ III döneminde ise hamurlar ince taşcık, bitki, mika ve kum katkı içerirler; bej, bejimsi-kahverengi ve açık renklidirler ve yine açkılı-açkısız; astarlı-astarsız olarak yapılmışlardır; özenli ve kaba örnekler de mevcuttur.[77] Bu şekilde çanak çömleklerin dönemlere göre devam eden veya değişen hamur, katkı, astar gibi özelliklerini, kilden yapılmış küçük buluntuların yapım özelliklerinde izlemek mümkündür.

3.1.2 HEYKELCİKLER

3.1.2.1 İNSAN FİGÜRİNLERİ

İnsan bedeninin küçük *reprodüksiyonları*[78] yani figürinler; Üst Paleolitik'ten (70000-15000) beri görülmektedir.[79] Bu dönemden itibaren söz konusu olan örnekler, Kalkolitik Dönem'in sonlarına kadar abartılı vücutlarla betimlenmiştir.[80] Bu dönemde abartılı şekillendirilen cinsel organlar, olasılıkla, toprağa ve ürüne dayalı yaşam ile kadın bedeninin özleşleştirilmesi sonucu ortaya çıkmış olmalıdır. Bereket ve yaratma kaygısıyla üretildiği düşünülen heykelciklerin koruyucu bir role sahip oldukları da varsayılabilir.[81]

Neolitik Çağ'ların sonlarında başlayan gelenek ile giderek soyutlaşan p.t Anadolu figürinleri ile vücut bulan tanrı ya da tanrıça betimleri, giderek plastik özelliklerinden arındırılarak soyutlaşmışlardır[82]. İlk Tunç Çağı içlerinde, yöresel farklılıklar gösteren ve daha şematik heykelciklerin ya da idollerin sayısında bir artış görülmektedir.[83] İç

---

[76]Sarı,D., **Küllüoba İlk Tunç Çağı II Çanak-Çömleği**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Anabilim Dalı (yayınlanmamış yüksek lisans tezi) 2004.

[77]Türkteki,M., **Küllüoba İlk Tunç Çağı III Çanak-Çömleği** , İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Anabilim Dalı (yayınlanmamış yüksek lisans tezi) 2004:12.

[78]Hooder,I., "Figürinler Hakkında Düşünmek" **Tunç Çağı'nın Gizemli Kadınları,** Yky. 2005:1-4.

[79] Umurtak ,G., "Figürin", **Ezcacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, s:783.

[80] Aydıngün,Ş., "Yerleşik Hayat Öncesi Yaratan Beden", **Tunç Çağı'nın Gizemli Kadınları**, Yky. 2005.

[81] Umurtak 1997:783.

[82] A.g.e: 834

[83] Aydıngün, Ş.,**Eski Tunç Çağında Anadolu Pişmiş Toprak Figürin ve İdolleri**,Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2003:9

[83] Ay-Efe,D.,Ş.,M., "Küllüoba'da Bulunmuş Olan Pişmiş Toprak Figürinlerden Birkaç Örnek", **Hayat Erkanal'a Armağan, Kültürlerin Yansıması**, 2006:90-94.

[83] Efe,T., "Batı Anadolu:Son Kalkolitik ve İlk Tunç Çağları", **Arkeoatlas** sayı 2:94-129.

Kuzeybatı Anadolu'da yer alan Küllüoba'da İTÇ II'nin başlarında p.t. figürinler çoğunlukta iken İTÇ II sonlarında ve İTÇ III'de idollerin daha karakteristik oldukları görülmektedir.

Disk veya ablak yüzlü olan, başlarında *polos* denen bir çıkıntı veya başlık içeren, çoğu oturur durumda, elleri göğüs üzerinde veya karında birleşen naturalistik figürinler, kabaca İTÇ II'ye tarihlenir ve bunların en yoğun görüldüğü bölge, kabaca bugünkü Eskişehir-Afyon-Kütahya illerini içine alan bölgedir.[84] Kütahya, Eskişehir, Bilecik, Afyon gibi İç Kuzeybatı Anadolu'da yeralan iller, İç Anadolu, Ege, Marmara ve Göller Bölgesine açılan konumları sebebiyle, kendi içinde benzerlik arzeden figürin ve idol geleniğiyle öne çıkar. Bu bölge, Anadolu'nun diğer merkezlerinde saptanan figürin ve idollerin biçim ve bezeme unsuru gibi özelliklerini bünyesine almış, genel ve öznel ürünler vermiştir. Geçiş Bölgesi figürinler olarak adlandırılan bu bölge örneklerine, poloslu baş tasarımları, çapraz bantlı gövdeleri, yivlerle bezenmiş kol ve beden görünümleri ve üçgen , dörtgen biçimli çevrçeve içine alınmış pubik bölge betimleri sebebiyle ortak bir adlandırma yapılmıştır. Bu bölge haricinde, Uşak, Antalya, Manisa gibi illerden kazı çalışmaları haricinde ele geçirilen örneklerde, sözkonusu özellikleri barındırmaları sebebiyle Geçiş Bölgesi figürin ve idol geleneğine dahil edilmişlerdir. Küllüoba Höyüğü konumu sebebiyle, İç Batı Anadolu Bölgesi veya Geçiş Bölgesi karakterini yansıtan buluntular içerir.

Küllüoba figürin örnekleri İTÇ I ve İTÇ II; idoller ise İTÇ II ve İTÇ III katlarında ele geçirilmişlerdir. Bu açıdan kil, katkı, astar gibi hamur özellikleri de çanak çömleğin gelişim aşamaları ile paralellik gösterir. Her buluntu grubunun kaba ve özenli örnekleri olduğu gibi, küçük buluntularda da bu durum geçerlidir. Figürin ve idollerin yapılma amaçları ile ilişkili olarak özenle şekillendirilmiş olmaları doğaldır. Minik taşcık, kum ve mika katkıyla oluşturulan hamurlar; gri-koyu kahve turuncu-kırmızımsı, pembemsi renkte hazırlanmış ve yine turumcumsu kırmızı yada koyu kahve-siyah renkte astarlanmışlardır; bazen de açkılıdırlar.

Olasılıkla, dinsel bir ritüeli gerçekleştirmek veya adak olarak bırakılmak amacıyla şekillendirilen figürin ve de idollerin yapımında da diğer buluntulara nazaran daha özenli davranıldığı ve daha iyi pişirildikleri, yoğun şekilde açkılandıkları, hamur katkılarının özenle oluşturulduğu söylenebilir.

---

[84] Efe,T., "Batı Anadolu:Son Kalkolitik ve İlk Tunç Çağları", **Arkeoatlas** sayı 2:94-129.

3.1.2.1.1 TİPOLOJİ

Bilindiği üzere, doğala yakın plastik görünümlü örnekler için ”figürin”; yassılaştırılmış, şematize edilmiş heykelcikler için “idol” tanımlaması yapılmaktadır. Birbirlerinden farklı bir üretim tarzını gösteren figürin ve idoller, aslında aynı dini inanış yada geleneğin bir sonucu olarak Tunç Çağı’na gelindiğinde birlikte görülmeye başlanır. Bu suretle aslında idol olarak tanımladığımız heykelcikler dönemin anlayışına göre figürinlere nazaran, pişmiş topraktan daha çok kemik, taş ve mermerden şekillendirilmişlerdir.

Bu çalışmada, figürinlerin mimari ile olan ilşkileri, mekanlar içindeki dağılımları, höyük üzerindeki yoğunlaştıkları alanlar ve stratigrafik olarak dağılımları üzerinde öncelikle durulmuştur.

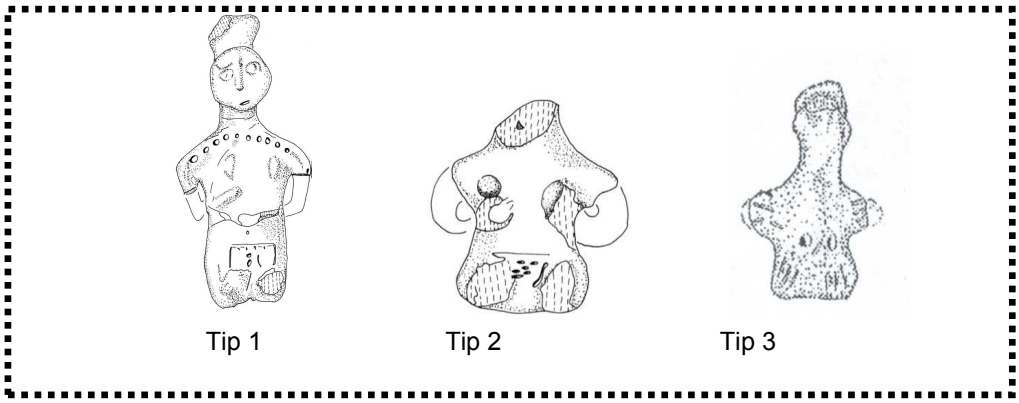
Figürinler, önce duruş pozisyonlarına göre değerlendirilmiştir; Oturur durumda şekillendirilmiş figürinler ve ayakta durur vaziyette şekilendirilen figürinler olmak, üzere öncelikle iki ana grup oluşturulmuştur. Ardından oturur durumdaki figürinlerin kol duruşlarına göre bir tasnife gidilmiş olup kolları göğüste, karında birleşen ve iki yanda duranlar ayrı başlıklar halinde toplanmışlardır. Ayakta duran figürinlere ise Küllüoba’da henüz ele geçirilememiştir. Bu sebeple ayrı bir tasnif yapılmadan yalnız figürin parçaları bölümünde, ayakta durur vaziyetteki figürinlere ait olabilecek baş veya gövde parçaları belirtilmiştir. Tüm ve tüme yakın figürinler ile duruş pozisyonu hakkında yorum yapabildiğimiz örnekler haricindeki, baştan ayağa kadar olan parçalar, gövde üzerindeki sıralamaya göre tanıtılmıştır.

Küllüoba’da saptanmış olan 11 adet tüme yakın figürin parçası, 20 adet gövdeye ait parça; 16 adet figürin başı ve 5 adet ayak parçası yerleşmede dağınık halde, oda dolgularında (AC 24), çöp ve adak çukurlarında, avlularda (AG/AH.18), fırın tabanlarında (AA21), duvar içleri ve üstlerinde ele geçirilmiştir.

3.1.2.1.2 OTURUR POZİSYONDAKİ FİGÜRİNLER

Küllüoba figürinlerinin hemen hepsi oturur durumda şekillendirilmiştir. Bugüne kadar ele geçirilmiş örneklerin kalça görünümleri, kalçadan baldıra uzanan bacak çıkıntısı ve parça halinde ele geçmiş bitişik tasarlanmış bacaklardan ve ayak tabanlarından; figürinlerin bacaklarının hafifçe öne doğru uzatıldığı veya daha dik bir açıyla hafifçe dizden kırılarak aşağıya doğru sarkıtıldığı anlaşılır. Bu figürinlerin bir kısmının kolları

karın üstünde, bir kısmının ise göğüs altında birleşmiş olduğu ve yalnızca iki tanesinde de kolların iki yana doğru açılmış vaziyette şekillendirildikleri görülür (Tablo 1).

Tablo 1. Oturur pozisyondaki figürin tipleri

3.1.2.1.2.1 ELLERİ KARINDA BİRLEŞEN FİGÜRİNLER (Tip 1)

Küllüoba figürinlerinden oturur durumdaki en tüme yakın örnek, üç parçadan tümlenmiştir (Levha 1; Resim 1). Poloslu başta hafif çıkıntı yapan kaşlar; hafifçe basık göz çukurları içine yerleştirilmiş kazıma çizgilerle belirtilen göz bebekleri; plastik burun ve kulaklar ile iki kısa kazıma çizgiyle belirtilen ağız mevcuttur. Gövdenin ön kısmında, gerdan üzerine küçük noktacıklar şeklinde baskı bezeme yapılmış olup bunların 14 adedi izlenebilmektedir. Kırık olan kolların omuzlarında üçer dikey kazıma yivle kaslar belirtilmiştir. Kasların omuzlarda bu şekilde gösterilmesi -Küllüoba dahil olmak üzere- İç Kuzeybatı Anadolu'da birçok yerleşmede ortak olarak izlenebilmektedir.[85] Karında birleşen ellerden birinin üç parmağının uçları kabartma olarak mevcutken diğer el kopuntu yüzeyinden izlenebilmektedir. Göbek deliği ise küçük bir noktacıkla gösterilmiştir. Bir diğer Eskişehir Bölgesi özelliği olan[86] yivden dörtgen bir çerçeve içinin çentiklerle doldurulmasıyla oluşturulmuş cinsel organ belirgindir. Kalça kıvrımları yuvarlatılarak şekillendirilen figürinin oturduğu yüzey hafifçe düzleştirilmiş olup altta minik bir

[85] Aydıngün 2003:82
[86] A.g.e

delikle anüs belirtilmiştir. Mevcut yüksekliği 16,5 cm olan figürinin bacak çıkıntıları hafifçe yukarı doğru kıvrık olup baldırlardan sonrası kırık ve kayıptır.

3.1.2.1.2.2 ELLERİ GÖĞÜSTE BİRLEŞEN FİGÜRİNLER (Tip 2)

Elleri göğüs üzerinde birleşen figürin örnekleri arasında burada tanıtmak istediğimiz ilk örnek, kütlesel kalın bir bedene sahip figürinin gövdesi düzleştirilmiş bir taban üzerine oturmaktadır (Levha 3/a). Baş, bacak ve kolları kırık olan figürinin; iki minik çıkıntı şeklindeki göğüslerden birinin yanında dikey olarak yer alan hafif kavisli iki minik yiv mevcuttur. Yine yivlerle dörtgen şeklinde şekillendirilmiş içi çentikle dolu cinsel organı belirgindir. Figürinin sırt kısmında, ikisi üstte ikisi altta olmak üzere, simetrik olarak yerleştirilmiş dört adet nokta bezeme mevcuttur. Bu figürinin kollarının vücuda temas ettiği bölgedeki kırıktan, ellerinin göğüslerin hemen altında birleştiği anlaşılmaktadır.

Bir başka örnek ise (Lev 3/b) kalın ve küt bir beden şekline ve hafifçe düzleştirilmiş bir kalça üzerinde oturmaktadır. Baş kısmı kırık olan figürinin boynunda bir gerdançe yer almaktadır. Bezeme boyun etrafını saran bir yivden sarkan beş adet kısa ,hafif kavisli yivden oluşturulmuştur. Kolları kırık olmasına rağmen, gövdeyle temas eden ellerin kırık izlerinden, ellerin göğüs üzerinde olduğu anlaşılabilmektedir. Bu figürinin de omuzları üzerinde önde verevine yerleştirilmiş üç yiv ve arkada yatay üç yiv yer alır. İki göğüs arasında ise iki paralel yive ait izler seçilebilmektedir. Sırtta ise alt alta ikişerli üç sıra halinde simetrik yerleştirilmiş altı adet nokta bezeme görülür.

İTÇ II'ye tarihlenen diğer iki parçadan oluşan bir figürinin (Levha 2a /Resim 2a) yüzünde kaşlar, gözler, burun derince ince yivlerle; gözbebekleri ise yuvarlak bir nesneyle bastırarak şekillendirilmiştir. Düz alın ve iyice iri olan burun plastik haldedir. Ağız ise hiç belirtilmemiştir. Figürinin kalın ve uzun bir boynu vardır. Polosu oldukça yüksek tutulmuştur. Gövdenin alt kısmında ise bacaklar karına doğru çekiktir. Kalçanın arkasında, ortada üst üste yerleştirilmiş, iki memecik ve altında yan yana iki çukurluk bulunmaktadır. Altta kalçanın iki yanında ve ayakların topuk kısmının yanında birer memecik daha vardır. Dizlerinin üzerinde iki minik delik yer

alan figürinin anüs deliği de mevcutttur. Olasılıkla eller göğüsün hemen altında birleştirilmiş olmalıdır.[87]

3.1.2.1.2.3 ELLERİ İKİ YANDA DURAN FİGÜRİNLER (Tip 3)

Figürin bedenleri pozisyon olarak oturur ya da ayakta durur biçimde şekillendirilmiştir. Kol duruşları iki yana açık veya göğüs ya da karın üzerinde birleşmiş olabilir.

Örneğin: Oturur vaziyetteki bir figürinin gözleri ve gözbebekleri küçük noktacıklarla sokma olarak; silik burun altında ağız ince yivlerle belirtilmiştir[88] (Levha 2c/Resim 2d). Fakat bu sefer ağız çizgisinin altında dikey dört adet yiv bulunur. Kalın ve uzun boyun, iki yana açılmış kollara yönelir, göğüsler betimlenmezken; sırtta omurga ya da saç örgüsüne ait bir kabarıklık mevcutttur. Bunun iki yanında ise; iki minik delik yer alır. Sağ ve sol kolun arkasına yerleştirilmiş yatay üç yivle olasılıkla kaslar belirtilmiştir. Figürinin kalçasında dikey açılmış üç adet yiv daha vardır; öne doğru açılmış ayaklar küttür.

Bir diğer örnekte ise figürinin baş kısmında, kazıma yatay çizgilerle belirtilen kaşlar altında gözler yuvarlak minik çukurla ve gözbebekleri minik noktacıklarla; büyük kaba burun kabartma olarak, burun delikleri ve ağzı ise yivlerle oluşturulmuştur (Lev 2/b; Resim 2c). Polos başlı bu örnekteki farklılık boynundaki 10 adet noktacıkla oluşturulmuş kolyedir. Kolye sırtta da devam edecek ve boynun tam arkasında yine bir noktacıkla bağlanacaktır. Bu örnekte, kol arkasındaki iki adet yatay yivin yanısıra ,kalçada iki taraflı yer alan iki paralel yiv daha mevcuttur. Bu figürinin oturduğu kalça tabanı düzeltilmemiş, olasılıkla kalçanın doğal formu korunmuş ve anüs deliği belitilmiştir.

Aynı zamanda elleri karında birleşen figürinlere ait olabilecek figürinler tüm olarak ele geçirilmemekle beraber kol duruşları ve mevcut olan üst gövde parçası üzerinde hiçbir kırık izine rastlanmaması sebebiyle ayrı bir grup olarak ele alınmıştır. Bu sebeplerden söz konusu örneklerin kollarının karın üzerinde birleştiği yorumu yapılabilir. Bu figürin parçaları, gövde parçaları bölümünde ele alınmıştır.

---

[87] Ay-Efe 2006:90-91
[88] Ay-Efe 2006 :91

3.1.2.1.3 AYAKTA DURUR POZİSYONDAKİ FİGÜRİNLER

Küllüoba örneklerinden ayakları üzerinde duran veya baldır hizasında kırıldıkları için örnek gösterebileceğimiz figürin parçaları şimdilik henüz ele geçmemiştir. Fakat höyükte, ayakta durur pozisyondaki figürinlerin varlığını ayrık olarak şekillendirilmiş bacak parçalarından anlamaktayız.

3.1.2.1.4 FiGÜRİN PARÇALARI

3.1.2.1.4.1 FİGÜRİN BAŞLARI

İç Batı Anadolu bölgesindeki figürin başlarının en berileyici özelliği, başların arkasında çıkıntı halinde yer alan poloslardır. Küllüoba'daki başların da hemen hepsi bölgenin bu karakteristiğini yansıtacak şekilde polosludur.[89]

Başın arkasındaki bu silindirik başlığın boyutu muhakak ki başın büyüklüğüne göre değişebilmektedir. Oldukça büyük bir başta kalın ve dik bir polos söz konusu olurken (Levha 1;Levha 6/a;Resim 3a;2e) daha ufak boyutlu ve daha stilize başlarda da bu dik poloslarla karşılaşılmaktadır (Levha 5a /Resim 3b,;Lev 6a/6c). Üç örnekte ise, polosun daha yatık bir şekilde başın arkasında yer aldığı görülür (Lev.5/b,c,d;Resim 3/c). Yalnız bir figürin başındaki polos öyle geride ve yassı yapılmıştır ki, figürine ön taraftan bakıldığında polos görülmez (Resim 4/b).

Pek çok özgün özelliğinin yanında, başındaki polosunda farklı bir görünüm sergilediği bir figürün Resim 4/d'de görülmektedir. Başınının arkasında yer alan polosun içi hafif çukurlaştırılarak buraya sokma nokta bezeme yapılmıştır; polosun üst kenarları dudak şeklinde dışa doğru yuvarlatılmıştır.

Bir diğer figürin başı (Levha 6d) üzerinde ise, bildiğimiz anlamda bir polos görülmez. Başın arka tarafında boyun üzerine düşen ve üzeri altta yatay olarak üç sıra halinde zigzag yivlerle bezenmiş, üstte ise iki kulak arasında içi noktacıklarla doldurulmuş yatay bantla bezenmiş saç kütlesi yer alır. İki kulak arasında saç kütlesinin kenarını verevine kesik çizgiler çevreler, bu çerçevenin alt uçlarında noktacıklar bulunmaktadır; baş arka tarafta yukarıya doğru sivriltilmişitir (polos ?). Alın ile bu sivri uç arasında, içleri yine noktacıklarla doldurulmuş üç adet bant vardır.

---

[89] Efe 2003:125

Burada özel olarak bahsetmek istediğimiz bir figürin başı (Levha 6b), kazıma çizgilerle yapılan yüz hatları, badem gözleri ve kabartma burnu ile -poloslu disk yüzlü figürinlerden farklı olmamakla birlikte- boyut itibariyle oldukça büyüktür. İTÇ II dönemine ait bu figürin başının mevcut yüksekliği 9.8 cm.'dir. Olası yüksekliği ise oturur durumda 30cm. ayakta duruyor olduğu düşünülürse 40 cm.dir. Bu boyuttaki bir figürin "küçük heykelcik "olarak tanımlanabilir.[90]

Figürinlerin kaşları söz konusu olduğunda ise bunların yay şeklindeki kabartma (Resim 2/e;Resim 3/c) , nispeten sığ yivler (Resim 2/b)ve derin kazıma yivler (Resim 3/e; Levha 5/b,c) şekline şekillendirildikleri gözlemlenir. Sadece bir örnekte ince kazımayla yapılmış kaşlar daha derin bir yay çizer. Bu örnekte kaşların çatılmış bir görünümü vardır (Resim 3/c). Bazen kaşlar daha düz şekillendirilerek yatay bir bant görünümü almaktadır (Resim 4/a,b,c,d; Levha 6/a,c). Bazen bitişik şekillendirilen kaşlar, kabartma veya kazıma yoluyla çizilmiş olsun ya da olmasın, iki göz arasına yönelirler (Levha 5/a; 6/c,d). Küllüoba baş örnekleri arasında, kaşları mevcut olmayan ya da bu kısımlarının kırık olması sebebiyle tespit edemediğimiz örnekler de vardır (Resim 3/a,d,f).

Küllüoba figürinlerinin gözleri aşağıdaki şekillerde oluşturulmuştur:

a. Yivlerle oluşturulmuş dörtgen bir çerçeve içinde minik bastırılmış noktacık şeklinde (Levha 5/a)

b. Gözün altında ve üstünde yer alan yivlerle oluşturulmuş bantlar arasında, minik bir noktacık şeklinde (Levha 5 b/d;Levha 6c)

c. Altta ve üstte iki yay biçimli yiv arasında noktacık şeklinde (Lev 5/c)

d. Üstte, çift, altta tek bant arasında, sadece minik dairesel noktacıklar ortasına yerleştirilmiş gözbebekleri şeklinde (Levha 1; 6/b; 5/b,d ;Resim 1)

e. Yivlerle oluşturulmuş badem biçimli gözler içinde minik gözbebekleri şeklinde (Resim 2b/3a) veya gözbebekleri belirtilmeden (Resim 3/d)

f. Derin yivlerle oluşturlmuş badem biçimli gözler içinde sokma noktacıklar (Resim 3/e) ya da sadece ince dairesel bir kazıma şeklinde (Resim 3/c)

---

[90] Ay-Efe 2006:91

Burunlar da aşağıdaki çeşitliliği göstermektedir:

a. Aplike olarak bazen hafif silindirik bir şekilde (Levha 5/a,b,c,d; 6c)

b. Uzun, büyük bir kabartma burun şeklinde (Levha 1/Resim 1;Resim 2c;3f)

c. Bazen de burun delikli ve hafif üçgen şeklinde (Resim 2/a), ya da basık yassı bir şekilde (Resim 4/a,c).

d. Gözler üstünde kabartma halde birleşen kaşların aşağıya doğru uzantısının burnu oluşturduğu örnekler

e. Uzun ve silindirik biçimli burunlar (Resim 3c/e).

Ağızlara gelince, onlar da aşağıdaki şekillerdedir:

a. Derin yivlerle oluşturulmuş minik oval biçimli ağızlar (Bu şekilde belki de figürinin belki de açık ağızlı olduğu belirtilmek istenmiştir)

b. Birbirine paralel, minik iki yatay yiv ile gösterilmiş ağızlar (Levha 1/ Resim 1/;Levha 2/b; 5/c,2a Resim 2/c,e; Resim 3/e)

c. Burun altına, ince bir yiv içizilerek ve buna dik, sayıları en az dört olan ince kazıma çizgilerle gösterilmiş ağızlar (Bu şekilde gösterilen ağız biçiminde, dik yerleştirilen çizgilerin ağız yanında, dişler? yada bıyık? tasviri olduğu yorumu da yapılabilir (Levha 5/a; Resim 2e,3d,3c). Bazılarında ise bu ince çizgiler hafifçe verev yerleştirilirken (Resim 3b, 3f, 4b; Levha 5/d) diğer bazılarında burun altından, bir yelpaze gibi açılan sığ yivlerle; (Levha 5b /7a) belirtilir.

Bunların dışında bazı figürin başlarında, kaş ve göz yuvaları sadece paralel yivlerle belirtilir (Levha 5/b,d; 6 c/d). Bunların göz detayları belirtilmediği gibi ağızları da hiç işlenmemiştir. Bu tipteki başlarda görülen diğer bir ortak özellik de kabartma burun çıkıntılarının alttaki göz çizgisinden aşağı inmemesidir; bu örneklerin burunları, göz hizasında bitmektedir (Levha 6/c,d; Resim 4/a,c) .

Figürin başlarındaki bir diğer ayrıntı ise, kulaklardır. Kulaklar genel itibariyle aplike yapılmıştır. Bu sebeple kolayca kırıldıklarından, çoğu zaman bunların tiplerini saptamak mümkün olmamıştır. Bunların çoğu zaman delikli olduğu görülür. Bu küpe delikleri bazen oval, bazen de dairesel biçimli olabilmektedir (Levha 2/a; Resim

2/a,3/e; Levha 6/c; Resim 4/a; Levha 1/a). Bu örneklerin kulak deliklerinin, bazen çok derin açıldığı figürin başlarının yan kısımlarındaki delik kalıntılarından anlaşılabilmektedir (Levha 5/c); küpe delikleri çift de olabilmektedir (Levha 5/d). Bazı örneklerde pişmiş toprak küpeler in-situ olarak kulaklarında bulunduğu gibi bir figürin başının her iki kulağında ele geçirdiğimiz bronzdan küpeler de bu figürinlerin bronz gibi değerli madenle süslendiğini göstermesi açısından önemlidir (Resim 4/d).

Ele geçirilen figürin başlarının ikisinin boynu bezenmiştir. Bir örnekte, uzun ince boynu çevreleyen, ince kazıma ile oluşturulmuş bandın içi sokma minik noktacıklarla doldurularak (Resim 4/b) olasılıkla bir kolye betimlenmek istenmiştir. Bir diğer uzun boyunlu figürin başı ise boynu üzerinde yatay derin beş adet derin yive sahiptir (Levha 6/c; Resim 4a).

3.1.2.1.4.2 FİGÜRİN GÖVDELERİ

Küllüoba'da ele geçirilen figürinlere ait gövde parçaları, kırık parçalar olmalarına rağmen bize onların duruş pozisyonları, vücut ayrıntılarının işleniş biçimleri ile ilgili önemli bilgiler verir.

Küllüoba figürin gövde parçaları arasında yer alan nispeten stilize bir üslupla şekillendirilmiş bir figürin gövdesinin (Levha 4a); baş, kol ve bacakları eksiktir; boynuna dolanan yatay bir yivden sarkan ve ikisi sağa, ikisi de sola doğru kıvrılan ince dört yivden oluşan kolyesi mevcuttur. Göğüs üzerinden çapraz geçen yivlerle yapılan çapraz bir bant, figürinin sırtını da dolanmaktadır ve buna ilaveten arkada, sırtta iki adet nokta bezeme görülür. Figürinin bel kısmında yatay yerleştirilmiş, birbirine paralel kalın üç adet yiv mevcut olup en üstteki hat içinde belki kemer tokası, belki de göbek olabilecek bir delik yer almaktadır (Levha 3/b). Olasılıkla kollar iki yana açık şekilde betimlenmiş olmalıdır. Benzeri örneklere bakılarak belden aşağısı kırık olan bu figürinin ayakta duran bir örnek olduğu söylenebilir.

Figürin gövdeleri arasında yer alan bir parça (Levha 4/b), oturur durumdaki bir figürine aittir. Neredeyse göğüs altından itibaren kırık olan parçanın bacakları da eksiktir. Figürinin kol hizasında, sırt kısmında sekiz adet ve yan tarafında dört adet olmak üzere, dikey minik çentiklerle bezenmiştir. Geniş kalçalara sahip figürin gövdesinin baseninin altında minik bir sokma noktacık ile anüs deliği gösterilmiştir.

Diğer bir üst gövde parçasında, göğüsün yanlarında, kol üzerinde ve sırt kısmında yer alan derin yivler dikkat çeker (Levha 4/c).

Küllüoba örnekleri arasında yer alan iki figürinin gövde parçası, oturur durumdaki figürinlere aittir (Resim 5/a, b). Figürinler bel kısmından geniş bir kalçaya bağlanırlar. Kalçanın alt kısmı her iki örnekte de düzleştirilmiştir. Oldukça naturalist şekillendirilmiş kalçaların devamında, olasılıkla öne doğru uzayan bacaklar mevcut olmalıydı. Figürin gövdelerinin bacakları mevcut değildir. Her iki figürinin de cinsel organları, ince yivlerle açılmış üçgen biçimli çerçevenin içinin minik (Resim 5/a) ve derin (Resim 5 /b) çentiklerle doldurulmasıyla oluşturulmuştur. Gövde parçalarının yalnız birinde minik bir sokma noktacıkla yapılmış göbek deliği görülmektedir(Resim 5/b).

Yalnızca belden yukarısı ve tek kolu mevcut olan başsız bir figürin parçasının boynunda, çift sıra yiv ve ucundaki tek noktacıkla kolye gösterilmiştir. Göğüsler doğala yakın oval kabartmalar halindedir. Kollarda, önde iki yatay, yanda üç dikey ve arkada dört yatay olmak üzere, kaslar yivlerle belirtilmiştir. Bu figürinin göbek deliği de mevcuttur. Karın ya da göğüs üzerinde herhangi bir iz olmadığından, ellerin karın altında birleştiği düşünülebilir (Levha 7/a).

3.1.2.1.4.3 FİGÜRİN BACAKLARI

İncelenen figürin parçaları içinde 5 adet de ayak parçası bulunmaktadır. Bu bacaklardan yalnızca iki tanesi bitişik olarak şekillendirilmiştir. Figürin bacaklarının ayak tabanlarına göre, oturur veya ayakta duran bir pozisyonda şekillendirilmiş örneklere ait oldukları düşünülebilir. Şimdiye kadar elimizde ayakta duran bir figürin örneği olmamasına rağmen, ayaklardan 2'si ayakta duran, 3'ü ise oturan figürin bedenlerine ait olmalıdır.

Bitişik olarak şekillendirilmiş, oturur durumdaki bir figürine ait olması gereken bacağın dizden aşağısına ait bir bölüm elimizdedir. Bu bacak parçası büyükçe bir figürine ait olmalıdır. Bacak ayak bileğinden itibaren genişleyerek devam eder; ayaklar üzerinde parmaklar belirtilmiştir (Levha 7/b).

Diğer bir ayakta duran figürine ait olması gereken ayrık şekillendirilmiş bacak, bileğin biraz üstünden itibaren kırıktır. Önceki örnekten, daha küt ve daha düz hatlarla şekillendirilmiş bacaklarda, ayak parmaklarının gösterilip gösterilmediğini,

parmak kısmının kırık olması sebebiyle bilemiyoruz. Ayrıca bu parçanın ayak bileği kısmında, verev olarak tatbik edilmiş üç adet ince yiv bulunmaktadır (Levha 7/c).

Bir diğer ayrık şekillendirilmiş örnek ise oldukça uzun bir figürin bacağıdır. Bacak üzerine, belli belirsiz sığ yivler açılarak, doğal bacak formu veya anatomik detaylar verilmeye çalışılmıştır. Ayak üzerinde parmak ayrıntıları, bu kısmın kırık olması sebebiyle tespit edilememiştir (Levha 7/d).

3.1.2.2 İDOLLER

İlk Tunç Çağı'nda Anadolu'da pişmiş topraktan yassı ve şematik erkek ve kadın idollere de rastlanır. Neolitik Çağ'ın sonlarından itibaren[91] görülmeye başlanan bu değişim, ayrıntıların azaldığı yassılaşmış baş gövde ve ayaklarda kendini gösterir. [92] Fakat burada kastedilen tam plastik özelliklerinden arınmış, yassı ve şematik örnekleri Kalkolitik Çağ'ın sonlarından başlatmak daha uygundur. İTÇ ise taştan, kemikten yada maden alaşımlardan idollerin önemli sayılacak miktarlarda üretildiği bir dönem olmuştur.

Küllüoba'nın da içinde bulunduğu İç Kuzeybatı Anadolu'da da idoller, İlk Tunç Çağı'nda oldukça önem kazanmıştır. Bunların genel itibariyle İTÇ I döneminden İTÇ II sonlarına kadar üretilmiş olanları, ayakta durur pozisyondadır; yuvarlak başları üzerinde ağız belirtilmemiştir; uzun veya kısa boyunları üzerinde sokma bezemeli kolye (Resim 4/b) bulunur; göğüs üzerinde yer alan çapraz bant bezemeli, içi çentiklerle doldurulmuş bazen tüm gövdeyi kaplayan cinsel organlar söz konusudur. Ayrıca, iki yana çıkıntılı kısa küt kolları ve abartılı geniş kalçalara sahip, ayakta durur pozisyonda şekillendirilmiş (Tip 1), bir kolu yukarıya, bir kolu aşağıya doğru uzanan; vücudun doğal formu korunarak; ayakta durur pozisyonda şekillendirilmiş (Tip 2);oval baş ve gövdeye sahip, baş ve gövde ayrımının hafif bir kavisle oluşturulduğu, bezemesiz idoller (Tip 3) ve bu genel özelliklerin dışında, idol üzerinde cinsel organ betiminin tüm alt gövdeye hakim olduğu; dörtgen (Tip 4a) ve dairesel (Tip 4b) biçimli idol gövdeleri de söz konusudur. Diğer idol tipleri ise, küçük boyutlu, çuval biçimli (?) alt gövde biçimine sahip ve bazı anatomik detaylarla şekillendirilen idoller(Tip 5);Uzun boyunlu ve yüze ve vücuda ait bazı anatomik detayların

---

[91] Umurtak,G., "İdol", **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi** (1997) s: 834.
[92] Aydıngün,Ş., "Kentleşme ve Tuncun Keşfi:İlk Tunç Çağı'nın Kutsak Bedenleri", **Tunç Çağı'nın Gizemli Kadınları**, 2006:29-80.

vurgulandığı (Tip 6) ve oldukça ufak boyutlu şekillendirilen kuş biçimli baş tasarımına sahip idoller olarak sıralanabilir (Tip7). (bknz.Tablo 3).[93]

Evreler		3.1.2.1.2.1	3.1.2.1.2.2	3.1.2.1.2.3	3.1.2.1.4.1	3.1.2.1.4.2	3.1.2.1.4.3
		Tip 1	Tip 2	Tip 3	Tip 4	Tip 5	Tip 4
							
Geç ITÇ III		-	-	-	-	-	-
Erken İTÇ III		-	-	-	-	-	-
İTÇ II	c	2	2	2	5	2	3
	b	4	4	-	3	3	-
	a	1	-	-	1	-	-
İTÇ I		-	-	-	1	-	-
İTÇ I 'e Geçiş Dönemi		-	-	-	1	-	-
Geç Kalkolitik		-	-	-	-	-	-
Evreleri Tespit Edilemiyenler		-	-	1	1	-	-

Tablo 2. Figürin tipleri ve figürin parçalarının evrelere göre dağılımı[94]

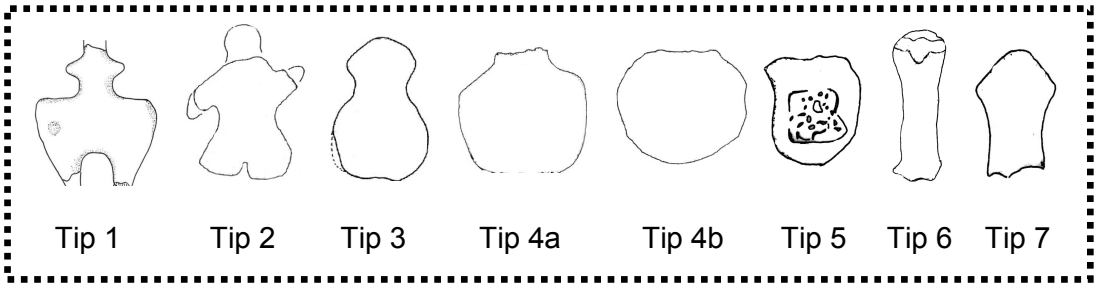
Küllüoba Höyüğü'nde ele geçirilmiş 14 adet pişmiş toprak idol bulunmaktadır. Bunlardan gayet şematize edilmiş 4'ü üzerinde herhangi bir bezeme yer almaz; 10 adedi ise, figürinlerin yassılaştırılmış ve şematize edilmiş varyasyonlarıdır.

[93] Burada yapılan tipolojik ayrım, bazen höyükte unik olarak ele geçirilmiş idolleri de karşılamaktadır. Bu buluntu grubunun önemi ve evreler içindeki gelişmesi ve değişimimi ve bu gelişmin tespiti sebebiyle , neredeyse her biri ayrı bir tip altında incelenmeyi gerektirmiştir.

[94] Tabloda oturur pozisyonda şekillendirilmiş figürin tiplerinin yanında, figürin baş, gövde ve bacak parçalarının evrelere göre dağılımları gösterilmiştir. Burada, Küllüoba figürin örnekleri arasında kesin olarak ayakta durur pozisyonda şekillendirilmiş figürinlerin tespit edilememesi sebebiyle, son sütünda yeralan ayrık olarak şekillendirilmiş ayak parçaları için ayakta durur pozisyondaki figürinlere ait oldukları yorumu yapılabilir.

3.1.2.2.1 Tüm ve Tüme Yakın İdoller

Küllüba örneklerinden oldukça şematize edilmiş bir idol örneğinin başı ve ayakları eksiktir. Bu idol dar, muhtemelen kısa boynu; iki yana açılmış kısa üçgen biçimli , kenarları yuvarlatılmış kolları; dar beli ve iki yana oldukça genişleyerek açılan geniş kalçaları ve ayrık bacaklarıyla tasvir edilmiştir. Gövdenin sol tarafında baskı bezeme şeklinde tatbik edilmiş bir noktacık yer alır (Levha 8/a).

Tablo 3. İdol tipleri

İdol örnekleri arasında tek tüm örnekte; ovale yakın, iki yanından hafifçe çıkık baş, hafif bir kavisle altı yine hafifçe düzleştirilmiş oval gövdeye bağlanır. İdol gövdesi üzerinde herhangi bir bezeme yer almaz. Hamur ince taşcık ve kum katkılı gri-kahverengidir ve yüzey açkılanmıştır (Levha 8/c).

Baş ve kolların kırık olduğu bir diğer idol gövdesinde de hiç bir bezeme yer almaz. Fakat bu idolün omuzdan itibaren az da olsa takip edilen kollarından birinin yukarı doğru, diğerinin aşağıya doğru yöneldiği anlaşılır. Kısa küt bitimli bacakları ise ayrık olarak şekillendirilmiştir (Levha 8/b; Resim 5/c).

Küllüoba örneklerinden bir diğeri yine oldukça şematize edilmiş bir idoldür. (Levha 10/a; Resim 5/e) Bu idol gövdesinin baş kısmı ve gövdenin neredeyse yarısından fazlası eksiktir. Dar boyun, kısa kenarları yuvarlatılmış minik üçgen biçimli kollara ulaşmaktadır. İki kolda simetrik olarak yerleştirilmiş birer nokta bezeme yer alır. İdolün ince bel kıvrımı kalça kısmında oldukça genişler. Gövde üzerinde kazıma yivlerle oluşturulmuş çapraz bant yer alır. Küllüoba figürinlerinin cinsel uzvu dörtgen biçimli olmasına karşın, bu örneğinki üçgen biçimlidir. Kazıma yivlerle çevçeve içine alınmış ve içi çentiklerle doldurulmuştur. Diğer bir Küllüoba idolüne dayanılarak (Levha 8/a) bu örnekte de bacakların ayrık şekillendirilmiş olduğu söylenebilir.

3.1.2.2.2 İDOL PARÇALARI

3.1.2.2.2.1 İDOL BAŞLARI

Yüz hatları belirtilmiş üç idolden ilkinin, tepesi aşağıya doğru düzleştirilmiş, kenarlara doğru hafifçe çıkıntılı hilal biçimli bir başı varıdır. Baş üzerinde, oval biçimli kazıma yivlerle kenarları açık bırakılmış badem şeklinde gözler yer alır ve bunların içinde yine kazıma aile yapılmış minik noktacıklar şeklinde gözbebekleri mevcuttur. Minik dairesel bir yiv ve içinde bir noktacıkla da ağız gösterilmiştir. Dar ve uzun boyundan iki yana açılan, kenarları yuvarlatılmış üçgen şeklinde küt kollar vardır. Omuzlar üzerinden gelen yivlerle oluşturulmuş çapraz bant, kolların hemen altında biter. Figürin, gövdenin bu kısmından itibaren kırıktır (Levha 9/a;Resim 5/d).

Diğer bir idol başı ise oval biçimlidir; gözler yüzde kazıma, ince iki paralel çizgiyle gösterilmiştir. İdolde boyun ayrımı hafif bir kavisle belirginleştirilmiştir. Mevcut olan minik gövde ayrıntısında ise boyunda kazıma yivle, olasılıkla kolye belirtilmiş olmalıdır. Bu kolye yalnızca boynun ön kısmında görülmektedir. İdolün arka yüzünde hiçbir bezeme yoktur (Levha 9/c).

Hafifçe bastırılmış silindirik görünümlü ve parmak biçimli idol başının göz ve burun kısmı kırıktır; mevcut olan bir kenar ayrıntısından gözlerin kazıma yivlerle oluşturulduğu anlaşılır. Ağız ise diagonal bir kazıma çizgiyle gösterilmiştir. Uzun dar boyun gövdeye birleştiği yerden kırıktır. Bu kısım yine kazıma yoluyla oluşturulmuştur ve üç adet derin yiv boyun etrafında dolanmaktadır. Bu idol, form itibariye Karadeniz Bölgesinin “parmak biçimli” idollerini (?)[95]anımsatmaktadır. Bu tip idollerin İkiztepe örnekleri, daha çok parmakla bastırılarak oluşturulmuş gözlere, silindirik tek parça halinde kabaca düzeltilerek oluşturulan baş ve gövdeye sahiptir. Küllüoba idolünün ise yalnız, alın bölgesi bu şekilde parmakla bastırılarak inceltilmiş durumdadır (Levha 9/b).

Yine diğer idollerden farklı şekillendirilmiş Küllüoba örneklerinden biri de üçgen biçimli başı, hafifçe bastırılarak oluşturulan gözleri ve minik çıkıntı şeklinde oluşturulmuş burnu ve ancak 2-3 cm.’e ulaşabilen boyutu ile, Küllüoba idollerinin en küçük örneğini oluşturur (Levha 9/e).

---

[95] Bilgi,Ö., ”İkiztepe Kazılarının 1991 Dönemi Sonuçları ve Restorasyon Çalışmaları”, **IV. Kazı Sonuçları Toplantısı** I.cilt, 1993:199-211

Bir diğer idol başı, profilden şekillendirilmiş gibidir. Olasılıkla burun çıkıntısı gayet belirgin olan başta, batırma yöntemiyle simetrik olarak açılmış, nokta şeklinde iki göz yer alır. İdol başı bu görünümüyle bir kuş başını anımsatmaktadır (Levha 9/d).

3.1.2.2.2.2 İDOL GÖVDELERİ

Küllüoba idol gövdelerinden biri, İç Batı Anadolu Bölgesi idol ve figürin örnekleri için tipik olan[96], çapraz bantı ve birbirine paralel kazıma de çizgilerle oluşturulmuş bezemesiyle dikkat çeker; gövdesinin sırtında da aynı çapraz bant gövdeyi sarar. Boyunda ise çift sıra yivle çizilmiş kolye yer alır.

Bir diğer gövde parçası, boyundan itibaren kırıktır. İki yana açılmış, kenarları yuvarlatılmış üçgen biçimli küt kollara sahiptir. Kollar üzerine birer adet sokma nokta ile bezeme yapılmıştır. Göğüs üzerinde yer alan kazıma ince yivlerle oluşturulmuş çapraz bant, idol gövdesinin sırtında da izlenebilmektedir. Bel hizasından itibaren oldukça geniş bir kavisle şekillendirilmiş, genişleyen kalçalar, daralarak alt gövdeyi oluşturur. İdol bu kısımdan kırıktır. Cinsel organ, ince kazıma yivlerle yapılmış üçgen bir çevçevenin içinin damla biçimli noktacıklarla doldurulmasıyla oluşturulmuştur (Levha 10/b). Demircihöyük'teki benzeri örnekler dikkate alındığında, bu idolün bacakları ayrık, ayakta durur pozisyonda bir idol olduğunu düşünebiliriz.[97]

Diğer gövde parçaları çoğunlukla idollerin belden aşağısına aittir. Ayaklara doğru daralan dörtgen biçimli bir idolün üzerinde cinsel organının yine dörtgene yakın yivlerle oluşturulmuş çevçeve içinin -Küllüoba figürin ve idol örneklerinin cinsel organlarından farklı olarak, sokma noktacıklara doldurulmuş olduğu görülür. Figürinin bacakları ise ayrık şekillendirilmiş; kısa, küt bacaklar üzerinde, baskı yöntemiyle oluşturulmuş noktacıklar olasılıkla ayakları temsil etmektedir(Levha 10/c).

Bir diğer idol ise cinsel organ betiminin tüm alt gövdeye yayıldığı örneklerdendir. Kazıma yivlerle dört bölüme ayrılmış kurs biçimli gövde, derin çentiklerle bezenmiştir. İdolün arka yüzü de işlenmiştir. Arka da paralel yerleştirilmiş, kazıma

---

[96] Aydıngün 2003:81-83

[97] Obladen Kauder,J., **Demircihöyük IV. Die Kleinfunde. B.Die Kleinfunde aus Ton, Knochen und Metall**. Mainz am Rhein:Verlang Philipp von Zabern. 1996:117/1

derin yivlerle dörde ayrılmış ve bunların içleri bu defa, dik 7'şer yivle doldurulmuştur (Levha 11/b).

Bir diğer idol gövdesi, bel oyuntusundan hemen sonra kırılmıştır. Cinsel organ betiminin tüm alt gövdeye hakim olduğu bir diğer örnek olan idolün, alt gövdeye nazaran dar olan bel kıvrımı, iki yana doğru bir taraftan dik bir açıyla, bir taraftan daha yumuşak bir dönüşle genişleyen gövdeye bağlanır. Gövde üzerinde cinsel organ üçgene yakın bir formdadır. Belden aşağı altı, iki yanda ise dörder derin yivle sınırlandırılmış cinsel organın üst kısmının sokma bezeme şeklinde şeklinde; alt kısmının ise düzensiz, kırık ve kesik çizgilerle oluşturulduğu görülür (Levha 11/ a).

Bir diğer idol gövde parçasının cinsel organına da, üstten ve iki yandan ikişer derin yivle sınırlandırılarak dörtgen bir şekil verilmiştir. Bunun içi, dört sıra halinde ve düzenli bir şekilde minik damla biçimli noktacıklarla doldurulmuştur (Levha 11/c).

Küllüoba idol örnekleri içinde tek çuval biçimli küçük bir idol örneğinin, baş kısmı kırıktır. Bu minyatür idol örneğinin mevcut olan gövdesi üzerinde yer alan ve sokma olarak yapılmış noktacık göbeği temsil eder. Cinsel organ ince kazıma yivlerin sınırlandırıldığı dörtgen bir alanla temsil edilir. Bu alan düzensiz bir şekilde noktalacıklar ve diagonal çizgilerle doldurulmuştur. İdol gödesinin sırt kısmında bezeme amaçlı olarak yapıldığı izlenimini veren, sokma olarak yapılmış bir noktacık yer alır (Levha 11/d).

3.1.2.2.3 BEZEME

İTÇ'de figürin ve idoller de -diğer malzeme gruplarında olduğu gibi- yöresel ve geleneksel bezeme öğeleri içerir. Küllüoba'nın içinde bulunduğu İç Kuzey Batı Anadolu ve çevresinde yoğun olarak ele geçirilen figürin ve idollerin benzerlerini İç Ege, İç Anadolu ve hatta Göller Bölgesi'nde de bulmak mümükündür. Temel olarak başta poloslu görünümleriyle tanınanan bölge örnekleri arasında Küllüoba'da ele geçirilmiş bir figürin başı, oldukça farklı ve estetik bir görünüme sahiptir. Başın arka tarafında boyun üzerine düşen ve üzeri altta yatay olarak üç sıra halinde zigzag yivlerle, üstte ise; iki kulak arasında içi noktacıklarla doldurulmuş yatay bantla bezenmiş saç kütlesi yer alır. İki kulak arasında saç kütlesinin kenarını çevreleyen ve alt uçlarında noktacıklar bulunan verevine kesik çizgiler çevreler. Baş arka üstte yukarıya doğru sivriltilmişitir, (polos?) alınla bu sivri uç arasında içleri yine noktacıklarla doldurulmuş üç bant vardır. Anadolu'nun diğer bölgelerinde farklı baş

tasarımları ve bezemeleri olmasına rağmen, Eskişehir Bölgesi ve Anadolu genelinde daha önce rastlanmamış özel bir örnektir[98] (Levha 6/d; Resim 4/c). Bunun yanısıra yalnızca bir örnekte ise polosun içi oyularak bir çukurluk oluşturulmuş ve ve bu çukurluğa üç adet minik sokma noktacık açılmıştır. Bu figürin başı da bölgede görülen nadir örneklerden biridir. Söz konusu figürin başının disk şeklindeki yüzü üzerinde kaş, göz, burun, ağız yer alır.(Resim 4/d) Kulaklarda bir veya birden fazla küpe deliğine rastlanır (Levha 5c/6c). Küllüoba'da yalnızca bir figürin başı delik kulaklarına takılı bronz küpeleriyle ele geçmiştir (Resim 4/d).

Figürinlerin boyun kısımları çoğunlukla bezenmiştir. Bu bezeme büyük olasılıkla kolyeyi temsil etmektedir. Küllüoba figürinleri arasında yalnızca birinde, bu kolyeden çok gerdançeyi andırmaktadır. Bezeme minik noktacıklar şeklinde kolların ön kısmında ve boyun altında yer alır (Levha 1;Resim 1). Diğer örneklerde ise tek yada çift sıra dolanmış durumdadır. İnce yivlerle yapılmış kolyenin ucunda, bazen yine kazıma yivlerle dalgalı motifler (Levha 4/a) yada ışın şuaları şeklinde motifler yer alır (Levha 3/b); bazen de minik noktalarla yapılan kolye ile boyun süslenmiştir. Genellikle boyundaki kolye yalnızca gerdanda değil, sırtta da devam etmektedir. Bu durum figürinlerdeki üç boyutlu şekillendirme anlayışının bir sonucu olarak ortaya çıkmış olmalıdır. Küllüoba figürinlerden bir örnekte daha yassı ve başın yatık durumda yer alan polosu ve ince uzun boynu üzerinde ince kazıma bir bant içinin noktacıklarla doldurulmasıyla 'tasma' biçimli bir kolye oluşturulmuştur (Resim 4/b).

Gövde üzerinde yer alan bezemelerde ise, göğüste yeralan çapraz bant dikkat çeker (Levha 4/a). Bu bantın tanrısal gücü göstermek amacıyla yapıldığı görüşü de vardır. Eskişehir Bölgesi özelliğini yansıtması yanında, farklı merkezlerde de tespit edilebilen bu detay, kazıma çizgilerle oluşturulmuştur ve muhakkak sırtta da devam eder ve bazen belde bir kemer tokasıyla tamamlanır. Bu özellik de yine üç boyutlu anlayışın bir sonucu olmalıdır. Üst gövdede yer alan ayrıntılardan biri de derin veya sığ yivlerle anatomik detayların belirtilmesi yada süsleme amaçlı yerleştirilmesidir. Bu şekilde ön ve arka kol kasları, kalça detayları birbirine paralel ya da verevine yerleştirilmiş bir kaç yivle sağlanmıştır (Levha 2/b). Aynı şekilde bir figürinin sırtında yer alan yivler olasılıkla bezeme amaçlı yapılmıştır (Levha 4/c). Yalnız bir örnekte ise bu yivlerden, figürinin göğüsünün hemen yanına yerleştirilmiştir (Levha 3/b). Oldukça naturalistik tarzda ve geniş kalçalı oturur durumda şekillendirilmiş figürinin,

[98] Efe 2001:51

kürek kemiklerinin hemen altında yan yana dizilmiş minik üçgenimsi noktacıklarla bezeme yapılmıştır(Levha 4/b). Aynı zamanda derin yivlerin, kalçanın hemen üzerine çift sıra uygulandığı örnekler de mevcuttur. Bu durum yivler ve minik noktacıklarla oluşturulan yivlerin hem anatomik detayları ortaya çıkarmak hem de süsleme amacı güderek oluşturulduğunu düşündürmektedir.

Gövde üzerinde yer alan bir diğer bezeme de, sokma suretiyle yapılmış olup iki, dört veya altı adet noktacıktan oluşmaktadır (Levha 3/a, 3/b). Genelllikle figürinlerin sırt kısmında yer alan bu bezeme türü, bu noktacıkların farklı sayılarda simetrik olarak yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Bazen bu noktacıklar kalça hizasında, iki yana yerleştirilmiş vaziyettedir.

Figürinlerin cinsel organları da bir veya daha fazla yivlerle sınırlandırılmış üçgen ya da dörtgen şekilli olup bunların içinin sokma noktacıklarla doldurulmasıyla oluşturulmuştur (Levha 1, 2/a).

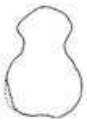
Son olarak, figürinlerin bacaklarının da bazen kazıma çizgiler ya da yivlerle bezendiğini görebiliyoruz. Küllüoba Höyüğünde bunlar neyazık ki kırık olarak ele geçen bacaklar üzerinde saptanabilmiştir. Yalnız bir örnekte, bacak üzerinde dik olarak yapılmış olan sığ yivler mevcuttur (Levha 7/d). Dizden aşağısı kırık olan bir bacak üzerinde ise verevine yerleştirilmiş, üç adet ince yiv mevcuttur (Levha 7/a,b,c).

Küllüoba Höyüğü'nde ele geçirilen idollerin bazılarının, oldukça stilize biçimde şekillendirildiklerinden olsa gerek bezenmediği görülür (Levha 8/a,b,c). Bu yalın örneklerden birinin alt gövdesi üzerinde hafifçe bastırılarak oluşturulmuş bir noktacık mevcuttur. Bunun bezeme amacıyla mı yoksa yapım aşamasındaki bir iz yada hata olup olmadığı anlaşılmaktadır.

İdollerin boyun kısmında ise, idolün baş veya gövde biçimi farklı olsa bile figürin geleneğine bağlı olarak kolye yer alır. Fakat bu sefer iki örnekte tespit edebildiğimiz kolyeler, idollerin sırt kısmından dolanmaz, sadece ön cephede yer alır. Bunun yanında figürinlerde görülen çapraz bant idollerde de söz konusudur. İdollerde çapraz bantlar daha ince yivler şeklinde tatbik edilmiştir. Bunların yanısıra yalnız bir örnekte, idolün iki yana çıkıntı yapan kısa kolları üzerinde ellere ya da parmaklar işaret edebilecek, birer sokma nokta yapılmıştır. Aynı idol üzerinde göğüs kısmına denk gelebilecek şekilde bir ucu açık, oval biçimli yiv içine de bir nokta konarak

bezenmiştir. Hatta aynı idolün, uzun boynu üzerinde iki yanda minik paralel yiv ile bezeme yapılmıştır. Aynı zamanda bir diğer örnekte ise aynı kol çıkıntılarının üzerinde birbirine paralel üç yiv ile simgesel olarak eller gösterilmiş olmalıdır. Ele geçmiş gövdeye ait bir parçada ise bu sefer, idolün ayrık şekillendirilmiş kısa bacaklarının bitiminde, ayak ya da ayak parmaklarını temsil eden sokma noktacıklar yer alır.

İdollerde cinsel organ betimlemesine daha fazla önem verilmiştir. Yine figürinlerde görüldüğü gibi aynı teknikle cinsel organlar belirtilmiştir. İdollerde, figürinlerde görüldüğü üzere; yivlerle oluşturulan üçgen yada dörtgen çevreve içinin, kazıma çentikler yada sokma noktacıklarla doldurulmasıyla oluşturulmuştur (Levha 10/a,c;11/a,c,d) Yalnız, kurs biçimli bir idol gövdesinin (Levha 11/b), kazıma yivlerle çapraz olarak dörde ayrıldığını ve içinin derin sokma noktacıklarla doldurulduğunu görüyoruz. Bunun yanında idol gövde parçasının arkası da birbirine paralel dört yivle ayrılmış ve içleri yan yana bu sefer derin, kısa yivlerle doldurulmuştur.

Evreler		Tip 1	Tip 2	Tip 3	Tip 4a	Tip 4b	Tip 5	Tip 6	Tip 7
									
Geç İTÇ III		-	-	-	-	-	-	-	-
Erken İTÇ III		-	-	1	-	1	-	1	-
İTÇ II	c	1	1	-	1	-	-	-	-
	b	2	-	-	1	-	1	2	1
	a	-	-	-	-	-	-	-	-
İTÇ I		-	-	-	-	-	-	-	-
İTÇ I 'e Geçiş Dönemi		-	-	-	-	-	-	-	-
Geç Kalkolitik		-	-	-	-	-	-	-	-
Evreleri Tespit Edilemiyenler		-	-	-	-	-	-	-	1

Tablo 4. İdol Tiplerinin Evreler Göre Dağılımı

3.1.2.2.4 DEĞERLENDİRME

Önceki dönemler dikkate alındığında, İTÇ'de genel itibariyle figürinler şematize edilmiştir. Geç Kalkolitik dönemden başlayan bu değişim, İlk Tunç Çağının ikinci yarısında şematik figürinlere, yassı idollere doğru geçişi sağlamıştır. Bu dönemde bölgeler arasında geleneksel alışkanlıklara bağlı olarak farklı betimlemeler görülür. Küllüoba Höyüğü'nün de içinde bulunduğu Eskişehir ve çevresi, ortak özellikler yansıtan figürinlerle karşımıza çıkmaktadır. Bu bölgenin tipik özellikleri[99]; başın üzerinde ve arkasında yer alan silindirik, saç veya baş tasarımlarıdır. Bunlar polos adı verilen, belki de tanrısal bir güç ifade eden göstergelerdendir. Bir diğer özellik; göğüste kazıma çizgilerle yer alan çapraz banttır. Tüm bölgede, kolların önünde ve arkasında ya da sırtta yer alan paralel derin yivlerle olasılıkla kaslar belirtilmeye çalışılmıştır. Son olarak, ise alt gövdede yer alan cinsel organ (pubik bölgesi), yivlerle sınırlandırılmış, bazen dörtgen bazense üçgen bir alanın sokma noktacıklarla doldurulmasıyla oluşturulmuştur.

Bu özelliklerin bir kısmı p.t. idollerde de saptanmıştır. Örneğin:Göğüste yer alan çapraz bant ile dörtgen yada üçgen biçimli cinsel organ idollerde de görülür.

Pişmiş toprak idollerin başları, hilal şeklinde, üçgen biçimli (kuş başlı idoller) ya da disk yüzlü olabilir. Figürinlerden farklı olarak, idollerin yüzlerinde daha az ayrıntı vardır. Bazen ağız ve burun hiç belirtilmemiştir. Gövdelerin ise oldukça şematik bir biçimde şekillendirildikleri görülür. Fakat yine de baş, gövde ve bacak ayırımları yeterince belirgindir.

3.1.2.2.5 STRATİGRAFİ (Tablo 2/4)

Küllüoba'da bugüne kadar yapılan kazı çalışmaları sonucunda höyüğün stratigrafisi büyük oranda belirlenmiş olmakla beraber, burada ele alınan küçük buluntuların bir kısmı, çukur ve yüzey malzemesi olarak ele geçirilmiştir; diğer taraftan ana stratigrafiye henüz tam olarak bağlanamamış açmalar da vardır. Bu nedenle stratigrafik değerlendirmesi henüz tamamlanmamış açmalarda ele geçirilen buluntular, dönemsel olarak ele alınmıştır.

---

[99] Aydıngün 2003:82-84

Küllüoba'da ele geçirilen en erken figürin örnekleri İTÇ'ye geçiş döneminin son evresi olan Batı Koni 3. evreye aittir (Levha 5c). Sadece baş kısmı ele geçirilen bu tip, İTÇ II'de bölge için tipik olan disk yüzlü figürinlerin öncüsü durumundadır.[100] AD 22 plankaresinde bulunmuş olan ve İTÇ II'nin erken evrelerine denk gelen IV E evresine ait tüme yakın bir figürin, bugüne kadar Doğu konide ele geçirilen en erken örnektir. Aynı döneme ait bir başka gövde parçası (Levha 3b) ile idol başı (Levha 9c), AG 17 plankaresinde tahrip olmuş durumdaki kerpiç duvar üzerinden ele geçirilmiştir. Yukarıda sözü edilen AG 17 plankaresindeki yangın geçirmiş mutfağın tarihlendirildiği IV D tabakasıyla çağdaş bir figürin örneği AD 22 plankaresinde ele geçirilmiştir (Levha 2b). Yine aynı döneme tarihlendirilen idol örneklerinden biri de Kompleks II[101] içerisinde C2 evinde (Levha 8a) ve diğeri ise A3 yapısı içerisinde yer alan bir çöp çukurunda ele geçirilmiştir (Levha 10a). Bir sonraki IV C evresine ait tek bir figürin örneği, Kompleks II'nin güney kesimini oluşturan büyük megaronun A2 olarak adlandırılan merkezi salonunun kuzeydoğu köşesinde ele geçirilmiştir (Levha 3a). Bu odanın idari veya törensel bir amaca hizmet eden özel bir oda[102] niteliğinde olduğu düşüncesini burada yapıda saptanan figürinler desteklemektedir. (Levha 2/b,3/a,8/a,10/a) Geç İTÇ II'ye tarihlendirilen, diğer bir deyişle, İTÇ III'e Geçiş Evresinin bir alt evresi olan IV B tabakasında çok sayıda figürin parçası ele geçirilmiştir. Bunlardan bir tanesi (Levha 4/a) Kompleks II'nin D1 olarak adlandırılan yapısı içerisinde, iki tanesi de (Levha 6a/c) D2 yapısı içerisinde ele geçirilmiştir. IVB evresine tarihlendirilen diğer buluntular arasında ise; AC 24 plankaresinde, yukarı şehrin güneyinden geçen sura bitişik evlerden birinin arka odasında, iki parça halinde ele geçirilmiş olan bir figürin (Levha 2/a) ile yukarı şehrin kuzeyinde kule olarak anılan yapının içerisinde ele geçirilen iki figürin başı (Levha 5a/b) sayılabilir. Kompleks I'de ele geçirilen, ayakta durur pozisyonda bir figürine ait olduğu düşünülen ayak parçası ise IV B evresine tarihlendirilmektedir[103].

IV A tabakası ile temsil edilen İTÇ III'e geçiş dönemine ait tek pişmiş toprak idol, AB 20 plankaresinde, Kompleks II ile I arasında yer alan cadde üzerinde ele geçirilmiştir (Levha 8b).

---

[100] Efe,T., "Seyitgazi/Küllüoba 1996 Yılı Kazısı**", XIX. Kazı Sonuçları Toplantısı.** Ankara. s.151-171.
[101] Bknz. Plan 1
[102] Efe-Fidan 2008: 79
[103] Bknz. Plan 1

Küllüoba İTÇ III katlarında, henüz figürin ele geçirilememiştir; bu dönem sadece idollerle temsil edilmektedir. AC 26 plankaresinde açığa çıkarılmış olan erken İTÇ III adak çukurunda ele geçirilen idol (Levha 8c), A2 tabağı, Suriye şişesi gibi dönemin karakteristik özelliklerini yansıtan çanak çömlek parçaları ve tunçtan iki iğne ile beraber bulunmuştur. Aynı alanda ele geçirilen bir başka idol gövdesinin de beraberinde depas parçaları, ağırşak ve dilgiler ele geçirilmiştir (Levha 11b). Bir sonraki geç İTÇ III yani "Orta Tunç Çağı'na Geçiş Dönemi" katlarında bugüne kadar henüz kilden figürin veya idole rastlanmamıştır.

Tabakaları saptanamayan, yüzey ve tahribat çukuru buluntusu olan diğer figürin ve parçaları ile idoller, stratigrafik olarak ele geçirilen örneklerle karşılaştırılarak ve ele geçirildikleri yükseklikler ve mimari kalıntılar göz önünde tutularak İTÇ II'nin sonlarına tarihlendirilmişlerdir. (Levha 27c; 4/b/c; 5/d; 7/a/b; 9/a/b/d/e; 10/b/c; 11/a/c/d). T 17 plankaresinde yüzey toprağı buluntuları arasında ele geçirilmiş olan bir figürin başı (Levha 6/d) ile III A evresine tarihlendirilen AC 26 plankaresinde geniş bir adak çukuru içerisinde ele geçirilen idol gövdesi (Levha 11b) arasında, yüzey işlenişi ve bezeme açısından yakın benzerlik bulunmasından dolayı, bu başın da İTÇ III'ün erken evresi olan III A'ya tarihlenmesi mümkündür.

3.1.2.2.6 KARŞILAŞTIRMA

İç Kuzeybatı Anadolu'da yer alan Küllüoba Höyüğü ile yakın çevresinde yapılan kazı veya yüzey araştırmaları sırasında bulunmuş veya satın alma yoluyla müzelere teslim edilmiş olan figürin ve idoller ortak bir geleneği yansıtmaktadırlar. Bunlar iç kuzeybatı Anadolu'ya özgü yerel özellikler gösterdiği gibi, bölgenin doğal ulaşım yollarının kesişme noktasında bulunmasından dolayı, benzeri bazı özelliklerin iç batı Anadolu'nun güney kesiminde ve İç Batı Anadolu'da da söz konusu olduğunu görüyoruz.

İç Batı Anadolu karakterini yansıtan, disk yüzlü ve poloslu, gövdelerinde çapraz bant yer alan ve yivlerle kasların ya da vücut hatlarının belirtildiği figürin örnekleri, Eskişehir ve yakın çevresinden gelirken, bunların benzerlerini İç Batı Anadolu'nun güneyi ve hatta iç Anadolu'da bulmak mümkündür. Eskişehir bölgesinde yer alan Demircihöyük, İTÇ I ve II dönemlerinin kesintisiz startigrafisini vermesi ve bölgenin

bu zaman dilimine ait kültürel özellikleri ve bu özelliklerin gelişiminin saptanması açısından büyük önem taşır.[104]

Küllüoba'da disk yüzlü ve polos'lu olarak şekillendirilen figürinler, Demircihöyük'te çok sayıda ele geçirilen örneklerle tamamen benzeşir. Figürin başlarında ablak yüz[105](Levha 1,2,5); paralel veya yay şekilinde yivlerle oluşturulmuş kaşlar ve gözler[106](Levha 1,2/b,5/a,c); iri plastik burun[107](Levha 1,2/a,b;6/a,b); belirgin burun delikleri[108](Levha 2/b;5/a,c); yatay paralel yivlerle belirtilmiş çizgi şeklindeki ağız (Levha 1;2/a;6/b) [109];plastik kulaklar[110](Levha 2/a,6/a,c); başın arkasındaki yüksek polos[111](Levha 1;2/a,b;5/a6/a,b,c), her iki yerleşmede olduğu kadar, Eskişehir Bölgesi'nde kazı veya yüzey malzemesi olarak ele geçirilen pek çok figürin için belirleyici özelliklerdendir. Eskişehir ve civarında yer alan Üryan Höyük,[112] Bozüyük,[113] Yukarı Söğütönü[114] gibi höyüklerden güneyde; Afyon[115],Çıkrık[116], Nudra[117], Kaklık[118], Kusura[119]; batıya doğru Manisa[120], Banaz[121], Akhisar[122] civarından ele geçen figürin örnekleri de benzeri üslupsal özellikler gösterir.

Gövde biçimleri itibariyle oturur durumda şeklillendirilmiş figürinlerin benzerlerlerine de İç Kuzey Batı Anadolu'da sıkça rastlanır (Levha 1,/2a,b,c). Demircihöyük'te [123], Akhisar, Nudra ve Çıkrık'ta ele geçirilen örnekler bu pozisyonda şekillendirilmişlerdir. Nudra figürinin elleri farklı olarak dizler üzerinde yer almaktadır.[124] Boyunda kolye olabilecek yatay yivlerden şekillendirilmiş bezeme de ortak özelliklerdendir (Levha

---

[104] Ay-Efe 2006:91
[105] Obladen Kouder 1996:lev.120,4-10;121:1-9,12
[106] Obladen Kouder 1996:120,3-5,7-8,10;121,1,3-4,6-7,9,11-12
[107] Obladen Kouder 1996:120,4-10;1211-9,12
[108] Obladen Kouder 1996:120,5-9;121,1-2,4-5,7-13
[109] Obladen Kouder 1996:120,5-7,9;212,1-2,6,9,12-13
[110] Obladen Kouder 1996:120,5-10;121,1-4,7-9,12-13
[111] Obladen Kouder 1996:120,6-9;121,1-13
[112] Korfmann 1979,188 fig.3
[113] Bilgi1979:lev.II,5
[114] Efe 1992:res 4,c
[115] Gündoğan Aydıngün 2003,66,lev.94
[116] Bilgi 1979,lev.1,2
[117] Gündoğan Aydıngün 2003:35
[118] Topbaş ve diğ.1998:kat.no.110,168
[119] Bilgi 1979,Lev II,1; Aydıngün 2003:lev.63b
[120] Korfmann 1979:188
[121] Bilgi 1979,lev.II,4
[122] Bilgi 1979:lev.1,1
[123] Obladen Kauder 1996:119,1
[124] Ay-Efe 2003:91

2/b,4/a,7/a). Bunların yanında anüs deliği (Levha 1,2/b,c;3/a,4/b;); [125] dizler üzerinde yeralan minik delikler[126](Levha 2/b); sırtta, kollarda, kalçalarda görülen yatay veya dikey kazıma yivler(Levha 3/b,4/c7/a); Demircihöyük[127], Akhisar[128], Çıkrık[129], Afyon[130], Kaklık[131], Manisa[132] figürinlerinde de görülür ve yine sırtta, kalçada yeralan minik noktacıklar bölge örneklerinin özelliklerini yansıtır (Levha 2/a,3/a,b). Küllüoba figürin ve hatta idollerin hemen hepsinin cinsel organlarının kazıma yivlerle oluşturulmuş dörtgen çerçeve içinin minik noktacıklarla doldurulmasıyla oluşturulduğu görülür (Levha1,2/a,b,3/a,b). Demircihöyükte de bu şekilde biçimlendirilmiş cinsel organ betimlemeleri yoğun olarak kullanılmıştır[133]. Bunun yanında Levha 4/b'de yer alan oturur durumda şekillendirilmiş figürine ait alt gövde parçası üzerinde cinsel organa ait bir betimleme yer almaz (Levha 4/b).

Burhaniye/Kaklık Mevkii'nde ele geçirilmiş bir figürin, gövdesi üzerinde İTÇ III özelliği olan çapraz bant içerir; dörtgen şekilli cinsel organıyla da Küllüoba örneklerine benzemektedir[134]. Yine Şarhöyük'ten ele geçirilen bir figürin, kollarındaki oluk gibi yivler ve dörtgen biçimli cinsel organ betimlemesiyle dikkat çeker[135]. Çorum'da ele geçen bir diğer figürin ise, başta polosu ve yüzde aplike gözleriyle bölge özelliklerini yansıtır[136]. Kusura'da[137], ele geçirilen figürin örnekleri ise yay şeklindeki bitişik kaşlar ve kabartma burun gibi yüz ayrıntılarında Küllüoba örnekleri ile benzerlik gösterirler.

Küllüoba ile Troia arasındaki uzak mesafeye rağmen, figürinler bağlamında, bölgeler arası bazı ortak özelliklerden söz edilebilir (Levha 6/c,d). Bunlar yüzde "T" şekilli oluklar, bitişik kaş ve burun ve yuvarlak gözler[138] şeklinde sıralanabilir. Bunun yanında, Küllüoba'da söz konusu olan içi oyularak şekillendirilmiş polosun (Resim

---

[125] Obladen Kauder 1996:lev.123,11;124,1-5;125,1,3,5-6
[126] Obladen Kauder 1996:lev.119,1
[127] Obladen Kauder 1996:122;1,3,6-9;123,1-2,4,6;125,1-2,5;126,1-2,4;127,7
[128] Bilgi 1979:lev.1,1
[129] Bilgi 1979,lev.1,2
[130] Gündoğan Aydıngün 2003, 66, lev.94
[131] Topbaş ve diğ.1998:kat.no.110,168
[132] Korfmann 1979:188
[133] Obladen Kauder 1996:118;3,6;115,10;112,10
[134] Topbaş ve diğ.1998:66-67/110
[135] Seeher 2000:300,304
[136] Seeher 2000:300,304
[137] Lamb 1937:LXXXIV
[138] Schilemann 1884:157; Bilgi 1972:286,567

4/d) benzerlerine Troia ve Nurda figürininde ve Kusura, B evresinde [139] de rastlanır.[140] Küllüoba figürinlerinden yalnızca üçünde ayak parmakları belirtilmiştir. Bu figürinlerden ikisi oturur durumdaki bir figürinin ayak detayında (Levha 2/a,c) diğeri de bir figürinden kopmuş olarak ele geçirilen kırık bir ayak (Levha 7/b) parçası üzerinde görülebilen parmaklar Demircihöyük'te[141] sıklıkla yapılmıştır. Külllüoba örneklerinde görülen kabaca ayrıntısız şekillendirilmiş ayak biçimleri yine Demircihöyük'te tercih edilmiştir.[142] Bunun yanında Küllüoba örneklerinden yalnızca birinde (Levha 7/c) görebildiğimiz kazı bezemenin benzerlerine Demircihöyük'te de rastlanır[143].

Küllüoba idollerinin benzerlerine kazı malzemelerinden hariç olarak yüzey araştırmalarında da rastlanılmıştır. Küllüoba'nın içinde bulunduğu İç Batı Anadolu coğrafyasında; Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar illerinde yapılan yüzey araştırmalarında[144] ele geçirilen idollerin gözleri badem şeklindedir (Levha 9/a);[145] bitişik kaşları yiv açılarak şekillendirilmiştir (Levha 9/b,c); üçgen kolları küttür (Levha 8/a,9/b,10/a)ve göğüsleri çapraz bantlıdır (Levha 9/a,10/a). Bunların yanında gözler ince iki paralel yivle şekillendirilmiş olabilir (Levha 9/c). Ağızlarının minik dairesel bir yivle oluşturulmuş olduğu Küllüoba örneklerinin benzerleri Demircihöyük[146] yerleşmesinde (Levha 9/a,b) ve Eskişehir Bölgesinde yapılan yüzey araştırmalarında ele geçirilmiştir[147]. Yüzler Demircihöyük örnekleriyle yoğun bir benzerlik içindedir[148].Gövdelere gelince; torba şekilli gövdeler (Levha 11/d)[149] ve yivlerle dörtgen yada dairesel olarak şekillendirilmiş ve gövdenin tüm alt kısmına yayılan yada yayılmayan pubik bölgeler (Levha 11/a,b,c)[150] her iki yerleşmede ortak özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır.

---

[139] Bilgi 1979 no.3lev./3
[140] Aydıngün 2003:159
[141] Obladen Kauder 1996:128/5
[142] Obladen Kauder 1996:128/6
[143] Obladen Kauder 1996:128/7,8
[144] Sivas,H., "Eskişehir, Kütahya, Afyonkarahisar İlleri Yüzey Araştırmasında Bulunan Pişmiş Toprak İdollerden Birkaç Örnek", **Muhibbe Darga Armağanı** 2008:427-436.
[145] Sivas 2008:431/şekil1-3
[146] Obladen Kauder 1996:taf.110/9;110/11;111,2
[147] Sivas 2008:432/şek.4-5
[148] Obladen Kauder 1996:taf.110/1;110/3;110/5
[149] Sivas 2008:433/şek.10-11
[150] Sivas 2008:433/şek.10-11;Sivas 2008:434/şek.12-13

Küllüoba Höyüğü'nde yer alan iki yana çıkık geniş kalçalı, bezemesiz idol örneğinin benzeri Demircihöyük yerleşmesinde ele geçen geniş kalçalı, ayrık bacaklı ve ayakta betimlenmiş idol gövdesiyle benzeşmektedir (Levha 8/a). Küllüoba örneğinden biri de aynı vücut formundadır; ancak göğüste ilave olarak çapraz bant, kollar yer alır ve pubik bölge belirtilmiştir (Levha 9/c10/a). Bu idol gövdelerinde cinsel organ, içlerinin minik noktacıklarla doldurulduğu üçgen[151]ve dörtgen çerçevelidir (Levha 10/a,c;11/a,b,c,d).[152] İdol gövdelerinin bacakların belirtilmediği, oval bitirilmiş örnekleri Demircihöyük'te de mevcuttur[153]. Tüme yakın ele geçirilen Demircihöyük ve Demircihöyük/Sarıket[154] mezarlığındaki idollerin, iki yana açık, köşeleri yuvarlatılmış üçgen biçimli kolları, dar bir bel kısmından sonra, dik bir açıyla iki yana açılan, oldukça geniş kalçaları vardır ve ayakta durur pozisyonda şekillendirilmişlerdir[155]. Küllüoba'da söz konusu olan silindirik başlı ve badem gözlü örneklerden (Levha 9/b) Demircihüyük'te bir tane ele geçirilmiştir[156].

Bahçehisar'ın yüzeyinde bulunan ve büyük olasılıkla İTÇ III dönemine tarihlenen bir idol gövdesi, dörtgen biçimli cinsel organıyla Küllüoba idolleriyle (Levha 11/a,c,d) paralellik gösterir[157].Özellikle gövdede yer alan çapraz bantları[158] ile Troia idolleri, Küllüoba figürinleriyle ortak bazı ayrıntılar barındırır[159].

3.1.3 HAYVAN FİGÜRİNLERi

Hayvan heykelcikleri, tıpkı figürin ve idollerde olduğu gibi yerleşme yerlerinde bereketi, kurban ve adaklar şeklindeki bir ritueli[160] sembolize etmekte kullanılmış olan veya belki de çocuk oyuncağı olarak üretilmiş olan pişmiş toprak eserlerdir. Bir yerleşmede ele geçirilen hayvan figürinleri, olasılıkla o yerleşmede yaşamış olan hayvan türlerini yansıtmaktadır. Bununla beraber nadir görülen bir tür hayvan, kutsal

---

[151] Obladen Kauder 1996:taf.117/1,4;118/8;119/5,6,8;121/13
[152] Obladen Kauder 1996:114/5,6,7,8;115/6
[153] Obladen Kauder 1996:116/3;114/5,6
[154] Seheer,J.,"Demircihöyük Nekropol Kazısı 1991 Yılı Sonuçları", **XIV.Kazı Sonuçları Toplantısı**,cilt 1,1993:365-379.
[155] Obladen Kauder 1996:116/3
[156] Obladen Kauder 1996:taf.110/7;186/1,2
[157] Efe 1994:30 fig.26
[158] Schilemann 1884:155,156;no 70
[159] Schilemann 1881:374;no 192
[160] G. Umurtak, "Pişmiş Toprak Eserler (GKÇ), R. Duru, **Kuruçay II. 1978-1988 Kazılarının Sonuçları, Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Yerleşmeleri**, s.51-54,131, Türk Tarih Kurumu Yayınları V.Dizi-Sa.44a, 1996 Ankara.

sayılabileceğinden ya da bir önem arz edebileceğinden küçük bir heykelcik olarak şekillendirilmiş de olabilir. Fakat halen toprağa ve ürüne dayalı bir hayat sürdüren insan en çok ortak yaşamı paylaştığı ve etinden sütünden, ürününden yaralandığı hayvanları şekillendirmeyi tercih etmiş olmalıdır. Bu durum, figürin ve idollerin daha çok kadın şeklinde betimlenmesinin, kadının doğurganlığının toprağın verimliliğiyle özdeşleştirilmesi olgusuyla paralellik göstermiş olabilir. Küllüoba'da ele geçirilen hayvan heykelcikleri boğa, koyun, keçi, köpek gibi evcil; geyik, yaban eşeği, domuz, gibi yabani türlere aittir.

Hayvan figürinleri, krem-kahve, gri-kahve, turuncumsu-kırmızı renkli, ince taşcık ve kum katkılı bir hamur ile şekillendirilmiş ve astarlanmıştır. Yalnızca bir örnekte *incruste* bezeme ve bir örnekte ise kırmızı boya bezeme uygulaması görülmektedir.

3.1.3.1 TİPOLOJİ

Küllüoba'da ele geçirilen toplam 24 hayvan figürinin türlerine göre ayırımı kesin değildir. Eserler incelenirken, benzer yayınlar taranmış ve ortak tiplemeler kullanılmaya çalışılmıştır. Hayvan figürinleri çoğunlukla fazla şematize edilmiştir. Bu sebeple de kalkık bir kuyruk ve sarkık kulaklar figürinin köpek olarak yorumlanmasına; boynuzlar ve vücuda yapışık bir kuyruk ise boğa, öküz, buzağı veya keçi gibi hayvanlar olarak yorumlanmasına neden olabilmektedir. Muhakkak, vücut yapısı da önemli olup göz önünde tutulmuştur; hayvanın gerdanı, gövde hattı ya da kuyruğu, beden genişliği ve baş uzunluğu ile bacak boyu hayvan türlerinin saptanmasında yardımcı olmaktadır.

Küllüoba örnekleri arasında yeralan bir geyik figürini başı (Levha 12/a); koyu-kahve hamur üzerine kırmızımsı turuncu renkli astarlıdır; açkı izleri yer yer izlenebilmektedir. Kulaklar kırık olup boynuzlardan sadece biri mevcuttur. Gözler minik iki noktayla belirtilmiş olup oval görünümlüdür, burun ve burun delikleri mevcuttur. Ağız ise iki kısa yivle şekillendirilmiş ve minik bir yarık şeklindedir. Kalın yivlerden oluşan kaşlar *in cruste*'lidir. Geyik başı 6.5 cm. boyu ile olasılıkla oldukça büyük bir hayvan heykelciğine ait olmalıdır. İTÇ III C evresine tarihlenen bu örnek, Küllüoba hayvan figürinlerinin içinde en büyüğüdür ve depas parçaları ile beraber ele geçirilmiştir. Bir diğer hayvan figürinin (Levha 12/b) uzun bir beden yapısı vardır ve bacaklarının da uzunluğu büyükbaş bir hayvana ait olma ihtimalini ortadan kaldırır. Kuyruk kısmının yalnız başlangıcının mevcut olması, figürinin kuyruğun

olduğunu ve vücuda yapışık olmadığını gösterir; anüs deliği de bulunmaktadır. Minik noktacıklarla belirtilmiş gözler ve minik bir plastik burun söz konusudur. Baş kısmı kırık olduğundan, bu figürinin hayvan türü hakkında herhangi bir yorumda bulunmamız mümkün olmamaktadır. İTÇ III dönemine tarihlen bir hayvan figürini (Levha 12/c; Resim 6/e), gövde üzerindeki kırmızı boya bezemesi ile diğerlerinden ayrılır. Açık grimsi-bej, ince saman ve mika katkılı hamur üzerinde krem-sarı renkli bir astar yer alır ve açkı yoktur. Gövde, kırmızı boya ile yapılmış dikine dört paralel çizgi içerir. Boyunda yine kırmızı boya ile yapılmış kalın bir bant yer alır ve alın kısmında ise boynuzların (?) hemen altında iki noktacık daha vardır. Baştaki çıkıntı boynuzu (?)anımsatmaktadır. Bu hayvan figürini AE 19 plankaresinin güneyinde saptanan gayet homojen bir dolgudan ele geçirilmiştir. Diğer hayvan figürinlerinden biri (Levha 13/a), burun yapısı sebebiyle domuz figürini (?) olduğunu düşündürmektedir. Bu örneğin kalınca bir gövdesi ve kısa, minik üçgen bacakları mevcuttur.

Küllüba örnekleri arasında saptayabildiğimiz tüme yakın tek köpek figürininin (Levha 13/c), sarkık minik kulakları, gövdeden yükselerek inen kısa kuyruğu vardır.

Olasılıkla keçiye ait olan diğer üç hayvan figürini, diğerlerine nazaran daha ince başlıdırlar (Levha 13/d); bunlardan biri, vücuda yapışık, üçgen biçimli kuyruğuyla dikkat çekmektedir (Levha 13/d).

Bir diğer figürin olasılıkla tanımlayamadığımız farklı bir hayvana aittir. Çünkü kütlevi bir vücut yapısı vardır; bel ya da kalça kısmında hiçbir yükseklik farkı görülmez; bacaklar çok kısadır ve bedenin arkasında ne bir kuyruk ne de anüs deliği görülür (Levha 13/e).

Diğer bir hayvan figürini ise koyuna ait olmalıdır (Levha13/g).Kafası daha yuvarlak olup kulaklar hafifçe sarkıktır.

Boyut itibariyle biraz daha büyük bir örnek ise (Levha 13/h); vücuda yapışık, burma şeklinde yapılmış kuyruğu ile dikkat çeker.

Uzun boynu ve çıkık kalçasıyla betimlenen bir örnekte; gözler minik yuvarlaklar şeklinde yivlerle belirtilmiştir; kuyruk yoktur; mevcut olan tek kulak yada boynuz minik bir çıkıntıyla gösterilmiştir (Levha 13/ı). Bu figürin bir geyiğe ait olmalıdır. Tek minyatür hayvan figürini (Levha 13/j) olasılıkla bir köpeğe aittir. İnce beden üzerinde

iki yana acık kol ve bacaklar yer alır. İnce, uzun bir beden, çiftlik hayvanı olamayacağını göstermektedir. Eni ancak 1.5 cm'ye ulaşan bu figürin, İTÇ II'ye tarihlenmektedir ve AF 21 açmasında, kerpiç duvarın içinden gelmiştir.

3.1.3.2 STRATİGRAFİ

Küllüoba'da ele geçirilmiş olan 24 adet hayvan figürini, höyükte belirli bir yoğunluk göstermeden tespit edilmiştir. Kompleks II'ye ait odalardan, höyüğün kuzey girişine yakın plankarelerden, AG 21 ve AF 20 gibi yangın geçirmiş oda dolgusu içinden ve taş temel içlerinden yada kerpiç duvar içleri hayvan figürinlerinin ele geçirildiği belirli alanlar olarak sayılabilir. Özellikle Levha 13/j'de yeralan minyatür hayvan figürini AF 21 plankaresinde IV E evresine tarihlenen taş duvar temeli içinden gelmiştir. Söz konusu figürin bulunduğu konum itibariyle adak/kurban amacı güdülerek temele yerleştirilmiş olduğunu düşündürmektedir.

3.1.3.3 KARŞILAŞTIRMA

Küllüoba örnekleri yanında bölge ve Anadolu örnekleri genellikle, faunadaki hayvan türlerini yansıtmaktadır. Benzer tipolojik özelliklerle şekillendirilen hayvan figürinleri dinsel bir amaçla veya belki de yalnızca oyuncak olarak şekillendirildiler.

Küllüoba hayvan figürinlerinden beden yapısı itibariyle en benzer örnekler (Levha 13/h,b), Demircihöyük' ten bilinen ve İTÇ II dönemine tarihlenen sığır/boğa[161]; ince uzun gövdeli ve boynuzlu hayvan başları; gözleri oyularak ve kuyrukları gövdeye bitişik[162] betimlenmiş ve tutamak olarak da yapılarak kullanılmış olan eserlerdir.[163].

Küllüoba Lev.12/c ile sivri, uzun sayılabilecek burnu ve yüz yapısı ile benzeşen Kusura B katının erken evresine; gözler yine oyularak şekillendirilmiş; plastik, sivri koyun olduğu belirtilen figürinlerdir[164]. Aynı vücut yapısı Kınık'ta ele geçirilen ve Afyon Müzesinde bulunan iki çiftlik hayvanında da görülür.[165].

Bunun yanı sıra Küllüoba örnekleriyle paralellik kurabileceğimiz bir diğer yerleşme Troia'dır. Fakat, Troia'da hayvan türleri tam olarak saptanamamış olmasına rağmen,

---

[161] Korfmann,M., "Demircihöyük", **İst.Mitt.** 27/28,1977/78:5-31; Korfmann 1977/78:25.
[162] Bittel,K.-Otto,H., **Demircihöyük**, Berlin 1939:25.
[163] Obladen Kauder 1996:373
[164] Lamb 1937:29:fig.11/3
[165] Lamb 1937:30

Troia IV'de[166] saptanan sivri uzun burnu ve kıvrımlı bir kuyruğa sahip hayvan Küllüoba Levha 13/h ile benzeşmeketedir. Küllüoba figürinlerinden Levha 13/c sarkık kulaklı ve minik bir çıkıtı halinde yapılan kuyruğa sahiptir. Bu örneğin benzerine Kusura'da rastlanır, fakat Kusura figürinin kuyruğu sırttan başlayarak kalçaya devam eder[167].

Höyükte saptanan hayvan figürinlerinden biri (Lev 11/c), baştan sivri bir çıkıntı halindeki kafa yapısı yada boynuzlarıyla boğa olarak yorumlanmıştır. Bu figürin Küllüoba örnekleri arasında bir başka örneği yoktur. Krem-sarı astarlanmış hayvan figürinin üzerine kırmızı boya ile bezeme yapılmıştır. Buradaki figürin, baştan sivri çıkan boynuzlarıyla boğa olarak yorumlanmıştır. Küllüobada ele geçirilmiş olan kırmızı boya bezemeli hayvan figürini (Lev 11/c), Troia'nın V.[168] Katında boya bezeme ile yapılmış hayvan figürinlerinin ve Beycesultanın[169] Geç Tunç Çağ'ına tarihlenen katlarında bulunanların öncüsü durumda olmalıdır. Troia V. Tabakada ele geçirilen boya bezemeli hayvan figürini sığıra aittir ve sarı renkli kil üzerine üç sıra halinde yapılan beneklerle bezenmiştir.

Bunlar, boya bezemenin yanında, hamur ve astar yönünden de benzerlik gösterirler. Fakat Troia sığır figürini Küllüoba örneğinden daha geç olmalıdır. Bunun yanısıra Troia'da[170] köpekler[171]ve çiftlik hayvanlarına da çokça rastlanır. Beycesultan Geç Kalkolitik sonu-İlk Tunç Çağı başlarına tarihlenen ağzı hafif açık, boğa ve sığır cinsi hayvanlardan bahsedilmektedir ki[172]bu örnekler Küllüoba hayvan figürinleriyle benzeşmektedir. Ayrıca, Elmalı-Karataş yerleşmesinde de rastlanan çiftlik hayvanları, üslupsal özellikleri Küllüoba örnekleriyle paralel bir görünümdedirler[173].

3.1.4 TEZGAH AĞIRLIKLARI

Tezgah ağırlıkları, dikey dokuma tezgahlarında belirli uzaklıklarla çakılan, üstleri çatallı iki çubuk arasına, üst levant olarak adlandırılan sopaya çözgü iplikleriyle

---

[166] Blegen v.d. 1951;fig.53
[167] Lamb 1938:fig.17/8
[168] Blegen v.d. 1951:fig.236
[169] Mellart,J.-Murray, A., **Late Bronze Age Old Phyrgian Pottery and Middle and Late Bronze Age Small Objects,** London 1995:119.
[170] Schilemann 1881:560;1204,1205
[171] Schılemann 1881::560,1207-1208
[172] Lloyd-Mellart 1962:268
[173] Warner 1994:197;eKA365

bağlanır. Bunlar çözgüler levantla sınırlandıktan sonra, altta gerginliği sağlamak ve mekiğin ipler arasından kolay geçmesini temin etmek amacıyla tek tek veya gruplar halinde bağlanan pişmiş topraktan veya taştan üretilmiş olan dokuma aletleridir.

Dokumaya ait ilk veriler Üst Paleolitik'ten gelmekle birlikte, gerçek anlamda dokumacılığa işaret eden bulgular M.Ö. 7000 'li yıllara tarihlendirilen Jarmo'da ve Çatalhöyük'te ele geçirilen sepet örgü örnekleridir.[174] Çayönü'nde M.Ö.7500'lere ait bir kemikten bilekliğin dokumayla ilişkisi olabileceği ileri sürülmüştür.[175] Ancak bu tarihlerde ağırşak ya da dokuma tezgahı ağırlığının henüz ortaya çıkmamış olması dokumanın kesin olarak yapıldığının söylenmesine engeldir. Bu amaçla kullanılmış ilk ağırlıklara en erken Son Neolitik'te rastlanmaktadır.[176] Kabaca Neolitik Dönemden sonra, Kalkolitik Çağ içlerine doğru giderek daha yoğunlaşan[177] dokuma faaliyetleri; Tunç Çağı'nda ketenin dokumada kullanılmasıyla daha da artmış olmalıdır[178]. Dokumadaki bu gelişimin Erken Hitit ve Hitit İmparatorluk döneminde giderek bir sanayi haline geldiği görülür.[179]

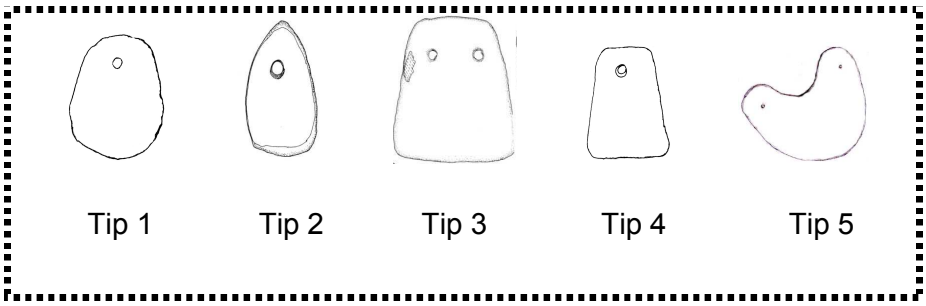
3.1.4.1 TİPOLOJİ

Dokuma tezgahlarının ucunda sarkar durumda kullanılan tezgah ağırlıklarının üst kısımlarında çoğunlukla bir ip deliği yer almaktadır. Bazen, dairesel veya oval olarak şekillendirilen çanak çömlek kırıkları da üzerlerine bir delik açıldıktan sonra tezgah ağırlığı olarak kullanılmış olabilir.

Tezgah ağırlıkları, taşçık, kaba taşcık ve kum katkılı, krem-kahverengi, turuncumsu kahverengi ve kiremit rengi hamurlara sahiptir. Bazı örneklerin astarlanmış oldukları görülmektedir. Kabaca elde şekillendirildikleri anlaşılan ağırlıkların, yalnız küçük boyutlu, ip deliksiz örneklerinde neredeyse saf kırmızımsı-turuncumsu bir kil kullanıldığı görülmektedir. Bazı örneklerde yüzeyde kötü pişmeden kaynaklanan alacalanmalara rastlanmaktadır.

---

[174] Barber,E.J.W, **The Development of Cloth in the Neolithics and Bronze Age with Specia Refferences to the Aegean**, 1992:79.
[175] A.g.e :81
[176] A.g.e
[177] A.g.e:113
[178] Fazlıoğlu,İ., **Eskiçağ'da Dokuma**, Eskiçağ Bilimleri Enstütsü Yay.2006:1-3.
[179] A.g.e.

Tablo 5. Tezgah ağırlığı tipleri

Dokuma tezgahı ağırlıkları genel olarak dört tipte karşımıza çıkmaktadır: Tip 1. Oval (armut) biçimli tezgah ağırlıkları (Levha 14/a,b), Tip 2. Konik biçimli tezgah ağırlıkları (Levha 16/b), Tip 3. Dörtgen biçimli ve çift ip delikli tezgah ağırlıkları ve Tip 4. Küçük boyutlu dörtgen prizma biçimli tezgah ağırlıkları (Levha 16/c)Tip 5. Hilal biçimli tezgah ağırlıkları (Levha 16/d,e) olarak sıralanırlar (Tablo 5).

Çeşitli boyutlarda üretilmiş tezgah ağırlıklarının yalnız dörtgen biçimli ve hilal biçimli tezgah ağırlıklarının çift ip deliğine sahip oldukları görülür.

Küllüoba Höyüğü'nde bugüne dek yapılan kazılarda 73 adet tüm, 10 adet kırık durumda tezgah ağırlığı ele geçirilmiştir. Bunlardan 25 adeti ip delikli ve deliksiz, küçük boyutlu örneklerdir. Diğer örnekler ise, dörtgen prizma, yukarıya doğru daralan dörtgen prizma, konik, altı düzleştirilmiş konik formludurlar. Yalnızca üç tanesinde çift ip deliği mevcuttur.

3.1.4.2 BEZEME

Tezgah ağırlıklarında bezeme uygulamasına, tepesi daraltılmış dikdörtgen prizma şeklindeki, küçük boyutlu örnekler üzerinde rastlanmaktadır. Bu tip ağırlıkların üst yüzlerinde, yüzeyi tamamen kesecek şekilde "+" işareti yapılmıştır. Bezeme sivri uçlu, ahşap ya da kemik bir aletle, sığ, ince yivler açılarak oluşturulmuş olmalıdır (Resim 8c,e). Söz konusu tipteki tezgah ağırlıkları Küllüoba'da 11 adet örnekle temsil edilmektedir.

3.1.4.3 STRATİGRAFİ

Küllüoba'da, tezgah ağırlıkları daha ziyade silolarda, fırın ve ocak yakınlarında, oda dolgularında ve çöp çukurlarında ele geçirilmiştir. AF 16 plankaresinde açığa

çıkarılmış olan IV E tabakasına ait yangın geçirmiş mutfak içinde, çok sayıda kapla beraber 27 adet tezgah ağırlığı *in situ* olarak ele geçirilmiştir (Resim 29a)[180]. Dörtgen biçimli, çift delikli, armut biçimli ve küçük dörtgen prizma şekilli tezgah ağırlıkları özellikle IV E ve IV B katlarında yoğun olarak bulunmuştur (Levha 14a-b, 15a-b; 16a-c). Bununla beraber İTÇ III'e Geçiş Evresi'nde IV A tezgah ağırlıkları farklı bir formla karşımıza çıkmaktadır. Hilal biçimli, çift ip delikli bu tip ağırlıklar Z 19 plankaresinde saptanan bir çukurda ve AA 18 plankaresinde ele geçirilmiştir (Levha 16 d-e).

3.1.4.4 KARŞILAŞTIRMA

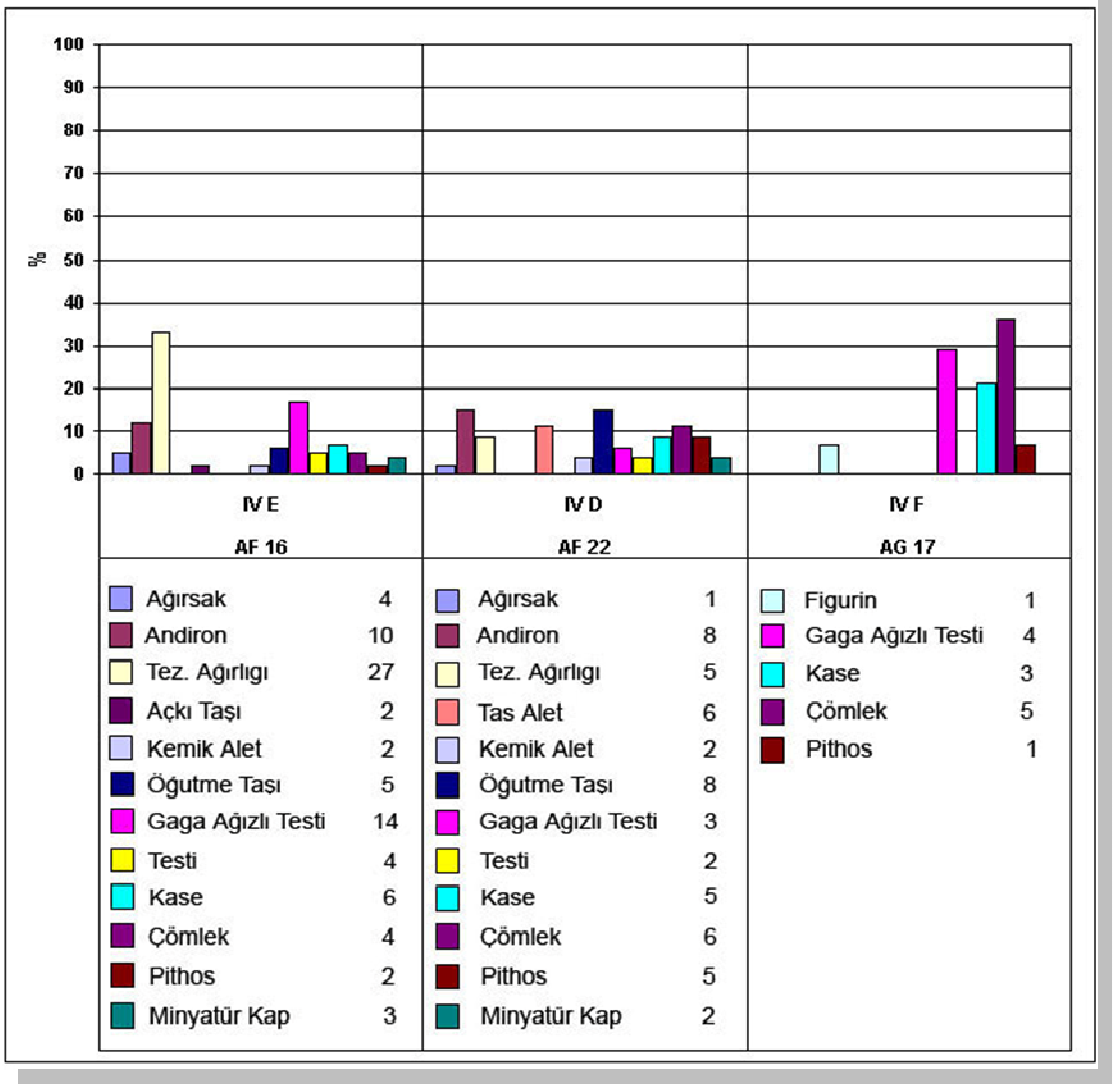
Küllüoba'da ele geçirilen tezgah ağırlığı tipleri komşu bölgelerle karşılaştırıldığında önemli bir fark göze çarpmamaktadır. Küllüoba örneklerinden, oval biçimli ağırlıklar (Levha 14/a,16/b), Troia III'de[181] IV.'de[182] ele geçirilmiştir. Konik biçimli yani köşeleri yuvarlatılmış ve tabanları düzeltilmiş örneklerin (Levha 14/b) benzerlerine yine Troia 'da [183]rastlanır. Küllüoba'da dörtgen biçimli ve çift ip delikli olarak şekillendirilmiş ağırlıkların Elmalı-Karataş'da büyük boyutlu dörtgen biçimli, çift delikli olarak saptandığı görülmüştür. İkiztepe kenarları yuvarlatılmış, dörtgen formlu tezgah ağırlıkların görüldüğü bir diğer yerleşmedir[184]. Ayrıca Elmalı yerleşmesi, Küllüoba'da ele geçirilmiş, (Levha 15/a-b) minik boyutlu ve üst yüzlerinde bezemenin yeraldığı dikdörtgen prizma biçimli ağırlıklarında görüldüğü bir yerleşmedir[185].Oval formlu tezgah ağırlığı Küllüoba höyüğü ağırlıkların baskın tipidir. Aynı tip ağırlıklara rastlanan diğer yerleşme yeri Aphrodisias'tır. Burada oval formlu, tabanı düzleştirilmiş oval formlu ve tek ip delikli ağırlıklar kullanılmıştır[186]. İkiztepe[187]de ise yine oval ve konik formlu düz dipli tezgah ağırlıkları imal edilmiştir.

---

[180] Buluntuların arazideki konumları için arazi defterlerinden yararlanılmıştır.
[181] Schliemann,H., **Ilıos :The City and Country of the Trojans**, New York and London 1881; Schilemann 1868:s411/479.
[182] Schılemann 1968:s.559/1202; Blegen 1950:369
[183] Blegen 1951:fig.150:36.358/37.136/37.285/36.389
[184] Alkım,H., Alkım,U.B., Bilgi,Ö., **İkiztepe II:Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci Dönem Kazıları** (1976-1980); 2003:XVIII/2;i/76.205;i/76.99;i/76.127
[185] Warner 1994:plt.195:a,247/u,246/u,284;plt.195:a,b,c,d,e,g,f;330/u,d.331/u,e.303/u
[186] Joukowski 1986:379:315
[187]Alkım,H.,Alkım,U.B.,Bilgi,Ö., **İkiztepe I:Birinci ve İkinci Dönem Kazıları**, 1988:XL,30=1/74-270

3.1.5 AĞIRŞAKLAR

Ağırşakları, yünün ipliğe dönüştürülmesi esnasında, iplik eğirme çıkrığında çevirme işlemini kuvvetlendiren, ağırlık vazifesi gören dönüş hareketini seri bir şekilde sağlayan ve tahta, kemik veya pişmiş topraktan yapılmış aletler olarak tanımlayabiliriz[188].

Tablo 6. Küllüoba'da ele geçirilen *in situ* küçük buluntular ve bunlarla beraber bulunan çanak çömleğin evrelere ve bulundukları odalara göre oranları

[188] Belfanz 1995:119

Bu aletlerin ağırşak olarak kullanılabilmeleri için gövde çaplarının 2 cm.den ve iğ delik çaplarının da 0.30 cm.den daha geniş olması önerilmektedir[189].

Kısmen uygun ipliğin seçimi ile de ilgili olmakla beraber iplikteki kırışmayı, kıvrılmayı ve keçeleşmeyi önlemesi bakımından, eğirme işleminde ağırşaklar, dokuma işleminde ise tezgah ağırlıkları önemli bir role sahiptir.[190] Küllüoba Höyüğü'nde bu zamana kadar 189 adet tüm ve 21 tane de kırık olmak üzere toplam 210 adet ağırşak ele geçirilmiştir. Ağırşaklar genel olarak, koyu gri, gri-kahve, krem-kahve, kırmızı renkte hamurlu; ince kum, taşcık ve mika katkılıdır; yüzeyler sık sık astarlıdır ve bazen de açkılıdır.

Batı Anadolu'da Tunç Çağı ile birlikte karşımıza çıkan kent olgusu, sosyal sınıfın göstergesi olan saray yapıları, anıtsal girişler, statü eşyalarının yapımındaki teknik düzeyin ve estetik kaygının artışı ve iş bölümünün ortaya çıkması ile açıklanabilir. İlk Tunç Çağı yerleşimlerinin buluntu topluluğunda yer alan dokuma tezgah ağırlığı ve ağırşakların yoğunluğu; üretim fazlasının tahılla[191] birlikte dokumacılığın da önem kazandığını gösterir[192]. Kumtepe IA ve IB 'de M.Ö.4.bin ortası ve sonlarında, yerleşim katlarında bulunan örnekler, Tunç Çağı kentleri için öncü örnekler olarak kabul edilebilir[193]. Troia'da bir kadın mezarında bulunmuş olan ağırşaklar, bu bulunutların hakiki bir çıkrığın uzvu olduğu görüşünü belirlemiştir[194]. Ağırşakların çok sayıda farklı biçim ve ebatlara sahip olmaları, bunların belki de süs eşyası olarak kullanılmış olabilecekleri olasılığını gündeme getirmiştir[195]. Ancak bunların, yerleşmelerde zaman zaman diğer dokuma aletleriyle beraber bulunmaları, dokumacılıkta kullanılmış olmaları olasılığını artırmaktadır[196]. Diğer taraftan,

---

[189] Tütüncüler,Ö., **M.Ö. Bin İzmir Bölgesi Dokuma Aletleri**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü, Protohistorya Anabilim Dalı (yayınlanmamış yüksek lisans tezi) 2000 Ankara,s:12.

[190] Barber; E.J.W., **Prehistoric Textilles:The Development of Cloth in the Neolithic and Bronze Age Special References to the Eagean,** Princeton Üniversty Press 1992:79.

[191] Neolitik Dönemde, toprağa; tarım ve hayvancılığa dayanan kent olgusu içerisinde küçük köy birimlerinden söz edilebilir. Figürinler, cilalı taş aletler, kemikten kaşık ve spatüller bu devrin statü eşyaları arasında sayılabilir. Bu alışkanlık Kalkolitik dönemde de büyüyen, gelişen kentlerle beraber değişecek ve çeşitlenecektir.

[192] Özdoğan,M., "Yakındoğu Kentleri ve Batı Anadolu Kentleşme Süreci", **Hayat Erkanal'a Armağan, Kültürlerin Yansıması,** (yay.haz.) Erkanal-Öktü A.ve diğerleri, Ankara 2006, s:571-572.

[193] Belfanz 1995.:122

[194] Schilemann 1847:101; taf.23/16

[195] Belfanz 1995:120

[196] Tütüncüler 2000:12

bezemeli ağırşakların elbisenin düz durması amacıyla etek ucuna bağlandığı yönünde de fikirler varsa da, bu fikrin etek altında duran bir nesnenin neden bu kadar estetik bir kaygıyla şekillendirildikleri sorusuna cevap bulunamamıştır.

3.1.5.1 TİPOLOJİ

Özellikle dönemlerine göre ağırşaklar, form bakımından pek çok çeşitlilik gösterir. Bu durum estetik bir kaygıdan veya kullanımdaki farlılıklardan kaynaklanmış olabilir.

Blegen'in 1950'li yılların başlarında basılmış olan Troia yayınlarında ağırşaklarla ilgili olarak yaptığı tipolojik ayırım, bu alanda daha sonra yapılan yayınlar icin bir esas oluşturmuştur. Buna göre ağırşaklar esas itibariyle küresel, silindirik, kesik koni, kesik çift koni veya deliğin etrafı yükseltilmiş kesik çift koni gibi formlar içerir ve seyrek görülen çeşitli formlarla birlikte ağırşaklar bu şekilde 31 tipe[197] ayrılmıştır. Bu tipler–yer yer ayrışık tipler de görülmesine rağmen- İTÇ'da tüm Batı Anadolu ağırşak tiplerinin de esasını oluşturur.

Kumtepe IA ve IB evrelerinde ele geçen kabaca, küresel formlu ağırşaklar Tunç Çağı kentleri için en erken örnekleri vermektedirler[198]. Bunun yanında Schilemann , Troia'nın ilk dönem kazılarında ağırşakların oldukça az sayıda ele geçirildiğini ve ilk sağlam örneklerin Troia IIg'den ele geçirildiğini söylerken, Blegen'in kazılarıyla ağırşak üretiminin Troia Idöneminde başlandığını söyleyebiliriz[199]. Buna göre Troia I'in erken evrelerinde daha çok çift konik ve çeşitlemelerinin söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Bezeme bu tip ağırşakların çepeçevre gövdeleri üzerinde yer alır. Troia I'nin orta ve geç safhalarında ise hakim grup yassı, çift konik ağırşaklardır[200]. Kesik konik ağırşaklar Troia I-II dönemleri arasında hakim grubu oluşturur. Troia II döneminde konik formlu ağırşakların yanı sıra, küresel formlu ağırşaklar da belli oranda temsil edilir. II d evresine kadar olan süreçte, bazı örneklerin tek veya her iki yüzeyinde, deliğin etrafı çukurlaştırılarak omuzlar yükseltilmiştir. Aynı zamanda bu evrede, köşeli veya dörtgen formları da sayıca artış gösterir. Troia IId evresinde bu tür ağırşaklar üzerinde sık sık *in cruste* bezeme görülür.

---

[197] Blegen 1950:29;fig.42
[198] Belfanz 1995:122
[199] Blegen v.d.1951:50
[200] Blegen v.d.1950:15

Troia'da V. Yerleşme'ye kadar, konik formun çeşitli varyosyanları en karakteristik grubu oluşturur. Bununla beraber Kusura yerleşmesinin A evresinde ele geçirilen ağırşakların önemli bir kısmı yine çift konik ağırşaklardır ve bunların üstleri tırnakla açılmış küçük çentiklerle bezenmiştir[201].

Küllüoba ağırşakları içinde konik veya küresel olanlar en sık görülen formlardır. Höyüğün batı açmalarında ele geçirilen ilk ağırşak, üst yüzü düzleştirilmiş, konik formlu bezemesiz bir ağırşaktır ve 4. Evreye tarihlenir. Ağırşaklar alt katlarda nadiren görülür. Diğer bir deyişle, İTÇ II dönemine kadar olan katlardan ele geçirilen ağırşaklar, toplam ağırşakların ancak %10'u oluşturur. Ancak üst katların höyükte geniş alanlarda araştırıldığı da unutulmamalıdır. Bu durum tekstil üretiminin İTÇ II'den itibaren giderek arttığı şeklinde yorumlanabilir. İTÇ III döneminde, özellikle omuzları belirgin, alt ve üst yüzeyleri düzleştirilmiş veya yanlız üst yüzeylerinin düzleştirldiği ağırşak formları tipiktir. Fakat bu dönemde gövdeleri yassı, deliklerinin etrafı çukurlaştırılmış, dörtgen formlu ağırşaklar ilk defa karşımıza çıkar. İTÇ III ayrıca, muhtemelen çanak-çömlek teknolojisinde de kaydedilen ilerlemeye paralel olarak, ince hamurun kullanılması, açkı kalitesinin artması; bezemelerin ince hatlar şeklinde ve özenle yapılması gibi yeniliklerin ortaya çıktığı bir dönemdir. OTÇ'na Geçiş Evresi'nde ağırşaklarda sayıca bir azalma görülür. Diğer bir deyişle, höyükte ele geçirilen toplam ağırşakların sadece %10'u bu evreden gelmektedir.

Küllüoba'da ele geçirilen ağırşaklar tipolojik olarak aşağıdaki şekilde gruplandırılmıştır.

a. Küresel formlu ağırşaklar (Tip 1)

b. Ağırşağın iki yüzeyinde de deliğin etrafının çukurlaştırıldığı yassı kesitli ağırşaklar (Tip 2), (Levha 18a-b)

c. Basık, çift konik kesitli ağırşaklar (Tip 3) (Lev.17/k; 18/a,b;19/i-o,k)

d. Çift konik kesitli ağırşaklar (Tip 4) (Levha 18/g,h,ı,j,l; 20/e-s; 20/a-e; 21/c,g)

e. Ağırşağın üst yüzeyinin düzleştirildiği çift konik gövdeli ağırşaklar (Tip 5)

(Levha /21f,g)

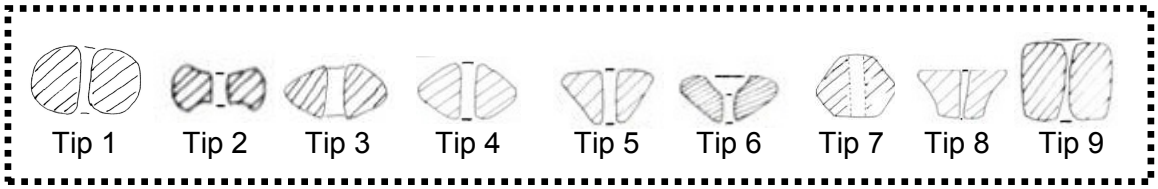
[201] Lamb 1936:30,34;fig.3,no:10

f. Deliğin etrafı çukurlaştırılmış ve omuzları belirgin ağırşaklar (Tip 6) (Levha 20/d,e,i,j,k-p,s)

g. Her iki uçta delik etrafının düzleştirildiği, kesik koni kesitli ağırşaklar (Tip 7) (Levha 17//a,b e,f,n; 18/a,f c,d,f;19/e,i-n,p,r;20/e,o)

h. Alt ve üst yüzeyde deliğin etrafının düzleştirildiği ağırşaklar (Tip 8) (Levha 20/d,e-m,p;21/a)

i. Dörtgen formlu ağırşaklar (Tip 9) (Levha 21/p),

Tablo 7. Ağırşak tipleri

3.1.5.2 BEZEME

Ağırşaklar, genel itibariyle biçim ve bezeme olarak, dönemlere göre çok fazla değişiklik göstermez. Bezemesiz örnekler de söz konusu olmasına rağmen, bunlar genel olarak üst yüzeylerinde geometrik veya naturalistik bezeme içerir. Bunun yanında tüm yüzeyin bezendiği veya her iki yüzeyin farklı motifler içerdiği örnekler de vardır.

Küllüoba ağırşaklarındaki bezemelere bakıldığında, bunların İTÇ'de bilinen pek çok ağırşak motifleriyle benzerlik içinde olduğu görülür. Bunlar, sığ veya veya derin yivler veya sokma bezeme şeklinde uygulanmıştır. Motifler; esas itibariyle çizgiler (dikey, diyagonal veya taramalı), basit geometrik şekiller, yıldızlar, ağ motifleri, noktacıklar veya içleri verey yada dikey çizgilerle doldurulmuş bantlardan oluşmaktadır. Bitkisel motifli, (Levha 20/i) çizi bezemeli ağırşaklar İTÇ III 'ün sonları ve Orta Tunç'a geçiş döneminde ve hatta Hitit dönemine tarihlenen pek çok merkezde karşımıza çıkmaktadır[202].

[202] Beycesultan; Mellart-Murray 1995: 193; İkiztepe; Alkımet.al. 1988 Lev.XLb22,WCVII/187; 189-190; Troia; Müller-Karpe 1974: Levha 336/18-30; Troia 2002:77; Res.6-7; Blegen

Fakat bu merkezlerin içindeki bu tipteki ağırşakların yoğunlukları değişmektedir. Troia yerleşmesinde Troia I-III[203] evreleri arasında oldukça yoğun şekilde bu tür bezemeli ağırşaklar görülürken; Küllüoba'da bunlardan yalnızca bir adet ele geçirilebilmiştir.

Örneğin yarım aylardan oluşan bezeme, Troia I sonu İle Troia II'nin erken evrelerinde başlayarak Troia $VIIb_2$[204] arasında kesintisiz biçimde takip edilebilir. Bundan önce görülen bezeme motifleri, paralel veya deliğin etrafını dolanan çizgiler ve basit kenar süslerinden ibarettir.[205] Fakat, daha önce ağırşakların ilk örnekleri olarak bahsettiğimiz Kumtepe IA ve IB'nin ağırşak örnekleri arasında (Troia I'den daha eski) yay motifinin kullanıldığı[206] bir ağırşak söz konusudur. Yine Demircihöyük'ün D[207] ve Beycesultan XVI. [208]evrede de aynı bezeme üslubunun uygulandığı görülür.

Ağırşağın bazen tek bir yüzüne, bazen de üst yüzden başlayarak gövde de yada yalnızca yan yüzeylere bir veya birden fazla yerleştirilmiş olan ve diagonal çizgilerden oluşan dalgalı motifler, Troia için fazla tipik değildir;ancak Demircihöyük'ün erken evrelerinde oldukça karakteristiktir.[209]

Ağırşağın üst yüzeyinde, en dış çepere yerleştirilen, dairesel, dörgen yada üçgen bir motifle oluşturulan köşe desenlerinin en erken örnekleri Kumtepe'den[210] çıkarılmış bir ağırşak sayesinde bilinmektedir.

1951, Lev.150-151; Kusura; Lamb 1937:252,şekil 20/27, Period B
[203] Schmidt 1902:ta.9,5435
[204] Belfanz 1995:123
[205] Korfmann, M.,"Troia-Ausgrabungen", **Studia Troica** 3;1993:1-37.
[206] Obladen Kouder 1996:223
[207] A.g.e
[208] Lolyd-Mellart 1962:247
[209] Obladen Kouder 1996:223
[210] Özdoğan, M., "1934 Yılı Kumtepe Kazısı Çanak-Çömlek Topluluğu ve Küçük Buluntuları", **Unpubl. Magisterarbeit**, İstanbul1970:taf.73

Evreler														
Geç İTÇ III		1	1	3	1	7	5	2	-	1	2	1	-	10
Erken İTÇ III		2	-	-	-	6	6	3	2	1	4	1	3	6
İTÇ II	c	1	-	1	2	3	-	-	3	1	-	1	2	7
	b		-	2	5	6	6	2	3	2	3	4	1	6
	a	1	-	-	-	-	7	-	-	-	1	5	1	1
İTÇ I		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
İTÇ I'e Geçiş Dönemi		-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Geç Kalkolitik		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Evreleri Tespit Edilemiyenler		5	2	-	8	5	7	-	4	2	2	2	3	17

Tablo 8. Ağırşak bezeme türlerinin evrelere göre dağılımları

Bu örneğin yanısıra Troia I, Demircihöyük[211], Beycesultan[212] gibi merkezlerde bu bezeme unsurunun İlk Tunç Çağının erken evrelerinde beri kullanıldığı görülmektedir. Diğer bir bezeme türü de yay veya üçgenlerin ikili, üçlü, dörtlü gruplar halinde iç içe geçmiş olarak kullanılmasıdır. Bu tür bezemenin Troia I'in erken evrelerinden Troia VI. Yerleşme'ye kadar olan uzun bir zaman diliminde söz konusu olduğu anlaşılmaktadır.[213]

Daire şeklindeki motiflerin "omuz" kısmına yerleştirilmesi, Troia I [214]döneminden itibaren bilinen bir bezeme şeklidir. Daireler çizik, oyuk veya çentiklerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Ancak bazen üst gövdede yer alan ufak daire şeklindeki motifler damgalanmış izlenimi vermektedir.

İç içe geçmiş üçgen biçimli çizi bezemeler ve bunların uçlarının çakıştırılmasıyla oluşan yıldız motifi en ereken Troia Ic döneminde ele geçirilmiştir.[215] Yıldız motifiyle bezenmiş bir ağırşağın üzerinde başka bir motife rastlanmaz. Küllüoba buluntuları arasında yeralan oldukça özenle şekillendirilmiş bir ağırşak üzerindeki beş köşeli bir yıldız motifi, yalnızca üst yüzeyde boş kalan alanların kafes motifiyle doldurulmasıyla oluşturulmuştur (Levha 20/f,g).

Merkezden, radyal olarak açılan yada ağırşağın kenarlarına yerleştirilmiş radyal açılan çizgi sıraları ve düzensiz sokma noktacıklarla doldurulduğu örnekler ise Troia II-V[216] dönemleri arasında karşımıza çıkar. Küllüoba buluntuları arasında bu türden bir bezeme türünün kabaca şekillendirilmiş örnekler için tercih edildiği görülmektedir (Levha 21/i).

Küllüoba ağırşaklarının gövdeyi kaplayan bezemeler, yoğunlukla derin yivlerle yapılan, diagonal dairelerin içiçe yerleştirilmesiyle yada bu dairelerin daha basık bir biçimde yine içiçe çizilmesiyle uygulanarak göz motifinin oluşturulduğu görünür. B mütiflerin derin yivlerle çizilmesi sonucu, motif kabarta halinde görünmektedir. Bu tip bezemeler sıklıkla Erken İTÇ III döneminde uygulanmıştır. İçi çentiklerle doldurulmuş, dalgalı bantlar, içiçe dalgalı çizgiler ,derin yivlerle açılmış çizgiler yada

---

[211] Obladen Kauder 1996:223
[212] Lolyd-Mellart 1962:274; XIV,3;XIII,5
[213] Belfanz 1995:125
[214] A.g.e
[215] Blegen 1950:102,
[216] Belfanz 1995:125;abb.13 (Troia II h)

deliğin etrafından gövdeye doğru uzayan derin yivlerle yapılmış ışınlar diğer gövde bezemelerini oluştururlar ve yoğun olarak İTÇ II'nin ortalarında (IV C-D) ve İTÇ III (III A) görülür.

Bazı Batı Anadolu yerleşmelerinde de görüldüğü gibi, Troia I döneminde bazı çanak-çömlek parçaları üzerinde ve Troia II döneminde ağırşaklar üzerinde ortaya çıkan köşeli-gamalı haç, eğik haç yada Grek haçı denilen motif ve bunun yanında, bitkisel yada hayvan figürlerinin motif olarak kullanılması İlk Tunç Çağı merkezlerinde yaygındır. Fakat, Küllüoba höyüğünde bugüne kadar herhangi bir haç motifi yada hayvan figürlerinin bezendiği hiçbir ağırşak ele geçirilememiştir. Bitkisel motif ise, daha önce bahsettiğimiz gibi yalnızca bir örnekte karşımıza çıkar (Levha 20/i). Bezemelerin içi bazen beyaz macunla doldurulmuştur (inkrustasyon). İçleri beyaz enkrüstasyonlu iç içe dört yarım daire şeklindeki çizi bezekler, İç Anadolu merkezlerinde Kalkolitik Çağdan Hitit dönemi içlerine kadar olan uzun zaman dilimnde ağırşaklar üzerinde söz konusudur.[217] İTÇ III döneminde daha çok içiçe geçmiş yarım daireler kullanılmıştır[218].

Tablo 9. Ağırşak gövdeleri üzerindeki bezeme biçimleri

Motiflerin ve hatta formların geniş bir bölgede yayılması, yapım tekniğinin yada alışkanlığının yanısıra, dayanıklı, özenle bezenmiş ağırşakların ticari malların arasına girdiği yönünde de görüşler vardır[219].

---

[217] Osten 1937: şekil 199-200, Kalkolitik Dönem:şekil 273
[218] Darga,M., "Şarhöyük Kazılarında İlk Tunç Çağı Buluntuları", **Refik Duru'ya Armağan**, 2007:92
[219] A.g.e:93

Höyükte ele geçen ağırşaklar üzerindeki bütün motifler, esas itibariyle İTÇ II ve İTÇ III dönemlerinde yoğun olarak uygulanmıştır. (Levha 18/a,19,e;20/g;20/r,21/c). İTÇ III dönemine ait evrelerden ele geçirilen ağırşakların işçilikleri ve bezemeleri daha özenli olduğu gibi, hamurları da gayet homojendir. Kalitedeki bu düzelme, ağırşakların giderek ticari bir meta haline gelmesine bağlanabilir (Levha 19/a,b,20,e,l).

3.1.5.3 STRATİGRAFİ (Tablo 8/10)[220]

Höyükte ağırşaklar, tezgah ağırlıkları ile aynı kontekstlerde bulunamamıştır.Bugüne kadar, dokuma işlerinin görüldüğü bir mekanın varlığına dair herhangi bir ipucu da ele geçirilememiştir. Küllüoba'da ağırşaklar daha ziyade, çöp ve adak çukurlarından, oda dolgularından ve silo içlerinden gelmiştir.

Ait oldukları dönem itibariyle, pek az farklılık gösteren ağırşak formları arasında bazı örnekler, sayıca az olmaları yada özenli işçilikleriyle diğerlerinden ayrılmaktadır. (Levha 18a,d-e; 19a; 20g-f,l; 21a-c) Söz konusu ağırşaklar, hamurların homojen oluşu, oldukça ince çizgilerle yüzeye kazınmış motifleri ve astarlanmış ve açkılanmış, parlak yüzeyleriyle diğer örneklerden ayrılır.

Hemen her dönemde ağırşakların özenli şekillendirilmiş ve bezenmiş örnekleri olsa da İTÇ II'nin son evrelerinde (Levha 17/f;20/a,18/d,e) ve İTÇ III döneminde sık dokulu ve homojen hamurlu, iyi fırınlanmış örnekler dikkat çeker. Ağırşakların yoğun olarak ele geçirildiği evreler, İTÇ II'nin son ve İTÇ III döneminin de erken evreleridir. Dokuma faliyetlerinin artışıyla beraber İTÇ II döneminin ortalarında sayıca artan ağırşaklar, oval ve çiftkonik ve daha basık şekillendirilmiş çift konik gibi tipik ağırşak formlarıyla karşımıza çıkar. Bu dönemde ele geçirilen ağırşakların genel itibariyle Tip 1 ve Tip 6 arasındaki formlarda şekillendirildikleri görülür. Bunun yanında Tip 7 ve Tip 9 formları höyük buluntuları arasında nadiren görülür ve özenli yapımlarıyla dikkat çeker. Benzer merkezlerle karşılaştırıldığında, bunlar daha keskin köşeli formları, özenli hamurları ve açkılı yüzeyleriyle geç evrelere

[220] Tablo 8'de yeralan ağırşak bezemeleri, höyükte ünik örneklerin fazlalığı sebebiyle ortak paydalar belirlenmek suretiyle sınıflandırılmıştır. Bu sınıflamada çizgilerin doğrusal olup olmaması, çizi ile nokta bezemenin beraber kullanıldığı durumlar, düzenli ve düzensiz motifler gibi belirleyici unsurlar olmuş, bu şekilde tip tablosunda temel kırıterler oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu açıdan numaralandırılan tip'te tanımlanan ağırşağın varyasyonları da hesaba katılmalıdır.

tarihlenmelidir. Burada belirtmemiz gereken bir diğer husus, deliğin etrafının, ağırşağın heriki yüzeyinde de çukurlaştırılması; belirgin omuzlu, yassı kesitli ağırşakların sayıca az olsa da yalnızca İTÇ III döneminde yoğunlaşmasıdır.

Evreler		Tip 1	Tip 2	Tip 3	Tip 4	Tip 5	Tip 6	Tip 7	Tip 8	Tip 9
										
Geç İTÇ III		4	3	9	3	19	4	-	-	-
Erken İTÇ III		6	1	12	8	5	6	-	1	1
İTÇ II	c	11	-	5	3	4	2	1	1	-
	b	11	2	11	7	4	1	2	1	1
	a	1	-	3	-	1	-	5	-	-
İTÇ I		-	-	-	-	-	-	-	-	-
İTÇ I 'e Geçiş Dönemi		-	-	1	-	-	-	1	-	-
Geç Kalkolitik		-	-	-	-	-	-	-	-	-
Evreleri Tespit Edilemiyenler		15	-	19	4	6	2	1	1	1

Tablo 10. Ağırşak tiplerinin evrelere göre dağılımı

Bu ağırşakların her iki yüzeyinin ve gövdenin , içi çentiklerle doldurulmuş bantlarla bezenmiş olması tipik bir durumdur. Tip 2'nin bir diğer çeşitlemesi olan Tip 6'nın ise yalnızca üst tarafta deliğin etrafının çukurlaştırıldığı ve omuzların dikleştirildiği görülmektedir. Bu tip ağırşaklarında hamurların özenle seçildiği, astarlı ve açkılı oldukları görülür ki deliğin etrafı bazı koyu renkli astarlanmış örneklerde, oldukça parlak bir görünüme sahiptir.

Küllüoba höyüğü ağırşak örneklerinde bezeme üsluplarına bakıldığında, bezemesiz olarak şekillendirilen ağırşakların sayıca üstünlüğü dikkat çekmektedir. Bunun yanında ince yivlerle, merkezden çıkan doğrusal yada doğrusal olmayan ışınlar; içiçe geçmiş üçgenler yada yaylar; bunların ağırşağın üst yüzeyinde yıldız benzeri bir motif oluşturması gibi örneklere çok sık rastlanır. Bu türden bezemelerin yine İTÇ II'nin son ve İTÇ III'ün erken evrelerinde yoğunlaştıklarını söyleyebiliriz.

Genellikle doğrusal yada dioganal yivlerle yapılan bezemelerin, nadiren sokma veya nokta bezeme ile beraber kullanıldıkları görülür. Bu nokta bezemeler bazen bir bant içini düzenli olarak doldururlar yada karışık bir motif içinde yer alırlar. Her iki durumda da Geç ve Erken İTÇ III, bu türden ağırşakların şekillendirildikleri dönem olmuştur. Ayrıca Levha 18/j,18/l, 20/m gibi münferit buluntular üzerinde yer alan, derin sokma noktalarla, pencere (?) biçiminde uygulanan motifler yalnızca Erken ve Geç İTÇ III dönemlerinde saptanmıştır. Höyükte tespit edilen tek bitkisel motif Erken İTÇ III döneminden gelmektedir. Ayrıca, IV B (IVc) ve devamındaki III A evresinde her iki yüzü de farklı motifle bezenmiş ağırşaklar ele geçirilmiştir. Tablo 9'da yeralan kabartma halinde, ağırşağın kesitinden dışarı taşan ve formu belirleyen, içiçe dairesel motiflerin yada göz motifinin uygulandığı örnekler, İTÇ II nin geç evrelerinde, diğer doğrusal yada dioganal çizgi ve iç içe çizgilerin derin yivlerle uygulandığı örnekler, İTÇ II'nin C-D evrelerinde ve İTÇ III'ün A-B evrelerinde yoğunlaşır.

3.1.5.4 KARŞILAŞTIRMA

Ağırşaklar büyük oranda işlevsel özelliklerinden dolayı tipolojik olarak fazla bir çeşitlilik göstermez; bezeme türleri ve motifleri ise, dönemsel ve bölgesel olarak farklılıklar göstermektedir.

Gövde biçimlerine göre, 8 tipte karşımıza çıkan ağırşakların üzerinde yiv veya kabartma motifler yer alır; yivleri içi bazen beyaz macunla doldurulmuştur. Yivler, iç içe düz çizgiler, üçgenler, iç içe üçgenler ve konsantrik daireler, yıldızlar, tarama motifler şeklinde olurken kabarta bezeme gövdeden çıkıntı yaparak, ağırşağın formunun belirlenmesinde de etkili olur. Bunlar pek çok yerleşmede karşımıza çıkan ortak uygulamalardır.

Küllüoba'nın etrafı çukurlaştırılmış delikli, belirgin omuzlu (Levha 18a-b; 20l-n; 21a) veya çift-konik biçimli (Levha 17b-d; 18e; 20d-e,i-j; 21a,c) ağırşaklarına; Troia'da[221], Demircihöyük-Sarıket mezarlığında[222], Beycesultan[223], Yortan[224], Aphrodsias[225], Elmalı-Karataş'da[226] rastlanmaktadır. Höyük'te saptanan, basık konik

[221] Blegen 1950, fig.28/23
[222] Seeher 1991, fig:10/6
[223] Lloyd-Mellart 1962fig:6
[224] Kamil 1982, fig.86/2030
[225] Joukowsky 1986fig:312/7

biçimli ağırşak tipinin paralelleri (Levha 21j-o), Troia[227], Yortan[228], Beycesultan[229], Elmalı-Karataş'ta[230] mevcuttur. Küllüoba örnekleri arasında yer alan kesik konik ağışaklar, hem bu şekilde hemde köşeleri hafif sivrileştirilmiş biçimde (Levha 17d-j; 18f-j,l-n,s; 19a-e) Troia[231] Demircihöyük[232], Yortan[233], Beycesultan[234], Aphrodisias[235] da karşımıza çıkarlar. Aynı zamnda Küllüoba'da pek az sayıda rastlanan; silindirik formlu (Levha 20a; 21g-h,l,p)[236] ve deliğinin etrafının hafifçe çukurlaştırıldığı ve omuzların belirgin bir hal aldığı (Levha 17c,l; 18p; 20d,p;21a) [237] veya tipoloji tablosuna alınmayan, yayvan konik biçimli ve deliğinin etrafının çukurlaştırıldığı ve üst yüzeyinde yalnızca kesitten izlenebilen bir girinti oluşan; düzensiz biçimli örnekler (Levha 21e-f); [238] Troia I-IV'de[239] çokça görülürler. Bu tip ağırşaklarda, deliğinin etrafının çukurlaştırıldığı, omuzlarının yükseltildiği; üst yüzün, dudak gibi dışarı çıkıntı yapmıştır. Oldukça homojen hamurlu olan ve özenle şekillendirilen bu örneklerin benzerlerine henüz höyükte rastlanmamıştır.

Bezeme ağırşağın ya üst yüzeyine, yada tüm yüzeyine tatbik edilmiştir; hatta, her iki yüzeydeki bezemeler birbirinden farklıdır (Levha 19/a-f). İTÇ III döneminin III A evresi bu tip bezemeli örneklerin yoğun görüldüğü dönemdir.

Küllüoba'da hemen her form üzerine bezeme yapılmıştır. Yalnızca, farklı formlarda 33 adet ağırşağın yüzeyi bezenmeden bırakılmıştır. Höyük'te, en sık rastlanan bezeme türlerinden olan yarım ay yivli bezemeler (Levha17/c,n;18/i,m;20/c,s;21/c) yada iç içe geçmiş; "V"şeklindeki bezemeler (Levha 18/m,19/a,20/o,n;21/c) yoğunlukla Troia'da[240] ;tek ya da içiçe geçmiş iki, üç ya da dört adet yarım ay yivle yapılan bezeme (Levha 17/d,e;19/f;21/d,k) yine Troia'da[241] ve ayrıca Beycesultan[242];

---

[226] Warner 1994 II:pl.185:c.KA 699,g.KA 77
[227] Blegen 1950, fig:128/1
[228] Kamil 1982, fig:87/36
[229] Lloyd-Mellart 1962, fig:6/lev.vı-4
[230] Warner 1994 II:plt.183:j.KA 362,KA363 ,PLT.185:e.KA 735,h.KA 77
[231] Blegen 1950,fig:128/16
[232] Seeher 1981,fig: 10/1
[233] Kamil 1982,fig:85
[234] Lloyd-Mellart 1962, fig:5/xııı-2
[235] Joukowski 1986,fig:312/9-11
[236] Blegen v.d. 1950:s 29/6-8
[237] Blegen v.d. 1950:s 29/15-20
[238] Blegen v.d. 1950:s 29/26-31
[239] Blegen v.d. 1950:29
[240] Blegen v.d.,fig.367/37.654,36.425
[241] Blegen v.d. 1950:fig.367/37.328
[242] Loyd-Mellart 1962:367/37,368)

Elmalı-Karataş[243] yerleşmelerinde sıklıkla görülür. Küllüoba örnekleri arasında yer alan iç içe geçmiş ya da dağınık verev biçimli yivlerle yapılan bezemeli ağırşaklar (Levha 17/d,e;19/f;21/d,k); Troia[244] ve Beycesultan'dan da bilinir[245]. Küllüoba örneklerinden nokta ve çizi bezemenin beraber kullanıldığı, bezemenin tüm gövdeyi kapladığı örnekler (Levha 17/j;21/b,d;i) Elmalı-Karataş[246] örnekleriyle paralellik gösterir. Bunun yanında, Küllüoba ağırşakları arasında yeralan, diagonal çizgiler; yassı baklava dilimleri [247] (Levha 18/l;20/j), yıldız motifleri[248] (Levha 17/g;20/b,f,g,h) kabatma şekilinde yapılmış iç içe geçmiş daireler[249] (Levha 18/c,d,o). *İn cruste* bezemeli veya bezemesiz olarak Elmalı-Karataş yerleşmesinde sıklıkla görülür. Küllüoba ağırşakları arasında inkuruste olarak bezenmiş toplam 42 ağırşak vardır. Beycesultan'da da üst yüzeyi düzeltilmiş, bu yüzde içinin macunla doldurulmasıyla oluşturulan motifler bulunan ağırşaklar, Küllüoba örnekleriyle (Levha;17/g,i18/a,b,o;20/f,g;21/a) benzeşmektedir [250].

3.1.6 MÜHÜRLER

Bugünkü bilgilerimize göre, mühürcülüğe ait ilk deliller Mezopotamya'da M.Ö. 8000'li yıllarda "ilk köy tarımcı toplulukları" evresinde ele geçirilmiştir. Hassuna ve Samarra dönemlerinde, üzerleri mühür yüzeyi gibi kazınmış saplı pandantifler olduğu gibi basitçe kolye olarak tanımlanabilecek amuletler de mühür geleneğinin ilk örnekleri sayılmaktadır.

Ras-Şamra (IV. tabaka)ve Bougras (IV. Tabaka), Çatalhöyük ve Hacılarda M.Ö. 7000'lerde ilk damga mühürlerin öncüleri sayılabilecek örnekler ele geçirilmiştir. Bunlar bir damga yüzeyi, taban ve bir sap kısmından oluşuyorlardı ve üzerleri basit taramalar, bezekler ve çizgi demetleriyle süslenmişlerdi. Bazılarının baskıları bulunmamış olsa bile, bunlar eşyaları mühürleme geleneğinin ne kadar eskiye dayandığını açıkça göstermektedir. Neolitik dönemden itibaren avcı-toplayıcı toplumların, üretici bir konuma geçmesine paralel olarak, üretim fazlası ürünün stoklanması ve ticaretinin yapılmasını mümkün kılmak için mühüre ihtiyaç

---

[243] Warner 1994:plt.g.KA 545,i.KA 362
[244] Blegen 1950:367/37-4
[245] Loyd-Mellart 1962:6/lev.VI/I
[246] Warner 1994 II:plt.184:a.KA 378,b.KA 576
[247] Warner 1994:plt.185g.KA 772,D.KA 769,PLT.184:h.KA 503
[248] Warner 1994:plt.a.KA 361,b KA 594,e.KA 546
[249] Warner 1994:plt.185:h.KA 773,e. KA 735
[250] Mellart,J.-Murray,A., **Beycesutan,** Vol.3 London 1995:118-121; Mellart-Murray 1995:19.

duyulmuştur. Dolayısıyla mühürcülük mülkiyet kavramının ortaya çıkışı ile doğrudan ilişkilidir. Tell Halaf'da başlayan şehirleşmeyle birlikte ise, bugünkü bildiğimiz anlamda mühürcülük şahıs mülkiyetini de belirlemiş olmalıdır. Bu gelişimin başlangıcında mühür üzerinde yeralan baskı ya da kazı bezemeli birbirini takip eden işaretler olabildiği gibi, tek bir işaret malları ve ürünleri diğer insanlardan ve mallarından ayırt etmek için kullanılmış olabilir[251].Anadolu'da Neolitik dönemle beraber tespit edilen öncü mühürler, "pindetera"denilen basma kalıplarıdır. Bunlar, duvarların, eşyaların yada vücutların bezenmesinde kullanıldıkları düşünülen buluntulardır[252]. Örneğin, Bademağacı'nda Neolitik döneme ait evrelerden ele geçirilmiş mühür-baskı kalıbı olabilecek nesneler rastlanır[253]. Kalkolitik Dönem örnekleri damga mühürlerinin başlangıcını oluşturur. Bu dönemde Neolitik'in bezeme amaçlı kullanılan basma kalıpları, pindateralardan çok farklıdır ve Halaf kültürüyle beraber tamamen mülkiyet göstergesi haline gelmiştir. Bu suretle Kalkolitik dönemde, Güneydoğu Anadolu (Değirmentepe, Arslantepe, Domuztepe)[254] yerleşmelerinde damga mühür örnekleri çok sayıda ele geçirilmiştir. Bunlar Halaf döneminde basit geometrik motiflerle, bir sonraki Obeyd döneminde ise gerek biçim ve gerekse motif açısından çeşitlilik gösterirler. Örneğin Malatya Arslantepe'de yassı ve geniş düğme biçimli ve boncuklar gibi dikey yönde ip delikli olarak şekillendirilmişlerdir[255]. Mühür yüzeyinde naturalistik (özellikle hayvan) motiflerinin yer aldığı,[256] Değirmentepe'de Obeyd döneminin en iyi mühür örnekleri ele geçirilmiştir. Fakat, Halaf geleniğinin devamı olarak, Anadolu'da bu tip mühürlerin yanlızca baskıları *(bulle*) ele geçirilebilmiştir[257]. Olasıkla bu türden mühürler, Anadolu geleneksel mührü olan damga mühürlerle berbaber kullanılmıştır. Mezopotamya ve Doğu Anadolu'da yaygın hale gelen, kamusal yada özel amaçlı olarak, mühür basma alışkanlığı 4.binyılda Yakındoğu'da merkezi yerleşmeler arasında yaygınlaşmıştır[258].

---

[251] Fıandra,E., "Mühürler, Kil Mühür Baskıları", **Arkeolatlas** sayı 2/2003:32-34.
[252] Özdoğan,M, "Çanak-Çömlekli Neolitik Çağ", **Arkeolatlas**,sayı 1:96.
[253] Duru,R., "Burdur Bölgesi Neolitik Kültürleri", **Arkeoatlas**, sayı 1:105.
[254] Esin,U., Değirmentepe (Malatya) Kurtarma Kazısı 1986, **IX. Kazı Sonuçları Toplantısı,** 1987:79-125
[255] Frangipane,M., **Yakındoğu'da Devletin Doğuşu**, 2002
[256] Miyake, Y.,"Statü Eşyaları/Kalkolitik Çağ", **Arkeoatlas,** sayı 1:130-131, 2002
[257] Özdoğan, M., "Köyden Kente/Kalkolitik Çağ", **Arkeolatlas,** sayı 1:110-129
[258] Fıandra 2002:33

Erken mühürler, kemik, pişmiş toprak ve ahşaptan şekillendirilirken, Kalkolitik'ten sonra ise diorit, mermer, kireçtaşı gibi daha sert malzemeler ve lapus lazuli gibi yarı değerli taşlar kullanılmıştır.

Mühürler, Prehistorik çağlarda, güneşte kurutularak yada pişirilerek sağlamlaştırılan kilden, sert bir malzeme olan, taştan ;bazen de kemik, fildişi, ahşap veya metal alaşımlarından şekillendirilmiştir. Bir tutamak kısmıyla bir baskı tabanından oluşan mührün önce kabaca biçimlendiği, sonraki aşamada daha özenli bir çalışma ile rötüşlenip kazıma işleminin yapıldığı tahmin edilebilir. Desenlerin baskı yüzeyine bütün örneklerde çok ölçülü yerleştirilmiş olması, kazıma işleminin mührün tutamak ve gövdesinin şekillendirilmesinden sonra yapıldığı izlenimini vermektedir.

Pişmiş toprak bir mühre önce şekil verilmiş, ardından baskı yüzeyi ince uçlu bir aletle kazınmış ve düzeltilmiştir. Kazıma işleminden sonra, kenarlar yumuşak bir malzeme ile düzeltilmiş ve ardından mühür fırınlanmıştır. Açkılama ise çoğu kez fırınlama işleminden sonra gerçekleştirilmiştir. Mühür yapımında kullanılan diğer malzemelerin şekillendirilmesinde çeşitli aletler kullanılmıştır. Baskı yüzeyinin kazınmasında ise bu çağlarda herhalde ince uçlu kemik aletler veya çakmaktaşı dilgiler kullanılıyor olmalıydı. Taş mühürler ahşap veya kemik bir sapa geçirilerek kullanılmış olmalıdır.

Mühürlerin üzerindeki desenler, kil yada bal mumu gibi yumuşak bir malzemeye basıldığında pozitif bir baskı bırakmak amacıyla oyularak yapılmıştır.

3.1.6.1 TİPOLOJİ

Burada sözü edilen mühürler, damga yüzeyi ve buna eklenen sap kısmından oluşur. Sap kısmına açılan delik sayesinde, mührün sahibinin boynuna veya başka bir yere asılması sağlanmıştır[259]. Gri-krem, krem-devetüyü renkli ince taşcık ve mika katkılı hamurdan üretilmiş mühürlerin yüzeyleri genelde açık renk astalıdır ve bazen de açkılıdır.

Küllüoba'da yedi adet pişmiş toprak mühür ele geçirilmiştir. Bu mühürlerden beş tanesinin damga yüzeyi dairesel bir form göstermektedir. Diğer iki mühürden birinin

[259] Umurtak,G., "Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ'larda Burdur-Antalya Bölgesi Mühürcülüğü Üzerine Bazı Gözlemler", **Adalya** IV, 1999-2000:1-19.

damga yüzeyi beş köşeli bir yıldız şeklindedir (Levha 22/f; Resim 12/c); diğeri ise ayak biçimindedir (Levha 22/a;Resim 12/e). Son örneğin bir tane de mermerden yapılmış örneği vardır. Üç tanesinin sap kısmı mevcut olmadığından ip deliği açılıp açılmadığı bilinmemektedir (Levha 22/a;c;d). Bunlardan birinde sap çıkıntısı bulunduğundan ip deliği açılmış olabileceği düşünülmektedir (Resim12/a); diğer iki örnekten birinde, sap kısmını çevreleyen ince bir yiv, buraya ip dolanarak mührün asıldığını göstermektedir (Levha22/e); bir diğerinin sap kısmının ucunda yer alan şişkin kısım, mühürün tutulmasını kolaylaştırılmak için yapılmış olabilir (Levha 22/f;Resim 12/c).

3.1.6.2 BEZEME

Mühürlerin damga yüzeylerinde genelde geometrik motifler tercih edilmiştir. Bazen mühür yüzeyi yivlerle bölünmüştür (Levha 22/c); bazen de merkezdeki "+" işareti (Levha 22/a) veya benzeri bir motifin etrafı düzensiz noktacıklarla süslenmiştir (Levha 22/a,b); bazen de mühür yüzeyi, kıvrık ya da dairesel hatlar oluşturan derin yivlerle tamamen bezenmiştir (Levha 22/d,e). Benzeri motif içeren diğer bir mühür yüzeyinde hatlar fazla belirgin değildir (Levha 22/f). Ayak şeklindeki mühürün baskı yüzeyinde ortada ayağı boydan boya kateden bir yiv ve bunu dikine kesen kısa çizgiler yer alır (Levha 22/a).

3.1.6.3 STRATİGRAFİ

Höyükte ele geçirilmiş olan, p.t mühürlerden biri, Kompleks I'in doğusundaki AD 20 plankaresinde açılan avlu dolgusundan(Levha 22/a) , bir diğeri örnek yine AD 20 plankaresinde, pulluk toprağının hemen altından ele geçirilmiştir (Levha 22/b). Bu iki örnek de IV D evresine tarihlenmektedir. Bir diğer mühür örneği IV B evresi tabanı üzerinden (Levha 22/c), bir diğer örnek ise Kompeks II'nin güney duvarını kesen çöp çukuru içinde ele geçirilmiştir.

Aynı zamanda höyüğün güneyinde yer alan, aşağı şehre ait konutların saptandığı Aİ 23 ve Aİ 24 plankarelerinde bulunan iki adet mühür ise (Levha 22/d-f), Helenistik döneme ait tahribat dolgusundan ele geçirildiğinden kesin olarak tarihlendirilememiştir. Bir diğer damga mühür örneği (Levha 22/e) ise AA 20 plankaresinde, güney profiline giren çöp çukuru içinden ele geçirilmiştir.

Höyükte, taştan şekillendirilmiş bir örneği daha bulunan ayak biçiminde, pişmiş topraktan şekillendirilmiş mühür (Levha 23a) ise höyüğün batı kesiminde yapılan çalışmalarda kerpiç duvar kalıntısının içinde tespit edilmiştir ve Batı Koni'nin stratigrafisine göre 3. evreye tarihlendirilmektedir fakat, bu mühür örneklerinin yakın benzerlerine daha geç evrelerde rastlanılması bu mührün tarihlenmesinde şüphe yaratmaktadır.

3.1.6.4 KARŞILAŞTIRMA

Küllüoba'da ele geçirilen mühürlerin en önemlilerinden birini ayak biçimli damga mühür oluşturmaktadır (Levha 23/a). İTÇ III dönemine tarihlenen mühürün en yakın örneklerine Tarsus[260] ve Konya/Karahöyük'te[261]rastlanmaktadır. Bu durum, Suriye-Klikya bölgeleri ile Kuzey Ege arasında İTÇ II sonlarından itibaren kurulan kültürel ilişkilerin İç Batı Anadolu üzerinden gerçekleştiği ile ilişkili olarak ortaya atılan "Büyük Kervan Yolu" tezini destekler niteliktedir[262].

Levha 22'de yeralan mühür yüzeyleri yakın pek çok yerleşmede benzer motiflerle karşımıza çıkar. Lev.21/a Troia III'de yeralan mühürün yüzeyi itibariyle benzerlerindendir. Karataş saptanan mühür örnekleri, daha çok sap biçimleri ve gövdeleriyle Küllüoba örneklerinden pek de farklı değildirKarataş'da yeralan mühür baskı yüzeydeki ; dağınık ve kabaca çizilmiş, düzensiz hatlarla oluşturulan motifile Küllüoba örneklerinden Levha 22/e'nin baskı yüzeyiyle benzeşmektedir[263]. Yine Levha 22/d 'de yer alan mühür, mühür yüzeyinin geniş çaplı ve dairesel olması bakımından Karataş örneği ile benzeşir; her ikisinde de motif, yivler üst üste çizilerek oluşturulmuştur. Karataş mührü ebat olarak, Küllüoba mühründen daha küçüktür. Aynı zamanda İTÇ için çok geniş bir damga mühür koleksiyonu veren Bademağacı Höyüğü örnekleri, hem tipolojik açıdan, hem de yivlerle oluşturulmuş baskı motifleri itibariyle, Küllüoba örnekleriyle benzeşmektedir[264]

---

[260]Goldmann ,H., **Excavations at Gözlükule, Tarsus II**. Princeton 1956:394-44.
[261]Alp,S., **Konya Civarında Karahöyük Kazılarında Bulunan Silindir ve Damga Mühürleri,** Ankara 1972; Alp 1972:fig.20:16,pl.15:35; Goldman 1956:fig.394:44.
[262] Efe,T., "The Theories of the' Great Caravan Route' Between Clicia and Troy:The Early Bronze Age III Period ın Inland Western Anatolia", **Anatolian Studies** vol.57 2007:47-64.
[263] Warner 1994:plt.186c.KA.465,e.KA.572
[264] Duru R.-Umurtak, G., "Bademağacı Kazıları 2006 Yılı Çalışmaları", **ANMED** 2007

3.1.7 BONCUK

Süs eşyaları arasında sayabileceğimiz pişmiş toprak boncuklar, Küllüoba höyüğünde bir dizi oluşturabilecek durumda *in situ* olarak ele geçirilememiştir. Bunlar bazı durumlarda bir dizi oluşturacak şekilde kullanılmamış da olabilirler. Bir örnek, (Levha 23/b) ağırşağı andıracak biçimde çift konik kesitlidir;ancak oldukça söbe görünümlü olduğundan dolayı, bu buluntu boncuk grubunda değerlendirilmiştir. Ayrıca; Levha 23/g'de görülen boncuk, kareye yakın gövdesi ve yassı kesitiyle diğer örneklerden oldukça farklıdır.Toplam yedi adet boncuktan biri 3., biri 4. evrelere ve , ikisi ise İTÇ II'ye ve üçü de İTÇ III'e, tarihlenmektedir.

3.1.8 KAŞIK

Küllüoba Höyüğünde pişmiş topraktan toplam üç adet ele geçirilmiş olan kaşıkların hepsi İTÇ II katlarında ele geçirilmiştir. Bunlar, kırmızımsı-turuncu ve gri-kahve renkli, ince taşcık ve mika katkılı hamurlardan şekillendirilmiştir. Örneklerden biri özenle açkılanmıştır.

Küllüoba örneklerinden biri, sığ ve küçük; diğeri hem çap itibariyle hem de derinlik bakımından da fazladır (Levha 23/h) . Kızıl-kahve (Resim 12/g) ve gri-siyah ,taşcık katkılı hamurun (Resim 12/f) tercih edildiğini görebildiğimiz kaşıkların iç yüzeyleri de dahil olmak üzere astarlı ve açkılıdır. Diğer kaşık örneğine göre büyük olan kaşığın (Levha 23/h; Resim 12/g) mevcut olan sap başlangıcından, silindirik ve uzun bir sapı olduğu sonucuna varılabilir.

Pişmiş topraktan şekillendirilmiş kaşıklardan höyükte 3 adet olmak üzere, sap kısımları kırık durumda ele geçirilmişlerdir ve yalnız bir tanesi İTÇ I 'e tarihlenen, iki adedi ise İTÇ II'ye tarihlenen katlardan ele geçirilmiştir.

Pişmiş topraktan da üretilen kaşıkların benzerlerine Troia III'de[265], Beycesultan'da [266],İkiztepe'de [267]rastlanmaktadır.

---

[265]Blegen 1950 v.d.:410/474,475
[266]Lolyd-Mellart :268/fig.F.2. 14
[267]Alkım v.d.1988:54/lev.XLI,3=İ/74-76

3.1.9 FIRÇALAR

Bu gruba giren eserlerin duvar veya taban sıvanması ve boyanması için kullanıldığını söyleyebiliriz. Ayrıca kıl fırçaların çanak-çömlek açkılamak amacıyla kullanıldıklarına dair fikirler de vardır. Bu savı destekler nitelikte Seyitömer'de keramik atölyesinde, kap-kacak içlerinden ele geçirlimiş olan kıl fırçalar mevcuttur.[268] Küllüoba'da böyle bir durum söz konusu olmadan tespit edilen 4 adet kıl fırçanın hepsi; İTÇ II dönemine tarihlenmektedir (Levha 24/a,b;Resim13/a,b). İTÇ III döneminde saplı kıl fırça örneklerine rastlanılmasının yanında, bu fırçaların üçgen formlu ve sap delikli olarak şekillendirilmiş örneklerine İTÇ III döneminde yoğun olarak rastlanır. Fırça örneklerinin benzerlerine yine üçgen formları, tek delikli saplarıyla Troia II'de[269],Troia III'de ve IV[270]'de Karataş-Semayük'te[271],Beycesultan XV'de[272] moloz içinden yanmış halde; Elmalı-Karataş'da[273]; Aphrodias'da[274] Orta Tunç Çağı'na kadar , Seyitömer'de[275] ve İkiztepe'de[276] oval ve üçgen formlu örneklere İlk Tunç Çağı katlarında rastlanır.

3.1.10 ANDİRONLAR VE OCAK AYAKLARI

Ocak ayakları olarak tanımlayabileceğimiz andironlar, yakılan ateş etrafına ikişer (?), üçer (?), dörder (?) gruplar halinde dizilmek suretiyle üzerine konan kabı taşıma işlevi görmektedirler. Küllüoba'da andironlar yoğun olarak oda içi dolgularında, mutfaklarda, silolarda ve çöp çukurlarında ele geçirilmiştir.

Andironlar ve ocak ayaklarının özenle yapılmış olanları kadar, kaba özensiz örnekleri de mevcuttur. Krem-kahve renkli, ince ve kaba hamurdan şekillendirilmiş olan bu buluntu grubu, krem-bej renkli astarlanmıştır. Kaba örnekler yoğun taşcık ve kum katkı içerir; sadece kırmızı saf kilin kullanıldığı örnekler de mevcuttur. Kalıpta

---

[268] Çakalgöz,S., **Seyitömer Höyük Erken Tunç Çağı Mimarisi ve Buluntuları**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü, Protohistorya ve Önasya Anabilim Dalı, (yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İzmir 2000

[269] Schilemann 1881:414,488-489;Blegen v.d.1950:fig.369/36.296a,b;36.295,35-282

[270] Blegen v.d 1951:fig.56;33-183;fig.56-20;33-183;150;37-210;37-213;37-163

[271] Mellink 1965:plt.65/39

[272] Lloyd-Mellart :XXXIII-plt.a

[273] Warner 1994:fig.197:c.KA 419/d.243/u

[274] Jaoukowski 1986:382:317/1-4;383:318/1-3

[275] Çakalgöz 2000:Lev 43:117,118,119,120

[276] Alkım v.d.2003:XII,B.400:İ/76.10;B/405:İ/76.404

yapılmış olduklarını düşündürecek kadar, bazılarının ölçülerinin birbirini tuttuğu andironlar, sık sık bu gruba özgü, birbirini çapraz kesen yivlerle bezenmiştir.

Yükseklikleri 19.0cm.- 7.0cm. arasında değişen ve dikdörtgen prizma şeklinde ya da yukarıya doğru daralan bir prizma görünümündedir. Muhtemelen üçlü ya da dörtlü takımlar halinde kullanıldıklarından, pek çok örnekte gövdede ortada veya kenara yakın 4-6 cm. derinliğinde, diğer tarafa ulaşmayan kör bir delik yer almaktadır ki bu bazen dört yüzde birden, bazen de sadece tek yüzde bulunabilir. Andironlar, birbirlerine ahşap ya da kemik bir destekle tutturularak kap altlığı olarak kullanılmış olmalıdır.

Ele geçirilen 173 tane andiron arasından yalnızca 37'si tümdür. Bu örnekler içinden 12'si kumtaşından diğerleri ise; pişmiş topraktandır. Hamur kırmızı kilden olup gayet ince olabildiği gibi bazen iri veya küçük taşcık, bazen de ince kum ve mika katkılıdır. Bazı kaba örnekler, oldukça iri taşcık katkı içermektedir. İnce ya da kalın astarlanmıştır yüzey, genelde açık devetüyü, krem-kahve renklidir. (Resim 15/e).

Höyükte, ocak ayakları, Karaz kültürü'nün yayılım alanı içinde örneğin, Pulur-Sakyol[277], Sos Höyük, Karaz[278] yerleşmelerinde tespit edilen sabit ya da seyyar at nalı biçimli ocaklarının ilkel örneklerini çağrıştıran; üç ayak örnekleri mevcuttur. Tabiki unutulmaması gereken bu yerleşimlerdeki sözkonusu ocakların kült eşyası olarak, yağ yakmaya mahsus kutsal ocaklar olduğudur. Fakat Küllüoba örnekleri, olasılıkla günlük kullanım amacıyla şekillendirildiler ve belkide bu yarım ay biçimli ocaklarla basit benzerlikler taşıyorlardı. Ele geçirilen 10 adet ayak parçasından biri dikine iki sığ yivle bezenmiş olması (Levha 31) bir tanesi diğerlerine oranla uzun olan boyu (Levha 32/a) açısından önemlidir.Ayaklardan biri (Levha 32/a) Z 19 plankaresinde II A evresine tarihlenen kerpiç duvar üzerinden, diğeri ise AB 18 (Kompeks I) plankaresinde çöp çukuru içinden ele geçmiştir (Levha 32/b) Ayak örnekleri arasından 1 tanesinin (Levha 33) ayak haricinde tabanıyla da tespit edilmiş olması; bu ayakların duruş ve kullanılış pozisyonları hakkında bilgi vermektedir. Höyükte tespit edilen diğer ayaklara göre büyük olan bu örnek (Levha 33) Ab 20 plankaresinde açılan taş sırasının sonunda ele geçmiştir.

---

[277]Koşay,H.Z.-Vary,H.Dr., "Pulur Kazısı 1960 Mevsimi Çalışmalarına Ait Raporu, TTK.Ankara 1964:lev 23/669;lev 24

[278]Koşay,H.Z.-Turfan,K, "Erzurum Kazısı Raporu 1959", **Belleten** XXIII.s:91.

Metal ve pişmiş toprak örnekleri, geç dönemlerde de lazana veya andiron olarak anılan bu buluntuların[279]; bir köylüyle yapılan sohbette; Eskişehirin Mihalıççık ilçesinde, köylerde halen kullanıldığını ve yerel bir tabirle "Çölemen" olarak adlandırıldığını öğrenilmiştir. Belki de bu sayede en azından Prehistorik dönemdeki bu malzemeyi tanımlamak için bu tabirin yaygınlaşması bizim açımızdan sevindirici olacaktır.

3.1.10.1 BEZEME

Boyutları ve formları fazla bir çeşitlilik göstermeyen andironlar üzerinde çoğu zaman bezeme yer alır.

Diğer bezeme örneklerine baktığımızda bazen sert bir cisimle –ki bu kemik olabilir- çizi yöntemiyle hamur ıslakken yapılmış olmalıdırlar. Bazen de –ki bunları bezeme üzerindeki izlerden de görmekteyiz-ince kıl bir fırça yardımıyla hamur ıslakken üzerine çizilmiş olabilir. Aynı zamanda kullanılan başka bir yöntem baskı yöntemiyle hamur ıslakken parmak izi çapında noktacıklarla yapılmış olanlardır. Bezemeler arasında en çok kullanılanı "X" işaretidir (Levha 25/a; 27/a,b; 29/a,b) ; bu işaretin başında ve sonunda noktacıklar olduğu (Levha 25/a) gibi bazende çarpının oluşturduğu üçgenlerin içlerinde; dikey çizgiler (Levha 27/a), düzensiz çizgiler (Levha 30/b) yer alabilir, sayı 1-4 arasında değişebilir. Bu bezeme biçimi andironların üst yüzeyinde ya da yan yüzlerde ya da hepsinde birden yer alabilir. Aynı zamanda bu yivler çift olarak da yapılmış olabilirler (Levha 27/b; 29/a; 30/b); üçlü kombinasyonla (Levha 29/b) yüzeyi taramış da olabilir. Aynı zamanda paralel yaylar iç içe görülebilir. Ayrıca çift yivle çerçeve içine alınmış bir yanyüzde, sokma yöntemiyle minik çentiklerle (Levha 30/d) bezeme gerçekleştirilmiş olabilir.

3.1.10.2 STRATİGRAFİ

Ele geçirilen 173 adet andiron yerleşmede oda dolgularında, çöp çukurlarında, silolarda, fırın ve ocak yakınlarında ele geçirilmiştir. Küllüoba'da en erken andiron örnekleri İTÇ II'nin başlarına tarihlendirilen IV E katında ele geçirilmiştir. AF 16 açmasında, bu evreye tarihlendirilen ve yangın geçirmiş olan mutfaktan çok sayıda çanak çömlek yanında, kemik aletler, öğütme taşları gibi buluntularla beraber 10

[279]Bu tip ocak taşlarının orjinal olarak; *spit support* ya da *fire-dog* olarak geçtiği de bilinmektedir.

adet de andiron *in situ* durumda ele geçirilmiştir (Resim 29a). AG 17 açmasında ortaya çıkarılan ve IV D tabakasına tarihlendirilen bir başka yangın geçirmiş mutfak tabanında, bir fırın etrafında çok sayıda çanak çömleke beraber,çok sayıda andiron ele geçirilmiştir.Bu evreden itibaren bezemeli andironların sayısında bir artış gözlenir (Levha 27a; 28a-c; 29c,30a,e,f). Erken İTÇ III dönemi'nde de aynı gelenek devam etmektedir. Külloba'da Geç İTÇ II'den itibaren andironlarla beraber ocak ayakları da görülmeye başlamaktadır (Levha 30/d).

3.1.10.3 KARŞILAŞTIRMA

Pek çok yerleşmede örneğini görebileceğimiz, günlük kullanım eşyaları arasında sayabileceğimiz andironlar; pek az ilgi çeken ve ihmal edilmiş olan bir buluntu grubu olmuştur. Örneğin, Troia'nın I-III katlarında ele geçirilmiş örneklerin yanında[280], Küllüoba'da yeralan , her yüzde farklı bezemelerin görüldüğü örnekler de (Levha 27/a,b) Troia IV[281]'de mevcuttur. Küllüoba örnekleri arasında yeralan bezemesiz örneklerin (Levha 25,26a;29/a) hem bezeme hem de biçim itibariyle Kusura'da[282] ve Elmalı-Karataş'da[283] rastlanır. Bezemesiz, konik veya dörtgen prizma biçimli Küllüoba örneklerinin (Levha 26/a,b;30/a) paralelleri ise yine Kusura'da da ve hatta İkiztepe'de de [284] kullanılmıştır.

Bunların yanında "ayak" olarak adlandırdığımız Küllüoba örneklerinin (Levha 32/a,b;33) benzerleri, Kusura B'de destek/payanda olarak geçer ve form bakımından benzer olmanın yanında daha dar yapılmışlardır [285]. Aynı zamanda Troia'da [286], Kuruçay'da[287] ise bu ocak ayaklarının yerle temas eden ucu, sivri olup çengel gibi hafifçe kıvrıktır. Bunun yanısıra Küllüoba örnekleriyle benzeşecek, düz bitimli ve konik gövdeli ayaklarda mevcuttur.[288]Kusura'da da uzun, konik formlu ayaklar görülür[289] Demircihöyükte ise, çift ayak üzerinde duran; tüm olarak ele geçirilmiş bir "andiron", Küllüoba 'da kırık bir biçimde ele geçirdiğimiz (Levha 31)

---

[280] Troia IV.Schilemann 1968:559/1202,1203
[281] Schilemann 1968:.561:1215-1217
[282] Lamb :1937 II:fig.19;3a,3b) ;Lamb 1937:4a,5a,6a;
[283] Warner 1994:196/b.291/u,c 309/u,d.289/u,e256/u,f.257/u
[284] Bilgi, 2003:XIX/21,İ/76.219;İ/76.280
[285] Lamb 1937 :fig.17/4
[286] Blegen v.d. 1950:38.102
[287] Umurtak 1996:53
[288] A.g.e
[289] Lamb 1937:fig.17/4

levhalarda tümlenmiş haliyle görülen andironla neredeyse aynıdır [290]. Bunların yanında Mersin Yumuktepe'nin XIII-XIV-WVI.katlarında tespit edilmiş olan ayaklar ve bunların tümlenmiş halleri, Küllüoba örneklerine en yakın formu gösterirler.[291] Aynı zamanda Dündartepe'den bir örnek de aynı formda tümlenmiştir[292].Klasik dönemde de kullanıldığı bilinen andironların kırsal kesimde halen kullanıldığını belirtmek gerekir.

3.2 KEMİK BULUNTULAR

3.2.1 GİRİŞ

Gerçek anlamda kemik aletler Orta Paleolitik'ten itibaren itibaren kullanılmaya başlanır. Bu dönem çakmaktaşının, bütün aletlerin üretimi için tercih edilen bir malzeme olmasının yanında; tahta, kemik, diş ve boynuzun kullanılmaya başlandığı dönem olmuştur.[293]

Özellikle son 40 yılda Güneybatı Asya'da yapılan araştırmalarda, ilk açık hava köy yerleşmeleri ve ilk köy tarımcı toplulukları evrelerine ait çok önemli bilgilere ulaşılmıştır. Bu topluluklar, yaşam koşullarının değişmesine paralel olarak; sürtme ve cilalı taş aletler ilk kez kullanılırken, gereksinim duydukları iğne, sap, spatula veya delici aletler gibi pek çok yeni alet türlerini de kemik, boynuz ve dişten şekillendirebilmişlerdir[294]. Biraz da bölgelere bağlı olarak bazı değişiklikler görülmekle beraber, Neolitik Dönem sonlarından itibaren Yakındoğu'da kemik aletlerin önemi giderek azalır[295]. İTÇ'de ise kemik aletler önemini büyük oranda yitirmiştir. Belkide yenilik, ihtiyaca göre şekillendirilen aletlerin yanında idollerdir.

Küllüoba'da çeşitli dönemlere tarihlendirilen 131 adet kemik alet ele geçirilmiştir.

---

[290] Obladen Kauder,J., **Demircihöyük IV. Die Kleinfunde. B.Die Klienfunde ous Ton, Knochen und Metall.** Mainz am Rhein: Verlag Phlipp von Zabern.1996:246/IV
[291] Garstang :143 /fig.90
[292] Alkım 2003:lev.XXXIII,İ/77.12,İ/77.331
[293] Özdoğan 2002:56
[294] Braidwood R.J-ÇambeL, H., "Çayönü", **Arkeoloji ve Sanat**.,s.18/19 Güz 1982:18-20
[295] Efe,T., "Çayönü Kemik Aletleri (Genel Bir Değerlendirme)" **Karatepe'deki Işık. Halet Çambel'e Sunulan Yazılar.** (yay.haz.) G. Arsebük, M. J. Mellink ve W. Schirmer, Ege Yayınları. İstanbul. s. 294.

3.2.2 TİPOLOJİ

Anadolu'da kazısı yapılmış ve kemik buluntuları yayınlanmış merkezlerden edinebildiğimiz bilgilere göre; Tunç Çağları'nda, Anadolu coğrafyasında yabani olarak; cevrus elaphus (kızıl geyik), doma darna (ala geyik), bos prigmigenius (yabani sığır), copredus copredus (karaca), bubalos (manda), ovius ommon (yabani koyun),sus scrofa (yabani domuz), ursus actos (boz ayı), canis vulpus (kurt) ve vulpes vulpes (tilki);[296] evcil olarak ise bos tavros (sığır), ovies aries (koyun), copra hircus(keçi), sus scrofadomestrucus (domuz), canis familiaris (köpek), equus cabalus (at) gibi hayvan türlerinin bulunduğu bilinmektedir.[297]

Ele geçirilmiş pek çok alet; bu hayvanların; humerus (omuza kadar olan kol kemiği)[298], tibia (ön bacağı oluşturan iki kemikten kalın olanı), fibula (bacağı oluşturan iki kemikten ince olanı), metatarsus (tarak kemiği) ve femur (uyluk kemiği), kaburga gibi uzun kemiklerinden çıkarılan yongalarla ve hatta cranium (kafatası)[299]kemikleri çıkarılarak alet yapma amacıyla işlenmiştir.[300]

Küllüoba Höyüğü'nde Arkeolog Can Yumni Gündem'in,[301] Komplex II kemikleri üzerine yaptığı çalışmayla tespit edilen yabani hayvan türleri; geyik, ala geyik, tilki, kemirgenler, yabani sığır ve at türleri; evcil hayvanlar ise sığır, koyun, keçi, domuz ve köpektir. Bunların yanında, en çok tespit edilen evcil hayvan türleri sırasıyla koyun, sigir, domuz, keçidir. Köpek kalıntılarının yüzdesi, diğer kemikleri çalışılmış buluntu yerlerine göre daha yüksektir.

Hammaddesi, kemik, diş ya da boynuzdan seçilmiş; delme, kazıma, düzeltme, vurgu işlevi gören, bir aletin işlerliliği için sap görevi gören ya da süsleme amacı

---

[296]Uzel,İ., **Anadoluda Bulunmuş Kemik ve Fildişinden Tıp ve Cerrahlık Aletleri**, İstanbul 1993:25-31.

[297]Ayengin, N., "Anadolu'da Erken Tunç Çağında Kemikten İşlenmiş Süs İğneleri", **Hayat Erkanal'a Armağan:Kültürlerin Yansıması**, İstanbul 2006:108-112; Alkım,H.Alkım,U.B.; Bilgi,Ö., **İkiztepe Birinci ve İkinci Dönem Kazıları (1974-1975**),TTK.1975:57-76.

[298]Semenov.S.A., **Prehistoric Technology:an Experimental Study of the Oldest Tools and Artifacts from Traces of Manufacture and Wear** (çev.M.W. Thompson) London 1964.

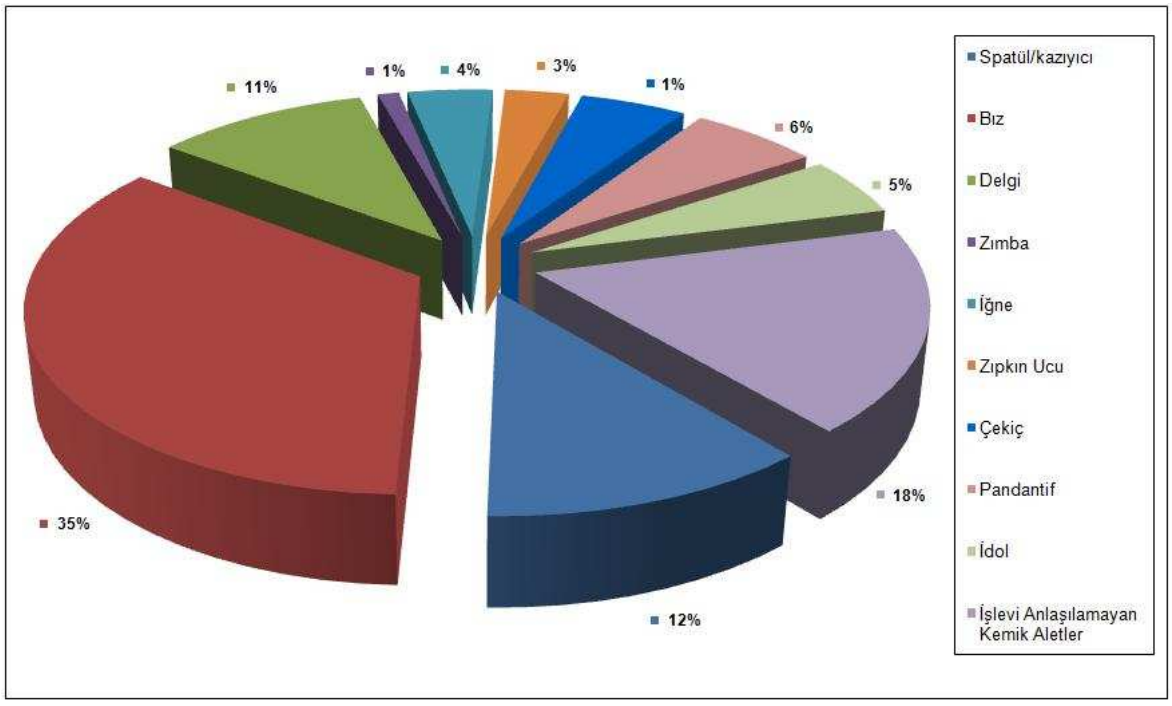
[299]Blegen,C. v.d.,**Troy I,** General Intruduction.The First and Second Settlement.Vol.I New Jearsy Universty Press 1950:28.

[300] Hayvan kemiklerinin ve hayvan vücudundaki kemiklerin tanımları ve Türkçe karşılıkları için Roche Tıp Sözlüğü'nden yararlanmıştır.

[301] Tübingen Üniversitesinden Arkeolog Can Yumni Gündem (MA)'e verdiği bilgilerden dolayı çok teşekkür ederiz.;

güdülerek üretilen ve kullanılan bu alet grubu; saplar, deliciler, bızlar, iğneler delgi'ler, zımba'lar; bıçaklar, zıpkın uçları, spatula/açkı aletleri; boynuzdan eserler ve işlevi tanımlanamayan kemik aletler olarak gruplandırılmıştır. Bunun yanında alet olmayan, pişmiş toprak ve taştan da şekillendirilen kemik idoller ve pandantif (?) olarak şekillendirilmiş idoller de kemik buluntular başlığı altında incelenmiştir.

Saplar için; genellikle geyik boynuzları ve uzun bacak kemikleri tercih edilmiş; bazen sadece kabaca düzeltilmiş halde bazen de ip deliği açılmış olarak kullanılmıştır. Deliciler için; büyük ve küçük baş hayvanların bacak kemikleri işlenerek alet haline getirilmiştir. Bunların yanında, boynuz aletlerin ise ip deliği açılarak ya da

Şekil 4. Kemik ve boynuz buluntu türlerinin temsil edildikleri oranlar

açılmaksızın delgi ya da sap olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, uzun ve yassı aletler ise, genellikle kaburga kemiklerinden şekillendirildiklerini görüyoruz. Dişten pandantifler içinse domuz veya köpek dişleri kullanılmıştır. Aynı zamanda vurgu amaçlı olarak üretilmiş, kemikten çekiçler; büyük baş hayvanların kalın kemiklerinden ya da omurlarından şekillendirilmişlerdir.

3.2.2.1 SAPLAR

Üst Paleoliitkten sonra yonga endüstrisine dayanan taş aletlerin yanında kemik, boynuz ve ahşabı işlemeye başladığını söylemiştik. Bu dönemi takiben Neolitik Dönemde üretilmeye başlanan cilalı taş aletlerin kemikten ya da boynuzdan saplar yerleştirilmek suretiyle kullanıldıklarını biliyoruz[302].

Bunun için büyük baş veya küçük baş hayvanların bacak kemikleri ya da boynuz ve geyik boynuzunun çoğunlukla tercih edildiğini görüyoruz. Sapların kemikler ya da boynuzlar kesildikten sonra traşlanarak düzeltilir, dip tarafına ise aletin yerleştirileceği yuva oluşturulmaktadır.[303] Bu yuvaların dikey kesitleri değerlendirildiğinde, kesitlerin oval veye üçgene yakın olduğu anlaşılır ya da tamamen silindirik başlarda daha silindirik bir yuva görülmektedir.

Uzun bacak kemiğinden şekillendirilenlerin ortasında doğal kanal yuva olarak kullanılmıştır.

Geyik Boynuzundan saplar aynı zamanda bitki ve tahılların tarlada biçilmesi amacıyla, boynuzun yan kenarına açılan yiv'e yerleştirilmiş kesici aletlerle (yonga v.b.) orak olarak kullanılmış ve ekin biçme işleminde kullanılmışlardır. Bu tür saplar, Neolitik ve Kalkolitik Dönemde Yakındoğudan Balkanlara kadar olan geniş bölgede mevcuttur.[304] Boynuzlar sap şekilinde kullanılmış olsalar ya da orak şekilinde[305]doğal eğik, kıvrık doğal hali korunmuştur. Sap haline getirilirken boynuzun dip tarafı kabaca süngerimsi dokudan kabaca temizlenmiş ya da tamamen düzeltilmiş olabilir. Gövde üzerindeki yivli doku da aynen bırakılmış olabilir.

Geyik Boynuzunda daha kısa ve küt yapılmış saplar üzerinde doğal yivler bırakılmış, hatta ortadaki süngerimsi dokunun iyi temzilenmeden bırakıldığı görülür.

---

[302] Kemik ve boynuz saplarıyla ele geçirilmiş taş balta örnekleri için bknz. **Türkiyede Neolitik Dönem**, **Yeni Kazılar Yeni Bulgular** 2007:378/fig 14;s:388/fig; Arsebük-Mellinik,J.M. 1998:289-303.

[303] Umurtak,G., "Kemik ve Boynuz Eserler"; R. Duru, **Kuruçay I.** 1978-1988 Kazılarının Sonuçları, Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ Yerleşmeleri, s.65-69,106 *(*Türk Tarih Kurumu Yayınları V.Dizi-Sa.44) 1994, Ankara s:55.

[304] Efe 1998:292

[305] Kemikten orak sapları, buğdaygilleri, sazları ya da deniz kenarında yetişen sandalye sazı gibi kamışları biçmekte kullanılmış olabilir. bknz. Wıllcox,.G.-Savard,M.,"Güneydoğuda Tarımın Benimsenmesine İlişkin Botanik Veriler", **Türkiyede Neolitik Dönem:Yeni Kazılar, Yeni Bulgular** 2007:427-440.

Küllüoba örneklerinden yanlız bir tanesi çok iyi düzeltilmiş açkılı yüzeylidir, gövdedeki yivler daha da yassılaştırılıp bir köşegen görüntüsü oluşturulmuştur, hatta sapın üst kısmında muhtemelen süsleme amaçlı bir bant oluşturulmuştur (Levha 34/b).

Küllüoba'da bulunmuş olan 36 adet saptan; 6 adet boynuzdan sap içinde, dördünün kısa ve küt olarak iki uçları da açılarak şekillendirildirildiğini (Levha 34/c,d,e,35/e) ,3 tanesinin ise boynuzun tüm olarak işlenerek sap haline getirildiğini görmekteyiz. Boynuzdan şekillendirilmiş sapların İTÇ II'ye ait IV E-B,F katlarından yoğunlukla ele geçriildiğini söyleyebiliriz. Sap ya da orak (?) olarak kullanılmak amacıyla tüm bir boynuz gövdesinin şekillendirildiği örnekler ise daha çok höyükte Batı kesimde ele geçirilmiş ve 5. ve 3. evrelere tarihlenmektedirler. (Levha 35/a,b).

Büyük baş hayvan kemiğinden işlenmiş sapların 12 adet olmak üzere iki uçlarınında açık bırakılarak ve düzleştirilerek şekillendirildiklerini (Levha34/c,d,e) ve yine hayvan kemiklerinin kenarları inceltilerek ve sap yuvasının kemiğin içkısmına açılmasıyla oluşturulduklarını söyleyebiliriz (Levha 35/c,d,e). Bu saplar daha çok İTÇ II dönemine tarihlenen IV E ve F katlarından ve Geç İTÇ II IV B katından ayrıca İTÇ III döneminde III C örnekleriyle karşımıza çıkar.

Geyik boynuzun tüm olarak şekillendirilmesi yanında kesilerek küçültülmüş boynuz parçaları da sap olarak şekillendirilmiştir. Boynuzun orta kısmındaki süngerimsi dokunun da temizlenmesiyle sap için gerekli olan yuva açılmış olmalıdır. Bu şekilde şekillendirilmiş 6 adet saptan; ikisi tam olarak işlenmeden yarım bırakılmış olmalıdır (Levha 34/a). Boynuzdan şekillendirilmiş bir diğer sap oldukça iyi düzeltilmiştir. Sap, boynuzun üzerindeki doğal yivlerin hafifçe yassılaştırılması ve oldukça iyi açkılanmasıyla oluşturulmuştur. Sap üzerinde, tüm çapı dolanacak şekilde keskin bir aletle derince bir yiv açılmıştır. Olasılıkla bu yive yerleştirilen bir bağ, sapa yerleştirilen aletin sabitlenmesine yardımcı olmaktadır (Levha 34/b).

Bunların yanında diğer bir örnek kemik den bir tüptür (Levha 34/f). Büyükbaş bir hayvanın uzun bacak kemiğinden şekillendirilen aletin yüzeyi oldukça iyi düzeltilmiş fakat açkılanmadan bırakılmıştır. Tek ucu açık bırakılarak, içi boş işlenmiş tüpün aynı zamanda labaratuvar işlerinde; doğadan elde edilen renk pigmentlerinin

muhafaza edilmesinde[306] ve yahut tıbbi amaçlı[307] kullanıldıkları düşünülebilir. Küllüoba örneklerinden bu amaçla şekillendirilen tek tüp örneği AF 16 plankaresinden IV F evresine ait taban üstünden ele geçirilmiştir.

3.2.2.2 SPATULA / KAZIYICI/ AÇKI ALETLERİ

Çoğunlukla kaburga kemiklerinden dikey yongalar çıkarılarak meydana getirilen aletlerin ortasındaki süngerimsi dokudan uzunlamasına ikiye ayrılarak oluşturulurlar.

Bu aletler ahşapların kazınmasında, derinin tabakalara ayrılmasında kullanılmış olmalıdırlar.

Kesici veya ince uçlarıyla deri veya yumuşak ahşap mateyallerin işlenmesi esnasında, bu malzemelerin üzerine veya içine sürterek tabakalarından ayırma ya da pürüzlerini kaldırma işlemi kazıyıcılar ve spatulalarla gerçekleştirilir.

Spatulalar kazıyıcılardan daha geniş yüzeyleri küt veya düzleştirilmiş uçlarıyla ayrılırlar. Aynı zamanda açkı aletleri olarak da kullanıldıkları düşünülen bu aletler,

olasılıkla deri gibi yumuşak materyallerin ya da çanak-çömleklerin açkılanmasında kullanılmış olabilecekleri gibi tıbbi amaçlı da kullanılmış olabilirler [308].

Bu üç amaçlı alet grubu için de, büyükbaş ve küçük baş hayvanların kaburga kemikleri tercih edilmiş olmalıdır [309].

Küllüoba Höyüğünde 6 adet spatul (36/b;37/c,37/d), 4 adet de kemik alet kazıyıcı sınıfına alınabilir (Levha 37/a,b). İki adette bıçak olarak kullanılmış olabileceğimiz örnekler mevcuttur. Bu örneklerden yalnızca biri minik boyutlu, çok iyi açkılı ve ip deliklidir. Kaburga kemiğinden üretilen ve formu aynen korunmuş bir örnek ise Belki de küçük ayrıntıların, ince işlerin düzeltilmesinde kullanılıyordu. (Levha 37/e) Yalnız bir örnek kaburga kemiğinden şekillendirilmiştir. Kemiğin doğal biçimi korunarak, oldukça ince ve küçük boyutlu yapısı spatul olarak kullanılmış olabileceği yanında, labarotuvar işlerinde kullanılan sığ bir kaşık olarak da şekillendirilmiş olabilir (Levha 37/d).

---

[306] Blegen 1950:258
[307] Uzel,İ., **Anadolu'da Bulunan Antik Tıp Aletleri,** 2000
[308] Uzel 2000:1
[309] Korfmann,M., "Beşiktepe Vorbericht Über Die Ergebnisse Der Grabung von 1982", **Archaologischer Anzenger***,* Heft:2 1984:165195

Saptanmış olan en büyük boyutlu spatula örneği Kompleks II'ye ait depo odasında, çöp çukuru içinden, diğer spatula örnekleri ise yoğunlukla höyüğün Orta Tunç Çağ'ına Geçiş Dönemine ait II C evresine tarihlenen, taş duvar altı, çöp çukuru gibi alanlardan ele geçirilmiştir.

Küllüoba kemik buluntuları arasında bıçak olarak da kullanılmış olabileceğini düşündüğümüz iki adet örnek mevcuttur (Levha 36/a,b). Bıçaklar; saplı ya da sapsız olarak kesme işlemi için hayvanların kaburga kemiklerinden şekillendirilmişlerdir. Olasılkla hayvanların etlerini çıkarma, kesme parçalama işlerinde kullanılmış olabilirler. Dışbükey olan kenarları kullanılırken gerçekleştirilen ileri geri hareketle keskin kenar boyunca yay şeklinde çizikler oluşturmaktadır.

Bu suretle değerlendirildiklerinde; örneklerden biri kesiti itibariyle dışbükey değildir (Levha 36/a). Bir diğer örnek; alet, yüzey genişliği itibariyle spatul olarak kullanılmış olabileceğini veya keskin kenarının dışbükey şekli sebebiyle bıçak olarak kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir (Levha 36/b) Ele geçirilen bıçak örnekleri; İTÇ II ve İTÇ III dönemleride kullanılmış olmalıdırlar.

Küllüoba kemik buluntuları arasında, bıçak olarak kullanıldığını söylebildiğimiz eser; özellikle Levha 36/a; Geç İlk Tunç II'nin IV B evresine tarihlenir ve Kompleks II megaronunun müştemilatına ait odanın (Z 21 plakaresi) girişinde, iki adet ezgi taşı ve bir spatulayla beraber ele geçmiştir (bknz. Tablo 9).

3.2.2.3 DELİCİ ALETLER

Çoğunlukla hayvanların uzun bacak kemiklerinden şekillendirilen, bızlar, delgiler ve arka uçlarına vurmak suretiyle kullanılan kazma(?)lar delici alet kategorisindedirler.

3.2.2.3.1 BIZLAR

Kösele, deri gibi yumuşak materyalleri delmek için, uzun eksenleri yönünde hareket ettirilerek kullanılan bızlar, dirsek-baldır kemiğinden ve ayak-tarak kemiğinden ya da kalın uzun bacak kemiğinden şekillendirilmişlerdir[310]. Kullanım sırasındaki bu ileri geri hareketin sayesinde diğer delici aletlere göre daha ince uçludurlar.

[310] Özdoğan 1994:76

Genellikle geniş düz başlı bir yüzeyi işlenip bir yüzeyi kemiğin doğal haliyle bırakılmış örnekleri olduğu gibi, iki yüzü de düzeltilmiş uç kısmı kırılarak oluk gibi bırakılmış örnekleri de mevcuttur.

Küllüoba höyüğünde ele geçen 33 adet bız dan bir iki örnek dışında kemiğin doğal hali bırakılarak uç kısmı inceltilmek suretiyle kullanılmıştır. Kemiğin omur kısımları korunarak, uygun uzunlukta uç kısma doğru giderek daraltılıp, uç sivri bitirilmiştir(Levha 39/b,c,e,g). Bunlardan biri oldukça ince, kıymık gibi bir kemikten, uç ya da sap kımında herhangi bir kalınlık farkı olmadan oluşturulmuştur (Levha 39/f;Resim 19/a). Belki de bu alet iğne haline getirilmeden yarım bırakılmış da olabilir.

Diğer bir bızın ise, baş kısmının yassılaştırıldığı ve ucunun küt bitirildiği görülür (Levha 39/j;Resim 18/e). Diğer bir bız örneği oldukça yassıdır.Kaburga kemiğinden şekillendirilmiş ve yalnız tek yüzü açkılanmış, diğer yüzü ise, kabaca düzeltilmiştir (Levha 39/e). Bunların yanında Küllüoba bız örnekleri arasında diş yada tırnaktan (?) şekillendirilmiş bir örnek de mevcuttur (Resim 18/c).

Bızlar kullanım alanı ve sıklığı sebebiyle höyükte yayılmış olarak, Batı kesimde, 3. ve 4. evrelere tarihlenen, taş ya da kerpiç duvarlar yada temel arasından (U 10 plankaresi) arasında ya da çöp çukuru içlerinden yoğunlukla; doğu kesimde ise depo odalarından (AB 20 plankaresi) IV A evresinde, silo kenarlarından, III A evresine ait adak çukurundan (AC 26 plankaresi) ele geçirilmiştir. Bu buluntunun boyut itibariyle küçüklüğü ve kullanım alanının yaygınlığı höyük üzerinde yaygın bir biçimde eel geçirilebilmesine sebebiyet vermiştir.

3.2.2.3.2 DELGİLER

Bızlarla aynı alanda kullanılan delgiler ufak bir biçim ve kullanılırken uygulanan yöntem açısından değişiklik gösterir. Delgilerin daha kaba bırakılan gövdelerinin haricinde uçları, kullanım sırasında bızlardan farklıdır. Delgiler, kendi eksenleri etrafında döndürülürek kullanıldıklarından uçları sivri değil yuvarlak bitirilmiştir. Kullanım uçlarının kesitleri bu sebeple yuvarlağa yakındır. Kullanım izleri de aletin uzun eksenine dik olarak oluşmuştur.[311]

[311] Efe 1998:293

Küllüoba Höyüğünde bu amaçla şekillendirilmiş olan 10 adet örnek mevcuttur. Delgiler için, hayvanların ön kol ve bacak kemikleri omurdan itibaren gerekli uzunlukta kırılmış, kabaca yüzey pürüzleri giderilerek, uç kısımları yuvarlatılmıştır (Levha 38/b,c,d,f). Bir diğer delgi, kemiğin orta kısmından çıkarılmıştır ve uç kısmına doğru hafifçe inceltilmiştir (Levha 38/e). Küllüoba delgi örneklerinden yalnızca birinde ip deliği mevcuttur (Levha 38/a).

Delgi örnekleri, Höyüğün doğu kesimindeki çalışmalarla yoğunlukla II B evresine, Batı kesiminde yapılan çalışmalarda ise 3. ve 4. katlara tarihlenmektedirler.

3.2.2.3.3 ZIMBALAR

Deri yumuşak malzemelerin delinmesinde kullanılmış olabilecekleri düşünülen zımbalar, üst kısımlarına başka bir aletle vurulmak suretiyle, keskiler gibi kullanılırlar. Bu sebepten üst taraflarında ezikler, kırıklar oluşabilir. Kalın bir gövdeye, kabaca sivriltilmiş ve küt uçlara sahiptirler[312]. Genellikle hayvanların uzun bacak kemikleri pek az işlenerek bu amaçla kullanılırlar. Küllüoba Höyüğü kemik buluntuları arasında tek bir örneği bu sınıflamaya sokuyoruz (Levha 38/g). Höyük , kemik buluntuları arasında zımba olarak değerlendirdiğimiz te örnek IV B evresinden gelmiştir.

3.2.2.4 İĞNELER

Dikiş iğneleri giyim eşyaları ve deriden yapılmış çeşitli malzemenin diklmesine ve yahut birbirine tututrulmasında kullanılmıştır. Çoğunlukla iyi işçilik gösteren bu aletler oval veya yuvarlak gözler içeririler [313].

Küllüoba Höyüğünde tespit edilen 4 adet iğneden 2'si kırık durumda olduklarından baş kısımları hakkında yorum yapamıyoruz. Küllüoba örneklerinden yalnızca biri tırnaktan (?) (Levha 39/d) şekillendirmiş; doğal görünümü kabaca düzeltilmiştir,ip deliği tek taraftan, iki kısımda açılmıştır. Bir diğer, ince kol kemiğinden şekillendirilmiş iğne yuvarlak biçimli bir göze sahiptir ve uç kısmı kullanımdan dolayı parlak bir görünüme sahiptir (Resim 18/f). Baş kısmı kırık olarak ele geçmiş iki adet

[312] Özdoğan 1994: 82
[313] Efe 1998:294

iğne ise oldukça yassı gövdelidir ve oldukça sivri uçlara sahiptirler (Levha 39/a; Resim18/b).

3.2.2.5 ÇEKİÇLER

Çekiçler yumuşak ya da sert nesneleri vururak düzeltme işlerinde kullanılmışlardır. Dikilen derilerin sert kısımlarını vurarak düzleştirme veya delici, bız gibi aletlerin üst kısımlarına vurulmak suretiyle bu aletlerle beraber kullanılmış olabilirler. Küllüoba Höyüğün'de bu amaçla şekillendirilmiş 5 alet bulunmaktadır. Kemik çekiçlerin yapımında büyük baş hayvan kemikleri tercih edilmiştir.

Küllüoba örneklerinden birinin, sap deliği yüzeyden alçaltılarak, verev bir biçimde açılmıştır. Bu alet boyut itibariyle diğerlerine nazaran daha minyatür kalmaktadır (Levha 40/c;Resim 19/c). Yine küçük boyutlu işlenmiş diğer bir çekiçin yüzeyi oldukça düzeltilmiştir ve kemiğin doğal formuna yakın, oval bir görünümdedir. Sap deliği ise yuvarlak biçimlidir (Resim 19/b). Bu iki çekiç de olasılıkla daha küçük parçalar ve alanlar üzerinde daha ince işler için kullanılmış olmalıdır. Diğer iki çekiç örneği kırık durumdadır (Levha 40/a,b;Resim 19/d).

Oldukça büyük boyutlu olan bu aletler oldukça özenli şekillendirilmiştir. Sap delikleri her iki örnekte de yüzeyden alçaltılarak, verev açılmıştır. Çekiçlerden birinin vurgu ucu, gövdesinden daha kalın tutulmuş ve oldukça yuvarlak bi baş elde edilmiştir (Levha 40/a). Küllüoba örneklerinden en büyüğü, Batı açmalarında 6. evreye tairhlenen taş konsantrasyonu altından, bir diğer örnek, AF 14 plankaresinde IV E evresinde açılan tahribat çukurundan, boyut olarak en küçük örneğimiz ise, AD 21 plankaresinde açılan sondaj açmasında, çöp dolgusu içinden ele geçmiştir.

3.2.2.6 ZIPKIN UÇLARI

Burada ele alacağımız iki adet zıpkın ucu da bacak kemiğinden şekillendirilmiştir.

Bu uçlardan ilki, uç kısmındaki mik bir kırık haricinde tümdür. Yüzeyi çok iyi düzeltilmiş ve açkılanmıştır. Alet işlenirken sapa tuturulmak üzere daha dar bırakılmıştır. Gövde burdan orantılı bir şekilde genişlemiş ve bu şekilde asıl işlevi gören uca kadar devam ettmiştir. Olasılıkla kemiğin doğal yapısından burada da bir incelme görülür, mahmuzla iki yana açılaran çıkıntı yapan uç, sivri biter (Levha 41/a). Alet, İTÇ III 'ün B evresine ait, çöp çukurundan ele geçirilmiştir.

Her iki örnekte, ahşap, boynuz ya da kemikten bir sapa takılmak suretiyle kullanılmış olamalıdır. İlk örneğin sahip olduğu mahmuzlu kullanım ucu, saldırı amacını anımsatmaktadır. Mahmuzlar sayesinde aletin saplandığı yerden kurtulması güç olacaktır. Bu sebeple aletin balık avlamak için kullanılmış olduğu düşünülebilir.

Diğer bir örneği, diğerlerinden farklı olarak iki kısımlı işlenmiştir. Gövde kısmı dar, konik bir yapıdadır ve yuvarlak kesitlidir, sapa oturan dip kısmı silindik bir şekilde bitirilmiştir (Levha 41/b;Resim 19/d). Aletin yuvarlatılmış kullanım ucu, delgi olarak kullanılmış olabileceğini de düşündürtmektedir. Bu alet, AB 16 plankaresinde İTÇ III dönemine tarihlenen evreden ele geçirilmiştir.

3.2.2.7 PANDANTİFLER

Süs eşyaları arasında yer alan pandantifler Küllüoba Höyüğünde, dişlerin doğal formu korunarak ve dip taraflarına bir ip deliği açılmak suretiyle şekillendirilmiş olan 6 adet pandantif ele geçmiştir. Köpek(?) dişinden meydana getirilmiş eserlerin, dişin kendi parlak yapısından çok, iyi açkılanmış oluğu görülür (Levha 41/c,d).

3.2.2.8 KEMİK İDOLLER

Kadının doğurganlığı ve bereket ile özdeşleştirilecek ilk heykelciklerin malzemeleri taştan, fildişinden ve kemikten seçilmişti. Avrupanın çeşitli yerlerinde 25.000-30.000 yıl önce görülen bu kadın betimleri, büyük göğüslü, geniş göbekli ve geniş kalçalı olarak üç boyutlu şekillendirilmişlerdi.[314] Muhtemelen kilin pişirilerek kullanılmaya başlaması ve nitelikli kayaçların işlenmesindeki becerinin artması ve hatta maden endüstirisindeki gelişmeye paralel olarak, bu kolay bulunur fakat dayanıksız metaryalin kullanımı azalmış olmalıdır.

Tunç Çağlarına gelindiğinde kemiğin üç boyutlu figürinlerden farklı olarak yüz ve vücut hatları olmaksızın oldukça yassı bir biçimde gayet şematik idoller üretmek için kullanıldığını görüyoruz. Pişmiş toprak ve taştan üretilmiş stilize insan betimlerinin yanında Avrupa'da Paleolitik çağdan beri tespit edilmiş kemik örnekler de mevcuttur. Anadolu'da ilk kez Neolitik Çağ'da rastlanılan bu betimler, Kalkolitik Çağ'da görülmemektedir. Tunç Çağında ise yalnız Troia[315], İkiztepe[316], Göller Bölgesinden

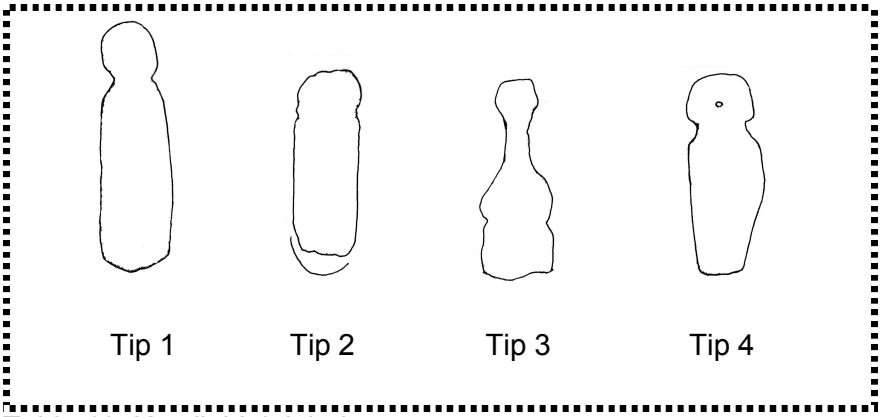
---

[314]Oertl, P.M., "Doğurganlık ve Bereket", **Bilim ve Teknik** 336, 1995,s:24.
[315]Blegen 1950:97

gelen pek az örnekle temsil edilirler. Troia idollerinin üzerinde yuvarlak daire biçimli bezemeler görülür. İkiztepe'nin kemik idolleri ise yuvarlak bir başa, dar bir boyuna ve uzun bir gövdeye sahiptirler[317].

Küllüoba Höyüğü'nde tespit ettiğimiz beş adet kemikten idol, Tunç Çağ'ında kemikten idol üretiminin azlığı yada ele geçirilememiş olmasından dolayı nadir sayılmaları savını destekler nitelikte, İlk Tunç Çağının sonlarına[318] tarihlenmektedir. Üçü idol olma özelliğini korurken, ikisinin baş kısmına açılan ip delikleri, amulet olarak kullanılmış olabileceklerini gösterir.

Höyükte ele geçirilen idoller, dört ana tip altında toplanmıştır. Tip 1. oval başlı ,dörtgen, uzun gövdeli, Tip 2. dörtgen başlı ve gövdeli Tip 3. tepesi düzleştirilmiş, köşegen başlı, boyun ve kol ayrımının gösterildiği idoller, Tip 4. kurs biçimli başlı ve dörtgen gövdeli idoller olmak üzere vücut ayrıntılarına göre sınıflanmışlardır(Tablo 10).

Tablo 10. Kemik idol tipleri

İdollerin baş formları yuvarlak veya tepe kısmı düzleştirilmiş köşeli, boyun minik bir, iki çentikle oluşturularak boyun altında uzayarak düzleştirilmiş veya yuvarlatılarak bitirilmiş gövdelere bağlanırlar. İdollerden üçünün baş kısmında ip delikleri mevcuttur (Levha 42/b;Resim 20/b). Küllüoba idollerinden ikisi, dörtgene yakın bir form gösterirler. Baş ve gövde ayrımı bir örnekte tek (Resim 20/b), diğer örnekte ise

---

[316]Bilgi,Ö., **Protohistorik Çağ'da Orta Karedeniz Bölgesi Madencileri/ Hint Avrupalılarının Anavatanı Sorununa Yeni Bir Yaklaşım**, TASK 2001:104; Alkım v.d.2003:LIX/İ.78-168.
[317]Aydıngün Gündoğan 2006:6
[318]Efe,T., "Küllüoba 2005 Yılı Çalışmaları", **XVIII.Kazı Sonuçları Toplantısı,** I.Cilt 2007: 71-87.

iki çentikle oluşturulmuş bir boyunla gösterilmiştir (Levha 42/d). İdol gövdelerinin kenarları yuvarlatılmış, düz bitimli oldukları görülür. Diğer bir örnek, yuvarlak bir baş, hafif bir kavisle oluşturulmuş uzun bir boyun ve uzun bir gövdeye sahiptir. İdol gövdesi oval bitimlidir (Levha 42/a). Yine ip delikli bir örnek ise hilal biçimli bir başa sahiptir. Diğer idol örneklerine nazaran daha keskin ve geniş bir çentikle baş ve gövde ayrımı gerçekleştirilmiştir. Gövde de asimetrik bir görünüm vardır; gövde eni korunamamış, idolün bir kenarında bir oyuk bulunmaktadır ve düz bitirilmiştir (Levha 42/b;Resim 20/c). Bu idoller arasında bir örnek iki yandan düzleştirilmiş dörtgene yakın başı, kolların da iki yana hafif çıkıntılarla belirtilmesi ve gövdeye bir çentikle bağlanması açısından diğerlerinden faklıdır. Bu idol, aynı zamanda boyut itibariyle diğerlerinden küçüktür (Levha 42/c;Resim 20/a).

Oldukça yassı ve ince kesitli bu idollerin, ön yüzleri pürüzsüzleştirilerek açkılanmış, arka yüzleri ise kabaca temizlenmiştir.

Küllüoba idol örnekleri, AA 18 ve AA 19 plankarelerinde taban üstü ve çöp çukuru buluntuları olarak, II C ve II D evrelerinde ele geçirilmiştir[319]. Troia'da kemik idoller, mekan içleri ve dışında cadde/sokaklarda ve yüzey malzemesi olarak[320] ve Küllüoba örneklerinden farklı olarak, üzerlerinde dairesel bezemelere rastlanır[321]. İkiztepe'nin kemik idolleri ise yuvarlak bir başa, dar bir boyuna ve düz yada oval bitimli uzun bir gövdeye sahiptir ve baş kısımlarında bir ip deliği mevcuttur[322]. Olasılıkla Küllüoba örneklerinde de görüldüğü gibi aynı zamanda amulet olarak kullanılmaktaydılar. İkiztepe'de ise bu idollerin gömü armağanı olarak mızrak ve okuçları ile beraber bırakıldıkları bilinmektedir.[323] Ayrıca, İkiztepe mezarlık buluntuları arasında; özellikle bebek mezarlarına bırakılan kemikten şekillendirilmiş figürinler de bulunmaktadır.[324] Demircihöyük'te, sığır kaburga kemiğinden üretilmiş ve "figürin" adıyla yayınlanmış kemik bir idol de Troia, dolayısıyla Küllüoba örnekleriyle genel itibariyle

---

[319]Bak.dipnot 88
[320]Blegen 1951:235/36-96;362:360/35.448;282:360/36.84
[321]Blegen1951:235/36-96,235/32-76;1950:360/36-84,360/36-297;Schilemann1875:336; no:572; Schmidt 1902:280
[322]Aydıngün Gündoğan 2006:6;(?); Bilgi:1988:pl.LXXIX/91;Bigi 2002:104/resim 107; Bilgi 2003:LIX/İ.78-168
[323]Sağlar,N.D., **İkiztepe İlk Tunç Çağı Buluntularının Sosyokültürel Açıdan Değerlendirilmesi** (yayınlanmamış doktora tezi), İstanbul 2006s:108; N.D;İ/78-566; Alkım et.al.2003:LX:7.
[324]Sağlar 2003:168

benzeşmektedir[325]. Aynı zamanda Troia idolleri arasında, dörtgen bir baş ve gövde tasarımına sahip, özenle işlenmiş motiflerle bezenmiş idollere de rastlanılır.Aynı şekilde, Ilıpınar'da yer alan uzun gövde ve küçük başıyla bir kemik idol bu sınıflamaya dahil edilmelidir[326]. Göller Bölgesindeki höyüklerden yasal olmayan yollarla ele geçrilen bir kaç örnek Burdur-Antalya civarından ele geçirilmişlerdir. Bu örnekler ise yuvarlak yada sap biçimli başlara sahiptirler, uzun boyunludurlar ve yuvarlak gövdeleri vardır[327]. Anadolu haricinde kemikden idol üretimini tespit edebildiğimiz diğer bir bölge; Kuzey Ege'dir. Burada Poliochni, Thermi, Emporio'da, Egenin güneyinde ve hatta Makedonya'da kemikten insan heykelciği üretildiğini görüyoruz.[328] Thermi, Poliochni ve hatta Troia kemik idolleri arasında net benzerlikler bulunmaktadır. Bu yerleşim yerlerinde Neolitik dönemin sonlarından itibaren tespit edilebilen idollerinin hepsi ile Küllüoba idolleri arasındaki paralellik, yüzeyleri bezemesiz olarak, süslenmeden şekillendirilmiş, insan bedeni formu verilmiş, yassı idollerden ibarettir. Poliochni nin sarı evresinde [329]oval başlı, dar boyunlu ve ince, uzun gövdeli bu idollere ve idollerin yanısıra amulet olarak kullanılmış örneklerine de rastlanılır. Poliochni'de tespit edilmiş olan kemik idoller[330]; bu geleneğin batıda Ege Adalarına kadar yayıldığını göstermesi açısından önemlidir. Balkanlar, kemik idollerin üretildiği bir diğer bölgedir. Buradaki örnekler daha çok İkiztepe idolleriyle paralellik gösterir. Vidra(Romanya)[331], Salcutsa, Kronova, Kodzaderman ve Varna Mezarlığında İTÇ III dönemi buluntuları arasında gömü armağını olarak kemik idollerin bırakıldıkları görülür.[332]

Günlük kullanım eşyalarının yanısıra idollerin kemikten üretilmiş olmaları, bu kolay bulunur, işlenir metaryalin kullanımının ne kadar yaygın olduğunu gösterir.

---

[325] Obladen Kauder 1996:308
[326]Roodenberg,J.-Thıssen,L.-Buitenhuis,H., "Prelimary Report on the Archeological Investigations at Ilıpınar ın New Anatolia", **Anatolica XVI,** 1989-1990.
[327] Aydıngün Gündoğan 2006:6
[328] Marangou 1998:649
[329] Kemik idol/figürin üretimi Poliochni'de Neolitik dönemden itibaren izlenebilir. Sarı evrede olduğu kadar, Poliochni yeşil evresine kadar, kireçtaşından idollerle beraber, kemik idol üretiminin devam ettiği görülür.
[330] Brea, Bernabo, 1976:55,303;CCLV:1-2;Brea Bernabo 1064:406,667;CXXVIII:4
[331] Gulmenitsa Devri. buluntuları arasında kemik idollerde yer almaktadır
[332] Avramora,M, "Myth, Rituel and God of a Cıvılızation That Did Not Take Place", **Varna Necropolis**, Ed. Ivanov, L.M.,Avromova,S,.Agato, Publishers,s.15-24

3.3.2.8.1 STRATİGRAFİ (Tablo 12)

Yassı kemik idoller, pişmiş toprak idollerden farklı olarak, mermerden örnekler gibi ilk kez İTÇ III döneminin sonlarında saptanmıştır. Küllüoba' da ele geçen kemik idoller, bu şekilde Orta Tunç Çağ'ına geçiş dönemine tarihlenen evrelerden ele geçmiştir. İdollerden yalnızca biri II D evresine tarihlenen bir çöp çukurundan Troia A2 tabağı, üç ayaklı mutfak kabı parçaları ve depas parçaları ile beraber ele geçmiştir.

İdoller, önceki yıllarda II C ve II D evrelerinde, adak ve çöp çukurlarından, taban üstünden, höyükte henüz, yalnızca AA 18 ve AA 19 plankarelerinde saptanmıştır.

Evre		Tip 1	Tip 2	Tip 3	Tip 4
					
Geç İTÇ III	d	1	1	1	1
	c	-	1	-	-
	b	-	-	-	-
	a	-	-	-	-
Erken İTÇ III		-	-	-	-
İTÇ II	c	-	-	-	-
	b	-	-	-	-
	a	-	-	-	-
İTÇ I		-	-	-	-
İTÇ I 'e Geçiş Dönemi		-	-	-	-
Geç Kalkolitik		-	-	-	-

Tablo 12. Kemik idol tiplerinin evrelere göre dağılımı

3.2.2.9 İŞLEVİ ANLAŞILAMAYAN KEMİK ALETLER

Bu bölümde işlevini net olarak saptayamadığımız 15 kemik alet içinde bahsetmeyi gerekli gördüğümüz örnekleri burada ele alacağız. Bunlardan ilki, üzerinde ip deliği mevcut olan, açkılanmış ve üzerine ip deliği açılmış aşık kemiğidir (Levha 41/e). Benzeri Etiyokuşu'nda da[333] kaydedilmiş olan bu alet, Tahsin Özgüç tarafından oyun ya da fal aracı olarak kullanılmış olabileceğini söylemektedir.

Hitit Dönemine tarihlenen Yanarlar Mezarlığında tespit ettiğimiz bu eserlerin Ilıca'da, Kültepe'de, Koloni Çağı'nda Gordion ve Alişar'da görüldüğü kaydedilmiştir. [334]

Bir diğer örnek ise muhtemelen hayvanın ön bacak kemiğinden şekillendirilmiş olan terazi(?) olarak tanımladığımız eserdir (Levha 41/f). Çok iyi düzeltilmiş ve şekillendirilmiş uzun ince aletin iki ucunda birer tane ve ortada çok iyi düzeltilmiş ve temizlenmiş bir delik mevcuttur. Muhtemelen bu deliklere takılan iple asılarak kullanıyor olmalıdır. Bu aletin bir benzerine Troia'da rastlanmaktadır.[335]Troia'da fildişinden yapılmış, yine üç delikli bu alet, atların üzerine örtülen örtü için bir süsleme aparatı olduğu kaydedilmiştir. Bu özel kemik buluntu, AC 19 plankaresinde, III B evresine ait kerpiç duvarın üstünden ele geçriilmiştir.

Yine ip delikli bir örnek, geyik boynuzundan şekillendirilmiştir (Levha 43/a). Boynuz tüm olarak kullanılmıştır. İyi düzeltilmiş ve pürüsüzleştirilmiş boynuz üzerinde baş kısmında ve orta kısmına yakın iki delik mevcuttur. Fakat delikler tam açılmamıştır. Olasılıkla bu deliklere bız, delici gibi aletler takılmak suretiyle, orak olarak kullanılabiliyordu.

Diğer örnekler ise doğal formları korunarak boynuzdan şekillendirilmiş (Levha 43/b,c) aletlerdir. Bunlardan biri, tepe kısmında minik bir ip deliği açılmıştır (Levha 43/c).

3.2.3 DEĞERLENDİRME

Çakmaktaşında alet yapımı yanında, kemik aletlerin işlenmesini Üst Paleolitik Dönemde, fakat yeni tür araç gereçlerin üretilmesini Neolitik dönemde görüyoruz.

---

[333]Kansu,Ş.A., **TTK Tarafından Yapılan Etiyokuşu Harfiyat Raporu,** (1937),TTK.1940:103.
[334] Emre,K., **Yanarlar-Afyon Yöresinde Bir Hitit Mezarlığı,** Ankara 1978 :74.
[335] Schılemann 1968:430/559

Bitkilerin tarıma alınması, hayvanların evcilleştirilmesi, karma besin ekonomisine geçiş, yiyecek tüketimine katılan yeni öğelerle beraber yeni ihtiyaçlara dayalı alet üretimine sebep olmuştur. Muhakkak ki yeni yaşam gereksinimlerini karşılayacak, destekleyecek ve devamlılığını sağlayacak her tür alet ve alet yapmak için üretilen aletler bu dönemden beri mevcuttur. İlk tarımcı köy topluluklarına ait İran-Irak dağ eteği ovalarında ve Zagros dağlarında tespit edilen bulgularla, bu halkların kemikten iğneleri ve bızları, taş aletleri tutturmak için kemik saplar kullanıldıklarını biliyoruz . Bu suretle Çanak Çömleksiz Neolitik'te (özellikle Çayönü) Yakındoğunun bilinen en eski basit aletleri şekillendirilmiştir. Kemik alet ve eşyalar için kemiğin hammadde olarak yaygınlaşmasında büyük enerji gerektirmeden işlenebilirliği ve kolayca bulunması her dönemde tercih edilmesine sebep olmuştur .[336]

Belki de Neolitik Dönemde giderek önemlerinin kaybedildiği düşünülen aletler; yine de bu dönem ve sonrasında da basit araç-gereçlerin yanında, özel amaçlar uğruna üretilmiş, özenli örneklerde vermektedir. Neolitik ve Tunç çağlarında tanrısal betimlerin, şematik örneklerini ya da daha gerçekçi ve büyük boyutlu heykelciklerinin [337]veya süsleme amaçlı takıların ve aparatların; amulet ve pandantiflerin yada iğne, delici , çekiç gibi aletlerin kemikten şekillendirildiklerini biliyoruz .

Neolitik Çağ'a tarihlenen Çatal Höyük[338], Hacılar[339], Aşıklı Höyük, Köşk Höyük[340] gibi merkezlerde; kemikten saplar, spatulalar, hançerler, kancalar, iğne, bız, olta, toka boncukların işlendiğini biliyoruz.

Kalkolitik Çağ'da ise; erken evrelerinde kancalar, amulet, ağırşaklar, deliciler, orak, perdah aletleri üretilirken[341], geç evresinde ise; örneğin Beycesultan'da[342] bızlar, kazıyıcıların üretilip kullanıldığını biliyoruz. Aphrodisias'ta ise Geç Kalkolitik Çağ'a

---

[336] Duru ,R., **Kuruçay Höyük I.1978-1988 Kazılarının Sonuçları Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ Yerleşmeleri,** TTK.Basımevi Ankara 1994:65.
[337] Blegen v.d. 1951;Text II:47,pl. II:51/34-186b
[338] Mellart,J., **Earliest Civilizations of the Near East**., London Thames and Hudson. 1965:156;Mellart,J., **Çatal Hüyük.A Neolithic Town in Anatolia**, London Thames and Hudson 1967:106.
[339] Harmankaya,S.; Tanındı, O, Özbaşaran,M., **Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri 2. Neolitik** İstanbul 1997:Hacılar.
[340] Harmankaya,S.;Tanındı,O,Özbaşaran,M., **Türkiye Arkeolojik Yerleşmeleri 2. Neolitik** İstanbul 1997:Aşıklı/Köşkhöyük.
[341] Duru 1994:67-68
[342] Lloyd,S.-Mellart,J., **Beycesultan vol.I The Chalcolitic And Early Bronze Age Levels**. London 1962.

tarihlenen spatulalar mevcuttur ve bu örnekler Tunç Çağı'nda Anadolu yarımadasının örneklerinden pek de farklı olmayacaktır. [343]

Genel itibariyle, Anadolu coğrafyasında Tunç Çağları boyunca var olan hayvan türlerinden bahsetmiştik. Bu hayvanlar, kızıl geyik, ala geyik, yabani sığır, karaca, manda, yabani koyun, yabani domuz, boz ayı, kurt ve tilki; evcil olarak ise, sığır, koyun, keçi, domuz, köpek, at gibi bir çeşitlilik arzederler.

Bu şekilde, faunada üretim ve tüketime katılan her türlü hayvan alet yapımında tercih edilmiş olmalıdır. Kemik alet ve eserlerinin yapım aşamasında tercih edilen kemikler belli gruplar oluşturur. Örneğin bızlar için; hayvanların kaburga kemikleri, uzun kol, bacak kemikleri, tarak kemikleri tercih edilmiştir. Kesiciler için büyük baş hayvanların kaburga kemiklerinden, bacak kemiklerinden ve geyik boynuzundan yararlanılmıştır. Kazıyıcılar için sığırın bacak kemikleri, kaburga kemikleri ve geyiğin bacak kemikleri tercih edilmiştir. Vurgu aletleri için geyiğin bacak kemikleri tercih edilmişken, kemikten bir tüp örneği için; geyik boynuzu, koyun-keçi bacakları seçilmiştir.[344] Bunların yanında idoller içinse; kaburga kemikleri, sığırın bacak ve kaburga kemikleri, geyiğin kaburga ve boynuzu, domuzun kaburga ve bacak kemikleri tercih edilmiş olmalıdır [345].

Muhtemelen uygun kemiğin tercih edilmesinden sonra uygulanan işlem kemğin su içinde bekletilip, yumuşamasının sağlanmasıdır[346].İşlenmeye hazır hale gelen kemik için ikinci işlem istenmeyen kısımlarından ayıklanmasıdır (ilik v.b.). İstenmeyen kısımlar, kabaca yontularak, inceltilip kırılarak, yontarak inceltip kırılarak veyahut testere-dilgi gibi aletlerle keselirek çıkarma yoluyla yapılabilir. Ardından yongalanarak şekillendirilen kemik için en son aşama, açkılamadır. Bu en son aşama herzaman gerçekleştirilmeyebilir. Muhtemelen bu estetik ve ya kullanıma dayalı tercih, alet veyahut eserin atfedilen önemiyle ilgili olabilir.

3.2.4 KARŞILAŞTIRMA

Küllüoba Höyüğün'de tespit edilen, işlem görmüş (kullanım veya üretim) 130 adet alet ve eser bulunmaktadır. Toplam 11 tip altında değerlendirdiğimiz aletlerin

[343] Joukowski 1986:523,528
[344] Blegen v.d. 1950:282,330,348,344,352;1951:47,70,159,206
[345] A.g.e:1950:191,291,305,324,348,372;1951:47,70,95
[346] Semenov 1964:159

bazıları kendi içlerinde alt tiplere ayrılmışlardır. Kanımızca daha uygun olan birbirinden pek az farklı eserler beraber, özel örnekler ise ayrıca nakledilerek; bunlar için özel bir tipoloji oluşturulmamıştır. Arazi çalışmaları sırasında kaydedilmiş tanımlamalara sadık kalınmaya çalışılarak gözden geçirilen aletler ve işlevi belirtilmeyerek kemik alet adıyla kaydedilmiş malzeme ise, işlevleri tesbit edilmeye çalışılarak ait oldukları gruplara dağıtılmıştır.

Küllüoba'da sap ya da tutamak dediğimiz aparatların benzerlerine yakın çevremizde de rastlanılmaktadır. Örneğin, geyik boynuzun kesilerek şekillendirilmiş saplar (Levha 34/a,b) [347]ve boynuzun doğal kavisli hali korunarak sap haline getirilmiş örnekler de [348] Troia III'de mevcuttur. Demircihöyük'de [349] ITÇ I 'de yine geyik boynuzundan şekillendirilmiş örnekleri mevcuttur[350]. Höyükte yeralan bacak keminden şekillendirilen, açkılı saplar'a (Levha 34/c,d,e) Kusura 'da[351] da rastlanılır.. Aphrodias ta ise geyik boynuzundan sap olabilcek bir parça mevcuttur.[352]

Tıbbi amaçlı ve yahut renk özlerinin muhafazasında kullanılmış olabilecekleri düşünülen tüpler (Levha 34/f); Troia II-IV 'de[353] de ince kenarları ve iyi temizlenmiş gövde görünümleriyle karşımıza çıkar. Küllüoba bıçak örnekleriyle (Levha 35/a,b); Troia II'de köşelleri yuvarlatılmış dikdörtgen görünümleriyle geyik kaburga kemiğinden yapılmışlardır[354]. Küllüoba'da IV B evresine tarihlenen bıçak, Beycesultan'da[355] ise, İTÇ I'e takabül eden XIX. evresinde biçim itibariyle benzemektedir.[356] Aphrodias'ta İTÇ II dönemine tarihlenen bıçak sapı olarak yorumlanan eser Küllüoba örnekleriyle benzemekle beraber, baş kısmı yuvarlatılmış haldedir.

Küllüoba'da spatuller, dörtgen gövdeleri ile kaburga kemiğinden şekillendirilmişlerdir. Bazen kenarları hafif yuvarlatılmış olabilir (Levha 37/a,b,d). Troia'da İTÇ III

---

[347] Blegen 1951:159,233
[348] Blegen 1951:233,235
[349] Eskişehir il merkezinin 25 km. Batısında, Çukurhisar kasabasının kuzeybatısında yer alır. İTÇ'ına tarihlenen 16 yapı katı mevcuttur.
[350] Obladen Kauder 1996:305-306
[351] Lamb 1937:24/15
[352] Jaukowski 1986:519
[353] Blegen 1959 II:365;36-235,35-42,36-294;;149:33-120;13,19
[354] Blegen 1950:47;364:37-560,36-35,35-200
[355] Denizlinin Çivril ilçesine 5 km. Uzaklıkta yer alır. XI-XX.katları Geç Kalkolitiğe,XIX-XVII katları İTÇ I; XVI-XIII. katları İTÇ II'ye; XII-VI. Katları İTÇ III e tarihlenmektedir. bknz.Loyd-Mellart 1962:2-3
[356] Lloyd-Mellart 1962:277

dönemine tarihlenen ip delikli bir örnek boyut itibariyle olmasada kaburga kemiğinden şekillendirilmiş olup Küllüoba örneğiyle (Levha 37/e) benzer.[357] Demircihöyük'te sığır, koyun, keçi, geyik kemiklerinden yapılmış spatuller dörtgen formlarıyla Küllüoba örnekleriyle (Levha 37/c) benzerlik içindedirler[358]. Küllüoba örneklerinden (Levha 37/d), hayvanın uzun ince kemiğinden geniş kızmı düzeltilerek şekillendirilmiş bir örnek (Levha 37/d) kaşık veya spatül benzeri bir nesne olmalıdır. Benzer tipte bir alete Seyitömer'de[359] rastlanmıştır.

Bızlar ITÇ I 'de yoğun olarak 3. 4. evrelerde; IV A evresinde (İTÇ II) ve İTÇ III döneminin III A evresinde yoğunlukla şekillendirilmiştir. Bu durumu destekleyerek, Troia'da İlk Tunç Çağlarını karşılayan I-V. katlarında pek çok bız örneği yerleşmemizden pek farklı değilidir. Küllüoba'da koyun keçi bacak kemikleri ve domuz kemikleri tercih edilmiş bu aletlerde yuvarlak kesitli gövdelerin bazen uçlarının sivriltilerek (Levha 38/b,c) bazense içi boş kemiklerden yapılmış, oluk gibi uçlara sahip örnekleri (Levha 38/d,e) Troia'da[360] benzer biçimde şekillendirilmişlerdir. Demircihöyük'te[361] ise bu tip delici aletleri 'uç'olarak geçmektedir. İTÇ I-II dönemine tarihlenen insan? ve keçi, koyun, sığır gibi hayvanların el bacak kemiklerinden şekillendirilmiş bız'lar biçim itibariyle benzeşirler[362] Kusura'da[363] İTÇ III dönemine tarihlenen bızlar pek de değişmeden uçları sivriltilmiş, yuvarlak gövdeli ve uçları oluk şeklinde bırakılmış örneklerle görülürler. Aynı türden şekillendirilmiş bızlara Aphrodias'[364]da da rastlanır. Aynı şekilde Beycesultanın İTÇ I katlarındaki bızları da bu benzerliklere dahil etmek gereklidir[365]. İkiztepe bacak kemiklerinden şekillendirilmiş olan bızlar tiplojik olarak Küllüoba örneklerini andırmaktadır.[366]

---

[357] Blegen 1951:128
[358] Çakalgöz,S., **Seyitömer Erken Tunç Çağı Mimarisi ve Buluntuları,** Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Protohistorya Anabilim Dalı (yayınlanmamış yüksek lisans tezi), 2000 İzmir
[359] Çakalgöz 2000:64
[360] Blegen 1950: 26;2,3,6; 2;1935:154, 36-231, 35-178,219;37-579; Blegen1951:52;37-422; Blegen 1950:364:35-251,35-344,35-361; Blegen 1951:52:34-324,52-35-39
[361] Obladen Kauder 1996:140/1;138 /1, 2, 3, 9
[362] Obladen Kauder 1996:295-296
[363] Kusura B safhası İTÇ'na, tarihlenmektedir, bknz. Lamb 1937:1-2; Lamb 1937:24/21,24,25,20
[364] Akropolis, Pekmez Tepesi ve Kuşkalesinde gerçekleştirilen kazılarda Geç Neolitik'ten Ldyia Dönemine kadar yerleşme saptanmıştır. bknz. Joukowski 1986: 19
[365] Lloyd-Mellart 1962:277 ; 1962:3/14-18
[366] Alkım v.d 1988:XLI:16-21;i/74-100/144/264/55/259

Küllüoba delici tipleri arasında yeralan, kemikten delicilerin oval kesitli örneklerine (Levha 39/b,f,i,j) Troia III'de[367]rastlanır. Bir diğer yassı dar kesitli, yani uç kısımları sivriltilmiş delici örneklerine ise (Levha 39/c,e,h,g);Troia I-III[368] ve Demircihöyük'te[369], ayrıca İkiztepe'de de[370] üretlmiştir.

Küllüoba Höyüğünde tespit edilmiş olan dişten imal edilen ip delikli pandantif örnekleri (Levha 41/c,d); Troia'da[371] bir taraftan içe, bir taraftan dışa dönük bir form göstermekte ve ip delikleri bulunmaktadır. Köpek azı dişlerinden yapılmışlardır Beşik-Yassı Tepe'[372]de aynı şekilde köpek dişinden işlenmiştir. Her iki merkezde de İTÇ I tabakalarından ele geçmiştir. Demircihöyük de[373] de köpek ve tilki dişinden aynı tipte şekillendirilmişlerdir.

Küllüoba Höyüğünde tespit ettiğimiz çekiç başları boynuzdan veya hayvanların kaba ve iri kemiklerinden, omurlarından şekillendirilmişlerdir. En erken örneği (Levha 40/a) Batı kesimin stratigrafisine göre 6. evreye Geç Kalkolitik döneme tarihlenen çekiç başının bir benzerine, Kusura B evresinde rastlanır. Burada çekicin boynuzdan şekillendirildiği ve oldukça ağır olduğu kaydedilmiştir [374] .İkiztepe'de ise boynuzdan şekillendirilmiş çekiç başları Küllüoba örnekleriyle paraleldir[375].

Küllüoba kemik alet tipleri arasında yeralan zıpkın ucu olarak tanımladığımız aletlerin benzerlerine İkiztepe de rastlanır. İkiztepe örneklerinin biri "delici" olarak tanımlanır ve aletin her iki ucunun da kullanıldığı söylenmektedir.[376] Mahmuzlu zıpkın ucu olarak tanımlayabildiğimiz diğer bir Küllüoba örneğinin ise okucu olarak tanımlandığını ve I.kat I. evreden ele geçirildiğini belirtmek gerekir[377].

---

[367] Blgen 1951:149;32-381,37-456,33-121a
[368] Blgen 1951:150;33-12;35-324
[369] Obladen Kauder 1996:139/1,2,4,5
[370] Alkım v.d.1988:54/Lev. XLI:15=i/74-153b.113
[371] Blegen 1950:95;215/36-309;215/36-308; Blegen v.d. 1950:215/36-309;1951:235/35-355
[372] Troia'nın 7km. Güneybatısında yer alan Beşik Koyunun kuzeybatı ucunda yer alır. En Eski yerleşim katı Troia I ile çağdaştır. Kazılar Troia II katında durdurulmuştur. bknz. Korfmann 1987:3-5; Korfmann 1984:Abb.4/516-230
[373] Obladen Kauder 1996:307-308
[374] Lamb 1937:24/3,4;28/1,2
[375] Alkım v.d.2003:XX:İ/76.342;İ/76.104;İ/76.105
[376] Alkım v.d.2003:XIX,21:İ/76.362,62/2;İ/76.143;Resim 106,105
[377] Alkım v.d.2003:LIX/İ/78.261

3.3 SÜRTME TAŞ BULUNTULAR

3.3.1 GİRİŞ

Bu bölümde Küllüoba höyüğünde ele gecirilen sürtme taş aletler değerlendirilmiştir. Genel olarak "besin üretimi" için kullanıldıkları bilinen sürtme taş aletler, aynı zamanda üretim aktivitesinin gerçekleştiğinin de bir göstergesi niteliğindedir. Şöyle ki; olasılıkla boyar madde ezmede kullanılan ilk basit örnekleri Mezolitik dönemde ele geçen bu buluntu grubu, M.Ö.12.000-10.000 yıllarından itibaren iklimin ılımanlaşmasıyla birlikte Yakındoğu'da oluşan "mikro nişler"deki[378] yeni yaşam şartları sonucunda, insanoğlunun bu koşullara uyarak yavaş yavaş yerleşik düzene geçmesi ve toplayıcılığın yanında ilk üretimci topluluklara dönüşmeleriyle ortaya çıkar[379]. Bölgede yabani örneklerinin doğal olarak yetiştiği buğday, arpa gibi tarıma alınmış bitkiler M.Ö.10.000'lerden itibaren Güneydoğu Anadolu'da ve 9.000'lerden itibaren de İç Anadolu ve Göller Bölgesi'nde görülmeye başlar[380]. Böylece bu yeni yaşam koşullarının oluşturduğu gereksinmeler, beraberinde öğütme ve ezgi taşları ile cilalı taş aletlerin de içinde yer aldığı sürtme aletler grubunun ortaya çıkmasına neden olmuştur[381]. Hatta; Suriye, Filistin, İran ve Anadolu'da M.Ö.11.000-9.000 yıllarında tam zamanlı ya da mevsimlik olarak da olsa yerleşik yaşayan toplulukların "mikrolit" aletlerden sonra, öğütme taşlarını da kullandıklarını söyleyebiliriz[382]. Bununla beraber, bu yeni teknoloji yeni başlayan bu dönemi tanıtıcı ve adlandırıcı bir rol oynamış ve Neolitik terimi doğmuştur. İlk defa 1865'te J.Lubbock tarafından ortaya atılan ve insanoğlu için önemli bir kültür basamağı olan Neolitik Dönem'de, Paleolitik Çağ'dan beri değişerek gelen yontma taş aletlerin yanında, pek çok yeni öğesiyle beraber, sürtme taş alet teknolojisi de belirleyici bir rol oynamıştır. Başlangıçta yalnız tahıla dayalı bir besin üretimini karşılayacak bir alet grubu olarak görülse de artık yabanıl tahılların kültüre alınmış olduğu yörelerde daha uzun süre ikamet eden insanların, bu yaşam tarzına gerekli olan uygun gereçleri üretme çabasını ortaya koyduğunu düşünebiliriz.

---

[378] Esin,U., **İlk Üretimciliğe Geçiş Evresinde Anadolu ve Güneydoğu Avrupa, I.Doğal Çevre Sorunu**. 1978:74.

[379] Alkım v.d.2003:LIX/İ/78.261

[380] Esin,U., **İlk Üretimciliğe Geçiş Evresinde Anadolu ve Güneydoğu Avrupa**,**II.Kültürler Sorunu**.1979:227.

[381] Özdoğan,M.,"Yakındoğu Neolitiği ve Güneydoğu Anadolu,.Eleştirisel Bir Değerlendirme": **İ.Metin Akyurt-Bahhattin Devam Anı Kitabı**, (yay.haz.)Nezih Başgelen 1995:269.

[382] Esin 1979 II:236

İlk tarımsal faaliyetleri bugün bildiğimiz anlamdaki zirai faaliyetler gibi düşünmemek gerekir; Neolitik Dönem öncesi'nde su kenarlarında yetişen yabanıl bitkilerden ve toplayıcılık yolu ile elde edilen ürünlere dayalı besin ekonomisinden sonra basit imkanlarla kültüre alınmış türlerin üretiminden bahsetmek daha doğru olur. Zaten , Alt ve Orta Paleolitik Çağ aletlerinin sadece tüketime yönelik olduğu; ancak toprağa yerleşen insanın üretime yönelik aletler yaptığı düşünülmektedir[383]. Bu açıdan sürtmetaş alet grubu, bize toplum ekonomisini yönlendiren öğeler hakkında da bilgi verir.

Beslenmeye katılan yeni tarım ürünleri, öncesi olmayan yeni bir kavramı ortaya çıkarmıştır ki bu "besin hazırlama süreci"dir. İlk kez tahılların ezilerek un haline getirilmesine yarayan günümüzdeki değirmenlerin öncüsü; öğütme taşları, havanlar ve dibekler bu yolla kullanılmaya başlar[384].

Dolayısıyla çoğunlukla besin üretimine ait ürünlerin işlenmesinde kullanılan Öğütme ve Ezgi taşlarını, havan ve havanellerini, taş platformları ve taş kapları[385] ve yerleşik düzenin gerekli kıldığı çekiç, balta, topuzları; tümüyle yukarıda ifade ettiğimiz bakış açısıyla değerlendirmek gerekmektedir. Bu aletlerin hepsinin birlikte görüldüğü merkezlerde yerleşik düzene geçilip tarımın yapıldığını ve besin ekonomisinde taneli bitkilerden de yararlanıldığını kesinlikle söyleyebiliriz[386].

Sürtme taş aletler olasılıkla işlevsel özelliklerinden dolayı Neolitik'ten İlk Tunç Çağları içlerine kadar fazla bir değişiklik göstermeden kullanılagelmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada sürtme taş aletlerin değerlendirilmesi yapılırken Neolitik Dönemden itibaren süregeldiği düşünülen biçimsel ve işlevsel özellikler esas alınmıştır.

3.3.2 TİPOLOJİ

Sürtme taş terimi, aletlerin yapım tekniğine dayanılarak verilmiştir[387]. Aletlerin kum ve suyun yardımıyla sürtme ve aşıdırma yöntemiyle şekillendirildikleri

---

[383] Yalçınkaya ,I., **Alt ve Orta Paleolitik Yontmataş Endüstirisinin Biçimsel Tipolojisi ve Karain Mağarası**,1989:9.
[384] Özdoğan 2002:78
[385] Hüryılmaz,H., "Gökçeada-Yenibademli Höyük'te Bulunan Sürtmetaş Endüstirisine Ait Öğütme Ezgi Taşlarının Morfolojik ve Tipolojik Analizi", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi.**2007: C.6. s.21:1-21/1;(çevrimçi) 12 Kasım 2007.
[386] Esin 1979 II:227
[387] Özdoğan,M., "Çanak-Çömleksiz Neolitik Çağ", **Arkeoatlas I**, 2002:66-83.

düşünülmektedir. Neolitik Çağ'ın başlarına kadar yongalanarak biçimlendirilne aletlerin yanısıra; sürterek ve aşındırılarak biçimlendirilen aletler, artık yongalan aletlerde görüldüğü üzere yanlız kullanım alanı değil, tüm yüzeyleri sürtülerek düzeltilir ve parlatılır[388].

Fakat Öğütme ve Ezgi taşları gibi bazı alet grupları için biçimlendirmenin yanında, kullanım yöntemi de sürtme yoluyla olduğundan[389] bu örnekler için yapım tekniğinin yanında üretim tekniği de belirleyici olmuş olmalıdır.

Yapım ve kullanım tekniği açısından; sürtme taş grubuna giren aletler öğütme ve ezgi taşları, havan ve havanelleri, taş kaplar, boya öğütme kapları, açkı ve biley taşları, çekiç, balta ve topuzlardır. Bunların yanında bir yerleşmede karşılaşabileceğimiz ve hammaddesi yine taş olan; boncuklar, ocak ayakları ya da işlevi anlaşılamayan taş nesneler de bu gruba dahilinde incelenmiştir.

Çekiç, topuzbaşlarının yanısıra yassı baltalar[390] gibi, vurmak ve sürtmek suretiyle kullanılan aletler yanında kemik aletlerin şekillendirilmesinde ve çanak çömlek açkılamakta kullanılmış olan biley ve açkı taşları da yine sürtme ve aşındırma yöntemiyle üretilmiştir.

Neolitik Dönem itibariyle alet yapım tekniklerinin değişmesinin yanısıra;daha önce kullanılmayan malzemelerden de yararlanılarak,örneğin bazalt gibi püskürük kayaçlar, alet teknolojisi için bir yenilik oluşturmuştur.[391]

Hammadde, aletin işlevine göre seçilmiş olmalıdır; burada taşın sertlik derecesi önemlidir, fakat taş alet yapımının ulaştığı yeni teknoloji sayesinde aşındırma yoluyla en sert taşlar-ki metamorfik taşlar bu amaçla kullanılmaya başlanmıştır- işlenebilmiş, delik açılabilmiş olunmasıyla bu eserlerde ilerleme kaydedilmiştir.[392] Örneğin; balta, çekiç, topuz, ezgitaşı gibi aletler için genellikle kireçtaşı, metamorfik kireçtaşı, kumtaşı, serpantin, diyabaz, scarn taşı (demir ve silis) kullanılmış[393]; öğütme ve ezgi taşları, havan ve havanelleri içinse bazalt ve türevleri ve kireçtaşının

---

[388] A.g.e
[389] Joukowski,M., **A Complate Manual of Field Archeology:Tools and Techniques of Field Work of Archeologist**,1980.
[390] Özdoğan 2002:73
[391] A.g.e.s:78
[392] a.g.e.s:73
[393] Verdiği bilgiler için Jeoloji Yüksek mühendisi Sn.Abdullah Çalışır'a cok teşekkür ederiz.

tercih edildiğini söyleyebiliriz. Küllüoba bulunan bir örnek ise farklı olarak mermerdendir.

Sürtme taş aletleri oluşturan tüm buluntu grupları için seçilen hammaddenin yöredeki kaynaklardan çıkarıldığını söyleyebiliriz. İri bir kütleden koparılan parça muhtemelen yine kendi sertlik derecesinde bir başka taş ile kum ve suyun yardımıyla parçalanıp düzeltilerek- büyük ebatlı buluntular belki hemen yerinde, diğer örnekler ise taşındığı yerleşim yerinde- alet haline getirilmiş olmalıdır. Bazı ezgi taşı, açkı taşı ve biley taşı gibi örnekler pek az düzeltilerek neredeyse doğada bulundukları halde kullanılmış olmalıdır.

Şekillendirilmiş olan taş aletlerin işçiliğinin kalitesini kullanım alanları, ebatları ve biçimleri belirlemez. Bazı kütlece büyük aletlerin gayet ince işçilik göstermesinin yanında kaba işçilik gösteren minik aletlerde vardır. Aynı özellikleri gösteren aletin kaba ve özenli örnekleri de görülebilmektedir. Dikkate değer bir başka özellik taşın matlığı ya da parlaklığıdır. Bunda taşın cinsi kadar alet hale getirilirken gördüğü işlem ve kullanım sırasında oluşan değişiklikler de rol oynar. Mesela açkı taşları kullanıldıkça daha parlak hale gelir. Bazen de pürüzsüz bir yüzey arzu edilmez örneğin, öğütme taşlarında yüzey, ezgi taşları v.b.yardımıyla pürüzlü hale getirilir.

Bu çalışmada Küllüoba'da bulunmuş olan örnekler, hammadde, biçim ve işlev özelliklerine göre ayrılmış olup mümkün olduğunca arazi çalışmaları sırasında ele geçirildikleri zaman verilen tanımlamalarına sadık kalınarak çalışılmıştır. Benzer yayınlar taranarak ortak kullanılmış tipolojiye sadık kalınmaya çalışılmış ve malzemenin özgün örnekleri de göz önünde bulundurularak tasnife gidilmiştir. Bu şekilde gövde biçimlerine ve kesit özelliklerine göre yalnızca biçimsel bir sınıflama oluşturulmuştur.

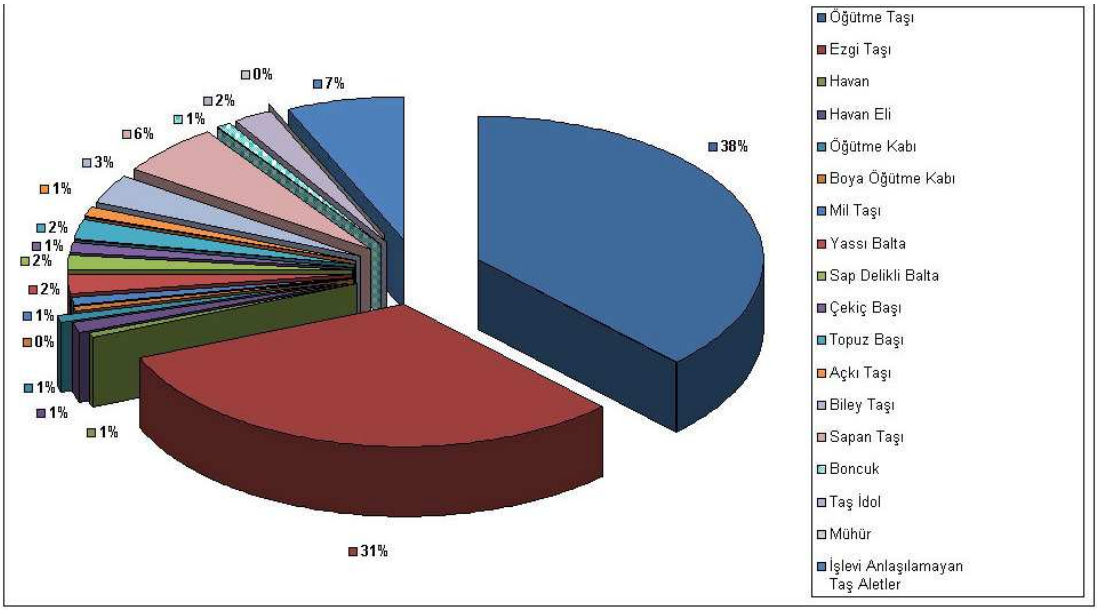
3.3.2.1 ÖĞÜTME VE EZGİ TAŞLARI

3.3.2.1.1 ÖĞÜTME TAŞLARI

Yerleşik köy hayatına geçen toplumların, belkide diğer sürtmetaş taş aletlerden önce öğütme taşlarının kullanıldığını söyleyebiliriz.

İlk örneğini, Sudan Tuschka da görebildiğimiz ve radyokarbon ölçümlerine göre; 15.000-14.500 yıllarına tarihlenen bir öğütme taşı bilinen en eski örnektir[394]. Paleolitik dönemde boya maddelerinin ufalanmasında kullanılan bu aletlerin, Mezolitik 'de bitki tohumlarının öğütülmesinde kullanıldıkları da söylenebilir [395].

Anadolu sınırları içinde ise en erken örneği; Antalya 'nın 31 km. kuzeybatısındaki Öküzini Mağrası'nın M.Ö.13.200-12.000 yıllarına tarihlenen III.evresinde; yarımay biçimli dilgiciklerin yanısıra, sürtmetaş aletlerin ve öğütme taşlarının da ele gectiğini görmekteyiz. Öküzini mağrasında tahıl üretimine ait verilerin saptanamaması sebebiyle; bu öğütme taşlarının, bitkisel ürünlerin yabanıl türlerinin ya da aşıboyası gibi minarallerin öğütülmesinde kullanıldıkları düşünülmüştür.[396]

Şekil 5. Sürtme taş buluntu türlerinin sayısal oranları

Besin ekonomisi tarıma ve hayvancılığa dayalı olan Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı yerleşmelerinin pek çoğunda sayıca en fazla örnekle temsil edilen buluntu grubu öğütme taşlarıdır. Öğütme taşlarının; bitki tohumlarını öğütmek, tahılları un haline

[394] Baykal-Sheer,A., **Demircihöyük IV. Kleinfunde. A. Die Lithischen Kleifunde**. Mainz 1996:171
[395] a.g.e.
[396] Kartal,M.,"Öküzini Mağrası", **Arkeoatlas I**,s:61 2002.

getirmek, yağ üretmek[397], bitki köklerinden kök boya elde etmek gibi çok geniş bir hizmet alanı vardır.

Öğütme işlemi için iki satıh gerekmektedir. Biri toprağa yatırılan ve sabitlenen öğütme taşı diğeri ise üstte hareketli olan ezgi taşı'dır. Öğütme işlemi öğütme taşının kullanım yüzeyi üzerine konan öğütülecek maddenin, ikinci bir hareketli taşla sağa sola ya da ileri geri yapılan hareketle sıkıştırılmasıyla gerçekleştirilir. Ezgi taşı adını alan bu ikinci taşlar, öğütme taşından daha küçük veya büyük ve uzun olabilir[398]. Bu buluntuların Troya[399], Demircihöyük[400], Elmalı-karataş gibi yerleşmelerdeki örnekler haricinde altta veya üstte kullanılmaları ile ilgili herhangi bir ayrıma gidilmemiştir. Yukarıda adı geçen yerleşmelerde ise Öğütme taşları için üst öğütme taşı ezgi taşları için ise alt öğütme taşı tabiri kullanılmaktadır. Bu alet çifti; kazılarda hemen hemen sayıca birbirlerini karşılamayabilirler, biri diğerine oranla daha çok olabilir. Bunun sebebi öğütme işleminin pek çok taşla yapılabilmiş olmasındandır. Bazı ezgi taşları altta öğütme taşı olarak da kullanılabilir; ya da bazalt kırık parçalar yeniden ezgi taşı olarak kullanılabilir[401]. Bu savı destekler nitelikte Kompeks II 'nin kuzeydoğudaki son odasında, *in situ* olarak, altlı üstlü, bir alet çifti olarak saptanan öğütme taşları birbirinden farklı bir tipoloji göstermemektedirler.

Küllüoba öğütme ve ezgi taşları içinde tüm olanlar öncelikli olmak üzere, kenar veren yarım parçalar ve bir özellik taşıyan (tespit edilmiş bir iz v.b) orta gövde parçalar değerlendirilmeye alınmıştır. Buna göre değerlendirmeler; öncelikle kullanım yüzeylerine ve daha sonra sırt ve kenar tiplerine göre alt gruplara ayrılarak yapılmıştır. Envantere kaydedilmiş 478 öğütme taşının 373 adedi tüm, 105 'i kırık (Sadece tek bir kenarı mevcut olması sebebiyle tipoloji sağlam kenara oturtulmuştur.) 59 adedi ise her iki kenarın kırık olması sebebiyle sadece kullanım yüzeyleri

---

[397]Güldoğan,E., **Aşıklı Sürtme Taş Endüstrisi ve Sorunları,** İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü Prehistorya Anabilim Dalı (yayınlanmamış yüksek lisans tezi) 2007:71.

[398]Hüryılmaz,H., "Gökçeada-Yenibademli Höyük'te Bulunan Sürtmetaş Endüstirisine Ait Öğütme Ezgi Taşlarının Morfolojik ve Tipolojik Analizi", **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi C.6. s.21**:1-21.

[399]Blegen,C.v.d.,**Troy II:Third, Fourth and Sixth Settlement I.Text II.Plate**, Princeton Universty Press, Princeton 1951:5; Seeher-Baykal; A.; **Demircihöyük IV.Die Kleinfunde**, Phillpp von, Zabern,Mainz am Rhein.1996:341;Warner 1994:97.

[400] Baykal Seheer 1996:341

[401]Voight, M., **Hajji Fihruz Tepe, Iran:The Neolithic Settlement**, The Universty of Pensylavania 1983:247.

ve sırt biçimlerine göre sınıflanmış olup 30 adedi ise yüzey buluntusu olması sebebiyle herhangi bir tabakaya dahil edilmeden ayrıca sınıflandırılmıştır.

Öğütme taşlarının hepsinde, sert ve gözenekli yapısı sebebiyle bazalt tercih edilmiştir[402]. Taşın işlenişi, kullanımı ve bu güne kadar geçen zaman içerinde oluşmuş olabilecek olan şekil değişiklikleri incelenip ayrılmaya çalışılmasına rağmen her zaman tam olarak saptanamamış olabilir. Aynı zamanda Küllüoba örnekleri, öğütme ve ezgi taşlarının çok kolaylıkla ayrılabileceği örnekler değildir. Bu nedenle değerlendirmeler sırasında Küllüoba'nın bu özellği göz önünde tutulmuş ve bariz örnekler dışında öğütme ve ezgi taşı ayırımına fazla gidilmemiştir.

Aynı formu gösteren; Öğütme ve Ezgi taşları enine kesitlerine ve buna bağlı olarak kullanım yüzeylerine göre tasniflenmiştir. Form bakımından faklılık gösteren Üst öğütme taşları ise Ezgi Taşları bölümünde ayrıca ele alınacaktır.

Buna göre; enine kesitlerine göre; oval, düzensiz oval ve dörtgen olarak üç ana gruba ve bu gruplar kendi içlerinde kullanım yüzeylerine göre; hafif iç bükey kullanım yüzeyli ve düz kullanım yüzeyli olmak üzere iki alt gruba; sırt biçimlerine göre ise sırtlı , düzensiz sırtlı, sırtsız olarak sınıflanarak değerlendirilmiştir(Tablo 13).

Oval Biçimli Öğütme Taşları (Tip 1); oval tarifi ile taşların genel görünümü;kullanım yüzünde bakıldığındaki biçim; anlaşılmadır. Ana grup olarak hem sırt ve hem kullanım yüzeyi görünümü esas alınmıştır. Bazı örnekler ise hafifçe düzleşmiş olabilirler (Levha 45/d,e;46/a,b,c). Olasılıkla sırt kısmının asıl ovalliği verdiği düşünülürse toprağa yatırılmak suretiyle kullanılıyor olmalıdır. Pek çok öğütme taşının sırtındaki latrin ve kireç izleri de bundan kaynaklanıyor olmalıdır (Levha 44;45;46;47;Resim 21/a,b).Kullanım yüzeyine göre iç bükey (Tip 1a) yada düz olabilirler(Tip 1c). Sırt biçimlerine göre ise; sırtlı; (Tip 1a1/1b1); düzensiz sırtlı (Tip 1a2/1b2) ve sırtsız (Tip 1a3/1b3) örnekleri mevcuttur.

Düzensiz Oval Biçimli Öğütme Taşları (Tip 2); düzensiz oval tarifi yine öğütme taşının biçimi ile ilgilidir. Kullanım yerine göre;-üst ya da alt konumu-ya da işlevsel özelliğine göre; kullanım yüzeyine göre ise; içbükey yüzeyli (Tip 2a),(Levha 48/b;49/a,b,c;50/c;51/a,b,c) yada düz (Tip 2b) yüzeyli olabilirler(Levha

[402] Bazalt : İnce taneli, yoğun, sert, dayanıklı ve koyu renkli (siyah) bir magmatik kayaç olan bazalt gabro grubunun volkanik türüdür. Eskişehir ve çevresindeki bazalt yatakları için, bknz.Harita 1

48/a,c,d,e,50/a,b,d). Sırt biçimine göre ise; sırtlı (Tip 2a1/2b1) olurlar. Sırt yüksekliği değişebildiğinden ve deforme olabildiğinden sırtlar bazen, düzensiz sırtlı(Tip 2a2/2b2) ya da sırtsız(Tip 2a3/2b3) olarak tarif ettiğimiz biçimlerde olabilir(Levha 48;49;50;51 ; Resim 21/c,d; 22/a,b).

Dörtgen Biçimli Öğütme Taşları (Tip 3); buradaki dörtgen tarifi yine taşın biçimini anlatmakta kullanılmıştır. Kullanım yüzeyine göre içbükey (Tip 3a)yüzeyli (Levha 52/d,e;53/a,b,d;54/e) ya da düz (Tip 3b) yüzeyli olabilir; sırt biçimlerine göre ise,sırtlı, (Tip 3a1/3b1) düzensiz sırtlı (Tip 3a2/3b2) (Levha 52/a,b; 53/a; 54/a,b,) ya da sırtsız (Levha 52/c,d,e; 53/b,c,d,e; 54/c,d,e) örnekler (Tip 3a3/3b3) mevcuttur (Levha 52, 53, 54 ;Resim 22/d; 23/a,b) .

Tüm olan öğütme taşları için yapılan değerlendirmede, boyları 45cm.-38cm.ve 12cm.-25 cm.arasında değişen boyutlara rastlanılmıştır. Genellikle, sabit duran öğütme taşının, üstteki taştan daha küçük olması gerektiğini, hatta öğütme taşı ne kadar büyük olursa, kullan insan için daha yorucu olacağını ve öğütme işleminin iki kişi tarafından yapılmış olabileceğini söyleyen görüşler de vardır[403]. Öğütme taşları yerleşmede; oda içlerinden, duvar temellerinden, çöp çukurlarından ve yüzey buluntusu olarak, arazide dağınık halde ve yoğun olarak ele geçirilmektedir.

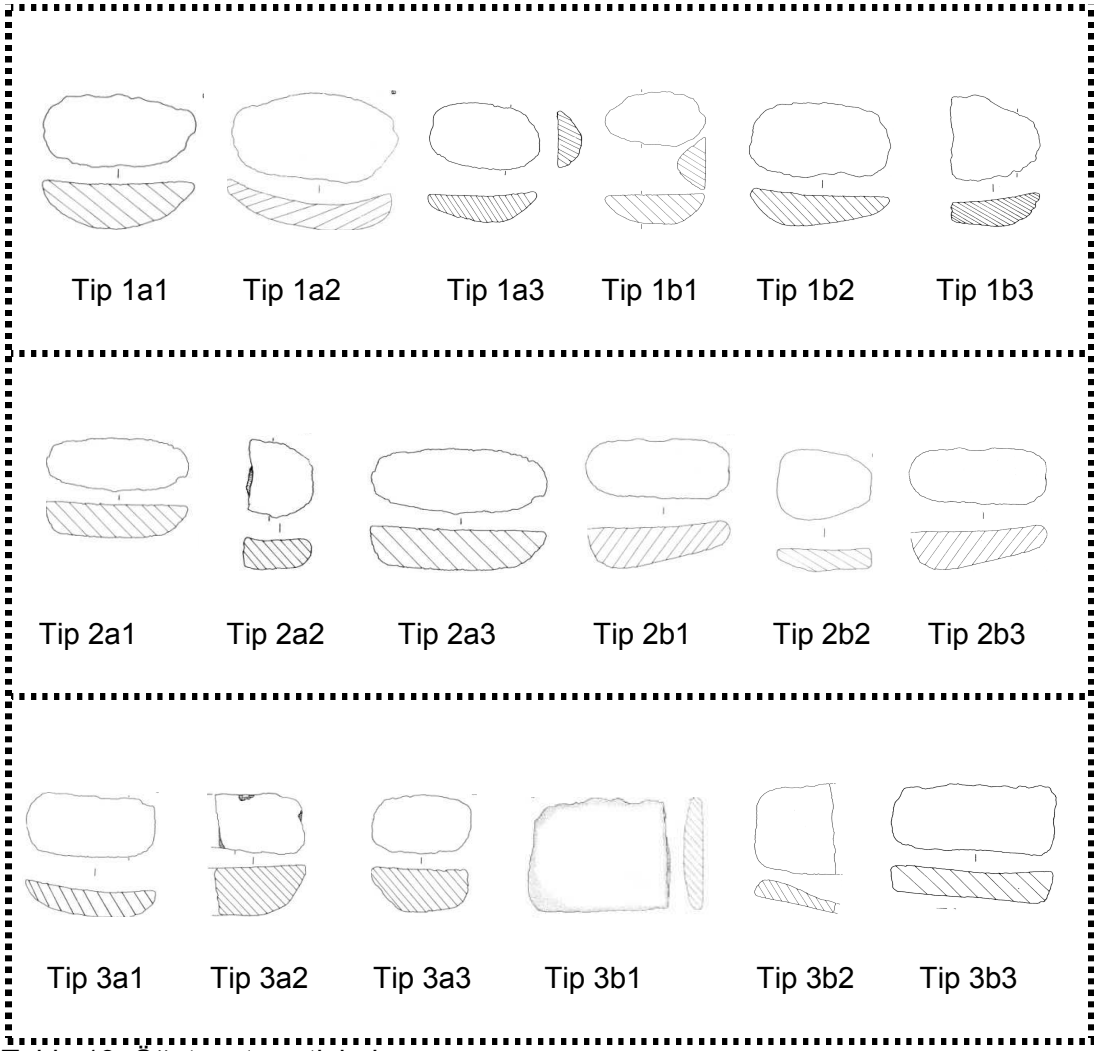
3.3.2.1.1.1 STRATİGRAFİ (Tablo 14)

Höyükte, en fazla sayıda tespit edilen buluntu grubu, öğütme taşlarıdır. Höyükte, küçük buluntuların neredeyse yarısını oluşturan öğütme taşları, yerşleşmede yaygın bir halde karşımıza çıkmaktadır.

Yüzey buluntusu olarak, duvar örgüsünün içinde, silolarda yoğun olarak rastladığımız bu buluntu grubu, höyükte *in situ* halde de ele geçirilmiştir. Bu alet grubunu, yalnızca kullanıma dayalı, işlevsel özellikleri ön plana çıkarılarak şekillendirilmiş olan bu aletleri, ancak taban üzerinden *in situ* halde saptamak tarihlemede kolaylık sağlamaktadır.

---

[403] Hüryılmaz 2007: 17; Krybill, N, ”Pre Agricultural Tools for the Preparation on Foods in Old World”, **Origins of Agriculture** 1978:485-519.

Tablo 13. Öğütme taşı tipleri

Önceki yıllarda, AB 18 plankaresinde İTÇ III tabakasında açılan bir ocak kenarında, yeralan akıtacaklı küpün ağzı, iki adet öğütme taşı kapatmış ile kapatılmış durumda ele geçmiştir. Diğer bir örnek, Kompleks II'nin magazin odasının girişinden, IV B evresinde altı üstlü, kullanım pozisyonunda tespit edilmiştir. Bu durum, öğütme taşları, altta ve üstte kullanılan taşların tipolojik olarak farklılık göstermediğini ispatlamıştır.

Kompleks II'nin kuzeybatıdaki son arka odası, müştemilata ait depo odasıdır. Bu odada Geç İTÇ II 'ye tarihlenen IV B evresinde, 15 adet öğütme, 5 adet ezgi taşı, kemikten bız ve spatul, andiron, kase ve gaga ağızlı testiler ile beraber ocağın etrafında yayılmış halde bulunmuşlardır (bknz. Tablo 14).

Evreler		Oval					Düzensiz Oval					Dörtgen				
		İç Bükey		Düz			İç Bükey		Düz			İç Bükey		Düz		
		Sırtlı	Düz sırtlı	Sırtlı	Düz sırtlı	Sırtsız	Sırtlı	Düz sırtlı	Sırtlı	Düz sırtlı	Sırtsız	Sırtlı	Düz sırtlı	Sırtlı	Düz sırtlı	Sırtsız
Geç İTÇ III		2	2	8	5	1	1	-	2	-	-	1	-	3	1	-
Erken İTÇ III		5	6	17	25	7	1	2	6	2	2	5	3	14	6	4
İTÇ II	c	6	1	13	19	2	2	3	5			3	4	9	6	4
	b	5	6	16	18	6	3	3	4	2		10	3	10	2	5
	a	2	5	1	4	1		3	3			5	3	2	1	
İTÇ I		-	-	3	4	1	1	-	-	-	-	-	1	2	1	-
İTÇ I 'e Geçiş Dönemi		3	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	1	-	1	2
Geç Kalkolitik		-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Evreleri Tespit Edilemiyenler		3	2	15	3	4	1	3	-	-	-	11	1	14	7	1

Tablo 14.Öğütme taşı tiplerinin evrelere göre dağılımı

3.3.2.1.2 EZGİ TAŞLARI

Öğütme taşları veya havanlarla beraber kullanılabilen bir ucu tutamak görevi gören diğer ucu ezme, vurma işlemi yapan ezgi taşları'na ilk kez Neolitik dönemde rastlanmıştır[404]. Ezgi taşlarının öğütme taşlarının yüzeyi vurmadan dolayı düzleştiğinde öğütme işlemi için gereken pürüzlü yüzeyi yeniden oluşturmak için de kullanıldığı söylenmektedir. Ezgi taşları, bazen kaba bir yontma işlemi ile şekillendirildiği gibi, bazende doğada bulunan ebat açısından uygun taşlar seçilerek de kullanılmıştır.

Öğütme Taşları bölümünde değindiğimiz gibi, altta kullanılan öğütme taşları aynı zamanda ezgi taşı olarak kullanılmış olabilir. Hatta kırılmış bazalt parçalar yine ezgi taşı olarak kullanılmış olabilir. Esasen arazi çalışmaları sırasında, buluntular toplanırken ezgi taşı-öğütme taşı ayrımına gidilmemiştir. Küllüoba Höyüğü'nde tespit ettiğimiz örnekler, enine kesitlerine göre incelendiğinde; bir kısmının yassı bir somun biçiminde, bir kısmının ise küresel gövdeli olup kullanım yüzeylerinde dışbükey veya düz kesitli olduğu görülmüştür. Olasılıkla, bu düz kesiti oluşturan etmen; sürtme yöntemiyle kullanılan ezgi taşının başka bir taş üzerinde kullanıldığından dolayı maruz kaldığı aşınmadır[405].

Dörtgen biçimli ezgi taşları; biçim itibariyle dörtgen prizma'yı andırır. Kullanım yüzeyi ya düz ya da dışbükey olabilir. Kabaca şekillendirilmişlerdir.

Küresel biçimli ezgi taşlarının kavrama yüzeyleri dışbükey; kullanım yüzeyi ise, düz (Levha 59/c,d,e,f) veya hafifçe dışbükey (Levha 59/a,b) olabilmektedir; bu kenar olasılıkla kullanımdan dolayı hafifçe düzleşmiştir.

Yalnızca bir adet,minik boyutlu; şekil itibariyle öğütme taşlarına benzer somun biçimli örnek; oval sırtı ve kullanımdan dolayı, çukurlaşmış kullanım yüzeyine sahiptir. Bu ezgi taşı örneği de koyu kırmızı renkli bazalttandır (Levha 59/g).

---

[404] Krybill 1978:489
[405] Voight 1983:247

3.3.2.2 HAVAN VE HAVANELLERİ

3.3.2.2.1 HAVAN

Havanlar, öğütme taşları ile aynı işlevi gören; tahıl ve bitki kökleri, baklagiller, kabuklu yiyecekler ve taneli yiyecekleri ya da kök boya çıkarma gibi işlemleri gerçekleştimek için kullanılan; öğütme taşlarından farklı olarak geniş kullanım yüzeyinde bir çukurluğun yeraldığı aletlerdir. Havanların çukurları genelde dairesel olup Kesitleri ise çoğunlukla "U"şekillidir[406]. Çukur çapları derin olanlar ile dövme işlemi, sığ olanlarda (Levha 58/a) ise ezme işlemi yapılmış olabilir [407](Levha 58/b,c).

Bu grubuna giren 4 adet örneğin tümü bazalttan şekillendirilmiştir.

Höyükte ele geçirilen havan örnekleri İTÇ II'ye (IV D-F) ve İTÇ III'e tarihlenen katlardan (III C) ve Batı açmalarından ele geçirilmiştir.

3.3.2.2.2 HAVANELİ

Havanelleri; elin aleti kolayca kavramasına uygun olarak işlenmiştir. Burada mühim olan hususlar, alet'in ağırlığı-ağırlık arttıkça yapılan iş kolaylaşacak ve süre azalacaktır-elle kavrayabilme kolaylığı ya da kulllanım yüzeyidir[408]. Bu aletler genel itibariyle ezgi taşlarıyla benzer işlevi görürler. Fakat daha silindiirk yapıdadırlar ve işlevsel özelliklerine göre tek vurma yüzeyi ya da çift vurma yüzeyi vardır. Bu grupta ince işçilik gösteren örnekler (Levha 59/d,Resim) olduğu gibi, form bakımından uygun kaba halleriyle kullanılanlar da mevcuttur.

Havanelleri de; tipolojik olarak üç ayrı şekilde karşımıza çıkar. Silindir gövdeli ve yuvarlak kesitli (Levha 60/a,c;61/a,c), dörtgen gövdeli ve kareye yakın kesitli (Levha 60/b;61/b), konik gövdeli ve yuvarlak kesitli (Levha 60/d) olabilirler.

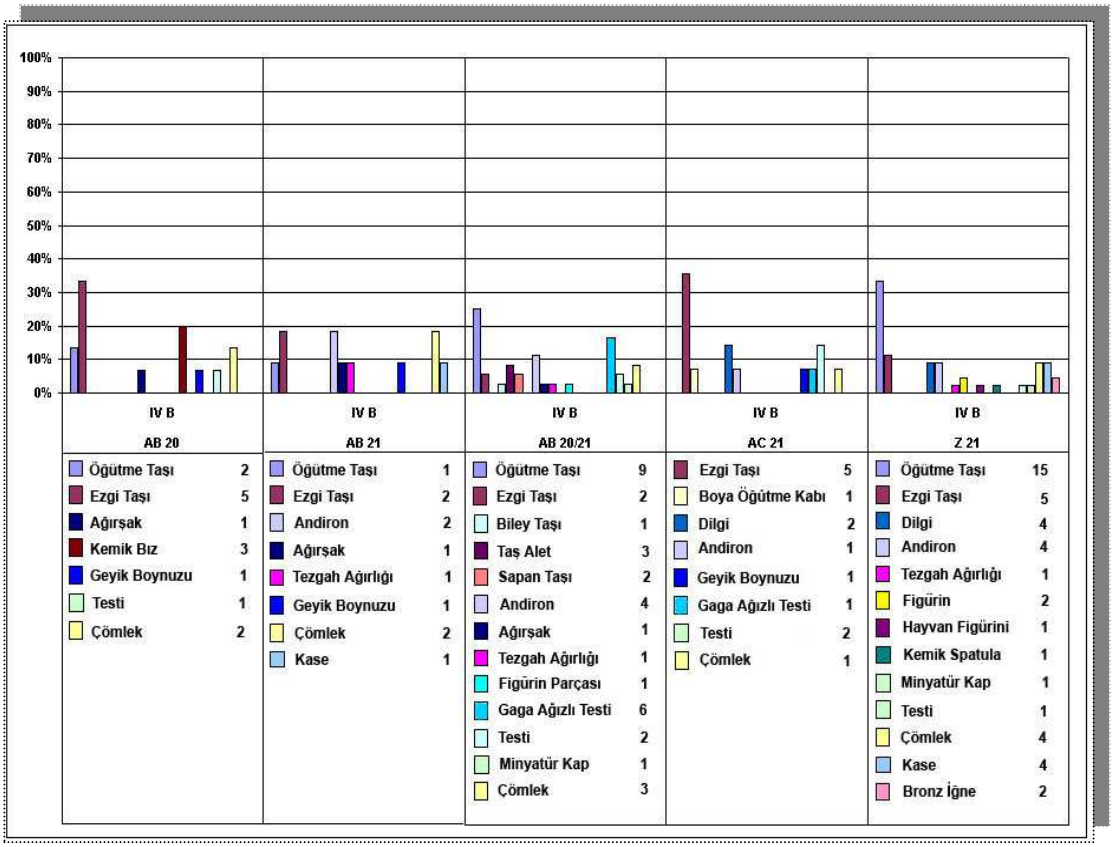
Küllüoba sürtmetaş aletleri arasında havanelleri; 8 örnekle temsil edilir , 5 tanesinin yapımı için bazaltın, 2'sinin yapımında ise kireçtaşının ve yalnızca özenli işlenmiş 1 örnekte ise mermerin (Levha 607d;Resim 25/b) tercih edildiğini görüyoruz. Havanelleri arasında özenli işçiliğiyle dikkat çeken beyaz mermer havaneli AB 17

[406] Güldoğan 2002:36
[407] Baykal 1980:34
[408] Baykal 1980:37

plakaresinde saptanan çöp çukuru içinden, dört adet ezgi taşı, iki adet ağırşak ve bir adet andironla beraber ele geçmiştir. Diğer havaneli örnekleri ise, III B, IV B ve II C 'ye ait evrelerden ele geçirilmiştir.

3.3.2.3 ÖĞÜTME KAPLARI

Bunlar büyük olasılıkla daha küçük ya da taneli tahılları, kabuklu yiyecekleri ezerek un haline getirmek ya da boya maddelerini ezmek için kullanılmış olabilir. Genellikle içlerinde herhangi bir boya veya kullanım izine rastlanmadiği için kullanımları konusunda kesin bir şey söylemek aslında bu günkü bilgilerimizle pek olası olmamaktadır.

Tablo 15. Kompleks II'nin müştemilatına ait odaların, IV B evresi *in situ* buluntuları

Ancak büyük olanların daha cok depolama ve saklama işlevi gördüklerini söyleyen görüşler de vardır[409]. Küllüoba Saray yapısına ait depolarda bulunan kaplar arasındaki ayaklı taş kase depolama işlevini desteklemektedir(Resim 24 /b).

Küllüoba'da ayaklı ve ayaksız taş kaplar mevcuttur. Yassı sırtsız olarak şekillendirilmiş, kenarları yükseltilmiş ve kullanım yüzeyleri çukurlaştırılmış (Levha 55/a,b,c) yanında dairesel bir form gösteren taş kapların bazıları kase formuna sahip olmaları yanında (Levha 56/a,b,c) üç ya da dört ayakla yerden yükseltilmiş olabilmektedir (Levha; 57/a,b; Resim 24/c) Küllüoba'da bulunmuş olan 6 adet taş kaptan; 2 adeti ayaklarla yükseltilmiş durumdadır. Bu örnekler diğer ezici-öğütücü sürtme taş aletlerden farklı olarak ince işlilik göstermesi açısından önemlidir.

Öğütme Kapları, özellikle höyüğün Batı kesimde yapılan çalışmalarda ele geçmiştir. Höyükte le geçen 6 örnekten üçü batı açmalarından, 3. evreye tarihlenen katlarda taban üstünden ve çöp çukuru tabaınından ele geçmiştir. Diğer örnekler ise, IV C ve IV D katlarına tarihlenirler. Buluntulardan biri AC 20 plankaresinde açılan silonun tabanından, kase, testi parçaları, gaga ağazlı testi ve iki adet öğütme taşı ile beraber ele geçirilmiştir. Bir diğer örnek ise AF 22 plankaresindeki güney odanın dolgusu içinde saptanmıştır (bknz. Tablo 14).

Son olarak bu grup içinde değerlendirmemiz gereken ve boya öğütmek için kullanılan küçük boyutlu kase şeklindeki kaplardır (Levha 58/e;Resim 25/a). Bunlar, çukur bir kullanım yüzeyine sahiptirler. Olasılıkla üzerlerinde bir havaneli kullanılarak ezme işlemi gerçekleşiyor olmalıdır.

Bazı yerleşim yerlerinde, kireçtaşı[410] örnekler olsa da Küllüoba örneklerinin hepsi bazalttandır. Neolitik dönemden itibaren kullanıldığını bildiğimiz bu aletlerin, öğütme amaçlı olmayan yalnız kap-kacak işlevi gören örneklerinin kenarlarının bazen oldukça ince olabildiğini, hatta üzerlerinde bezeme yer alabildiğini biliyoruz.[411]Bu taş kaplar, gördükleri ince işlikle taş alet yapım endüstrisi için gelişmiş örnekler olarak

---

[409]Güldoğan 2002:39

[410]Özdoğan,A.,"Çayönü", **Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı Türkiye'de Neolitik Dönem:Yeni Kazılar, Yeni Bulgular**, Arkeloji ve Sanat yay., İstanbul 2007:57-97.

[411]Özdoğan 2002:73

sayılabilir, hatta bu aletlerin gezgin uzman ustaların ellerinden çıktıkları varsayılabilmektedir[412].

3.3.2.4 BALTALAR

3.3.2.4.1 YASSI BALTALAR

Yassı baltalar avcılıkta, bitkileri ve ahşabı kesmede[413] ahşap ya da geyik boynuzundan bir sapa takılarak kullanılan aletlerdir[414].

Başkalalaşım ve metamorfik kayaçların[415] nitelikli örneklerinden sürtme ile meydana getirilen ve tüm yüzeyi düzeltilerek parlatılan[416] bu aletlerin organik mateyallere takılarak kullanıldıkları düşünülmektedir. Hernekadar kazılarda aletlerin sap kısımları genel olarak ele geçirilememekle beraber[417], bu aletler sapa takılma biçimlerine göre keser ya da balta olarak isimlendirilmiştir. Alet sapa ağız kenarına yatay olarak bağlanırsa aletin ağız kısmının bir tarafı daha fazla aşınarak asimetrik bir görünüm almakta ve keser olarak adlandırılmaktadır. Diğer yandan, dik olarak sapa geçirilmiş olanların ise ağız kısmı simetrik olarak aşınacaktır; bu tür aletler de balta adını alacaktır. [418]

Yassı baltalar; Anadolu'da Çanak-Çömleksiz Neolitik dönemden beri kullanıldığı bilinmektedir.[419]Çoğunlukla taş aletlerde gördüğümüz üzere madenden aynı işlevi görecek aletlerin dökülmeye başlamasıyla İlk Tunç Çağ'larından itibaren azalmış olmalıdır.

Küllüoba'da bulunmuş 15 adet yassı baltanın yatay kesitleri değerlendirildiğinde; oval kesitli, geniş ağızlı ve dar enseli (Levha 62/b,c,d,h,g;Resim 25/e;25/d;25/c); yassı kesitli; dar ağızlı ve küt enseli (Levha 62/f,e); yassı kesitli, geniş ağızlı ve geniş enseli (Levha 62/a) olarak üç grupta incelenmiştir.

---

[412] Özdoğan 2007:452
[413] Güleç,E-Açıkkol,A., "Paleolitik Beslenme" **Hayat Erkanal'a Armağan: Kültürlerin Yansıması,** İstanbul 2006:389-395.
[414] Blegen 1928:197
[415] Güleç-Açıkkol 2006:393
[416] Güldoğan 2002:38
[417] Boynuzdan bir sapa takılarak kullanılan bir yassı balta örneği için; bknz: Düş ve Gerçek Troia; Türkiye'de Neolitik Dönem .
[418] Güldoğan 2002:38; Baykal 1980:52
[419] Umurtak 1996:83

Sap delikli baltaların yoğunlukla İTÇ II 'ye ait IV B ve IV F evrelerinden, oldukça keskin bir ağzı olan, iyi bir işçilik görmüş yassı balta ise (Levha 62/g) III C evresine tarihlenmektedir.

3.3.2.4.2 SAP DELİKLİ BALTALAR

Yassı baltalara sap takma deliği açılarak oluşturulan aletlere sap delikli baltalar denmektedir. Genellikle ahşap işçiliğinde kullanıldığı düşünülen bu tür aletler için yine sert kayaçlar tercih edilmiştir. Genellikle karşılıklı iki yandan önce yongalama suretiyle çukurlaştırılan sonra delgi ile kum ve suyun da yardımıyla [420]açılan sap delikleri, sürtme süretiyle büyütülmüş ve buralara ahşap ve veya kemik/boynuz sap takılmış olmalıdır[421].

Doğadan şekillendirilmek için seçilen taş, vurgu taşı v.b. gibi taşlarla düzeltilir, kemik yada deriden bir materyalle cilalanır, parlatılır[422]. Sap deliği açmak içinse kazıma yoluyla, seçilen taştan daha sert bir taş ile kazıma suretiyle, kemik ya da madenden bir delici kullanılabilir[423]. Kemik yada metalden bir delici yardımıyla tek yönden uygulanan baskı ile açıldığında delik çeperinde silindirik yivler, iki yönden uygulanan kuvvet ile açılırsa delik çeperi içindeki yivler kum saati görünümünü alır. [424] Bu işlem sırası, uygulanan yöntem ve aletin işlemden sonraki görünümü, tipolojik farklılıklar hariç; sap delikli baltalar, çekiç başları, keserler ve topuz başları için de geçerli olmalıdır.

Anadolu'da[425] ilk kez Kalkolitik Çağ'da kullanıldıklarını bildiğimiz[426] sap delikli baltalardan Küllüoba Höyüğü'de, 11 adet ele geçirilmişitir.

---

[420] Hodge,H, **Artifacts an Introduction Early Materials an Technology**, John Baker London 1964:105.

[421] Aynı zamanda bir sonraki konu başlığımız olan topuz başlarında da işleneceği üzere,sap delikli baltalar da ölü hediyesi olarak mezarlara bırakılmışlardır. Örneğin; Göller Bölgesinde Harmanören/Göndürle Mezarlığında; İTÇ II dönemine ait A6 mezarında sap delikli bir taş balta ele geçmişitir. Özsait M., "1993 Yılı Harmanören Mezarlık Kazısı", **XVI. Kazı Sonuçları Toplantısı** II.cilt,1994, Ankara,s:153-174,res:1-25.

[422] Semenov 1964:68

[423] A.g.e :70

[424] A.g.e 74-76

[425] Prof. Dr.Önder Bilgi, Orta Karadeniz halkını oluşturan öğeleri tariflerken, bu bölgeye gelen halkın güneyden gelmiş olabileceğini ve çömleki çarkı ve sap delikli baltanın da doğuş yerinin Kuzey Suriye-Mezopotamya olduğunu kaydeder. Bilgi 2001:18

[426] Koşay H.Z.-Akok,M., **Türk Tarih Kurumu Tarafından Yapılan Alacahöyük Kazısı 1940-1948'deki Keşiflere Ait İlk Rapor,** 1966:64.

Olası vurgu yüzeylerine ve ense görünümlerine bakıldığında oval gövdeli oldukları görülür, fakat gövde boyları uzayabilmekte ve daha yassı bir görünüm oluşturmaktadır (Levha 63/b). Bazı örneklerde enseler oval değil tıpkı çekiçlerde görüldüğü üzere daha küt olabilmektedir (Levha 63/d;Resim 25/f¹). Küllüoba' daki örneklerin 5 tanesi bu oval biçimli baltalara aittir (Levha 63/a,c,e;Resim 25/f²), 1 örnekte ise oval gövde, enseye doğru bir omuz oluşturarak döner (Levha 63/d).

Bir diğer sap delikli balta tipi de gövdeden alçaltılarak oldukça sivri bir vurgu ucuna sahiptir (Levha 64 /a,b,c,d,e;Resim25/f³). Bu tip baltaların günümüzde keserler gibi sivri ve keskin bir uca sahip olduklarından; keser olarak da adlandırılabilceğini söyleyebiliriz. Küllüoba Höyüğündeki bu tip örneklerin kullanımdan kaynaklanan uç ve gövde kırıkları tespit edilebilinir durumdadır (Levha 64/b,c,e). Küllüoba'da, 5 adet keserlere örnek teşkil eden alet ele geçirilmiştir.

Yerleşmede bu buluntu grubu; çöp çukurlarından, yüzey buluntusu olarak ve oda içi dolgularından (örnk. AA 20) gelmektedir.

3.3.2.5 ÇEKİÇ BAŞLARI

Çekiçlerin de baltalar gibi ahşap işçiliğinde ve belki de tarla işlerinde kullanıldıkları düşünülebilir. Çekiçleri baltalardan farklı sınıflandırmamızın sebebi tipolojik bir ayrımdan dolayıdır. Çekiç başlarının, sap delikli taş baltalar veya keserlerden farkı, enselerinin küt olmasıdır.

İlk kez Kalkolitik Çağ'da kulanılmaya başlanan çekiçlerin Tunç Çağı'nın[427] sonlarına kadar kullanılmaya devam edildiğini biliyoruz.[428]

Küllüoba da 7'si kırık 1'i tüm olmak üzere 8 adet çekiç başı ele geçmiştir. Elimizdeki tüm örneğin bir vurgu yüzeyi küt bitimli olup yan yüzeyler gövde boyunca gittikçe daralır ve oval bir şekilde son bulur (Levha 65/a ,Resim 26/a). Küllüoba çekiç başları üzerinde yer yer kullanımdan kaynaklanan izleri tespit etmek mümkün olmaktadır (Levha 65/a,b,c). Çekiç başlarının hepsinin gövde kısmında kemik,

---

[427] Troia yerleşmesinde İTÇ'nın bazı tabakalarında görülen sap delikli çekiç baltalar mükemmel bir işçilik ile yapılmışlardır.bknz. **Der Schatz aus Troja, Schilemann und der Mythos des Priamos Goldes** 1996:148-152.

[428] Yener,A-Algaze,G., "**The Small Finds ,Town in Country Southeastern Anatolia II:The Stratigraphic Sequence at Kurban Höyük**, **I-II**, (yay.haz.) G.Algaze, The Oriental Institue at the Universty of Chicago, Chicago 1990.

boynuz ya da ahşap bir sapa takılmak için açılmış oval veya dairesel bir sap deliği mevcuttur (Levha 65/a,b,c,d,e).

3.3.2.6 TOPUZ BAŞLARI

Daire şeklindeki bu aletlerin ortasında bir sap deliği mevcut olup buraya ahşap bir sap yerleştirilmektedir. Topuz başlarının silah olarak kullanıldıkları bilinmektedir. Bununla beraber yerleşmelerde ve mezarlarda ele geçirilen yarı değerli taşlardan şekillendirilmiş örneklerin, gücü ve zenginliği temsil eden bir statü sembolü[429] olarak kullanıldıkları düşünülmektedir[430].

Topuz Başlarının Anadolu'da ilk kez Kalkolitik Çağ'da görüldükleri bilinmektedir.[431]

Küllüoba Höyüğünde ele geçirilen 15 örnek değerlendirildiğinde, bunların basık, küresel gövdeli ve oval kesitli oldukları görülür (Levha 66/b,c;Resim 26/b). Yalnızca bir örneğin cok özel bir işçilik gördüğü bellidir, diğerlerine oranla daha küçük çaplı olan topuzun, sap deliğinin bir tarafı dudak şeklinde ve hafifçe dışa dönük olarak şekillendirilmiştir. Gövde iki yandan karşılıklı olarak düzeltilmiş ve bu işlem sonucunda başlangıç ve bitiş yerlerinde seviye farkı oluşmuştur (Levha 66/a). Diğer bir örnekte ise aletin dış gövdesi tamamlanmış, delik açmak için karşılıklı iki taraftan yongalar çıkarılmış ancak tam da bu aşamada alet tamamlanmadan terk edilmiştir (Levha 66/d)[432].

3.3.3 STRATİGRAFİ

Yassı ve sap delikli baltalar, çekiç, keser ve topuz başları olasılıkla boyutlarının küçüklüğü ve delikli alet olmalarından dolayı kırılma ve dağılmaya çok müsait olmaktadırlar. Bu sebeple höyük üzerinde yüzey buluntusu olarak, duvar dipleri,

---

[429]Topuz başlarının bir statü silahı olarak Tunç Çağlarında otoriteyi simgelediği M. Gimbutas tarafında da ileri sürülmüştür. David W.Anthony, "Nazi ve Eko-feminist Prehistoryalar", **Cogito** 28:152-169 yky.2001.

[430]Ayhan,A., **Tepecik Sürtme Taş Endüstrisi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü Prehistorya Anabilim Dalı, (yayınlanmmaış yüksek lisans tezi) 2002:44.

[431]Garstang,J., **Prehistoric Mersin:Yumuktepe in Southern Turkey,** Clarendon Place, Oxford 1953:157.

[432]Benzerleri için bkz.Demircihöyük: Baykal Seeher., **Die Kleinfunde A Die Litchischen Keifunde**.Mainz,1996.S:341.1996:taf83/8,evre;L;83/11,evre;D-E2;83/12,evre;F3;Troia için; Schillemann 1884, s.25 no:135; Schmidt 1902;s.276,no:7299 kat IV;S.276 no:7314,kat IV.

üstleri, oda dolguları, çöp çukurları, tahribat dolguları gibi pek çok alanda dağınık bir halde ele geçmektedirler.

Höyükte şimdiye kadar ele geçen yassı balta örneklerinden biri ince, keskin ağız yapısı ve ince işçiliğiyle dikkat çeker. III C evresine tarihlenen bu yassı balta dışında dieğr örnekler, IV B ve IV E evrelerine tarihlenen katlardan dağınık halde geçmektedir. Sap delikli balta örnekleri ise, yoğunlukla İTÇ II tabakalarından (IV C ,IV B) gelmektedir. Bunun yanında sap delikli baltaların bir yan tipi olarak adlandırdığımız keserler IV C, IV B ve III C evrelerinden gelmektedir. Bu türden aletlerin arasında bir diğer grup çekiçlerdir. Küllüoba'da bulunmuş oldukça özenli bir işçilik görmüş, tüm olarak ele geçirilebilmiş bir çekiç başı, yassı balta,sap delikli balta ve keser örneklerinden daha geç, II D evresine tarihlenmektedir. Aynı zamanda IV B evresine ait dolgular ve çukurlardan ele geçen örneklerin İTÇ III (III B) döneminde de tercih edildiğini görüyoruz. Aynı şekilde iyi bir işçilik görmüş, topu başı parçası İTÇ III dönemine tarihlenmektedir. Diğer taş alet örnekleri gibi topuz başları da en güzel örnekleri İTÇ sonlarına tarihlenirken, Batı açmalarından da 3. evrede ele geçen bir örnek olduğunu söylemek gerekir. Muhakkak ki İTÇ II döneminde yoğun bir şekillendirilen bu alet yada statü sembolleri IV C ve IV B evrelerinde yoğunlukla ele geçmiştir.

3.3.4 KARŞILAŞTIRMA

Geç Kalkolitik dönemden itibaren İlk Tunç Çağları boyunca üretilmiş ve kullanılmış olan sürtme taş aletlerin genel itibariyle aynı işlevi gören maden örneklerinin dökülmeye başlandığı Demir Çağı'na kadar fazla değişmeden kullanıldığı ve bu dönemden sonra gittikçe azalarak ortadan kalktığı bilinmektedir.

Küllüoba Höyüğü yerleşiminde yeralan sürtmetaş buluntuları üzerindeki değerlendirmelerimiz ve yakın benzerlik tespit edebildiğimiz yerleşmelerle karşılaştırılmak suretiyle buluntuların özellikleri ve dönemsel ve bölgesel çerçevedeki yerleri hususu bu bölümde ele alınacaktır.

Küllüoba'da ele geçirilen ve hammadesi bazalt, kumtaşı, kireçtaşı, kuvarsit, serpantinit, çört, scarn, gibi metamorfik ve magmatik taşlardan olan 696 adet sürtmetaş alet, kullanım alanlarına göre toplam 15 ana gruba ayrılarak incelenmiştir.

İlk olarak Küllüoba, Troia, Demircihöyük, Elmalı yerleşmelerinde öğütme taşlarının ev içlerinde, ocak yakınlarında ve duvar örgülerinde ikincil kullanım olarak yer aldığını yinelemek yerinde olacaktır.

En fazla örnekle temsil edilen üst ve alt öğütme taşları söz konusu olduğunda Küllüoba örneklerinin hepsi için bazalt tercih edilen bu aletlerin Troia I-V örnekleri de Küllüobadakiler gibi elips, yuvarlak ve oval bir karakter gösterirler[433]. Aynı şekilde Demircihöyükteki [434]örneklerle oval, düzensiz oval ve içbükey kullanım yüzeyiyle benzeşirler ve bu aletler, Aphrodisias'da[435] da oval, elips, dörtgen formlarıyla görülür. Düz kullanım yüzeyli ve dörtgen görünümleriyle Elmalı –Karataş[436] örnekleri sırtsız içbükey örnekler-ki üst öğütme taşı oldukları belirtilmiştir[437] - ise benzer tiplerin pek çok yerleşmede kullanıldığını göstermektedir.

Öğütme işleminde üstte, hareketli olarak kullanılan ezgi taşları, elle kavranacak kolaylıkta oval ya da yuvarlak gövdeli ve kesitlidirler. Sert bir düzlem üzerinde belli bir kuvvetle kullanıldıklarından, aşınmadan dolayı kesitlerinde düzleşmiş olduğu görülür. Bazen doğada bulunmuş halleriyle, bazende kabaca düzeltilerek kullanılmış bu aletlerin bu açıdan pek farklılık göstermemeleri anlaşılabilir. Bu şekilde Troia IV'de[438](Kumtepe'de ITÇ II'de[439] daha konik formda örnekleri), Demircihöyük'te[440], Aphrodisias'ta[441], Kusura'da[442], Alişar'ın [443] İTÇ tabakalarında ve Etiyokuşu'nda[444] küresel gövdeli ve yuvarlak kesitli ezgi taşları mevcuttur.

Havan örnekleri; Demircihöyük[445],Troia[446];örnekleriyle benzeşirler. Bu yerleşmelerde ;düz yüzey üzerinde yalnız çapı dar bir deliğin açıldığı[447] havanlar görülürken;

---

[433]Blegenv.d.1951:50;Schilemann1874:90,102;1881:266;Blegenv.d.1950:50/E640,E638,E655;148:E622,E618,E6.16,32-408,32-486,32-388,32-486,33.15
[434] Baykal Seeher 1996:171-172:66-71;72/1-6;69/1,70/3
[435] Joukowski 1986:431/56;606;438/5;612;438/12
[436] Warner 1994:192/c,193/c
[437] Warner 1994:192/b
[438] Blegenv.d.1950:84/218;363/E.686,E6.62;1951:49; Schilemann 1976:235/63,77
[439] Sperling 1976:349
[440] Baykal Seeher 1996:71/1-8,72/1-6
[441] Jaukowski 1976:227; Jaukowski1976:222/3,248/6,4;251,1
[442] Lamb1937,50:23/1,3,4
[443] Von der Osten 1937:fig.192 /d.229
[444] Kansu 1940:96 /EY.268
[445] Baykal Seeher 1996:72/1-5;73/6-12
[446] Blegen1950: 352,fig 363/E6.65;114:fig 218/1¹,1²;1951:39, fig.49:E610,;148:E.612; Schilemann 1976:235,fig. 76
[447] Blegen V.d. 1950:lev.49,1950: E.685;fig 218/1³

Kusura'da[448] dairesel kesitli havanlar ile oval, uzun gövdeli havanlar da yer alır. Aphrodias'ta [449] ve Elmalı-Karataş'ta[450] da benzer havan tipleriyle karşılaşılır.

Küllüoba öğütme kaplarının benzerlerine Demircihöyük 'de[451] ve Troia'da[452]I-IV aynı gibi ayaklar üzerinde yükseltilmiş örnekler mevcuttur. Boya öğütme amacıyla veya pota olarak kullanılmış olduğunu düşündüğümüz daha küçük boyutlu kaplar; örneğin Kuruçay'da da [453] kullanılmıştır.

Havanellerinin Demircihöyük'de büyük boyutlu daha kaba yapılmış[454] ve ince işçilik görmüş örnekleri[455] olduğu gibi Troia'da da [456] benzer tipleri mevcuttur.

Açkı/Perdah Taşlarının oval gövdeli, yassı kesitli olanları Troia[457] daha küresel-konik gövde ve yassı kesitli olanları[458] Troia II'de[459] dörtgen kesit ve biçimli örnekleri [460]ise Demircihöyük'te[461]tespit edilmiştir. Küllüoba örnekleri arasında yeralan prizmatik biçimli açkı taşlarına Kuruçay'da [462]da rastlanır.

El Baltaları / Yassı Baltaların benzerleri oval/yassı kesitleri ve kenarları yuvartılmış küt enseleriyle Troia 'da İTÇ I'de[463], Troia II-III'de[464] Kusura'da[465], Aphrodias[466], Etiyokuşu'nda[467],Alişar'da[468],Demircihöyük[469] görülmektedir. Bunun yanında Kusura'da[470] oval gövdeli ve oval kesitli örnekler ve Beycesultan[471] da da yassı

---

[448] Joukowski 1986:fig.26/1a,2a
[449] Jaukowski1986:223;9/s:224;1,3,5;s:225;249/1;226/7;247/4,7,10; Joukowski1986:fig26:4a
[450] Warner 1936:plt.194/a,b,d,c
[451] Baykal Seeher 1996:lev.73/1-5
[452] Blegen v.d.1950:363/E.6.65
[453] Umurtak 1996:52;147/1
[454] Baykal Seeher 1996:72/7-10,72/1-5
[455] Baykal Seeher 1996:72/11-14
[456] Blegen v.d 1950:148.32.486;32.408
[457] Blegen v.d.1951:54; Blegen v.d.1951:fig 49:E.6.35/363:36-30/35.261
[458] Blegen v.d.1951,s 47,fig.49/33.181
[459] Blegen v.d.1951:148.36-167
[460] Blegen v.d.1950:143,fig.218:36.271;197,fig.218:37.542;1951:fig.49:34.297
[461] Baykal Seeher 1996:43; Baykal Seeher-Obladen Kauder 1996:;lev.32/2
[462] Umurtak 1996:175/4
[463] Blegen v.d. 1950:276;fig.361:33.325;1951:184; fig.148:37.101,362
[464] Blegen v.d. fig.361:35.443,fig.35.286;1951:91,207;fig.49:37.132,148:36:266
[465] Lamb1937:fig21/1a,2a,3a;23/II:2,3,7,8;fig 45/21:2; fig.45:23/4;fig.45 23/5;1938:260:23/6
[466] Joukowski 1986:228,fig.252:19
[467] Kansu 1937:98, şekil 88
[468] von der Osten1937:fig.187:e413;fig.270:e237
[469] Baykal Seeher 1996:lev.81/9
[470] Lamb 1937,fig:21/1
[471] Lloyd-Mellart 1962,fig.2/12

gövdeli ve küt başlı şekillendirilmiş yassı baltalar Küllüoba örnekleriyle benzerlik içindedirler.

Sap delikli baltalar, Külüoba'da tespit edilen, oval gövdeli, uçları yuvarlatılmış; oval ve yassı gövdeli, uçları yuvarlatılmış yada küt enseli ve keskinleştirilmiş uç kısımlı balta örnekleri ve köşeleri yuvarlatılmış, düzleştirilmiş enseli ve sivri uçlu keser örneklerinin benzerlerine sıkça rastlanır. İşlevsel özeliklerinden dolayı Kalkolitik dönemden itibaren pek değişmeyen formlarda, pekçok yerleşmede rastladığımız sap delikli balta örneklerinin benzerlerine İlk Tunç Çağı'nın hemen her evresinde rastlanmaktadır. Troia I'de[472] Troia iTÇ I-III[473] katlarında, sap deliği tam ortada yer alan örnekleri Troia II'de[474] Demircihöyük'de[475] ve oval gövdeli ve kesitliler ise Demircihöyük'te[476], Kusura'da[477], Aphrodias'ta[478] bulunmaktadır. Elmalı-Karataş'ta[479] ele geçen örneklerin gövdeleri sivri kullanım ucuna doğru daralarak devam eder; enseleri düzleştirilmiştir.

Topuz başlarının ise küre gövdeli ve yuvarlak kesitli benzerlerine Demircihöyük'de[480] ;Troia'da[481], Troia III'de[482], Aphrodias'ta[483], Kusura'da[484]rastlanılır. Ayrıca Kusura'da oval gövdeli ve yuvarlak kesitli[485]; Elmalı-Karataş'ta[486] yine oval gövdeli ve yuvarlak kesitli Alişar'da[487], Ahlatlıbel'de [488]yine aynı formda olanları görülür. Aynı örnekler Kaklık'ta[489] asa başı olarak tanımlanmıştır. Karataş-Semayük'te de[490] topuz başlarının bilinen küresel formuyla karşılaşılır. Külllüoba'da Geç Kalkolitik dönem örneği henüz ele geçirilememiş olmasına rağmen Kuruçay'ın[491] bu katlarında ele

---

[472] Blegen 1950:87,fig.217:36.366;361:36.291b;35.443;Schmidt1902:274
[473] Blegen v.d. 1950:361/37.330
[474] Blegen v.d.1950:148/37.29
[475] Baykal Seeher 1996:341/lev.82-7;83:8-10
[476] Baykal Seeher 1996:82/1
[477] Lamb1937:fig.21/6c,7,8;1938:24/1,2,3,7;22/3
[478] Joukowski 1986:607/438:28
[479] Warner 1994:pl.190:D.KA494
[480] Baykal Seeher 1996:83/8-19 (EvreL,D-E2,F3).
[481] Schmimdt 1902:276:7299;7314
[482] Schmidt 1902:7314,7299,7295
[483] Joukowski1986:236,fig.441:11/459:40
[484] Lamb1937:45;25:1;22:3;1938:45/25:2-6
[485] Lamb 1937:fig.22;1,4,5,8;s:265:fig.25:1,2
[486] Warner 1994:plt.191:a/ka.593;c/ka.250
[487] von der Osten 1937:fig.187,d.1327,c1100,e469,e752,e468,d1828
[488] Koşay 1934:5876,128,129,438,484
[489] Lloyd-Mellart 1962:270:2,3
[490] Mellink 1964:plt.60/fig10
[491] Umurtak 1996:178/6,7;177/5,6

geçen örnekler Küllüoba örneklerinden farksızdır. Yarım bırakılmış topuz başı örneğimiz ise Troia ile özleşleştirebilinir.[492]

3.3.2.7 AÇKI VE BİLEY TAŞLARI

3.3.2.7.1 AÇKI TAŞLARI

Çanak-çömlek yüzeylerini açkılamak için kullanılan aletler açkı taşlarıdır.[493]Küçük boyutlu olanların bu amaçla; görece daha büyük olanların ise günümüzde kerpiç ev tabanlarını düzlemek amacıyla kullanıldıkları söylenmektedir.[494]

Doğal taşlardan seçilmiş bu aletlerin tek ya da her iki yüzeyleri birden kullanılmış olabilir. Özel bir işleme tabi tutulmadan ya da kabaca bir düzeltme işleminden sonra kullanıldıklarını düşündüğümüz açkı taşlarının Küllüoba örnekleri tipolojik olarak sade bir ayrım ile; üçgenimsi (Levha 67 / h,i,f) ya da dörtgenimsi (Levha 67/b,d,g) bir görünümleri vardır ya da küresel veya elips biçimli olabilirler (Levha 67/a,c,e). Bu tiplerdeki açkı taşlarının hemen hepsinin tüm yüzeylerinin kullanıldıkları düşünülmektedir. Küllüobada 7 adet açkı taşı ele geçmiştir.

3.3.2.7.2 BİLEY TAŞLARI

Biley taşlarının ise; madenin henüz işlerliliğe geçmemesi sebebiyle, kemik aletlerin yüzeylerinin temizlenmesi ve düzeltilmelerinde kullandıkları söylenebilir. Yakındoğu'da Neolitik dönemde tespit edilen yivli taşlar oldukça yaygındır ve ahşap ya da kemik aletlerin bu şekilde düzeltimlerinde kullanıldıkları anlaşılır.[495]

Küllüoba da bu türden hemen hepsi kumtaşından[496]; 24 adet biley taşı ele geçmiştir, pek çoğunun üzerinde işlem sırasında oluşmuş sığ ya da derin izler mevcuttur (Levha 68/b,d,e). Biley taşları genellikle fazla şekillendirilmeden kullanıldıkları için tipleme yapılmamıştır (Levha 68).

---

[492] Schilemann 1884,259/135
[493] Kanchev,K.,"Microwear Studies of Weapons and Tools from the Chalcolithic Necropolis City of Varna",**Studia Prehistorica** 1-2,s:46-49 1978.
[494] Baykal 1982:44
[495] Semenov,S.A., **Prehistoric Technology an Experimental Study of the Oldest Tools and Artifacts from Traces of Manufacture and Wear,** (çev.M.W. Thompson) London 1964.
[496] Kumtaşı : Kumtaşı silisli veya kum taneciklerinin çökelmesi ve bunların çimentolanması İle oluşmuş sert bir kayaçtır.(çevrimiçi)http//mta.gov.tr ; 21 Kasım 2007

3.3.2.8 SAPAN TAŞLARI

Taştan yapılmış sapan tanelerinin Paleolitik Dönem'in sonlarından itibaren kullanıldıklarını söyleyebiliriz[497].

Ayrıca Anadolu'da Neolitik dönemde de bol miktarda ele geçirilmiştir[498]. Uzun mesafeli mücadeleye imkan tanıyan ve saldırıda olduğu kadar savunmada da kullanılan sapan tanelerinin, bunların yanı sıra sürülerin güdülmesinde ya da hayvanların avlanmasında da kullanıldıklarını söyleyebiliriz.

Sapan taşları için seçilmiş malzeme pek çok yerleşmede olduğu gibi Küllüoba Höyüğünde de çaytaşıdır. Bu taşlar, genellikle pek az düzeltilerek ya da doğadan işlevlerine uygun olanların seçilerek kullanılmışlardır. Sapan tanelerinin kullanımı metal aletlerin çoğalmasıyla uyumlu olarak İlk Tunç Çağı içlerine doğru azalmış olmalıdır.

Küllüoba Höyüğünde 41 adet sapan taşı ele geçirilmiştir. Bu sapan taneleri genelolarak küresel ya da oval gövdeli olup kesitleri oval (Levha 69/b,c,d) ya da küresel (Levha 69/a,e,f,g) olabilmektedir .

Küllüoba örnekleri, IV A ve IV B'ye tarihlenen evrelerinden gelmektedir ve höyüğün genelinde dolgu veya yüzey buluntusu olarak ele geçmiştir.

Günümüzde de hala köylerde kullanıldığı bilinen, sapan tanelerinin küresel-oval formları ve kesitleriyle dikkat çeken örnekleri pek çok yerleşmede aynı tip çay taşlarından seçilmiş olmalıdır. Bunlar, Demircihöyük'de[499], Troia'da İTÇ II ve III'de [500] yer alır.

---

[497] Korfmann,M.; Dedeoğlu,F.;Erdalkıran,M., "Ulucak Höyük Neolitik Dönem Sapan Taneleri", **Refik Duru'ya Armağan (**yay.haz.)Gülsün Umurtak, Şevket Dönmez, Aslıhan Yurtseven; Ege Yay. 2007s:41-46.

[498] Özdoğan,M.,"Neolitik Dönem ve Batı Anadolu, Sorunlar ve Bazı Tanımlar", **Refik Duru'ya Armağan**, (yay. haz.) G.Umurtak v.d, 2007:31-37.

[499] Baykal Seeher 1996:84,1-32;84:33-44

[500] Blegen v.d.1950:87,fig 217:35.120;1951:fig.148:33.122;s.156,fig.148,s.47,fig49:34.60

3.3.2.9 BONCUK TANELERİ

Küllüoba Höyüğünde; 5 adet taş'tan boncuk tanesi ele geçmiştir. Boncukların hepsi ufak boyutlu olup biri dörtgen gövdeli ve kesitli (Levha 22/d) diğerleri ise küresel gövdeli ve kesitlidir (Levha 23/e).

3.3.2.10 TAŞ İDOLLER

Paleolitik çağdan itibaren görülen figürinler, İlk Tunç Çağına gelindiğinde antropomorfik özelliklerini giderek kaybederek stilize edilen kutsal insan betimleri haline dönüşürler. Pişmiş toprak, kemik ve taş/mermerden şekillendirilmiş betimlerle karşımıza çıkan ve idol adı verilen bu betimler, insan uzuvlarının plastik şekillendirmekten kaçınılarak sadece baş ve gövde halinde belirtilmesiyle oluşturulmuşlardır.

İdollerin, en azından bir kısmının düz ince vücutları,uzun boyunlarıyla amulet olarak da kullanılmış olabilecekleri düşünülmektedir. Buluntu yerleri değerlendirildiğinde; ölü hediyesi olarak mezarlıklara bırakılanların ölümle ilgili bir rütüelle ilişkili olduğunu ya da ev veya avlularda dağınık halde tespit edildiklerinde, günlük hayatta amulet/nazarlık olarak kullanılmış olabilecekleri yorumu yapılmaktadır[501]. Küllüoba'da ele geçirilen idollerin içinde mezarlık buluntusu şimdilik olmamasina rağmen adak çukurlarında bulunan örnekleri de ritüel amaçlı kullanılmış kabul edilebiliriz (Levha 70/c,Resim 27/a).

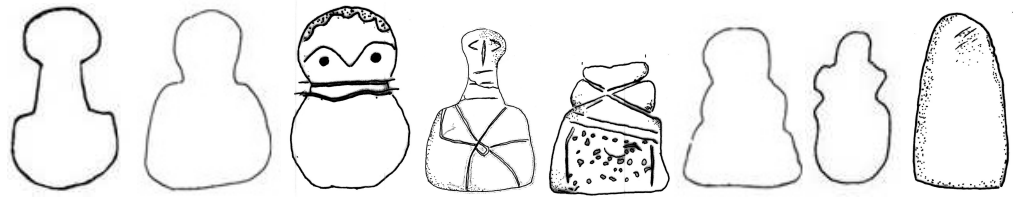
İdoller, Batı ve Güneybatı Anadolu'da İTÇ II başlarından itibaren Troia III-IV, Kusura, Beycesultan, Aphrodsias ve Karataş-Semayük, Harmanören, Küllüoba gibi merkezlerde tespit edilmiştir.[502]

Küllüoba Höyüğünde ele geçirilmiş olan 20 adet taş idolün, 8 sı mermer,1'i siyah volkanik kayaç, 11'i ise kumtaşından imal edilmiştir. İdoller; Tip 1. Kusura tipli , Tip 2.Troia tipli; oval başlı ve dörtgen gövdeli mermer idoller; Tip 3.Troia tipli; Baykuş yüzlü, oval/dörtgen gövdeli mermer idoller (Troia 2c); Tip 4. Oval başlı ve dörtgen gövdeli, anatomik detayları gösterilmiş ve bezenmiş idoller; Tip 5; Anatomik detayları belirtilmiş idoller; Tip 6.Oval biçimli baş tasarımı ile, vücut kıvrımları

---

[501] Hooder,I., "Figürinler Hakkında Düşünmek", **Tunç Çağının Gizemli Kadınları**, 2005:1-4.
[502] Özsait,M., "1998 Yılı Harmanören (Göndürle Höyük) Mezarlık Kazısı, **XXI. Kazı Sonuçları Toplantısı,** 2000:371-380.

gösterilmiş, mermer ve diğer taş cinslerinden üretilmiş olan idoller; Tip 7. Silindirik başlı ve vücut kıvrımları gösterilmiş idoller; Tip 8.Kabaca şekillendirilmiş, vücut hatları belirtilmemiş, bezemesiz idoller olmak üzere 8 ayrı tip altında incelenmiştir (Tablo 16).

Tip 1 Tip 2 Tip 3 Tip 4 Tip 5 Tip 6 Tip 7 Tip 8

Tablo 16. Taş idol tipleri

Kusura tipli tek mermer idol, disk biçimli bir baş, dar uzun boyun ve kenarlara doğru inceltilmiş dörtgen bir gövdeden ibarettir[503] ve İTÇ III 'e tarihlenmektedir. Bu idol ,yerleşme'de biri yine mermer ve diğeri taş'tan şekillendirilmiş iki adet Troia tipli idolle beraber; Troia tabağı, depas parçaları ve bir ezgi taşıyla birlikte AC/AD 19 plankaresinde kısmen profile giren bir adak çukurundan ele geçmiştir.[504]

Küllüoba idollerinin büyük bir kısmı, Troia tipli idollerdir. Bunlardan üç adedi, Troia'da M.Ö.3. binyıl'in sonuna tarihlenen katlarda ele geçirilen idoller için, Blegen'in oluşturduğu tipolojide[505] belirtilen 2c tipine benzerler[506]. Dörtgen uzun gövdeli ve yuvarlak başları üzerinde kazıma çizgilerle belirtilen daire şekilli gözler içinde nokta şekilli gözbebekleri, ortada bitişik yay şekilli kaşları ile bu idoller çok tipiktir (Levha 70/a,b,d; Resim 27/b,c), bu örneklerden ikisinin saçları, baş üstünde çizilerek oluşturulan yarım dairelerle gösterilmiştir (Levha 70/a,b,d). İki örnekte ise baş ve gövde ayırımı sadece paralel bir kaç yivle belirtilmiştir (Levha 70/a,b,d); bunların idollerin gövdelerinin sadece ön yüzleri düzeltilerek, parlatılımış, arka yüzeyleri nispeten daha özensiz işlenmiştir.

---

[503] Lamb 1936:120;35,36:
[504] Efe,T., "Küllüoba 2005 Yılı Çalışmaları", **XVIII. Kazı Sonuçları Toplantısı**., cilt I. 2007:71-87.
[505] Blegen v.d. 1950;vol.I Part II:127
[506] Schilemann; bu tip idolleri "baykuş yüzlü idoller" olarak tanımlamıştır. bknz.Shilemann 1875:37.

Diğer dört idol ise Troia tipolojisindeki 8a/8b [507] formlarına, vücutlarının belkide işlenmeden yarım bırakılmış gibi görünen basit hatları ve çoğunluğunun bezemesiz oluşları ile benzemektedir. (Levha 71/a,i) Küllüoba örneklerinden biri üst kısmında yer alan çapraz yerleştirilmiş iki paralel çizi bezeme içermektedir ve yüzeyi açkılanarak iyice parlatılmıştır (Levha 71/h).

Diğer bir örnek mermerden bir idoldür. İdol oval başı ve köşeleri yuvarlatılmış dörtgene yakın bedeni ile Troia "2j" formuna daha yakındır. örneklerine daha yakındır. Yüzeyi bezemesiz fakat çok iyi düzeltilmişitir (Levha 71/b). Yine form bakımından benzeyen fakat kaba bir taştan şekillendirilmiş bir örnek ise, oval bir başa yine oval bir gövdeye sahiptir (Levha 71/a).

İki mermer biri kireçtaşından şekillendirilmiş idol gövdeleri üzerinde çapraz bir bant mevcuttur. Bu idol gövdelerinden biri; belden kırıktır ve minik bir çentikle gövdeye bağlanır; gövde belden minik bir çentikle ayrılarak ve köşleri yuvarlatılarak ovale yakın biter (Levha 71/b). Bir diğer mermer örnek ise kenarları yuvarlatılmış dörtgen görünümlüdür (Levha 71/c). Kireçtaşından işlenen idol gövdesi ise nereyse boyundan aşağısı kırık olan bir idoldür. İdol gövdesi diğer örneklerden farklı olarak minik çentiklerle oluşturulmuş belden, üç kısımda hafifçe genişleyerek gövdeye ulaşır. Bel kısmında kazıma çizgilerle yapılan çapraz bantın hemen altında ise kazıma yivlerle oluşturulmuş dörtgen çevçeve içinin yine çentiklerle doldurulmasıyla oluşturulmuş cinsel organ gösterilmiştir (Levha 71/e). Küllüoba örnekleri arasında , idol üzerinde cinsel organ betimi yer alan tek örnektir.

Siyah taştan tek minik boyutlu idol ise; gözenekli yapısı ile volkanik bir kayaçtan şekillendirilmiş olup alt kısımda yuvarlatılmış üç çıkıntı gövdeyi oluşturmaktadır (Levha71/g).

Küllüoba idolleri'nden yüz hatları ve gövde itibariyle bilinen bir tipolojiye sokulamamış tek örnek; oval başı, uzun dar boynu ve dörtgen biçimli gövdesi ile diğerlerinden daha farklıdır (Resim 27a³). İdol gövdesinin üst yüzeyinde, ortada baklava şeklinde bir kazı bezeme yer almaktadır; buradan çıkan ince düz beş adet yivden üçü omuzlara, ikisi aşağı doğru ilerler; boyunda birbirine parelel üç yiv daha

[507] A.g.e.

mevcuttur, baş kısmında ise birbirine bakan iki “V” şeklindeki çentikle belirtilmiş gözler ile yine dikine bir çizgiyle belirtilmiş burun vardır.

3.3.2.10.1 BEZEME

Taş idoller, insan veya kadın betimlerinin, yassı kemik idollerden sonra en soyutlaşmış örneklerindendir. Oldukça yassılaşmış bedenler, yüzde ve gövdede belirli unsurlarla şekillendirilirler. Üzerinde hiçbir betim yada bezeme yeralmayan örnekler olduğu gibi, pişmiş toprak idollerin bezeme unsurlarıyla (çapraz bant, yivlerle çerçeve içine alınmış pubik bölge tasviri) şekillendirilmiş örnekler mevcuttur.

Troia tipli baykuş yüzlü idoller üzerinde yeralan kazıma yivlerle, verev,dairesel yada yay şekilli çizgiler kullanılarak; yay şekilli bitişik kaşlar, yuvarlak gözler ve gözbebekleri, yarımay biçimli alına düşen saç görüntüsü sağlanmıştır. Baş gövde ayrımı belirgin olmayan daha düz bedenler üzerinde, başın hemen bitiminde iki (Levha 70/a) yada üç paralel yivle (Levha 70/b) bu ayırım sağlanır. Yalnızca bir örnekte baş gövde ayrımı biri düz biri dalgalı iki paralel kazıma yiv ile sağlanmıştır (Levha 70/d).

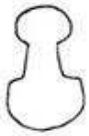
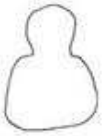
Tipolojik olarak farklı bir örnek, baş biçimi ve yüz ayrıntıları yanında, uzun boynu ve gövde biçimiyle de diğer Küllüoba idollerinden farklıdır. Uzun boynu üzerinde aralıklı, üç adet, paralel, ince kazıma yiv ile bezenmiştir. Olasılıkla iki yatay yiv ağzı tasvir etmek için, ona paralel diğer iki yiv ise motifi devam ettirtmek için eklenmiş olmalıdır. Boynun altından iki yana köşeli bir şekilde açılan, dörtgen biçimli gövdesi üzeinde, kıyafet olabilcek bir bezeme yapılmıştır. Tek merkezden çıkan doğrusal yada kırık altı adet kazıma çizgi yapılmıştır ve bu yivler gövdenin bitimine kadar uzanmaktadır. Çizgilerden biri alt gövdeden yukarıya doğru dik açıyla döner ve askı (?) olabilecek bir şekilde omuzda kalır. Alt gövdede ışınların çıktığı noktada kare biçimli bir motif de yeralmıştır (Levha 70/c).

Höyükte ele geçen, çapraz bant ile bezeli üç adet idol gövde parçası mevcuttur (Levha 71/c,d,e) Gövde parçaları üzerinde kazıma çizgilerle yapılan çapraz bant, tüm gövdeyi kaplamaktadır. Yalnızca bir örnekte ise çapraz bantın yanında, cinsel organ tasviri görülür (Levha 71/e). Olasılıkla omuz, bel ve kalça ayrımının idol bedeninde belirtildiği örnekte, kazıma çapraz bant; omuzlardan kalça ayrımın sonuna kadar ulaşır. Gövdenin altında ise verev iki paralel kazıma altında dörtgen

biçimli bir çevçeve oluşturulmuş ve içi düzensiz, çentik ve batırma noktacıklarla doldurularak cinsel organ betimi yapılmıştır.

3.3.2.10.2 STRATİGRAFİ (Tablo 17)

Küllüoba Höyüğünde taştan idollere; çöp çukurlarında, oda dolgularında, duvarların temel taşları içinde, fırın tabanlarında (AF 16) ve taş temellerin altında (AA 19), ve tahribat alanlarında ele geçirilmiştir. AC/AD 19 açmasında tespit edilen adak çukurla rından biri, Kusura tipli olmak üzere, ikisi mermer biri taş'tan üç adet idol gelmiştir. İdoller adak çukurunda, depas parçaları ve Suriye şişesi ile birlikte ele geçirilmiş ve II B evresine tarihlenirler (Resim 27/a).

Evreler		Tip 1	Tip 2	Tip 3	Tip 4	Tip 5	Tip 6	Tip 7	Tip 8
									
Geç ITÇ III		-	3	-	1	-	-	-	-
Erken İTÇ III		1	2	4		-	1	-	1
İTÇ II	c	-	-	1		-	1	2	1
	b	-	-	-	-	1	-	1	-
	a	-	-	-	-	-	-	-	-
İTÇ I		-	-	-	-	-	-	-	-
İTÇ I 'e Geçiş Dönemi		-	-	-	-	-	-	-	-
Geç Kalkolitik		-	-	-	-	-	-	-	-
Evreleri Tespit Edilemiyenler		-	-	-	-	-	-	-	-

Tablo 17. Taş idol tiplerinin evrelere göre dağılımı

Bunun yanı sıra, Z 19 plankaresinde II B evresine tarihlenen taş temele yakın bir seviyeden bronz bir iğne ile birlikte ve Z 20 plankaresinde ise taban üstünden iki Troia tipli idol ele geçmiştir.

Bir diğer Troia tipli idol, AA 19 plankaresinden taş temel altından ele geçmiştir ve Orta Tunç Çağ'ına Geçiş döneminin C (II C) evresine tarihlenir. Yine aynı plankarenin kuzeydoğu kesimindeki duvarın altından iki adet mermer idol daha ele geçirilmiştir fakat bu idoller İTÇ III döneminin B evresine ait dolgudan gelmiştir.

Höyük üzerinde AC 19 plankaresinde çöp çukuru içinden, AA 20 plankaresinden is epulluğun hemen altında saptanan idoller gövdeleri, üzerlerinde çapraz bantla bezenmişler ve IV A dönemine tarihlenmişlerdir. Yine, önceki yıllarda sur duvarını takip etmek amacıyla AA 21 plankaresinde yapılan çalışmalarda volkanik bir taştan şekillendirilmiş, minik boyutlu taştan idol, gaga ağızlı testi, kase parçaları, bir adet mil taşı ve bir adet andiron ile birlikte ele geçirilmiştir ve Geç İTÇ II dönemine tarihlenir.

Ayrıca AF 22 plankaresinde, IV C evresinde, yangın geçirmiş oda içindeki, bölme duvarı dibinde kumtaşından şekillendirilmiş bir idol saptanmıştır.

Bu şekilde, Geçiş dönemine tarihlenen evrelerde (II C) ele geçirilmiş olan, çarkta yapılmış, dibi iple kesilmiş kadehler; *bead-rim* kaseler, çaydanlıklar ve *scnabelkanne*ler ile dönemin en önemli buluntularından biri olan kurşun figürin kalıbının yanında, Troia tipli olarak tanınan mermer idoller bu dönem için tipik olmakla beraber Küllüoba'da farklı taşlardan şekillendirilmiş örneklerin yanı sıra, mermer idollerin ilk tespit edildiği evre IV C evresidir.

3.3.2.10.3 KARŞILAŞTIRMA

Tunç Çağına tarihlenen çoğu mermerden yapılmış Küllüoba benzeri idoller Kuzeybatı ve Güneybatı Anadolu Bölgesinden gelmektedir.Troia[508], Aphrodias'ta, Kusura, Beycesultan ve Karataş-Semayük[509]'de, Elmalı-Karataş'da[510] mermerden Seyitömer'de ise marn 'dan[511] üretilmiş idoller göze çarpar. Bunlar yuvarlak bir baş ve yine yuvarlak bir gövde ile tamamlanan idollerdir. Baş ve gövde hafif bir kavisle birbirinden ayrılmıştır.

[508] Blegen v.d. 1950:fig.360;35.287; Schilemann 1968:219
[509] Mellink 1966:fig. 77/15
[510] Warner 1994:203/517.1
[511] Aydıngün-Gündoğan 2005:56

Disk biçimli başı, dörtgen gövdesine uzun dar bir boyunla daralarak birleşen İdollerden biri; Kusura[512] tipli bir idoldür. Aynı zamanda Troia[513] ve Karataş-Semayük[514] mezarlığında aynı tip idollerin ölü armağanı olarak mezarlarda bulundukları tespit edilmiştir. Elmalı-Karataş'dakiler[515] ise yalnızca biri hariç[516], Troia tipine yakın örneklerle dikkat çeker. Göller bölgesinde yer alan Harmanören Mezarlığında, İTÇ II'ye tarihlenen bir mezarda Troia tipli ve Kusura tipli idoller ele geçmiştir[517]. İdoller bu mezarlara başlarından kırılarak konmuştur. Aynı zamanda Afyon Bölgesinde Karaoğlan'da İTÇ II katlarında aynı tipler tespit edilmiştir.İTÇ I-III dönemlerine tarihlenen Yortan Mezarlığında tespit edilen küp mezarlarda, mermer idollerin ölü hediyesi olarak, madeni buluntular ve ağırşaklarla beraber bırakıldıklarını da biliyoruz [518].

Küllüoba taş idol örnekleri arasında yeralan Troia tipli baykuş yüzlü idollere[519] ise; Yortan, Seyitömer, Afyon hatta Midilli adasındaki Thermi gibi merkezlerde rastlanılmıştır[520]. Bu tip idollerin Ege adalarına kadar ulaşmış olması bölgeler arası ticari alışverişin kültürülerin ortaklaşmasına katkılarını ispatlaması açısından önemlidir.

Son olarak (Levha 70c/Resim 27a³) mermerden şekillendirilmiş bir diğer yassı figürin örneği, yuvarlak ve minik boyutlu olarak şekillendirilmiş baş tasarımı, yüz ayrıntıları, ince uzun boynu ve dörtgen biçimli gövdesi üzerinde yeralan kırık ışın demetinden oluşan bezeme ile özgün bir örnek olmalıdır.

3.3.2.11 MÜHÜRLER

Küllüoba'da tespit edilen mühürlerden yalnızca biri taştan'dır. Ayak biçimli bu mühür; Mezopotamya etkilerinin Anadolu içlerine sızmaya başladığı İTÇ III döneminin sonlarına tarihlenmektedir.[521] Bu mühür siyah bir taştan imal edilmiş olup baskı

---

[512] Lamb 1937:29:fig.11/5; Lamb 1937:25:17/8, 9;1937 II:11/5,17/4
[513] Blegen v.d. 1950:213/236.7c.3; Schilemann 1968:232/73;334:205,206,207,208;524:995
[514] Mellink 1964:271-277; Mellink 1967:253-254; Mellink 1966:plt.77/13-14
[515] Warner 1994:fig.245/1599c.4
[516] Warner 1994:221
[517] Özsait 2000:373/7
[518] Kamil 1982:52
[519] Schilemann 1876:524:996-998;336:213,216
[520] Aydıngün Gündoğan 2005:64
[521] Efe,T., "The Theories of the 'Great Caravan Route' Between Clicia and Troy:The Early Bronze Age III Period ın Inland Western Anatolia", **Anatolian Studies** vol.57 2007:47-64.

yüzeyinde kazıma çizgilerle oluşturulmuş geometrik bir motif mevcuttur. Motif , Baskı yüzeyinin bir çizgi ile ortadan ikiye ayrılması ve kısa 5 adet çizginin öncekine dik yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Levha 73/d;Resim 28/a). Bu mühür örneği dönemin sonlarında Kervan Yolu üzerinden gerçekleştiğini düşündüğümüz ticari ve sosyal ilişkileri ispatlaması açısından önemlidir. Suriye-Klikya bölgeleri arasında Troia ile sağlanan bu yol, Eskişehir ve çevresi, İznik-İnegöl ovaları üzerinden gerçekleştirilmiştir. İlk çark yapımı çanak çömlek, taklit Suriye şişeleri ile Küllüoba'da ayak şeklindeki damga mühür, bu doğu kökenli buluntuların en karakteristik olanlarındandır[522].

Ayak şeklinde şekillendirilmiş mühürün (Resim 28a) benzerlerine Küllüoba 'da bir adet p.t örneğin yanında Tarsus'ta[523] ve Konya/Karahöyük'te[524] rastlanılır ve III.binyılın ortalarına tarihlenmektedirler[525]. Ayrıca Elmalı-Karataş'da siyah serpantinden yine; dörtgen baskı yüzeyli, küt bitimli üçgene yakın kulplu ve ip delikli bir örnek baskı yüzeyi açısından birebir aynıdır [526].

3.3.2.12 İŞLEVİ ANLAŞILAMAYAN TAŞ ALETLER

Bu gruba giren aletler kabaca üzerlerinde şekillendirme, düzeltme veya kullanım izleri saptanmış fakat kullanım alanı ve amacı tam olarak tespit edilememiş aletlerdir. Bu grup içinde ele almak istediğimiz örnekler ip deliği mevcut olan, dörtgen ve oval biçimli aletlerin (?) yanısıra kumtaşı ya da daha nitelikli taş cinslerinden, iyi işçilik görmüş örnekleri kapsamaktadır. Bu aletlerin benzer örnekleri çevre yerleşmelerinde aranmış, işlevleri saptanabilenler yine o yerleşmelerde kullanılan tanımları göz önünde tutularak katalogda belirtilmiştir.

Küllüoba Höyüğünde; bu şekilde kaydedilmiş 46 adet örnek mevcuttur. Bu buluntular arasında yeralan; 2 adet mermerden şekillendirilmiş alet ile ip delikli 6 adet alet burada incelenmiştir.

---

[522] Efe 2001:55
[523] Alp ,S., **Konya Civarında Bulunan Silindir ve Damga Mühürleri**. Ankara 1972.
[524] Goldman, H., **Excavations at Gözlükule, Tarsus II**. Princeton 1956.
[525] Alp 1972:fig.20:16,pl.15/35; Goldman 1956:fig.344:44
[526] Warner 1994:187/a.KA 755

Küresel formlu, ip deliği tam açılmadan yarım bırakımış iki kumtaşı örneğin, ağırlık olarak kullanıldığı düşünülebilir (Lev 72/c,f). Kumtaşı örnekten biri (Levha 72/f), batı açmalarından ve 5. evreden ele geçirilmiştir.

Biri dörtgen biri ise şekilsiz, iyi cins taştan şekillendirilmiş ip delikli aletler biley taşı olarak kullanılmak için şekillendirilmiş olabilirler (Lev 72/d,e). Biri kırık ama kareye yakın formlu, bir diğeri uzun ve ince ip delikli iki alette, üstlerinde kullanım izine rastlanmamasına rağmen biley taşı olarak şekillendirilmiş olabilirler (Levha 73/a,b). Taş alet, AD 19 plankaresinden III A evresine tarihlenen katlardan ele geçirilmiştir.

Diğer bir kumtaşı örnek oval formlu ve yine ip deliklidir. Bu alet, tezgah ağırığı olarak kullanılmış olabilir (Levha 72/a).

Kaba bir taştan şekillendirilmiş, oval formlu ve yatay açılmış ip delikli alet, form itibariyle idol gövdelerini anımsatmaktadır. Belki de bu amaçla şekillendirilmeye başlanan alet, ip deliği açılarak başka bir amaca hizmet etmiştir (Levha 72/c).

Özenli bir işleme maruz kalmış, nitelikli taştan, tepesi; dikine dar bir hat boyunca düzleştirilmiş ve dar bir ip deliği açılmış aletin kullanım alanı hakkında yorum yapılamamaktadır (Levha 72/b). Sözkonusu alet, Kompleks II'nin ana odasından gelen taş alet IV D evresine tarihlenmektedir.

3.3.2.12.1 KARŞILAŞTIRMA

Delikli nesnelerin benzerlerine Troia II'de[527] rastlanmıştır. Troia gibi pek çok İTÇ yerleşmesinde örneklerini görebileceğimiz yuvarlak, dörtgen veya üçgen biçimli şekillendirilmiş;yassı ve oval kesitli aletler için genel itibariyle ağırlık yorumu yapılmaktadır. Örneğin kumtaşı bir örnekte yeralan ip deliği kenarından yatay olarak aletin kenarına kadar oluşmuş ip izleri bu görüşü destekler niteliktedir. Bunun yanında sert bir taştan şekillendirilmiş, baş kısminda ip deliği var olan nesnenin (Levha 73/b) bir benzerine Kuruçay'da da rastlanılmaktadır ki eserin burada bileği taşı olabileceği yorumu yapılmaktadır[528].

---

[527] Blegen v.d. 1950:148.E6.3;E6.12.

[528] G.Umurtak, "Kemik ve Boynuz Eserler";R. Duru, **Kuruçay II.1978-1988 Kazılarının Sonuçları, Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Yerleşmeleri,** s. 54-56,125 (Türk Tarih Kurumu Yayınları V.Dizi-Sa.44a) 1996, Ankara

Evreler												
Geç ITÇ III		-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
Erken İTÇ III		-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
İTÇ II	c	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
	b	1	2	-	-	-	1	1	1	1	-	-
	a	2		-	-	-	-		-	-	-	-
İTÇ I		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
İTÇ I 'e Geçiş Dönemi		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Geç Kalkolitik		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Evreleri Tespit Edilemiyenler		-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-

Tablo 18. Figürin ve idolllerin yüz tasarımları ve evrelere göre dağılımları

4.BÖLÜM KÜLLÜOBA HÖYÜĞÜ KÜÇÜK BULUNTULARININ GENEL BİR DEĞERLENDİRMESİ VE SONUÇ

Küllüoba Höyüğü'nde 1996-2007 yılları arasında gerçekleştirilen toplam 11 kazı sezonunda ele geçirilen küçük buluntular bu tezin konusunu oluşturur. Çalışmanın Bu şekilde, Geç Kalkolitik sonlarından M.Ö. 2.binyıl başlarına kadar olan zaman dilimine ait pişmiş toprak, kemik ve sürtmetaştan şekillendirilmiş toplam 1.515 eser üzerinde çalışılmıştır. Bu buluntular, yağoldıkları hammadeye göre üç ana gruba ve tipolojik olarak da 40 alt gruba ayrılmıştır.

Bunlardan 591'i pişmiş topraktan, 130'u kemikten, 694'ü taştan şekillendirilmiştir.

Küllüoba Höyüğünde stratigrafik olarak saptanmış en erken katlar Geç Kalkolitik sonlarına tarihlenir. Bu dönem kalıntıları yalnızca höyüğün batı kesiminde saptanmıştır. Burada ana toprak üzerinde üç ana evreli Geç Kalkolitik, bunun da üzerinde sırasıyla İTÇ 'ye Geçiş Dönemi, İTÇ I ve İTÇ II dönemine ait kalıntılar ele geçirilmiştir.

Geç Kalkolitik dönem katlarında-kazılan alanın çok sınırlı olmasına paralel olarak- çok az küçük buluntu ele geçirilebilmiştir. Bunlar arasında, kemik bızlar, boynuzdan bir alet, birkaç öğütme taşı parçası ve ezgi taşları en belli başlılarıdır.

Geçiş Dönemi'nin en erken evresi olan 6. Evre'de ele geçirilen bir ağırşak, bu buluntu grubunun Küllüoba'da bilinen en erken örneği oluşturur. Buluntular arasında özenli işçiliğiyle dikkat çeken kemikten şekillendirilmiş bir çekiç, yine 6. evreye tarihlenmektedir. Buluntuların azlığı, bu dönemin höyük üzerinde az araştırılmış olmasından da kaynaklanmış olabilir. Batı açmalarında, İTÇ I 'e geçiş döneminin sonraki evrelerinde de (4. ve 5. evreler) kemik, boynuz ve sürtmetaştan buluntular ele geçirilmiştir. İTÇ I dönemi ise bugüne kadar -doğu ve batı olmak üzere- höyüğün her iki kesiminde, ancak sınırlı alanlarda araştırılabilmiştir.

Bu döneme tarihlenen belli başlı alet tipleri de şunlardır: pişmiş topraktan figürin, idol, kaşık, boncuk ağırşak; kemikten bız, delici, pandantif ve çekiç; öğütme ve ezgi taşı, biley taşı, topuz başı, ağırlık(?). Bu buluntular arasında yer alan pişmiş toprak figürin, dönemin başlarına tarihlenir ve İTÇ II dönemi için bölgede tipik olan disk yüzlü figürinlerin öncüsü niteliğindedir.[529] Pişmiş toprak figürin başı da grubunun höyükte ele geçen en erken örneğidir. Doğu koniden ele geçirilen ve 3. evreye tarihlenen ağırşak örneği, höyükte ele geçen ağırşak tiplerinden tepesi düzleştirilmiş ve hafif dış bükey olmasıyla ayrılır. Yine 3. evreye tarihlenen topuz başı parçası da höyükte ele geçirilen en erken örnektir. Sürtmetaştan şekillendirilmiş biri ayaklı üç öğütme kabı batı açmalarından ele geçirilmiştir ve benzerlerini İTÇ II döneminde IV D ve IV C evrelerinde saptadığımız iki örneğin öncüleri durumundadır. Ayrıca batı açmalarında ele geçirilen ve 3. Evreye tarihlenen fakat benzer örnekleri gözönüne alındığında daha geç bir evreye ait olması gereken, ayak biçimli pişmiş toprak bir mühür dikkat çekicidir.

İTÇ II höyükte yavaş yavaş şehirciliğe doğru giden bir gelişmenin izlendiği dönemi temsil eder. Buna bağlı olarak kamusal faaliyetlerin ve iş bölümünün giderek artması ve artı ürünün çoğalmasının, küçük buluntuların nitelik ve niceliği üzerinde de etkili olduğunu söyleyebiliriz. Mühürler giderek daha fazla kullanılmaya başlanmış, Öğütme ve ezgi taşları artmış, figürinler -özellikle İTÇ II'nın erken evrelerinde- birden

---

[529] Efe,T., "Seyitgazi/Küllüoba 1996 Yılı Kazısı", **XIX.Kazı Sonuçları Toplantısı**, Ankara s:151-171.

bire sayıca artmış ve bunlar daha özenle yapılmıştır. [530] IV B, IV C, IV E evreleri, disk yüzlü ve poloslu figürinlerin en yoğun görüldüğü dönemdir. Bu figürinler ;oturur veya ayakta durur pozisyonda şekillendirilmiş olup disk yüzlü ve polosludurlar. Başta kaş, göz, ağız gibi ayrıntılar yivlerle; burun ve kulaklar plastik olarak belirtilmiş olup gövde üzerinde kil ilavesi ile göğüsler, yivle yapılmış çapraz bant ,göbek deliği yer alır;üçgen veya dörtgen cinsel organ ise yivlerle sınırlandırılmış alanın içinin sokma noktacıklarla doldurulması suretiyle şekillendirilmiştir. Bazen bacakların bezendiği örnekler de görülür.

İdoller ise İTÇ II sonlarında yoğun olarak şekillendirilmişlerdir. Bunlar bezemeli veya bezemesiz olabilmektedir. En erken idol örneği höyükte, IV D evresine tarihenmektedir. Hatta bu idol, bir kap üzerine bırakılmış halde in sutu olarak ele geçirilmiş olması açısından diğerlerinden farklıdır. IV D evresi, hem vücut ayrıntılarının daha fazla gösterildiği, hem de bezemesiz idol örneklerinin bir arada şekillendirildiği bir dönem özelliği taşır. Bezemesiz bu idoller, bu evrenin karakteristik bir özelliği olarak nitelendirilebilir.

İTÇ II döneminin önemli buluntu gruplarından birini de damga mühürler oluşturur. Esas itibariyle IV B ve IV D evrelerinden gelen bu mühürler –şehirciliğe geçilmesine paralel olarak- otoritenin, mülkiyet kavramının ve ticaretin giderek daha bir önem kazandığını bize dolaylı olarak gösterir. Bu bağlamda, erken İTÇ III dönemine ait ayak şeklindeki bir mühürün benzerlerinin Tarsus ve Konya/Karahöyük'te bulunmuş olması büyük önem taşımaktadır.

Hayvan figürinlerinin de en yoğun olarak ele geçirildikleri dönem İTÇ II 'dir. Bu buluntular arasında yer alan minyatür bir hayvan figürini ortalama olarak 1,5 cm'i geçmeyen boyuyla dikkat çekicidir ve IV E evresine tarihlenmektedir.

Yerleşmede, İTÇ başlarından itibaren dokumacığın önem taşıdığı ağırşak ve tezgah ağırlıklarının bol miktarda bulunmasından anlaşılmaktadır. IV D, IV E, IV F evrelerinde, üç ayrı plankarede saptanan, yangın geçirmiş odalarda, tezgah ağırlıkları *in situ* olarak çok sayıda ele geçirilmiştir Ağırşaklar, höyükte ilk olarak 6. Evre'de saptanmıştır.

---

[530] Efe 1998:300

Diğer buluntular arasında, pişmiş topraktan kil fırça ve kaşıklar ancak, İTÇ II'ye ait IV D evresinde saptanabilmiştir.

Andiron ve ocak ayaklarına İTÇ II döneminde çokça rastlanmıştır. Bu aletlerin bazı örnekleri dikkate değer şekilde özenle şekillendirilmiş ve bezenmiştir. Andironların yanında ayak biçimli şekillendirilmiş desteklerin de İTÇ III döneminde ve Orta Tunç Çağ'ına geçiş evresi olan II C'de birkaç örnekle temsil edildiği görülür.

Kemik aletler arasında yer alan; bız, delici, iğne; spatula / kazıyıcı /açkı aletleri; kemik ve boynuzdan saplar ve pandantifler bu dönemin katlarında ele geçen belli başlı buluntulardandır. Bunların yanısıra zımba (?) olarak değerlendirebildiğimiz tek bir örnek ve yine yalnızca bu döneme ait tabakalardan ele geçirilmiş olan bir bıçak, IV B evresine tarihlenir.

Sürtmetaş buluntular ise höyükte İlk Tunç Çağı başlarından itibaren görülürler. Öğütme taşları ve ezgi taşlarının hemen her tipteki örneklerine bu dönemde de rastlanır. İTÇ II dönemi; havan ve havanelleri, açkı taşları, kemik aletler, biley taşları, yassı baltaların yansıira; sap delikli baltalar, keskiler, çekiç ve topuz başları, sapan taşları gibi alet grupların sıklıkla kullanıldığı bir dönem olmuştur.

Bunların yanında taştan şekillendirilmiş idol örneklerine yine bu döneme tarihlenen IV C katında, mermerden ilk örnek ise IV A katında saptanmıştır.

Prof. Dr. Turan Efe'nin, İTÇ II döneminin sonlarından itibaren Kuzey Ege ve Mezopotamya arasında ortaya çıkan yoğun kültürel ve ticari ilişkilerin İç Batı Anadolu üzerinden gerçekleştirildiği savını–"Büyük Kervan Yolu" tezi- Demircihöyük /Sarıket, Bozüyük/Küçükhöyük yanında, şimdi Küllüoba kazı buluntuları da desteklenmektedir.[531] Özellikle Mezopotamya kökenli bazı madeni alet tipleri ve tunç aletlerin giderek yaygın kullanımı[532] ve Küllüoba'da ele geçirilen ilk çark yapımı çanak çömlek ve bunların arasında özellkle Suriye şişeleri, bu ilişkilerin varlığına işaret eden en önemli kanıtlardır. İTÇ III'te bu gelişmeler sonucu çanak çömlekte, Eskişehir ve Kuzey Ege arasında birçok ortak özellik ortaya çıkar.

---

[531] Efe 2007 :109

[532] Efe, T.– Fidan, M.E., ''Pre-Middle Bronze Age Metal Objects from Inland Western Anatolia (A Typological and Cronological Evaluation)'', **Anatolia Antiqua XIV**, 2006 :15-43.

İşte bu gelişme bir dereceye kadar Küllüoba küçük buluntuları üzerinde de etkili olmuştur. Bunlar arasında "Troia tipli" olarak nitelendirilen basit memmer ve kemik idoller; benzerlerine Konya-Karahöyük ve Tarsus'ta rastlanan[533] ayak biçimli mühürler; yakın paralellerinin Troia'da (Son Troia I) ve Ege Adalarından Poliochni'de (Kırmızı Evre) bulunduğu kemikten terazi (?) biçimli bir alet en başta gelenlerdir.

Burada incelenen Küllüoba küçük buluntuları kullanılan hammadde, buluntu türleri ve tipleri açısından genel hatlarıyla Batı Anadolu'nun diğer bölgelerindeki araştırmalarda ortaya çıkarılanlarla benzerlik gösterir. Ancak bazı buluntu grupları – ki bunların başında disk-yüzlü figürinler gelmektedir- üslup olarak iç kuzeybatı Anadolu'nun özelliklerini yansıtır. Bu figürinler, Demircihüyük'te olduğu gibi Küllüoba'da da İTÇ II döneminin orta evrelerinden gelmektedir. İTÇ III'te ise bu figürinler ortadan kalkar ve yukarıda değinilen ilişkiler sebebebiyle, Troia tipli kemikten ve mermerden idoller İç Kuzeybatı Anadolu'da görülür. Bu durum ilk defa Küllüoba kazıları ile belgelenmiş olmaktadır.

Demircihüyük'te yeterince bulunamayan p.t. ve metal damga mühürlerin -daha büyük ve merkezi bir yerleşme olması sebebiyle- Küllüoba'da daha fazla ele geçirilmesi doğaldır. Bunlar form ve motifleri bakımından Batı ve Orta Anadolu örnekleri ile tamamen benzeşir. Ancak ayak şeklindeki mühürlerin büyük Kervan Yolu üzerinde yoğunlaşıp yoğunlaşmadığını ileride yapılacak yeni kazılar gösterecektir.

Küllüoba'da ileride yapılacak kazıların, küçük buluntuların evrelere göre dağılımı ve gelişimi yanında, diğer bölgelerle olan ilişkilerin nitelik ve niceliği ile ilgili de önemli bilgiler vermeye devam edeceğine hiç şüphe yoktur.

[533] Efe 2007:60

KAYNAKÇA

Alkım,H.,Alkım, U.B.,Bilgi,Ö., 1988 **İkiztepe I:Birinci ve İkinci Dönem Kazıları** (1974-1975), TTK.

2003 **İkiztepe II:Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı,Yedinci Dönem Kazıları** (1976-1980), TTK.

Alp,S., 1972 **Konya Civarında Karahöyük Kazılarında Bulunan Silindir ve Damga Mühürleri**, Ankara

Anthony,D., 2001 ”Nazi ve Eko-Feminist Prehistoryalar:Hint /Avrupa Arkeolojisinde İdeoloji ve Amprizm”, **Cogito 8** :152-169

Ardos,M. 1985 **Türkiye Ovalarının Jeomorfolojisi**, Cilt II, İstanbul

Avramora,M, 1997 “Myth, Rituel and God of a Cıvılızation That Did Not Take Place”, **Varna Necropolis**, (yay.haz.).Ivanov, L.M., Avromova S,.Agato, Publishers, 15-24

Efe-Ay ,D.Ş.M., 2000 The Early Bronze Age I Pottery from Küllüoba Near Seyitgazi, Eskişehir”, **Anatolica Antiqua** 8**:**1-87

Ay-Efe D., Ş., M., 1999 **Küllüoba Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı I Çanak-Çömleği**, (yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1999.

2001 ”The Small Finds of Orman Fidanlığı”, **A Salvage Excavations at Orman Fidanlığı, A Chalcolithic Site in İnland Nourthwestern Anatolia** (yay. haz.) Turan Efe, s.127-155 TASK

2006 “Küllüoba’da Bulunmuş Olan Pişmiş Toprak Figürinlerden Birkaç Örnek”, **Hayat Erkanal’a Armağan**, s:90-94.

Aydıngün, Ş.,

2003 **Eski Tunç Çağında Anadolu Pişmiş Toprak Figürin ve İdolleri**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü (yayınlanmamış doktora tezi), Ankara

Aydıngün Gündoğan,Ş.,

2006 ”Kentleşme ve Tuncun Keşfi:İlk Tunç Çağı’nın Kutsal Bedenleri”, **Tunç Çağı’nın Gizemli Kadınları / Mysterious Women of the Bronze Age,** s:29-80

Ayengin, N.,

2006 “Anadolu’da Erken Tunç Çağında Kemikten İşlenmiş Süs İğneleri”, **Hayat Erkanal’a Armağan: Kültürlerin Yansıması**, s.108-112.

Ayhan, A.,

1999 **Tepecik Sürtme Taş Buluntu Topluluğu**, İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü (yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul

Barber,E.J.W,

1992 **The Development of Cloth in the Neolithics and Bronze Age with Specia Refferences to the Aegean**. Princeton Universty Press

Baykal Sheer, A.,

1996 **Demircihöyük IV.Die Kleinfunde A. Die Lithischen Kleinfunde.** Zabern,Mainz an Rhein.

Belfantz, K.,

1995 "Bronzezeıtche Spınnwırtel aus Troia", **Studia Troica** 5 s:117-143

Bilgi,Ö.

1993 "İkiztepe Kazılarının 1991 Dönemi Sonuçları ve Restorasyon Çalışmaları", **IV.Kazı Sonuçları Toplantısı** I:199-211

2001 **Protohistorik Çağ'da Orta Karadeniz Bölgesi Madencileri,** İstanbul

Blegen, C. – W. Caskey, J L. Rawson;

1950 **Troy**, **I. General Intruduction The First and Second Settlements I-II**, Princeton

1951 **Troy II. General Intruduction The Third, Fourt and Fifth Settlements I-II,** Princeton

Braidwood, R. J.,

1960 **Excavations in the Plain of Antioch I: Earlier Assemlages, Phases A-I**, Oriental Instute Publications LXI, The University of Chicago Press, Chicago

Braidwood, R. J. - Çambel, H.,

1982 "Çayönü", **Arkeoloji ve Sanat**, sayı 18/19 :18-19

Darga,M., 2007 "Şarhöyük Kazılarında İlk Tunç Çağı Buluntuları", **Refik Duru'ya Armağan** (yay.haz.) Ö. Bilgi, .G Umurtak ,Ş.Dönmez, İstanbul

Darkot,B.-Tuncel,M.,

1995 **Ege Bölgesi Coğrafyası,** (3. Baskı) İstanbul

Davis, M. K.,

1982 "The Çayönü Ground Stone" **Prehistoric Village Archaeology inSouthwestern Turkey**, (yay.haz.)R.JBraidwood,BAR International, Series 38, s:173-134

Duru, R.,

2003 " Burdur Bölgesi Toplumlarının Neolitik'e Geçiş Sürecine Anadolu'nun Diğer Kültürlerinin Etkileri Üzerine Bir Deneme" **Güven Arsebük İçin Armağan Yazıları**,(yay.haz.) Mihriban Özbaşaran; Oğuz Tanındı; Ahmet Boratav, Ege Yayınları s. 71-85.

Duru R.,Umurtak, G.,

2007 "Bademağacı Kazıları 2006 Yılı Çalışmaları" **ANMED**

Efe, T. - İlaslı, A.,

1995 "Salvage Excavations of the Archaeological Museum Part I: Kaklık Mevkii: A Site Transitional to the Early Bronze Age", **Studia Troica** 5: 357-399.

Efe,T.,İlaslı,A.,Topbaş,A.,

1998 "Salvage excavations of the Afyon Archeological Museum , Part II:The Settlement of Karaoğlan Mevkii and Early Bronze Age Cemetery of Kaklık Mevkii", **Anatolia Antiqua** VI.,21-94

Efe,T.,

1993 "1991 Yılında Kütahya,Bilecik,Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları", **XII.Araştırma Sonuçları Toplantısı**, s: 345-364

1994 ”1992 Yılında Kütahya, Bilecik, Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları”, **XI.Araştırma Sonuçları Toplantısı**, 1994:571-592

1995 ”1993 Yılında Kütahya ,Bilecik ,Eskişehir İllerinde YapılanYüzey Araştırmaları “, **XII.Araştırma Sonuçları Toplantısı**,1995:245-266

1997 “Seyitgazi/Küllüoba 1996 Yılı Kazısı”, **XIX.Kazı Sonuçları Toplantısı**, Ankara, s:151-171

1997 ”1994 Yılında Kütahya , Bilecik, Eskişehir İllerinde Yapılan Yüzey Araştırmaları”, **XIV.Kazı Sonuçları Toplantısı**, s:215-232

1998a ”New Concepts on Tarsus-Troy Relations at the Begining of the EB 3 Period”, **XXXIV éme Rencontre Assyriologigue Internationale (İstanbul 1987)**, TTK.Ankara, s:297-304

1998b “Çayönü Kemik Aletleri, **Karatepe'deki Işık, Halet Çambel’e Sunulan Yazılar,** (yay. haz.) Güven Arsebük; Machteld J.Mellink; Wulf Schirmer , s. 289-303.

2001 “Küllüoba; İç Kuzeybatı Anadolu’da Bir İlk Tunç Çağı Kenti 1996-2000 Yılları Arasında Yapılan Kazı Çalışmalarının Genel Bir Değerlendirilmesi”, **Tüba-Ar**, IV(2001), s.43-78.

2003 "Küllüoba and the Initial Stages of Urbanism in Western Anatolia",(yay.haz.)M.Özdoğan, H.Hauptmann ve N. Başgelen, **Ufuk Esin'e Armağan**, Arkeoloji ve Sanat yay, s:265- 282

2004 "Kültür Gruplarından Krallıklara:Batı Anadolu'nun Tarih Öncesi Kültürel ve Siyasal Gelişim Profili", **Colloquium Anatolicum**, III: 15-29.

2007a "The Theories of the'Great Caravan Route'Between Clicia and Troy: The Early Bronze Age III Period ın Inland Western Anatolia", **Anatolian Studies** vol.57 :47-64

2007b "Küllüoba Kazıları ve Anadolu Tarihöncesi Araştırmalarına Katkısı", **Refik Duru'ya Armağan** (yay.haz). Ö. Bilgi, G. Umurtak ,Ş.Dönmez, s:106-110

2007c The Küllüoba Excavations and the Cultural/Political Development of Western Anatolia Before the Second Millennium B.C." (yay.haz.) Doğan-Alparslan M., Alparslan, M.,H.Peker, **VİTA/HAYAT Belkıs Dinçol ve Ali Dinçol' a Armağan.** İstanbul

Efe,T.-Fidan,E.,M, 2008 "Complex Two in the Early Bronze II Upper Town of Küllüoba Near Eskişehir", **Anatolica** XXXIV, 2008: 67-80

Emre,K., 1978 **Yanarlar-Afyon Yöresinde Bir Hitit Mezarlığı (A Hıttıte Cemetery Near Afyon)**, Ankara.

Ertekin,G.,
1992 **Eskişehir Kentinde Yerleşmenin Evrimi**, İ.Ü Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstiütüsü (yayınlanmamış doktora tezi) İstanbul

Esin, U.,
1978 **İlk Üretimciliğe Geçiş Evresinde Anadolu ve Güneydoğu Avrupa, I.Doğal Çevre Sorunu,** İstanbul

1979 **İlk Üretimciliğe Geçiş Evresinde Anadolu ve Güneydoğu Avrupa**, **II. Kültürler Sorunu**, İstanbul

1987 "Değirmentepe (Malatya) Kurtarma Kazısı 1986, **IX. Kazı Sonuçları Toplantısı***"*, s:79-125

Fıandra,E.
2003 "Mühürler, Kil Mühür Baskıları", **Arkeolatlas** sayı 2:32-34

Fidan,M.E.,
2005 **İç Batı Anadolu Orta Tunç Çağı Öncesi Metal Eserleri,** İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Anabilim Dalı (yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul.

Garstang, J.,
1953 **Prehistoric Mersin: Yumuktepe in Southern Turkey**, Clarendon Place, Oxford

Goldmann ,H.,
1956 **Excavation at Gözlükule,Tarsus II**.Princeton

Gökcan,S.,
1972 **Sakarya Nehri Rejimi**, İÜ.Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstütüsü (mezuniyet tezi)

Gönül, M.,
1964 "Dokumacılığın Tarihçesi ve En Eski Dokuma Aletleri", **Antropoloji Dergisi**, c. I, sayı 2: 80-99.

Güldoğan, E.,

2002 **Aşıklı Sürtme Taş Endüstrisi ve Sorunları** (yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

2003 "Aşıklı Sürtme Taş Endüstrisi Buluntularından Bir Grup (Öğütücü ve Ezici Aletler)", **Köyden Kente Yakındoğu'da İlk Yerleşimler: Ufuk Esin'e Armağan**, (yay.haz.) M. Özdoğan; H.Hauptmann

Gündem,C.Y.,

2007 "The Animal Bones From Complex II at Küllüoba" **Anatolica XXXIV**, 2008:81-87,fig.23-29

Hodge, H.,

1964 **Artifacts an Introduction Early Materials an Technology**, London

Hooder,I.

2005 "Figürinler Hakkında Düşünmek", **Tunç Çağı'nın Gizemli Kadınları**, s:1-4

Joukuwski, M.,

1980 **A Complete Manual of Field Archeology: Tools and Techniques of Field work of Archeologist**, Prentice Hall

1986 **Prehistoric Aphrodias. Rhode Inland**

Kansu, Ş. A.,

1940 **Etiyokuşu Hafriyat Raporu 1937**, Ankara

Kartal, M.,

2002 "Öküzini Mağarası", **Arkeoatlas**, sayı 1, s.61.

Korfmann,M.,

1978 ”Demircihöyük”, **İst.Mitt**. 27/28,1977/78:5-31

1983 **Demircihüyük I. Die Ergebnisse der Ausgrabungen 1975-1978. Architektur, Stratigraphie und Befunde**. Mainz am Rhein.

1984 “Beşiktepe Vorbericht Über Die Ergebnisse Der Grabung von 1982”, **Archaologischer Anzenger** 2, s.165195.

1987 “Beşiktepe”, **Arkeoloji ve Sanat**, 36/37, s. 2-7.

1993 ”Troia-Ausgrabungen”, **Studia Troica** 3:1-37

Koşay, H. Z. - Akok, M.,

1966 **Türk Tarih Kurumu Tarafından Yapılan Alacahöyük Kazısı 1940-1948’deki Keşiflere Ait İlk Rapor**, seri V., sayı 6, Ankara

Koşay, H. Z. - Turfan, K.,

1961 “Erzurum-Karaz Kazısı Raporu 1959”, **Belleten** XXIII sayı: 91

Koşay,H.Z.-Vary,H.Dr. ,

1964 **Pulur Kazısı 1960 Mevsimi Çalışmalarına Ait Raporu,** TTK.Ankara

Kulaçoğlu, B.,

1992 **Gods and Goddesses**, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, İstanbul

Lamb, W.,

1937a "Excavations at Kusura Near Afyon Karahisar", **Archaeologica** LXXXVI: 1-64

Lamb ,W.,

1937b **Excavations at Kusura Near Afyon Karahisar**, Oxford

Lloyd,S.-Mellart,J.,

1962 **Beycesultan I.The Chalcolithic and Early Bronze Age Levels**, London

Mellart,J.-Murray,A.,

1995 **Beycesutan Vol.3,** London

Marangou, C.,

1998 "Anthropomorphic And Zoomorphic Figurines of the Early Bronze Age in the North Aegean", **Proceedings of the International Congress: Poliochni e l'Antica Eta del Bronzo nell' Egeo Settentrionale.** Athens., s: 649-665.

Mellart, J. – Murray A.

1995 **Beycesultan**, vol. 3, London

Mellart, J.,

1998 "Anatolia 4000-2300 B.C.", **Cambridge Ancient History**, vol. I., chapter 18, Cambridge University Press, s: 368-416.

Mellart,J.-Murray,A.,

1995 **Late Bronze Age Old Phyrgian Pottery and Middle and Late Bronze Age Small Objects**, London

1964 "Excavations At Karataş-Semayük", **Türk Arkeoloji Dergisi**,

XVIII/2:17-25

Mellink,M,
1965 ”Excavations at Kartaş-Semayük in Lycia”, **AJA** vol.69/3 s:241-251

Miyake, Y., 2002 ”Statü Eşyaları/Kalkolitik Çağ”, **Arkeoatlas,** sayı 1:130-131

Obladen Kauder,J., 1996 **Demircihöyük IV. Die Kleinfunde. B.Die Kleinfunde aus Ton, Knochen und Metall**. Mainz am Rhein: Verlag Philipp von Zabern.

Oertl,P.M., 1995 ”Doğurganlık ve Bereket”, **Bilim ve Teknik** 336 ,s:24

Özdoğan, Aslı,
1994 **Çayönü Yerleşmesinin Çanak-Çömleksiz Neolitikteki Yeri (Küçük Buluntuların Yardımıyla),** İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü Prehistorya Anabilim Dalı (yayınlanmamış doktora tezi), İstanbul

Özdoğan, A.,
2007 “Çayönü”, **Türkiye’de Neolitik Dönem:Yeni Kazılar,Yeni Bulgular**, s. 57-97.

Özdoğan, M.,
2002 “Adım Adım Yerleşik Yaşam”, **Arkeoatlas**, sayı I:58-63

2002a “Çanak-Çömleksiz Neolitik Çağ”, **Arkeoatlas**, sayı I:64-83

2002b “İlk Adımlar Paleolitik Çağ”, **Arkeoatlas,** sayı I:46-57

2006 ”Yakındoğu kentleri ve Batı Anadolu’da Kentleşme Süreci”, **Hayat Erkanal’a Armağan: Kültürlerin Yansıması,** s:571- 577

2007 ”Neolitik Dönem ve Batı Anadolu, Sorunlar ve Bazı Tanımlar”, **Refik Duru’ya Armağan**, (yay.haz.) G.Umurtak v.d s:31-37. 2007

Özsait,M.,

2000 ”1998 Yılı Harmanören (Göndürle Höyük)Mezarlık Kazısı, **XXI.Kazı Sonuçları Toplantısı**, s:371-380

Pıttman,H.

2003 ”Son Kalkolitik Çağ Mühürleri”, **Arkeoatlas** sayı 2:35

Sarı,D.,

2004 **Küllüoba İlk Tunç Çağı II Çanak-Çömleği**” İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü Protohistorya ve Ön Asya Arkeolojisi Anabilim Dalı (yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul

Schılemann,H.**,**

1884 **Ilıos :The City and Country of the Trojans.** New York and London.

Seeher,J.,

1991 ”Die Nekropole von Demircihöyük-Sarıket Grabans Campang , **İst.Mitt**. 42, 1992:5-19

1993 “Demircihöyük Nekropol Kazısı 1991 Yılı Sonuçları”, **XIV.Kazı Sonuçları Toplantısı**, cilt 1,1993:365-379

Semenov, S. A.,

1964 **Prehistoric Technology an Experimental Study of**

Oldest Tools and Artifacts from Traces of Manufacture and Wear. Moonraker Press,London.

Sivas,H.,
2008 ”Eskişehir, Kütahya ve Afyonkarahisar İlleri Yüzey Araştırmasında Bulunan Pişmiş Toprak İdollerden Birkaç Örnek”, **Muhibbe Darga Armağanı**, (yay.haz)T.Tarhan, A.Tibet, E.Konyar, s:427-436

Tarhan,T.,
2008 ”Urartu Urnelerindeki ‘Ruh Delikleri’nin Sayısal Gizemi”, **Refik Duru’ya Armağan,** (yay.haz.) G. Umurtak, Ş.Dönmez, Aslıhan Yurtseven, s:259-264

Türkteki,M.,
2004 **Küllüoba İlk Tunç Çağı III Çanak-Çömleği**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstütüsü Protohistorya ve Ön Asya Arkeoljisi Anabilim Dalı, (yayınlanmamış yüksek lisans tezi)

Tütüncüler, Ö.,
2000 **M.Ö. II. bin İzmir Bölgesi Dokuma Aletleri**, Ankara Üniversitesi, Arkeoloji Anabilim Dalı (yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara

Umurtak,G.,
1996 a “Kemik ve Boynuz Eserler”; R.Duru, **Kuruçay II. 1978-1988 Kazılarının Sonuçları, Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Yerleşmeleri**, s. 54-56,125 (Türk Tarih Kurumu Yayınları V.Dizi-Sa.44a), Ankara

1996 b “Taş Eserler ”,R.Duru, **Kuruçay II. 1978-1988 Kazılarının Sonuçları, Geç Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı Yerleşmeleri** s.59-61,126 (Türk Tarih Kurumu Yayınları V.Dizi-Sa.44a) Ankara

1997 “Heykelcik”, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, s: 783

1997 “İdol”, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, s: 834

1999/2000 ”Neolitik ve Erken Kalkolitik Çağ’larda Burdur-Antalya Bölgesi Mühürcülüğü Üzerine Bazı Gözlemler”, **Adalya IV**, s:1-19

_____,
2002 ”Some Observations on a Lead Stamp Seal From the Bademağacı Excavations”, **Anatolica** XXVIII(2002), s.159-169

Uzel, İ.,
1993 “Anadolu’da Bulunmuş Kemik ve Fildişinden Tıp Aletleri”, **Arkeoloji ve Sanat**, 60/61:25-31

_____,
2000 **Anadolu’da Bulunan Antik Tıp Aletleri**, Ankara

Voight, M.,
1983 **Hajjı Fıhruz Tepe, Iran,** The Neolithic Settlement, The Univesty of Pensylvania

Warner,J.L.,
1994 **Elmalı-Karataş II:The Early Bronze Age Village of Karataş**

Wıllcox, G. – Savard, M.,
2007 “Güneydoğuda Tarımın Benimsenmesine İlişkin Botanik Veriler”, **Türkiye’de Neolitik Dönem, Yeni Kazılar, Yeni Bulgular**, s.427-440.

Yalçınkaya, I.,
1989 **Alt ve Orta Paleolitik Yontmataş Endüstirisinin Biçimsel Tipolojisi ve Karain Mağrası**, Ankara

Yener, A. - Algaze, G.,

1990 **The Small Finds Town in Country Southeastern Anatolia II: The Stratigraphic Sequence at Kurban Höyük I-II,** (yay.haz.) G.Algaze, The Oriental Institute at the University of Chicago

KATALOG

(Katalog numaraları levhalarda her buluntu için ayrı ayrı parantez içinde verilmiştir.)

1.Figürin (Levha 1/Resim 1)
Müze envanter no:A 125.07
Buluntu no: AD 22.93
Durumu :tüm (yapıştırılmış 3 parça). Ayaklar baldırdan kırılmıştır.
Evre:IV D
Ölçüleri: boy:17.06/en:8.1 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur açık kahve-devetüyüdür. Yüzey krem renkli astarlanmış ve açkılanmıştır. Yüzey latrinden dolayı yoğunlukla yeşile dönmüştür ve pişirmeden kaynaklanan alacalanma içerir. Poloslu başta kaşlar, gözler çukur halde, burun kabarta olarak, ağız yivlerle oyuk halde, kulaklar ise kabarta olarak gösterilmiştir. Kollar omuzdan itibaren kırıktır; gerdanda 11 adet noktacıkla bezeme yapılmıştır. Sol kol'un bedenle birleşik kısmı korunabilmiştir ve göğüsün altına doğru uzanmaktadır. Sağ kolun ise yine dirsekten aşağısı korunabilmiştir. Sağ elin iki parmağı gövde üzerinde korunmuştur. Göbek minik bir delikle belirtilmiş olup pubik bölgesi yivlerle sınırlandırılmış dörtgen bir alanın içinin çentiklerle doldurulmasıyla oluşturulmuştur. Figürinin alt kısmında ise minik bir anüs deliği mevcuttur.

2. Figürin Başı (Levha 2/a;Resim 2/a)
Müze envanter no:A 43.03
Buluntu no:AC24.45
Durumu : Çene ve bir kulak kırıktır.
Evre:IV C/D
Ölçüleri: h. 6cm./en 4 cm.
Buluntunun tarifi:Levha 2/b'deki ile aynı figürine ait olan figürin başının boyun ve üst gövde kısmı kayıptır. İnce kazıma çizgilerle kaşlar, yine kazıma çizgilerle iri badem biçimli gözler ve minik noktalarla gözbebekleri yapılmıştır. Burun kabartma halinde oldukça iri şekillendirilmiştir; ağız ise belirtilmemiştir. İki kulakta da küpe deliği mevcuttur.
Figürin Gövde Parçası (Levha 2/a;Resim 2/a)
Müze envanter no:A.08.03
Buluntu no:AC24.44
Durumu :kırık
Evre:IV C/D
Ölçüleri: h.7.2 cm/en:5 cm.
Buluntunun tarifi: Büyük olasılıkla Levha 2/a'daki ile aynı figürine ait olan bu gövde parçasının üst kısmı kırıktır. Birbirine bitişik olan bacaklar, hafif karına doğru çekiktir. Kalçanın arkasında, ortada üst üste yerleştirilmiş iki memecik ve bunların altında yan yana iki çukurcuk bulunmaktadır. Ayrıca kalçaların iki yanında ve ayak bileklerinde birer adet memecik vardır. Dizlerin üzerinde birer minik delik bulunur. Ayak parmakaları iki adet kazıma yivle gösterilmiştir. Pubik bölgesi yivlerle sınırlandırılmış üçgen alanın noktacıklarla doldurulmasıyla oluşturulmuştur.

3. Figürin (Levha 2/b;Resim2/c)
Müze envanter no:A 119.07
Buluntu no: AD 22.74
Durumu : Kulaklardan biri kırıktır.
Evre:IV D
Ölçüleri: boy 7,5 cm/en 2,8 cm
Buluntunun tarifi: Hamur gri kahve taşçıklıdır; açık gri–krem renkli yüzey astarlanmış ve açkılanmıştır. Yüzey rengi pişmeden dolayı yer yer alacanmış ve latrinden dolayı da yer yer yeşile dönmüştür. Polos başlı figürinin kaşları ve gözleri ince kazıma yivlerle gösterilmiştir. Yivlerin içinde beyaz macunla doldurulduklarını kanıtlayan kalıntılar vardır. Kaşlar ve gözler oyularak; burun kabartma halinde ve burun delikleri sokma noktalarla; ağız minik bir yarıkla gösterilmiştir. Boyunda, arkalı önlü olmak üzere, iki paralel yivin altında yanyana dokuz noktacıkla bezenmiş kolye(?), figürinin sırtında da devam eder. Kollar omuza yakın yerden kırıktır. Pubik bölgesi, paralel iki yivle sınırlandırılmış alanın yatay çentiklerle doldurulmasıyla oluşturulmuştur. Sağ bacak baldırdan kırıktır. Figürinin arka kısmında, kalçasının her iki yanında iki adet paralel yiv yer alır. Figürinin alt kısmında ise anüs deliği mevcuttur.

4. Figürin (Levha 2/c, Resim 2/d)
Müze envanter no: A 95.02
Buluntu no:AG/AH 18.83
Durumu :tüm, baştaki polos ve kulaklarının ucu kırıktır.
Evre:IV D
Ölçüleri: h .9 cm./en.3.2 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur koyu gri-siyah renkli ve ince taşcık katkılıdır;yüzey astarsız ve açkısızdır. Disk şeklindeki gözler, hafif çukur şeklinde belirtilmiştir. Gözbebekleri ise küçük noktacıklarla sokma olarak yapılmıştır. Fazla belirgin olmayan burunun altında ağız, yatay bir yivle belirtilmiştir. Ağız çizgisinin altında dikey yerleştirilmiş dört adet ince yiv daha mevcuttur. Baş, kalın ve uzun bir boyunla gövdeye birleşir. Kanat şeklindeki kolların uçları kırıktır. Sağ kolun arkasında yatay üç adet yiv; sol kolun arkasında ise ikisi yanyana diğeri de onların üstünde ve yine paralel olarak yapılmış üç adet yiv bulunmaktadır. Göğüsler gösterilmemiştir; sırtta omurgaya yada saç örgüsüne ait olabilecek uzun, dikey bir çıkıntı vardır. Bu çıkıntının iki yanında, bel hizasında derince iki delik yer alır. Figürinin kalçasında dikey açılmış üçer adet yiv daha vardır.

5. Figürin Gövdesi (Levha 3/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AB 22/21.6
Durumu :Kırık
Evre:IV C
Ölçüleri: boy 7 cm/en 5,2 cm (omuz) kalça 4,5 cm
Buluntunun tarifi: Figürinin baş kısmı kayıptır. Hamur sarımsı bej renklidir;yüzey astarlı ve açkısızdır. Kollar omuzdan itibaren kırıktır. Sağ göğüs üzerindeki kopuntu yüzeyinden, ellerin göğüs üzerinde birleştiği anlaşılmaktadır. Mevcut olan sol göğüs minik kabartma noktacıklarla oluşturulmuştur. Göğüslerin her iki yanında,koltuk altına yakın olarak yapılmış, ince yarım ay biçimli bezeme bulunur. Pubik bölgesi ince bir yivle snırlandırılan dörtgen bir alanın yatay ve dikey yivlerle doldurulmasıyla oluşturulmuştur. Gövdenin arkasında ise, dört köşeye simetrik olarak yerleştirilmiş, nokta bezeme yer alır.

6.Figürin Gövdesi (Levha 3/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AG 17.242
Durumu : Figürinin baş kısmı kırıktır. Gövde üzerinde yer yer çatlaklar vardır. Bacakları kalçadan itibaren kırıktır.
Evre: IV E
Ölçüleri: h.6.5 cm./en 5.2 cm.
Buluntunun Tarifi:Hamur kırmızımsı turuncu renklidir ve ince kum ve mika katkılıdır; yüzey astarlanmış ve açkısızdır. Boyun kısmında kazıma verev çizgilerle oluşturulmuş kolye yer alır. Gövdenin önünde, kolların hemen üstünde yatay dörtlü kazıma yivlerle belirtilmiş olan kaslar, omuzun arkasında da devam etmektedir. Ellerin göğüs üzerinde birleştiği, gövde üzerinde tespit edilebilen parmak kalıntılarından anlaşılmaktadır. Gövde üzerinde bir kısmı kırık olan pubik bölgesi, ince bir yiv ile sınırlandırılmış dörtgen bölgenin, minik sokma ve kazıma noktalarla doldurulması ile oluşturulmuştur. Figürinin sırt kısmında ise simetrik olarak yerleştirilmiş altı adet sokma nokta bezeme yer alır.

7.Figürin Gövdesi (Levha 4/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no: Z 21.134
Durumu : Baş kısım boyundan itibaren kırıktır.
Evre:IV B
Ölçüleri: boy 6,4 cm / en 6 cm
Buluntunun tarifi:Hamur homojen gri renklidir ve az miktarda mika katkılıdır; Kırmızı astarlı yüzey önde kahverengimsi–mor; arka yüzde ise turuncumsu renklidir ve az açkılıdır. Figürinin boyunda ise derin kazıma yiv ile oluşturulmuş kolye ucunda sarkan, yine derin kazıma yivlerle oluşturulmuş, iki ayrı yöne bakan, dört adet yarım ay biçimli bezek ile kolye oluşturulmuştur. Kolye figürin arkasında da devam eder. Gövde üzerinde, derin kazıma yivlerle yapılmış çarpraz bant yeralır. Çapraz bant sırtta da devam eder. Figürinin her iki göğüsü de kırıktır. Kopuntu yüzeyinde kabarta noktacıklarla oluşturuldukları anlaşılır. Bel kısmında, derin kazıma yivlerle oluşturulmuş, paralel üç sıra yiv ile kemer; ilk yiv üzerindeki bastırma noktacıkla kemer tokası yapılmış olmalıdır. Gövdenin arkasında ise;göğüslerin hemen arkasına denk gelecek şekilde bu sefer batırma noktalarla bezeme yapılmıştır. Figürinin belden aşağısı kırıktır.

8. Figürin Gövdesi (Levha 4/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AE 23.8
Durumu : Baş, kol ve bacakları eksiktir.
Evre:yüzey
Ölçüleri:h.5.3 cm./en 4.2 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur kırmızımsı turuncu renklidir ve taşcık katkılıdır; yüzey astarlı ve açkılıdır. Gövde üzerinde, kollların hemen arkasında ve sırt kısmında, omuz denk gelecek şekilde, üçgen bir alan minik çentiklerle oluşturulmuştur. Anüs bir delikle belirtilmiştir.

9. Figürin Gövdesi (Levha 4c)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AE 23.76
Durumu : Baş ve gövdenin alt kısmı kırıktır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: boy 5,2 cm7en 6,0 cm
Buluntunun Tarifi: Hamur turuncumsu kırmızımsıdır. Astarlı yüzeyde açkı yer yer korunabilmiştir. Figürinin göğüsleri kabartma halinde gösterilmiştir. Sağ göğsün üstünde ince kazıma iki paralel yiv; sol göğsün yanında da kola doğru bir adet ince kazıma yiv yer alır. Üzerlerinde dikine yerleştirilmiş, üç adet derin kazıma yivin yer aldığı kollar dirseğe kadar korunabilmiştir. Figürin sırt kısmında ise altı adet dikine yerleştirilmiş derin kazıma yiv yer alır.

10.Figürin Başı (Levha 5/a; Resim2/e)
Müze envanter no:A 26.05
Buluntu no: AC 16.84
Durumu : Gövde kırıktır.
Evre:IV B
Ölçüleri: boy 4,8 cm/ en 3,8 cm
Buluntunun tarifi:Hamur kahverengimsi kırmızı renklidir;yüzey astarlı ve az açkılıdır. Astar yer yer sıyrılmıştır. Kaşlar ince kazıma yivlerle; gözler bitişik ve kabartma olarak;gözbebekleri de ince yivlerle oluşturulmuş dörtgen bir çerçeve içinde, noktacıklarla gösterilmiştir. Kabartma olarak gösterilmiş burun, burun delikleri içerir. İnce kazıma yivle belirtilen ağız üzerinde, dik olarak inen yivler vardır. İki kulakda da birer yatay delik mevcuttur. Başın üstünde ince uzun bir polos yeralır.

11. Figürin Başı (Levha 5/b;Resim 3/f)
Müze Envanter no:A.9.05
Buluntu no: AC 16.75
Durumu : Gövde ve polos kırıktır. Kulaklardan biri eksiktir ve alın kısmında kırık mevcuttur.
Evre:IV B
Ölçüleri: boy 4,2 cm/en 3,3 cm
Buluntunun tarifi: Homojen hamur turuncumsu kırmızımsı renklidir; yüzey kırmızı astarlı ve açkılıdır. Gözler altta ve üstte ikişer yivle sınırlandırılmış basık gözbebekleriyle gösterilmiştir. Burun kabartma olarak şekillendirilmiştir. Ağız, yelpaze biçiminde, yüzün yanlızca bir tarafına yerleştirilmiş ince kazıma yivlerle oluşturulmuştur. Bu yivler, yanaktan şakaklara doğru devam eder. Boyuna dikine yerleştirilmiş yivlerlerden üçü korunmuştur.

12. Figürin Başı (Levha/5c;Resim 3/e)
Müze envanter no:A.4.96
Buluntu no:U 9.64
Durumu : Başın her iki yanında kırıklar mevcuttur ve polos kırıktır.
Evre:3
Ölçüleri: boy:4.4 cm/en 4.0 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur krem/kahverengi ve ince taşcık katkılıdır; yüzey turuncumsu kırmızı astarlıdır ve açkı yer yer korunmuştur. Yay biçimli bitişik kaşlar derin yivlerle; badem biçimli gözler, yine derin yivlerle; gözbebekleri ise minik sokma noktalarla oluşturulmuştur. Kabartma olarak şekillendirilmiş burunda burun delikleri bulunmaktadır. Ağız ise oval biçimlidir ve yine derin yivlerle şekillendirilmiştir.

Korunmuş olan tek kulak üzerinde küpe deliği mevcuttur.

13. Figürin Başı (Levha 5/d;Resim 3/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AC 16.125
Durumu : Polos kırıktır.
Kırık
Evre:tahribat
Ölçüleri: boy 4,5 cm/en 3,9 cm
Buluntunun tarifi:Hamur pembemsi turuncumsudur;yüzey turuncu renkli astarlıdır. Açkı yer yer korunabilmiştir. Kaşlar yarım ay biçimlidir ve bitişik olarak kabartma halinde gösterilmiştir. Gözler minik sokma noktalarla gösterilmiştir. Burun kabartma olarak şekillendirilmiştir. Burnun her iki yanında, yatay ince yivler yüzü ikiye ayırmaktadır. Ağız ise yatay, bir yivin altına dikine yerleştirilmiş, yivlerle oluşturulmuştur. Kulaklar sağlam durumdadır. Üstte ve altta olmak üzere iki kulak deliği mevcuttur.

14. Figürin Başı (Levha 6/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AA 21.349
Durumu : Gövde tamamen kırıktır.
Evre:IV B
Ölçüleri: boy:5.4 cm./en 2.8 cm.
Buluntunun tarifi:Açık kahve/turuncumsu renkli astarlı ve açkılıdır. Ortası hafifçe çukurlaştırılmış polos başlıklı figürin başı üzerinde, gözler ve gözbebekleri minik sokma noktacıklarla belirtilmiştir. Burun kabartma olarak şekillendirilmiştir. Ağız ise betimlenmemiştir. Kulaklar derin yivlerle gösterilmiştir.

15. Figürin Başı (Levha 6/b;Resim 3/a)
Müze envanter no:A 3.96
Buluntu no:AG 18.52
Durumu : Yüzün kenarları ve çene kısmı kırıktır.
Evre:IV C
Ölçüleri: 9.8 cm./6.7 cm./8.0 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur kızıl kahve renklidir ve ince kum katkılıdır. Yüzey astarlanmış olup açkılanmamıştır. Düz ve kısa alından yükselen hafif kabarıklık üzerindeki yivlerle kaşlar oluşturulmuştur. Gözler yine yivlerle oluşturulmuş ve badem biçimlidir; gözbebekleri belirtilmemiştir. Kil ilavesiyle oluşturulmuş burun kopmuş, ancak burun delikleri korunabilmiştir. Derin bir yatay yiv şeklindeki ağzın küçük bir kısmı aşınmıştır. Yüzün heriki yanında yeralan plastik kulaklar da oldukça aşınmıştır. Kulaklardan biri üzerinde küpe deliği izlenebilmektedir.

16. Figürin Başı (Levha 6/c;Resim 4/a)
Müze envanter no:A 60.4
Buluntu no: AA 21.349
Durumu : Ense kısmında ve başın sol kenarında ince bir hat halinde kırık mevcuttur. Polosun bir kısmı da kırıktır.
Evre:IV B
Ölçüleri: boy 4,8 cm/ en 2,8 cm
Buluntunun tarifi:Homojen hamur açık kahve renklidir;yüzey kırmızı astarlı ve açkılıdır. Açkı yer yer korunabilmiştir. Gözler sığ, sokma noktalarla; kaşlar ise yatay

olarak yerleştirlmiş, derin yivlerle bitişik olarak şekillendirilmiştir. Burun, kabartma olarak oluşturulmuştur. Burnun her iki yanında, yatay olarak yapılmış, ince yivler mevcuttur. Ağız kısmı kırıktır. Boyun kısmında ise yatay ve biribirine paralel derin yivlerle bezeme yapılmıştır.

17. Figürin Başı (Levha 6/d;Resim 4/c)
Müze envanter no: A 69.00
Buluntu no: T 17.16
Durumu:Gövde tamamen kırıktır.
Evre:yüzey
Ölçüleri: h :4.2/en:2.6
Buluntunun tarifi: Kırmızı astarlı yüzey yer yer aşınmıştır. Yüz yuvarlak ve yassıdır. Kaşlar üstte yarık şeklinde gösterilmiştir. Burun kısmen aşınmıştır. Yüzün büyük bir kısmını kaplayan gözler, iki yarık arasında iki delik şeklindedir. Ağız ve çene kısmı tahrip olmuştur. Kulaklar kırıktır. Sol kulak üzerinde üç delik kalıntısı vardır. Başın arka tarafında boyun üzerine düşen ve üzeri altta yatay olarak üç sıra halinde zigzag yivlerle; üstte ise iki kulak arasında içi noktacıklarla doldurulmuş yatay bantla bezenmiş saç kütlesi yer alır. İki kulak arasında saç kütlesinin kenarını çevreleyen ve alt uçlarında noktacıklar bulunan verevine kesik çizgiler vardır. Baş arka üstte yukarıya doğru sivriltilmişitir(polos?). Alınla bu sivri uç arasında içleri yine noktacıklarla doldurulmuş üç bant vardır.

18. Figürin Gövde Parçası (Levha 7/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no: V 9.44
Durumu :Kırık
Evre:yüzey
Ölçüleri: boy 4,7 cm/ en 4,5 cm
Buluntunun Tarifi:Kırmızımsı –turuncu yüzey astarlı ve açkısızdır. Figürinin boynunda derin iki yivle yapılmış ve ortasında, sokma noktacıkla oluşturulmuş kolye yeralır. Göğüsler kabartma halinde gösterilmiştir. Mevcut olan tek kol üzerinde ve omuz kısmında; iki adet yatay; omzun arka kısmında ise üç adet yatay derin yiv ile bezeme ypılmıştır. Gövde üzerinde minik sokma bir nokta ile göbek deliği gösterilmiştir.

19. Figürin Bacağı (Levha 7/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AE 21.69
Durumu :kırık
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: h:5.5 cm/en:4 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur krem/kahve renklidir ve ince kum katlıdır; astar turuncumsu renklidir. Ayak baş parmağı yarım daire biçimli ince, sığ bir çizgiyle gösterilmiştir. Diğer parmaklar ise ince sığ yivlerle birbirlerinden ayrılmışlardır. Ayak tabanı düzleştirilmiştir.

20. Figürin Bacağı (Levha 7/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 23.34
Durumu: Ayak parmakları kırıktır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: h:3,5 cm/en:2.5 cm
Buluntunun tarifi: Hamur-gri kahverengidir ve ince kum ve taşcık katlıdır;yüzey astarsız ve açkısızdır. Ayak bileği üzerinde, kazıma olarak yapılmış üç adet verevine çizgi yer almaktadır.

21. Figürin Bacağı (Levha 7/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 20.48
Durumu :kırık
Evre:IV B
Ölçüleri: h:6 cm/en.2 cm.
Buluntunun tarifi:Krem kahve renkli hamur açık renkte astarlanmıştır. Bacağın dizden aşağısına ait olan bacak parçası üzerinde, dikey yönde oluklar mevcuttur. Parmaklar kırıktır.

22. Pt İdol (Levha 8/a)
Müze envanter no:A.10.05
Buluntu no: AA 21.148
Durumu: Baş ve ayak kısmı kırıktır.
Evre:IV D
Ölçüleri: boy 8,8 cm/ en 7,1 cm
Buluntunun tarifi:İnce hamur açık kahverenkli ve beyaz taşçık katkılıdır;yüzey kırmızı astarlı ve açkılıdır. Yüzeyde yer yer gri alacalıklar görülür. İki yana açık, üçgen biçimli minik çıkıntılarla kollar gösterilmiştir. İnce bel oyuntusu, her iki yana dik olarak açılarak geniş bir gövdeye bağlanır. Gövde üzerinde minik , sokma bir noktacıkla oluşturulmuş bezeme (?) yer alır.

23. Pt. İdol (Levha 8/b;Resim 5/c)
Müze envanter no: A 14.06
Buluntu no: AB 20.223
Durumu: Her iki kol ve baş kırıktır.
Evre:IV A
Ölçüleri: boy,5,5 cm / en 4,4 cm
Buluntunun tarifi:Yüzey kahverengi renkte astarlı ve açkılıdır.Yüzeyde yer yer kararmalar görülür. Gövdenin altında sokma bir delik mevcuttur. Gövde üzerinde hiçbir bezeme yeralmaz.

24. Pt İdol (Levha 8/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AC 26.83
Durumu : Gövdenin alt kısmında bir kırık ve yüzeyde yer yer kopuntu yüzeyleri vardır.
Evre:III A
Ölçüleri: boy 7,7 cm/en 4,2 cm
Buluntunun tarifi: Grimsi kahverengi hamur ince taşçık katkılıdır; yüzey siyah renkte astarlı ve açkılıdır.

25. Pt İdol (Levha 9/a;Resim 5/d)
Müze envanter no:A 37.01
Buluntu no: AF 18.80
Durumu:Kırık
Evre:IV D
Ölçüleri: boy 5,8 cm/en 4,0 cm
Buluntunun tarifi: Hamur deve tüyü renkli ince kum katkılıdır;yüzey astarlı ve açkısızdır. Gözler, yarımay biçimli derin yivlerle sınırlandırılmıştır; gözbebekleri sokma noktacıklarla belirtilmiştir. Burun yoktur. Ağız, sığ kazıma bir yivle minik bir daire şeklinde şekillendirilmiştir. Başın yanına yapılmış paralel iki kısa çentik ile olasılıkla kulaklar belirtilmiştir. Gövde üzerinde derin kazıma çizgilerle oluşturulan çapraz bant, sırtta da devam eder. Kol çıkıntıları üzerinde birbirine paralel olarak yapılan, iki adet derin yiv ve birer sokma nokta ile bezeme yapılmıştır.

26. P.T. İdol (Levha 9/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AC 16.103
Durumu : Sağ göz ve burun kısmı yüzeyden aşınmıştır.
Evre:IV D
Ölçüleri: boy 4,8 cm/ en 1,8 cm
Buluntunun tarifi: Hamur kahverengi-gri hamurludur; astar koyu gri renkli ve açkılıdır. Gözler, iki adet yarımay biçimli yiv ile sınırlandırılmıştır. Ağız yarımay biçimli bir sığ çizgi ile belirtilmiştir. Uzun boynun bitiminde iki adet paralel yiv yer alır.

27. Pt.İdol Başı (Levha 9/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AF 16.15
Durumu :Kırık
Ölçüleri: boy 3,5 cm/ en 3,1 cm
Buluntunun tarifi: Mevcut olan baş kısmında gözler yatay ve paralel iki yivle belirtilmiştir. Yüze ait başka bir ayrıntı yoktur. Boyunda ise belki de bir kolyeye ait olabilecek iki yiv dikkat çeker. Arka yüzey bezemesizdir.

28. Pt.İdol Başı (Levha 9/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AB 16 .251
Durumu :kırık
Evre: IV C
Ölçüleri: boy 2.8/en 1.4 cm.
Buluntunun tarifi: Pembemsi-turuncumsu hamur, aynı renkte astarlıdır ve açkılıdır. Üçgen biçimli baş üzerinde gözler sığ sokma noktacıklarla, burun ise kabartma olarak belirtilmiştir.

29. Pt.İdol Başı (Levha 9/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AB 16.251
Durumu :kırık
Evre: IV C
Ölçüleri: boy 2.8/en 1.4 cm.
Buluntunun tarifi: Pembemsi-turuncumsu hamur, aynı renkte astarlıdır ve açkılıdır. Üçgen biçimli baş üzerinde gözler sığ sokma noktacıklarla, burun ise kabartma

olarak belirtilmiştir.

30. Pt.İdol Parçası (Levha 10/a;Resim 5/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AC22.79
Durumu : Baş ve bacak kısmı kırıktır.
Kırık
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: en 6,8 cm/ boy 4,8 cm
Buluntunun tarifi: Hamur bej renkli olup ince saman ve beyaz taşçık katkılıdır; yüzey portakal renkli astarlı ve açkısızdır. Gövde üzerinde, ince yivlerle yapılmış, çarpraz bant yer alır ve bu bant sırt kısmında da devam eder. Kol çıkıntılarının her ikisinde de birer sokma noktacık bulunur. Pubik bölgesi, iki sıra halinde ince yivlerle sınırlandırılmış üçgen (?) alanın içinin çentiklerle doldurulmasıyla oluşturulmuştur.

31. Pt.İdol Başı (Levha 10/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AE/AF 21.19
Durum : Baş ve belden aşağısı kırıktır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: boy 4.8 cm./en 4.9 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur koyu gri-kahverengi taşcık katkılıdır; yüzey kiremit renki astarlıdır ve açkılanmamıştır. Baş kırıktır. İdolün boynunda ince yivlerle çift sıra halinde oluşturulmuş kolye yer alır. Gövde üzerinde ise sırtta da devam eden, ince yivlerle oluşturulmuş çapraz bir bant mevcuttur. İki yana açılmış, üçgen biçimli kollar üzerine, paralel iki kazıma çizgi ile bezeme yapılmıştır.

32. Pt.İdol (Levha 10/c;Resim6/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AE 21.84
Durumu :Sadece gövde korunmuştur.
Evre:yüzey
Ölçüleri: boy:4.8 cm/en 3.6 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur koyu gri-siyah renkli, ince taşcık katkılıdır; Yüzey astarlı ve açkısızdır. Bir yüzeyde ince kazıma yivlerle sınırlandırılmış dörtgen biçimli bir alanın içinin sokma noktacıklarla doldurulması suretiyle pubik bölgesi gösterilmiştir. Kısa oval bitimli bacaklar üzerindeki minik kabartma noktacık, olasılıkla ayakları göstermektedir.

33. P.t.İdol (Levha 11 /a;Resim 6/b)
Müze envanter no:A.14.03
Buluntu no: AH 18.7
Durumu :kırık
Evre:IV D
Ölçüleri:en: 8 cm./boy:8 cm.
Buluntunun tarifi: Gri-kahve yüzey iyi derecede açkılıdır. Üst gövde kısmı eksiktir. Pubik bölgesi üstte üç, iki yanda 4 adet yatay, birbirine paralel derin yivlerle oluşturulmuş alanın içinin, çentikler ve sokma noktacıklarla doldurulmasıyla oluşturulmuştur. Gövdeden boyuna doğru, üç yada dört adet; yatay, derin yiv yer alır.

34. Pt.İdol Parçası (Levha 11/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AC26.163
Durumu:Kırık
Evre:III A
Ölçüleri: çap 5.4 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur koyu kahve-grimsidir;yüzey aynı renkte astarlanmıştır. Açkı az da olsa korunabilmiştir.Gövde parçası önlü arkalı bezenmiştir. Ön yüzde, derin yivler, çapraz olarak yerleştirilmiştir ve bunlar alt gövdeyi dörde ayırır. Ön yüzdeki bezeme, bu bölmelerin içinin derin çentiklerle doldurulmasıyla oluşturulmuştur. Arka yüz de ise bezeme, yatay üç adet, derin yivle, bunları dik kesen yine derin yivlerle oluşturulmuştur.

35. Pt. İdol Parçası (Levha 11/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AD 21.545
Durumu :Kırık
Evre: IV E
Ölçüleri: boy 7.2 cm /en 4.5 cm
Buluntunun tarifi: Hamur koyu kahve-gri renkli hamur, turuncu renkte astarlıdır. Gövde parçası üzerinde derin yivlerle oluşturulmuş çevçeve ve içinin derin çentiklerle doldurulmasıyla cinsel organ betimi oluşturulmuştur.

36. Pt. İdol Parçası (Levha 11/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AD 21.544
Durumu :Kırık
Evre:IV E
Ölçüleri: boy 2,3 cm /en 2 cm
Buluntunun tarifi: Hamur koyu kahverengidir; siyah renkli yüzey astarlı ve açkısızdır. Gövde parçası üzerinde sokma bir noktacıkla oluşturulmuş göbek deliği yeralır. Pubik bölgesi ise ince yivlerle sınırlandırılmış dörtgen bir alanını içinin, noktacık ve ince yivlerle doldurulmasıyla oluşturulmuştur. Sırtta sokma ile yapılmış bir noktacık yer alır.

37. Geyik Figürin Başı (Levha 12/a; Resim 6/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AB 17.174
Durumu : Boynuzlardan biri kırıktır. Çenenin hemen altında bir çatlak mevcuttur.
Evre: III C
Ölçüleri: boy 6,5 cm/ en 5,0 cm(yüz)2,6 cm (boyun)
Buluntunun tarifi: Koyu kahverengi-gri hamur taşçık ve mika katkılıdır;yüzey kırmızımsı-turuncu astarlanmış ve açkılanmıştır. Açkı yer yer korunabilmiştir. Figürinin gözleri ince çizgiler halinde dairesel olarak yapılmıştır. Gözler üzerinde, derin bir yiv ve ona dik olarak yerleştirilmiş, minik kısa yivler vardır (kaş?) ve bunların içlerinin beyaz macunla doldurulduğu anlaşılmaktadır. Burun iki minik sokma noktacıkla; ağız ise minik bir yarık halinde gösterilmiştir. Kulaklar minik üçgen çıkıntılar şeklinde betimlenmiştir.

38. Hayvan Figürini (Levha 12/b; Resim 6/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AC 16.33
Durumu : Baş kısmı ve bacaklardan biri kırıktır.
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: en 6,4 cm /boy 3,5 cm
Buluntunun tarifi: Krem-kahve hamur yine kahverengimsi astarlıdır. Yer yer açkı izleri görülmektedir.

39. Hayvan Figürini (Levha 12/c;Resim 6/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AE 19.79
Durumu : Kulaklar, ağız ucu, ayaklar ve gövdenin arka kısmı kırıktır.
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: en 7,3 cm /boy 3,4 cm
Buluntunun tarifi:Açık grimsi -bej hamur ince saman ve mika katkılıdır. Sarımsı bej astarlı yüzey açkısızdır. Üzerinde kırmızı-kiremit renkli boya ile enine ve boyuna çizgiler ve beneklerle bezemeler yapılmıştır. Başın üstündeki kırıklar, boynuzlara ait kopuntu yüzeyleri olabilir.

40. Domuz figürini (Levha 13/a; Resim 6/e)
Müze envanter no:A 13.06
Buluntu no: AD 21.43
Durumu : Arka ve ön ayaklardan birinin ucu ve kuyruk kısmı kırıktır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: en 5,2 cm/boy 2,3 cm
Buluntunun tarifi:Gri hamur ince taşcık katkılıdır. Yüzey astarsız ve açkısızdır. Burun minik bir oyuk; kulaklar ise minik, silindirik kabartamalar halinde gösterilmiştir.

41. Hayvan Figürini (Koyun ?) (Levha 13/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AB 17.57
Durumu : Ön ve arka ayaklar ile kuyruk kısmı kırıktır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: boy 3,2 cm /en 4 cm
Buluntunun tarifi:Hamur siyah ince taşçık katkılıdır;yüzey astarsız ve açkısızdır.

42. Dağ Keçisi Figürini (Levha 13/c)
Müze envanter no:A 26.01
Buluntu no: AF 20.13
Durumu : Boynuzlar (?) ve ön bacaklardan biri kırıktır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: boy 4,5 cm/en 4,5 cm
Buluntunun tarifi:Koyu gri renkli, ince kum ve taşçık katkılı hamur, aynı renkte astarlıdır. Figürinin gözleri, ince, sığ çizgilerle oluşturulmuş daireler şeklindedir. Kuyruk kısmı ise minik üçgen bir çıkıntı şeklindedir.

43. Hayvan Figürini (Keçi?) (Levha 13/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AG 21.15
Durumu: Arka ayaklar, kuyruk kısmı ve boynuzlar(?)kırıktır.

Kırık
Evre:IV E
Ölçüleri: boy 3 cm /en 2,49 cm
Buluntunun tarifi:Hamur homojen siyah renklidir; yüzey astarsız ve açkısızdır. Boyun altta aşağı doğru sarkık bir şekilde betimlenmiştir.

44. Hayvan Figürini (Levha 13/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no: Z 21.33
Durumu :Tüm
Evre:IV C
Ölçüleri: boy 2,9 cm/en 3,1 cm
Buluntunun Tarifi: Hamur kahverengimsi siyahtır ve ince taşçık katkılıdır; yüzey astarsız ve açkısızdır. Kuyruğu arkada minik üçgen bir çıkıntı halinde, vücuda yapışık olarak belirtilmiştir.

45. Hayvan Figürini (Koç Figürini?) (Levha 13/f;Resim 7/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AA 21.49
Durumu : Ağız ve boynuzlar kırıktır.
Evre: IV B
Ölçüleri: en 4 cm/boy 4,3 cm
Buluntunun Tarifi: Gri hamur ince saman katkılıdır. Yüzey gri astarlı ve açkısızdır.

46. Hayvan Figürini (Boğa Figürini?) (Levha 13/g)
Müze envanter no:A 17.06
Buluntu no:AD 21.235
Durumu :tüm
Evre:IV B
Ölçüleri: h:2.3/en:2.3
Buluntunun tarifi: Koyu gri hamur taşcık katkılıdır. Koyu gri-kahverengi yüzey astarlanmış ve açkılanmamıştır. Kulaklar oval biçimli ve sarkık olarak şekillendirilmiştir.

47. Boğa Figürini (Levha 13/h)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AA 21/22.51
Durumu : Boynuzlar kırıktır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: en 3 cm/boy 2,4 cm
Buluntunun tarifi: Hamur kızıl kahvedir, yüzey astarsız ve açkısızdır. Boynun alt kısmı önde sarkık belirtilmiştir. Kuyruk “burgu” biçimlidir ve vücuda bitişik olarak belirtilmiştir.

48. Hayvan Figürini (Levha 13/ı)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AF 17.78
Durumu : Arka ayaklardan biri kırıktır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: boy 2.8cm./en 2.7 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur kahverengimsi-siyahtır ve ince taşcık katkılıdır; yüzey

astarlı ve açkılıdır. Gözler, minik daireler şeklinde, ince yivlerle oluşturulmuştur. Burun küçük, üçgen bir çıkıntı şeklindedir. Kuyruk belirtilmemiştir.

49. Minyatür Hayvan Figürini (Levha 13/j)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AF21.52
Durumu: Ön ayakların bitiminde minik kırıklar vardır.
Evre:IV D
Ölçüleri: boy 0.9 cm./en 1.5 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur açık kahverengidir ve taşcık katkılıdır; yüzey kırmızımsı-turuncu astarlıdır, açkılanmamıştır. Hayvan türü belirlenememiştir.

50.Tezgah Ağırlığı (Levha 14/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AD 19.357
Durumu : Üst taraftaki minik bir kırık haricinde tümdür.
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: yük.:12 cm./ mak.kal. 6.5 cm.
Buluntunun tarifi: Pembe-bej renkli hamur, yoğun taşcık katkılıdır. Yüzey açkısız ve astarsızdır.

51.Tezgah Ağrlığı (Levha 14/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 18.74
Durumu :Tüm. Yüzeyde yer yer çatlaklar vardır.
Evre:İTÇ III
Ölçüleri:yük.: 12 cm/mak.kal .:6 cm
Buluntunun Tarifi: Hamur krem-kahverengi ince taşçık katkılıdır; yüzey hafif astarlıdır, açkılanmamıştır.

52. Tezgah Ağırlığı (Levha 15/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AF/AG 21.6
Durumu :kırık
Evre:İTÇ II
Ölçüler: yük.:15 cm./mak.kal.:11.2 h
Buluntunun Tarifi:Krem-turuncu renki hamur,aynı renkte astarlanmıştır. Çift ip deliği mevcuttur. Ağırlık kırık durumdadır.

53. Tezgah Ağırlığı (Levha 15/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AG 22.10
Durumu : Tüm. Yüzeyde yer yer çatlaklar mevcuttur.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük.:16.2 cm/mak.kal.:14.5 cm
Buluntunun tarifi:Krem renkli hamur, kum ve taşcık katkılıdır; yüzey aynı renkte astarlıdır. Çift delik vardır.

54. Tezgah Ağırlığı (Levha 16/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AF 16.113
Durumu:Tüm. Yüzeyde yer yer çatlaklar oluşmuştur.
Evre:IV F
Ölçüleri: yük.:7.8 cm./mak.kal.:5.6
Buluntunun tarifi: Hamur krem renklidir ve ince kum katkılıdır;yüzey aynı renkte astarlanmıştır. Tek delik vardır.

55. Tezgah Ağırlığı (Levha 16/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AB 23.26
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük.:9 cm/mak.kal.:7.2 cm
Buluntunun Tarifi: Hamur krem-turuncumsu renklidir ve taşcık katkılıdır;yüzey astarsız ve açkısızdır. Tek delik vardır.

56. Tezgah Ağırlığı (Levha 16/c;Resim 8/c)
Müze envanter no:A 20.01
Buluntu no: AF 16.84
Durumu: Tüm
Evre:IV F
Ölçüleri: yük.:7.2 cm/mak.kal.:5cm.
Buluntunun tarifi: Hamur kırmızımsı turuncumsu renktedir ve ince taşcık katkılıdır; yüzey kırmızı renkte astarlanmış ve hafif açkılanmıştır. Delik yoktur.

57. Hilal biçimli tezgah ağılırlığı (Levha 16/d;Resim 8/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:Z 19.136
Durumu :Kırık
Evre:Tahribat
Ölçüleri: yük. :5.5 cm./ mak.kal. 4.5 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur krem kahverengidir ve taşcık katkılıdır; yüzey astarlanmıştır. Tek delik vardır.

58. Hilal biçimli tezgah ağırlığı (Levha 16/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 18.30
Durumu : Hemen hemen yarısı kırıktır. Yüzeyde yer yer derin çatlaklar mevcuttur.
Evre:II A
Ölçüleri: yük. 10.5 cm./en 6.3 cm.
Buluntunun tarifi: Siyah taşcık katkılı hamur, kötü pişirilmiştir. Siyah renkli yüzey, astarsız ve açkısızdır.

59. Ağırşak (Levha 17/a)
Müze Envanter No
Buluntu no:AF 16.186
Durumu: Tüm
Evre:IV F
Ölçüleri:yük.:2.8 cm/mak.gen..3.7 cm.

Buluntunun tarifi: Hamur açık kahve renklidir, ince kum ve taşçık katkılıdır. Yüzey kiremit renkli olup astarlanmıştır. Derin oluk bezeme, verev olarak tüm gövdeyi dolanır.

60. Ağırşak (Levha 17/b)
Müze envanter no:A 73.07
Buluntu no: AD 21.11
Durumu:Tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: Yük.1.9 cm./ mak.gen.:2.3 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur açık kahverengi-gridir; mika ve ince kum katkılıdır. Yüzey gri- kahverengi astarlıdır ve açkısızdır. Bezeme, derin yivlerle yapılmış olup bir merkezden çıkan ışınlar şeklindedir.

61. Ağırşak (Levha 17/c)
Müze Envanter No:A 58.04
Buluntu no:AA 21.335
Durum:Tüm
Evre:IV B
Ölçüleri:yük.2 cm./mak.gen. 3.7 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur, gri renklidir ve ince taşçık katkılıdır;yüzey astarsız ve açkılıdır.Açkı üst yüzeyde ip deliğinin etrafında ve alt tarafta da pek az korunabilmiştir. İki yüzeyde de deliğin etrafında, iç içe yerleştirilmiş yay şeklinde üçer dörder yiv bezeme yer alır.

62. Ağırşak (Levha 17/d)
Müze Envanter No:A 28.01
Buluntu no:AD 19.254
Durum:Tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük.2 cm/mak.gen.2.6 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur gri renklidir; kum ve taşçık katkı içerir. Yüzey astarlı ve açkısızdır. Her iki yüzde, deliğin etrafına yatay, dikey ve verev biçimde yerleştirilmiş, derin yivler yer alır.

63. Ağırşak (Levha 17/e)
Müze Envanter No:A.32.01
Buluntu no:.1057
Durum:Tüm. Yer yer yüzeyden kopuntular mevcuttur.
Evre:6
Ölçüleri:yük 2 cm./mak.gen. 2.6 cm
Buluntunun tarifi: Hamur açık gri renkli ve ince kum katkılıdır. Yüzey astarlı ve açkılıdır. Her iki yüzeyde de; üç grup halinde, ortalama beş adet ince yiv yer alır.

64. Ağırşak (Levha 17/f)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AF 16.168
Durumu : tüm
Evre:IV D
Ölçüleri: mak.gen. 3.7cm.
Buluntunun tarifi: Hamur gri-kahverengidir. Yüzey gri renkli astarlı ve açkısızdır.

Bezeme her iki yüzde de düz hatlar şeklinde, düzensiz derin yivlerden oluşur.

65. Ağırşak (Levha 17/g)
Müze Envanter No:A 37.05
Buluntu no:AA 17.39
Durumu:Tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüleri:.yük.:2.3 cm/ mak.gen.: 3.5 cm
Buluntunun tarifi: Gri-kahverengi yüzey astarsız ve açkısızdır. Her iki yüzeyde de üçerli gruplar halindeki ince yivler, birbirlerini keserek baklava motifi oluştururlar. Yivlerin içi macunla doldurulmuştur (*in crusteli*).

66. Ağırşak (Levha 17/h)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:Y 21.122
Durumu:tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüleri:yük. 3.2 cm./mak.gen.1.9 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur bej renklidir ve taşcık katkılıdır; yüzey astarsız ve açkılıdır. Derin yivler şeklinde, üst ve alt yüzeyde, merkezden çıkan ışınlar halinde bezeme yapılmıştır.

67. Ağırşak (Levha 17/i)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AC 16.53
Durumu:tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüleri:yük. 3.3 cm./yük.2.1 cm.
Buluntunun tarifi: Kahverengimsi- bej renklidir ve taşcık katkılıdır;yüzey astarsızdır. Derin yivler verev bir biçimde, ağırşağın üst vealt yüzeyinde yerleştirilmiştir. Bezeme aynı zamandaa gövdeyide dolanmaktadır.

68. Ağırşak (Levha 17/j)
Müze Envanter No:A 54.04
Buluntu no:AB/AC 16.41
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük. 2 cm./Rç. 3.4 cm.
Buluntunun tarifi: Yüzey rengi, üstte kahverengi, altta siyahtır ve açkısızdır. Bezeme, her iki yüzeyde de üç grup halinde düzenlenmiş ince yivlerlerin arasındaki boşlukların, noktacıklarla doldurulması şeklindedir.

69. Ağırşak (Levha 17/k)
Müze Envanter No:A 76.05
Buluntu no:AJ 23/24.10
Durumu:tüm
Evre:IV A
Ölçüleri:yük 2.4 cm./mak.kal. 2.3 cm.
Buluntunun tarifi: Koyu gri yüzey astarsız ve az açkılıdır. Bezeme, gövdeye doğru uzanan üç adet köşeleri yuvalatılmış yıldız benzeri motif, içi çentiklerle bezenmiş şekilde yapılmıştır.

70. Ağırşak (Levha 17/l)
Müze Envanter No: A.58.04
Buluntu no: AD 17.89
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri :yük.:1.7cm./mak.kal. 3.6 cm
Buluntunun tarifi: Açık kahverengi renkli gayet homojen hamur, ince taşçık katkılıdır. Yüzey koyu gri-siyah astarlanmıştır ve açkılanmıştır. Her iki yüzeyde, derin yivlerle sınırlandırılmış ve içleri çentiklerle doldurulmuş dört üçgen alan söz konusudur. Yivlerin içi macunla doldurulmuştur.

71. Ağırşak (Levha 17/m)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AG 18.248
Durumu:tüm
Evre:IV E
Ölçüleri:yük. 2.5 cm/mak.kal. 2.9 cm.
Buluntunun tarifi: Grimsi-siyah hamur aynı renkte astarlı ve az açkılıdır. Bütün yüzeye yayılan bezeme, iç içe yerleştirilmiş ve köşeleri yuvarlatılmış üç adet dört köşeli yıldız biçimindedir.

72. Ağırşak (Levha 17/n)
Müze Envanter No:A 56.98
Buluntu no:AB 19.66
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük.2.0 cm./mak. kal 3.0 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur gri-kahverengidir;yüzey astarlı ve açkılıdır. Bezeme, iç içe dört yada beş adet yarım ay şeklindeki yivlerden oluşmaktadır.

73. Ağırşak (Levha 17/0)
Müze Envanter No:A 56.98
Buluntu no:Aİ 23.49
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük.2.0 cm./yük 3.2 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur gri-kahverengidir; yüzey koyu gri astarlı ve açkılıdır. Bezeme, dioganal yivlerin içiçe yerleştirilmesiyle oluşturulmuş ve tüm gövdeye uygulanmıştır.

74. Ağırşak (Levha 18/a;Resim 9/b)
Müze Envanter No: -
Buluntu no: AF/AG 21.4
Durumu:Tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük.:1.8 cm./mak.kal.:3.1 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur, açık kahverengi olup taşçık ve mika katkı içerir; yüzey aynı renkte astarlıdır ve açkılıdır. Bezeme, yivlerle sınırlandırılmış bir bantın içinin dikey çentiklerle doldurulmasıyla oluşturulmuştur.

75. Ağırşak (Levha 18/b)
Müze Envanter No: A.56.98
Buluntu no: Z 19.191
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük. 1.1 cm. / mak. kal. 2.4 cm
Buluntunun tarifi: : Hamur açık gri- kahverengidir ve yüzey aynı renkte astarlıdır. Bezeme, içleri macun doldurulmuş yivlerle sınırlandırılmış bir bantın içinin dikey çentiklerle doldurulmasıyla oluşturulmuştur. Gövdenin hemen hemen yarısında bezeme tamamlanmadan yarım bırakılmıştır.

76. Ağırşak (Levha 18/c)
Müze Envanter No: A 56.05
Buluntu no: Aj 23.28
Durumu:tüm
Evre:IV D
Ölçüleri: yük.: 1.9 cm./mak.kal. 2.05 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur koyu gri renklidir ve yüzey aynı renkte astarlanmış ve açkılanmıştır. Bezeme, iç içe geçmiş ince dalgalı yivlerden oluşur.

77. Ağırşak (Levha 18/d)
Müze Envanter No:-
Buluntu no: AF 16.125
Durumu:Tüm
Evre:IV D
Ölçüleri: yük.:1.9 cm./mak.kal. 2.05 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur koyu gri renklidir; yüzey yine aynı renkte astarlanmış ve açkılanmıştır. Bezeme iç içe düzenlenmiş, ince dalgalı yivlerden oluşur.

78. Ağırşak (Levha 18/e)
Müze Envanter No:A 33.01
Buluntu no:AF 16.124
Durumu: Bir kısmı kırıktır.
Evre:IV F
Ölçüleri:yük. 2.9 cm./mak.kal.3.3. cm.
Buluntunun tarifi: Hamur kahverengi ve ince kum katkılıdır. Yüzey astarlıdır. Üst yüzeyde tek yiv ve dairesel oluk bezeme; en altta üst kısma doğru uzanan ve kabaca üçgenler oluşturan çizi bezeme vardır. Derin olarak açılan yivlerin içinde yer yer beyaz macun vardır.

79. Ağırşak (Levha 18/f)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AE 18.6
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük.3.0 cm./mak.kal.5.3 cm.
Buluntunun tarifi:Kahve rengi, astarsız ve açkısız yüzey üzerinde gri lekeler vardır. Bezeme, “V” şeklinde, iç içe veya tek olarak ince yivler şeklinde düzenlenmiştir.

80. Ağırşak (Levha 18/g)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AB 20.46
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük.3.0cm/mak.kal.5.3 cm.
Buluntunun tarifi:Açık kahve-krem renkli yüzey, gri lekeledir; astarsız ve açkısızdır. Bezeme, düzensiz bir şekilde, birbirlerine paralel ve dik olarak yerleştirilmiş derin yivlerden oluşur.

81. Ağırşak (Levha 18/h)
Müze Envanter No:A 95.07
Buluntu no: AD 16.48
Durumu:tüm
Evre: IV G
Ölçüleri:yük.:2.8 cm/mak.kal.3.2 cm
Buluntunun tarifi: Hamur açık kahverengidir;taşçık ve kum katkılıdır. Bezeme, ince yivlerle, deliğin etrafını dolanan iki ayrı yiv ve bunların dışına yerleştirilmiş çentiklerden oluşur.

82. Ağırşak (Levha 18/i)
Müze Envanter No:A 27.03
Buluntu no:AF 15.162
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük. 2.0 cm. /mak.kal. 3.0 cm.
Buluntunun tarifi:Koyu kahve yüzey astarsız ve açkısızdır. Bezeme, her iki yüzeyde deliğin etrafını çevreleyen yer yer kesik, dairesel ince yivlerin iç içe yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur.

83. Ağırşak (Levha 18/j;Resim 9/f)
Müze Envanter No: A 94.07
Buluntu no:AB 19.53
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük. 2.0 cm./mak.kal.3.0 cm.
Buluntunun tarifi:Koyu kahverengi yüzey, astarsız ve açkısızdır. Bezeme üst yüzde, deliğin etrafını yerleştirilen, derin, sokma noktacıklarla oluşturulmuştur.

84. Ağırşak (Levha 18/k;Resim 9/e)
Müze Envanter No: -
Buluntu no:AF 22.183
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük. 2.0 cm./mak.kal.3.0 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur, açık kahverengidir;ince kum ve taşcık katkılıdır. Yüzey astarsız ve açkısızdır. Bezeme ağırşağın üst yüzeyinde, dört köşeye dışbükey olarak ,iç içe yerleştirilen ince yivler ve bunların arasının düzensiz bir şekilde sokma noktacıklarla doldurulmasıyla oluşturulmuştur.

85.Ağırşak (Levha 18/l;Resim 9/d)
Müze Envanter No:A 52.06
Buluntu no: AD 21.182
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük. 2.0 cm/mak.kal.2.4 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur koyu kahverengidir;yüzey aynı renkte astarlı ve açkılıdır. Bezeme ince çizi bezeme şeklinde, alt ve üst yüzeyde oldukça özenli bir şekilde yapılmıştır. Motif üçgen biçimli çerçeve içine yerleştirilmiş “X” motiflerinden oluşur.

86.Ağırşak (Levha 18/m)
Müze Envanter No
Buluntu no:AD 20.48
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük. 2.0 cm/mak.kal..2.8 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur açık kahverengidir;yüzey aynı renkte astarlı ve açkısızdır. Bezeme ince çizi bezeme şeklinde, alt ve üst yüzeyde oldukça özenli bir şekilde yapılmıştır. Motif, iç içe geçmiş yay şeklindeki iki yivden oluşur.

87.Ağırşak (Levha 18/n)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AD 20.35
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük. 2.0 cm/yük...2.8 cm.
Buluntunun tarifi:Krem-kahve hamur, ince taşcık katkılıdır. Astarlı fakat açkısızdır. Bezemesizdir.

88. Ağırşak (Levha 18/o)
Müze Envanter No
Buluntu no:AD 22.32
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük. 2.3 cm/mak.kal. 2.8 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur koyu gri-kahverengidir, Yüzey aynı renkte astarlı ve açkılıdır. Bezeme iç içe yerleştirilmiş dairesel yivlerden oluşur.

89. Ağırşak (Levha 18/p)
Müze Envanter No: A 88.07
Buluntu no: AD 21.435
Durumu:tüm
Evre:İTÇII
Ölçüleri: Yük. 2.1 cm. /mak.kal. 2.8 cm.
Buluntunun tarifi: Koyu gri astarlı yüzey, gri-kahverengidir. Bezeme iç içe geçmiş yarımaylar şeklindeki yivlerden oluşur. Yivler içinde yer yer beyaz macun kalıntısı vardır.

91. Ağırşak (Levha 19/a;Resim 10/c)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AC 26
Durumu:tüm
Evre:yüzey
Ölçüleri:yük 2.8 cm./mak.kal.2.9 cm.
Buluntunun tarifi:Yüzey gri-kahverengi astarlı ve açkılıdır. Her iki yüzeyi de kapsayan inkruste bezeme, yarım ay biçimli yivler ve bunların etrafını çevreleyen ince yivden oluşur.

92. Ağırşak (Levha 19/b;Resim 9/c)
Müze Envanter No: A 90.07
Buluntu no: AC 26/25. 149
Durumu: Yüzeyde iki ayrı kopuntu yüzeyi vardır.
Evre:III A
Ölçüleri: yük.2 cm./ mak.kal. 3.9 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur açık gri-kahverengidir ve mika katkılıdır. Yüzey koyu gri-kahverengi astarlıdır. Bezeme yalnız bir tarafta iç içe iki yarım daire şeklinde; diğer tarafta da birbirini kesen ikişer çift yiv şeklindedir.

93. Ağırşak (Levha 19/c;Resim 10/d)
Müze Envanter No: A 87.07
Buluntu no: AD 21.435
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük.:3 cm./ mak.kal.3.7 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur açık kahverengi ve kırmızımsı hamurludur. Yüzey açık kahverengi astarlanmıştır. Heriki yüzey birbirinden farklı bezeme motifleri içerir. Üst yüzeyde, birbirine paralel üç yiv demeti orta kısma yakın bir üçgen oluşturur. Arka yüzeyde ise birbirine paralel yivler söz konusudur.

94. Ağırşak (Levha 19/d;Resim 10/e)
Müze Envanter No: -
Buluntu no: AE 22.144
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük.:3 cm./ mak.kal. 3.7 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur açık kahverengidir. Yüzey astarlıdır. Her iki yüzeyde de birbirinden farklı motifler oluşturan derin yivler yer alır. Üst yüzeyde düzensiz olan çizgiler, alt yüzeyde merkezden çıkan ışınlar şeklindedir.

95. Ağırşak (Levha 19/e)
Müze Envanter No:A 55.06
Buluntu no:Z 22.199
Durumu:tüm
Evre:IV B
Ölçüleri:yük. 1.7 cm./mak.kal.3.5 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur gri-kahverengidir;yüzey koyu gri renkli astarlı ve açkılıdır. Bezeme, üst yüzeyde, düz hat oluşturan derin diyagonal yivler;alt yüzeyde ise bir yıldız (?) şeklindedir.

96. Ağırşak (Levha 19/f)
Müze Envanter No:A 89.07
Buluntu no: AF/AG 21.4
Durumu:tüm
Evre:İTÇ I
Ölçüleri: yük.2.1 cm./ mak.kal.3.2 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur açık gri-kahverengidir;ince taşcık ve mika katkılıdır. Yüzey koyu gri astarlı ve açkılıdır. Bezeme üst yüzeyde, kavisli dört adet derin yivle, alt yüzde ise düz hat oluşturan yivler şeklindedir.

97. Ağırşak (Levha 19/g;Resim 11/l)
Müze Envanter No: -
Buluntu no: AB 17.197
Durumu:tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: yük.:2.2 cm./mak.kal. 4.3 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur koyu gri- kahverengidir ve mika katkılıdır;koyu gri-siyah astarlı yüzey açkılıdır. Bezeme üst yüzeyde iç içe geçmiş yarım ay yivlerin ortasına yerleştirilmiş bir adet sokma noktacık; alt yüzeyde ise iç içe yarımay şeklindeki yivlerden oluşan yıldız motifi şeklindedir.

98. Ağırşak (Levha 20/a)
Müze Envanter No:A 35.01
Buluntu no:AF 16.72
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük. 2.7 cm./mak.kal.3.2cm.
Buluntunun tarifi:Hamur kahverengidir;kum ve taşçık katkılıdır. Bezeme yoktur.

99. Ağırşak (Levha 20/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AB20/21.75
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük.:2 cm./mak.kal.2.2 cm
Buluntunun tarifi:Siyah yüzey iyi derecede açkılanmıştır. Bezeme, iç içe yerleştirilmiş ve içi beyaz macunla doldurulmuş çift “V” motifi şeklindedir. Bunlardan üst yüzeyde beş, alt yüzeyde ise altı adet yer alır.

100. Ağırşak (Levha 20/c)
Müze Envanter No
Buluntu no:AC 24.64
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük 2.8 cm./mak.kal.2.9 cm.
Buluntunun tarifi:Yüzey gri renklidir; astarsız ve açkılıdır. Her iki yüzeye de uygulanmış bezeme, içi beyaz macunla doldurulmuş yarım ay biçimli yivler şeklindedir.

101. Ağırşak (Levha 20/d)
Müze Envanter No : A 129.07
Buluntu no: Z 19.269
Durumu:tüm
Evre: III B
Ölçüleri:.yük:1.6cm./mak. kal.: 3.3cm
Buluntunun tarifi:Kahverengi hamur taşçık ve mika katkılıdır. Yüzey gri renkli astarlıdır ve açkılanmamıştır. Yalnız üst yüzeyde 24 adet çizgisel bezeme yapılmıştır. Alt yüzey yalın bırakılmıştır.

102. Ağırşak (Levha 20/e)
Müze Envanter No:A 55.98
Buluntu no:AB 20.10
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:R: 3.6 cm./mak.kal. 1.5 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur siyah ince taşcık katkılıdır;yüzey astarsız ve az açkılıdır. Bezeme, deliğin etrafını dolaşan ince bir yiv ve buna dik olarak yerleştirilen çizgi demetleri şeklindedir.

103. Ağırşak (Levha 20/f)
Müze Envanter No
Buluntu no:AD 20.99
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük.1.9 cm./mak.kal.3 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur kırmızımsı kahverengidir;ince taşcık katkılıdır. Yüzey astarlı ve açkılıdır. Gayet özenle yapılmış bezeme, İç içe yiv'lerle oluşturulmuş 'V' motifi dört kollu bir yıldız ve bunun etrafında, birbirini dik kesen çizgilerle oluşturulmuş kafes motifi şeklindedir.

104. Ağırşak (Levha 20/g)
Müze Envanter No: -
Buluntu no: AD 20.99
Durumu:tüm
Evre:İTÇII
Ölçüleri: Yük. 2.1 cm. /en. 2.8 cm.
Buluntunun tarifi: Koyu gri astarlı yüzey, gri-kahverengidir. Bezeme çok ince yivlerle çizilen yıldız motfiyle oluşturulmuştur. Eser, hamur ve bezeme açısından oldukça özenle yapılmıştır.

105. Ağırşak (Levha 20/h)
Müze Envanter No: -
Buluntu no: Z 19.46
Durumu:tüm
Evre:İTÇII
Ölçüleri: Yük. 2.3 cm. /en. 3.2cm.
Buluntunun tarifi: Koyu gri astarlı yüzey, gri-kahverengidir. Bezeme iç içe yarımaylar şeklinde içiçe yerleştirilmiş yivlerden oluşur.

106. Ağırşak (Levha 20/i;Resim 9/h)
Müze Envanter No
Buluntu no:AB 20.150
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük.1.2 cm. /mak.kal.3.2 cm.
Buluntunun tarifi:Açık kahve yüzey astarsız ve az açkılıdır. Üst yüzeyde, deliğin etrafını dolanan bir daire şeklinde bir yiv ve yivlerinin içi beyaz macunla doldurulmuş karşılıklı iki yaprak motifi yer alır.

107. Ağırşak (Levha 20/j)
Müze Envanter No:A 54.06
Buluntu no:Z 19.75
Durumu:tüm
Evre: III C
Ölçüleir:yük. 1.5/mak.kal. 3.5 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur krem-kahverengidir;yüzey astarsız ve açkısızdır. Bezeme delik etrafındaki üç sıra dairesel yiv ve birbirlerini kesen çizgilerle oluşturulmuş baklava motiflerinden oluşur. Motif alt yüzeye doğru iner.

108. Ağırşak (Levha 20/k)
Müze Envanter No:A 40.05
Buluntu no:AA 19.399
Durumu:tüm
Evre:tahribat
Ölçüler: yük.1.8 cm. /mak.kal. 2.8 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur gri-kahverengidir;yüzey gri renkli astarlı ve açkılıdır. Üst yüzde çok ince şekilde yapılmış çizi bezeme mevcuttur.

109. Ağırşak (Levha 20/l;Resim 11/b)
Müze Envanter No: A 82.07
Buluntu no: AC 26.93
Durumu:tüm
Evre:III A
Ölçüleri:yük.:2.2 cm./mak.kal. 4.3 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur koyu gri- kahverengidir ve mika katkılıdır;yüzey koyu gri-siyah astarlı ve açkılıdır. Açkı yalnız deliğin etrafında korunabilmiştir. Bezeme yalnız üst yüzeyde mevcuttur. Yarım daire şeklinde iç içe geçmiş iki yivin içindeki alan yedi adet çentikle bezenmiştir.

110. Ağırşak (Levha 20/m;Resim 11/b)
Müze Envanter No :A 82.07
Buluntu no: Z 19.266
Durumu: Tüm
Evre: II C
Ölçüler: yük:1.5cm. /mak.kal. 3.2cm
Buluntunun tarifi: Hamur gri-kahverengidir;yüzey koyu gridir ve sadece üst yüzey açkılanmıştır. Üst yüzeyde, içleri macunla doldurulmuş yivler, içleri dörde bölünmüş 7 adet pencere motifi oluşturur. Alt yüzey yalın bırakılmıştır.

111. Ağırşak (Levha 20/n)
Müze Envanter No: A 85.07
Buluntu no: AC 26.71
Durumu:Tüm. Alt yüzeyde, deliğin kenarında küçük bir kırık vardır.
Evre: III A
Ölçüleri:yük:1.8 cm./ mak.kal. 3.6 cm.
Buluntunun tarifi: İyi pişirilmiş hamur, koyu gri-kahverengi hamurlu ve ince taşçık katkılıdır. Yüzey, gri-kahverengi astarlanmış ve açkılanmıştır. Yalnız üst yüzeyde yer alan bezeme, içiçe iki adet üçgen motifiyle ve delikten başlayan üçerli 4 grup halinde; dikey ve birbirine paralel ince yivlerden oluşur.

112. Ağırşak (Levha 20/o)
Müze envanter no:A 46.03
Buluntu no: AC 20.299
Durumu :tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük. 1.2 cm./mak.kal. 2.8 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur açık kahverengidir;yüzey astarlı ve hafif açkılıdır; üst yüzeyde yer yer siyah lekeler mevcuttur. İç içe çok ince yivlerden oluşan üçgen motif, üst yüzeyde yıldız motifi oluşturur.

113. Ağırşak (Levha 20/p)
Müze Envanter No
Buluntu no:AB/AC 18.25
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüler:yük. 2.4 cm./mak.kal. 3.7 cm
Buluntunun tarifi:Hamur devetüyü renklidir; mika, taşcık ve kum katkılıdır. Yüzey aynı renkte astarlı ve açkısızdır. Bezeme, iç içe yerleştirilmiş iki yivle oluşturulmuş minik şevron motifleri şeklindedir.

114. Ağırşak (Levha 20/r)
Müze Envanter No: A 87.07
Buluntu no: AC 26.53
Durumu:tüm
Evre:III A
Ölçüleri:yük:2.1 cm. /mak.kal.4.2 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur açık kırmızımsı kahverengidir;yüzey koyu gri-siyah astarlı ve açkılıdır. Fakat astar rengi alt yüzde latrinden dolayı açılmıştır. Bezeme yalnız üst yüzeyde dört adet iç içe düzenlenmiş yarım daire motifinden oluşur.

115. Ağırşak (Levha 20/s)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:Y 21.46
Durumu:tüm
Evre:II D
Ölçüler:yük. 1.7cm./mak.kal. 2.8 cm.
Buluntunun Tarifi:Siyah astarlı yüzey, iyi derecede açkılıdır. Bezeme yalnız üst yüzeyde, içi beyaz macunla doldurulmuş, üç yada dört yayın iç içe yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur.

116. Ağırşak (Levha 21/a;Resim 11/c)
Müze Envanter No: A 90.07
Buluntu no: AC 26/25.164
Durumu:Tüm. Alt yüzeyde birkaç küçük kırık mevcuttur.
Evre:III A
Ölçüleri:yük.1.7 cm / mak.kal.3.6cm.
Buluntunun tarifi:Hamur açık deve tüyü renklidir;yüzey aynı renkte astarlanmış ve açkılanmıştır. Bezeme ağırşak yüzeyinin dört tarafında olmak üzere iç içe yerleştirilmiş iki yay arasındaki alanın noktacıklarla bezenmesinden oluşmuştur.

117. Ağırşak (Levha 21/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AB 21.4
Durumu:Tüm. Üst yüzeyde kopuntular vardır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük.1.8 cm./mak.kal.4 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur bej renklidir;yüzey astarsız ve az açkılıdır. Üst yüzde yiv ve nokta bezeme vardır.

118. Ağırşak (Levha 21/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no: Z 19.52
Durumu :tüm
Evre:III A
Ölçüleri:yük.1.8 cm./ mak.kal.3,5 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur koyu gri-kahverengidir;yüzey astarlı ve açkılıdır. Sadece üst yüzey bezenmiştir. Deliğin etrafına ince bir yivle bir daire çizilmiştir ve arası sokma noktacıklarla doldurulmuştur. Bu motifin etrafında ise yine ince yivlerle yapılmış üçgen motifi bulunmaktadır. Üçgen motifinin içi ve dışı sokma noktacıklarla doldurulmuştur.

119. Ağırşak (Levha 21/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AF 16.301
Durumu :tüm
Evre:IV D
Ölçüleri: yük.2.5 cm./mak.kal.3 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur bej renklidir; yüzey açık kahverengi astarlı ve hafif açkılıdır. Bezeme derin yivler şeklinde, üst yüzeyden başlayan ve birbirine geçen üçgenler ve düz hatlardan oluşur. Ayrıca kesik çizgiler düzensiz bir biçimde yerleştirilmiştir. Motif, alt yüzeyde de devam eder.

120. Ağırşak (Levha 21/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AA 20.4.
Durumu : Kenarlarda ve üst yüzeyde kırıklar vardır.
Evre:IV B.
Ölçüleri:yük.1.8 cm./ mak. kal.3,5 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur bej renklidir; yüzey astarsız ve açkısızdır. Bezeme yanlızca üst yüzeye yapılmıştır. Derin bir yivle oluşturulmuş olan motif, deliğin etrafını dolanan bir daireden ibarettir.

121. Ağırşak (Levha 21/f)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AB 20.4.
Durumu : tüm
Evre:IV B.
Ölçüleri:yük.1.9 cm./ yük.3,4 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur gri-kahve renklidir ve yine koyu renk astarlanmıştır. Bezeme, ince yivlerle oluşturulan yıldız motifinin etrafının,kafes şeklinde taranmasıyla oluşturulmuştur.

122. Ağırşak (Levha 21/g)
Müze Envanter No
Buluntu no:AD 17.17
Durumu:tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüleri:.yük.2.1 cm./mak.kal. 3.6 cm
Buluntunun tarifi: Kahverengi ve gri/siyah lekeli yüzey, astarlı ve açkılıdır. Bezeme; içi beyaz macunla doldurulmuş, dört adet yarımay motifinin içinin, dikey olarak beş yada altı adet yivle doldurulmasıyla oluşturulmuştur.

123. Ağırşak (Levha 21/h)
Müze Envanter No:A 106.02
Buluntu no:Y 21.133
Durumu:tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüleri:yük. 3.3 cm./mak.kal.4.8 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur kahverengidir; yüzey astarsız ve açkısızdır. Bezeme yoktur.

124. Ağırşak (Levha 21/i)
Müze Envanter No:A 108.02
Buluntu no:AF 15.66
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük.1.8 cm./mak.kal.3.8 cm.
Buluntunun Tarifi: Hamur gri renklidir;yüzey astarsız ve açkısızdır. Bezeme yoktur.

125. Ağırşak (Levha 21/j)
Müze Envanter No:
Buluntu no:AC 21.16
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük 2.3 cm./mak.kal. 4.8 cm
Buluntunun tarifi:Hamur gri-kahverengidir; yüzey astarlı ve açkısızdır. Bezeme yoktur.

126. Ağırşak (Levha 21/k)
Müze Envanter No: A 84.07
Buluntu no: AB 18.4
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: Yük: 1.9 cm/mak.kal.3 cm

Buluntunun tarifi:Hamur açık kahverengidir; taşcık ve mika katkılıdır. Yüzey gri-siyah astarlıdır ve açkısızdır. Astar yer yer bozulmuştur. Bezeme üç adet çift yivden oluşur. Yivler gövdede birbirini kesmeden devam etmektedir. Yivlerin içinde yer yer beyaz macun kalıntıları vardır.

127. Ağırşak (Levha 21/l)
Müze Envanter No A.24.03
Buluntu no:AF 15.60
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük.2.6 cm./mak.kal.3.8 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur kahve rengidir. Yüzey astarsız ve açkısızdır. Bezeme yoktur.

128. Ağırşak (Levha 21/m)
Müze Envanter No:
Buluntu no: AB 22.98
Durumu:tüm
Evre: IV D
Ölçüleri:yük.2.1 cm./mak.kal. 2.6 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur açık kahverengidir; taşçık katkılıdır. Yüzey kırmızı renkli astarlamıştır. Dış etkilerden dolayı yüzeyde alacalanma vardır.

129. Ağırşak (Levha 21/n)
Müze Envanter No:A 63.06
Buluntu no:AD 16.22
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük. 1.9 cm/mak.kal.2.9 cm.
Buluntunun tarifi:Gri kahverengi yüzey astarsız ve açkılıdır. Bezemesiz yüzey de kalker izleri mevcuttur.

130. Ağırşak (Levha 21/o)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AD 21.51
Durumu:tüm
Evre:III C
Ölçüleri:yük. 1.9 cm./mak.kal. 2.cm
Buluntunun tarifi:Hamur bej renklidir; yüzey astarsız ve az açkılıdır. Bezeme, ince çizi bezemeyle yapılmış bantların içinin, ince çentiklerle doldurulmasıyla oluşturulmuştur. Yivlerin içi beyaz macunla doldurulmuştur.

131.Ağırşak (Levha 21/p)
Müze Envanter No
Buluntu no:Aİ 24.68
Durumu: İki minik kırık haricinde tümdür.
Evre:IV D
Ölçüleri:yük 2.0 cm/mak.kal. 3.2 cm.
Buluntunun Tarifi:Krem-kahverengi yüzey astarlı ve açkılıdır;üzerinde yer yer gri-siyah lekeler vardır.

132. P.t Mühür (Levha 22/a; Resim 12/d)
Müze envanter no:A 20.06
Buluntu no: AD 20.106
Durumu : Tutamak kısmı kırık ve noksandır.
Evre: İTÇ II
Ölçüleri: mak. kal.1.3 cm/ mühür yüzeyi çapı: 2.8 cm.
Buluntunun tarifi: Daire formludur. Hamur krem renklidir. Mühür yüzeyinde derin yivlerle yapılmış, "+" motifi sokma noktacıklar vardır.

133. P.t. Mühür (Levha 22/b; Resim 12/b)
Müze envanter no:A 19.06
Buluntu no:AD 20.118
Durumu :tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük.2.2 cm./Mühür yüzeyi çapı:2.8 cm.
Buluntunun tarifi: Tutamak kısmı ip deliklidir;mühür yüzeyi daire formludur. Hamur krem renklidir. Mühür yüzeyinde yivlerle oluşturulmuş bir gamalı haç motifi ve bunun etrafına düzensiz olarak serpiştirilmiş sokma noktalar yer alır.

134. P.t. Mühür (Levha 22/c; Resim 12/c)
Müze envanter no:
Buluntu no:AD 21.192
Durumu :tüm
Evre:IV B
Ölçüleri: en:2 cm./mühür yüzeyi çapı.3.6 cm
Buluntunun Tarifi: Kötü pişirilmiş hamur koyu kahverengidir ve gri minik taşcık katkılıdır. Bu sebeple yüzey renginin karardığı görülür. Tüm mühür yüzeyini kapsayan ve derin yivlerle yapılmış motif, "+" motifi ve bunun kolları arasındaki alanlarda yer alan verev iki adet yiv; bir adet "M" biçimli motif ile minik çentikler ve düzensiz yerleştirilmiş düz hatlı yivlerden oluşur.

135. P.t. Mühür (Levha 22/d;Resim 12/b)
Müze envanter no:A 12.06
Buluntu no:Aİ 24 .38
Durumu : Tutamak kısmı kırık ve noksandır.
Evre:IV A
Ölçüleri: en:1.7cm./ mühür yüzeyi çapı. 5.4
Buluntunun Tarifi: Daire formludur. Hamur devetüyü renklidir. Mühür yüzeyinin tümünü kaplayan motif, yarımay biçimli derin yivler şeklinde oluşturulmuş yarımayların iç içe yerleştirilmesiyle oluşturulmuştur. En içteki yarımayın içi ise sokma noktacıklarla doldurulmuştur.

136. P.t. Mühür (Levha 22/e)
Müze envanter no:A 36.03
Buluntu no:AA 20.32
Durumu :tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük. 2.0 cm. /mühür yüzeyi çapı. 2.4 cm
Buluntunun tarifi: Daire formludur ve sap kısmında asmak için ip deliği vardır. Mühür yüzeyi motifi, düzensiz olarak yerleştirilmiş, ince verevine düzenlenmiş yivler ve sokma noktacıklardan oluşur.

137. P.t. Mühür (Levha 22/f)
Müze envanter no:
Buluntu no:Aİ 23.52
Durumu : Sap kısmındaki minik bir kırık haricinde tümdür.
Evre:IV A
Ölçüleri: yük.2.2 cm /mak.gen. 3 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur gri-kahverengidir;ince taşcık ve mika katkılıdır. Yüzey açık gri renkte astarlanmış ve açkılanmıştır. Beş köşeli yıldız biçimli mühürün baskı yüzeyindeki motif, simetrik olmayan, iç içe yerleştirilmiş yay ve üçgen biçimli derin yivlerden oluşur. Mühür tutamağı üzerinde ip deliği vardır.

138. Ayak Biçimli P.t.Mühür (Levha 23/a;Resim 12/e)
Müze Envanter No:
Buluntu no:U 10.540
Durumu:tüm
Evre:3
Ölçüleri:yük. 2 cm./ayak uzunluğu.2.3 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur açık kahverengidir. Yüzey astarlıdır. Motif baskı yüzeyinin tümünü kapsayacak şekilde, ayak boyunca dört adet yiv ve ayağın arka kısmında bu yivleri dik olarak kesen diğer dört yivden oluşur. Sap kısmında ip deliği vardır.

139. Boncuk (Levha 23/b)
Müze envanter no:
Buluntu no:U 10.843
Durumu :tüm
Evre:4
Ölçüleri: yük.:6.4 cm./en:3.8cm
Buluntunun Tarifi: Hamur turuncumsu kahverengidir ve ince taşcık katkılıdır. Yüzey turuncu renkli astarlıdır.

140. Boncuk (Levha 23/c)
Müze Envanter no:
Buluntu no:AC 20.28
Durumu :tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: kal.4 cm./en:4 cm.
Buluntunun Tarifi:Hamur krem kahverengidir. Yüzey astarasız ve açksıızdır.

141. Boncuk (Levha 23/d)
Müze Envanter No
Buluntu no:AC 18.168
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:yük.0.3 cm./ en:1.3 cm
Buluntunun Tarifi: Hamur gri-siyahtır ve taşcık katkılıdır. Yüzey koyu gri astarlıdır. İşçilik iyi değildir. Kenarlar iyi düzeltilmiştir. Deliğin etrafında, açılırken oluşmuş şekillendirme izleri vardır.

142. Boncuk (Levha 23/e)
Müze envanter no:
Buluntu no:AB 22.92
Durumu :tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: kal. 1.5 cm/gen.1.5
Buluntunun tarifi:Hamur krem renklidir. Yüzey astarsıź ve açkısızdır.

143. Boncuk (Levha 23/f)
Müze envanter no:A 53.98
Buluntu no:AC 22.105
Durumu :tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:kal.2.7/en.3 cm
Buluntunun tarifi: Hamur koyu gridir ve kum katkılıdır. Yüzey koyu renk astarlıdır ve açkısızdır.

144. Boncuk (Levha 23/g)
Müze envanter no:A 53.98
Buluntu no:U 9. 282
Durumu :tüm
Evre:İTÇ 4
Ölçüleri:yük.2.7/en.3 cm
Buluntunun tarifi: Pembemsi turuncumsu hamur, ince kum katkılıdır. Astarlı fakat açkısızdır.

145. P.t.Kaşık (Levha 23/h;resim 12/f)
Müze Envanter No:
Buluntu no:AG 18.119
Durumu: Sap kırıktır. Ayrıca kenardan küçük bir kısım kopmuştur.
Evre:IV D
Ölçüleri:boy:6 cm./ mak. gen. 4.3 cm.
Buluntunun tarifi:. Yüzey astarlı ve açkılıdır.

146. P.t. Kaşık (Levha 23/i;Resim 12/g)
Müze envanter no: A.51.04
Buluntu no: AD 22.24
Durumu :kırık
Evre: İTÇ II
Ölçüleri: uz.:4.2 cm./mak.gen.: 2.5 cm
Buluntunun tarifi: Hamur devetüyü renklidir;bir yarısı kalkerlidir ve yanmadan dolayı siyahlaşmıştır.

147. Kil Fırça (Levha 24/a;Resim 13/a)
Müze Envanter no:A 42.06
Buluntu no: AE 21.66
Durumu : Uzun yan kenarlardan biri ile tutamak kısmı kırıktır.
Evre: İTÇ II
Ölçüleri: uz.:7.5 cm. /yük.4.9 cm
Buluntunun tarifi: Hamur krem renklidir. Alt yüzeyinde üç sıra kıl delikleri mevcuttur. Tutamak kısmı ip deliklidir.

148. Kil Fırça (Levha 24/b)
Müze envanter no:A 43.06
Buluntu no:AD 23.32
Durumu : Tutamak kısmı kırıktır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: uz.9.8 cm./yük.3.5 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur krem renklidir;ince kum ve taşcık katkılıdır. Yüzeyi astarsız ve açkısızdır. Alt yüzeyde, dört sıra halinde yerleştirilmiş kıl delikleri vardır.

149. Kil Fırça (Levha 24/c;Resim 13/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AD 23.32
Durumu : Uzun kenarda bir parça ile tutamak kısmı kırıktır.
Evre: : İTÇ II
Ölçüleri: uz.: 8.9 cm./ yük. 3.4 cm
Buluntunun tarifi: Hamur devetüyü renklidir. Alt yüzeyde dört sıra kıl delikleri vardır. Tutamak kısmında ip deliği izi görülmektedir.

150. Andiron (Levha 25/;Resim 14/c)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AD 19.56
Durumu:Tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüler:boy.14.4 cm./mak.kal.12 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur gayet homojendir. Yüzey astarlanmış ve açkılanmamıştır. Bezeme dip hariç her yüzeye yapılmıştır.

151. Andiron (Levha 26/a;resim 13/a,b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:yüzey
Durumu: Bir kısmı kırıktır.
Evre:yüzey
Ölçüleri:boy.13.3 cm./mak.kal.11cm.
Buluntunun tarifi: Hamur turuncumsu renkldir ve minik taşçık katkılıdır. Kireç kaplı yüzey krem renkli astarlanmıştır.

152. Andiron (Levha 26/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no: AF 22.247
Durumu:Tüm
Evre:IV D
Ölçüler:boy.14.7 cm./mak.kal.10 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur kızıl kahverenklidir;mika ve taşcık katkılıdır. Yüzey krem renklidir ve astarlıdır. Yüzeyde alacalanma vardır. Tek yüzeyden açılan deliğin iç yüzeyi de astarlıdır.

153. Andiron (Levha 27/a;Resim 15/a)
Müze Envanter No:-
Buluntu no: AB 20/21.48
Durumu: Yarıdan fazlası eksiktir.
Evre:IV B

Ölçüler:boy.14.4 cm./mak.kal.10 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur açık kahverengidir;yüzey astarlanmıştır. Yüzey yer yer islidir. Bezeme, çarpı işareti ve bunların aralarına yerleştirilmiş düz yivlerden oluşur.

154. Andiron (Levha 27/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no: AG 17.75
Durumu:kırık
Evre:tahribat
Ölçüleri:boy.20 cm/mak.kal. 22 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur gri-kahverengidir; ince kum ve mika katkılıdır. Yüzey astarlıdır.

155. Andiron (Levha 28/a)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:yüzey
Durumu :kırık
Evre:yüzey
Ölçüleri:boy. 14 cm. /mak.kal.15 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur koyu gri renklidir;yüzey krem renkli astarlanmıştır. Ateşe maruz kaldığından yüzey alacalanmıştır.

156. Andiron (Levha 28/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AC 18.182
Durumu:kırık
Evre:İTÇ III
Ölçüler:boy.14.5 cm./mak.kal.14.5 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur kiremit renklidir,yüzey krem astarlıdır. Yüzeyde kısmen latrinlidir. Bezeme, çarpı işaretinin aralarını dolduran dairesel motiflerden oluşur.

157. Andiron (Levha 28/c)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AB 17.85
Durumu:kırık
Evre:İTÇ III
Ölçüler:boy. 13cm/mak.kal. 7.5 cm.
Buluntunun tarifi:Kiremit renkli hamur İnce taşçık katkılıdır. Yüzey krem-gri astarlanmıştır. Yüzeyde latrin ve is lekeleri vardır.

158. Andiron (Levha 29/a)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AG 21.15
Durumu:kırık
Evre:IV F
Ölçüler:boy.12.5 cm./mak.kal.11 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur kiremit renklidir ve ince taşçık katkılıdır;yüzey astarlanmıştır. Yüzey kısmen latrinlidir. Bezeme dört yüzeyde “x” işaretlerinden oluşur.

159. Andiron (Levha 29/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AA19.438
Durumu:kırık
Evre:III B
Ölçüleri: boy.13.5 cm./mak.kal.12 cm
Buluntunun tarifi: Hamur krem renklidir ve ince kum katkılıdır; yüzey astarsız ve açkısızdır.

160. Andiron (Levha 29/c)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:Z 22.199
Durumu:kırık
Evre:IV B
Ölçüleri: boy.8.5 cm./en: 4.7cm
Buluntunun tarifi: Hamur krem renklidir ve ince taşcık katkılıdır; yüzey astarsız ve açkısızdır.Andiron parçası üzerinde, derin oluklarla “x” motifi oluşturulmuştur.

161. Andiron (Levha 30/a)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:Z 22.199
Durumu:Kırık
Evre: IV B
Ölçüleri:boy.10 cm./kal.9 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur pembemsi renklidir ve ince taşçık katkılıdır. Yüzey krem renkli astarlıdır. Latrinden dolayı yüzeyin rengi değişmiştir. Yüzeye yiv bezeme yapılmıştır.

162. Andiron (Levha 30/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AF 22.75
Durumu: Yarısı Kırıktır.
Evre:IV C
Ölçüleri:boy.12.3 cm./mak. kal. 8.7 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur açık kırmızımsı kahverengidir ve İnce taşçık katkılıdır. Yüzey krem renkli astarlıdır. Yüzey yer yer latrinli ve islidir.

163. Andiron (Levha 30/c)
Müze Envanter No
Buluntu no:AE 22.162
Durumu:Kırık
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.8cm./mak.kal. 10 cm.
Buluntunun Tarifi: Hamur turuncumsu renklidir; kum ve taşçık katkılıdır. Yüzey krem renklidir ve kalın astarlıdır. Yüzey latrinden dolayı renk değiştirmiştir.

164. Andiron (Levha 30/d)
Müze Envanter No
Buluntu no:AD 19.123
Durumu: Çok az bir kısmı korunmuştur.
Evre:İTÇ III
Ölçüleri:boy:7.8 cm./mak.kal.6.9 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur açık kahverengidir ve mika katkılıdır. Yüzey krem renklidir ve astarlıdır. Yüzeye bezeme yapılmıştır.

165. Andiron (Levha 30/e)
Müze Envanter No
Buluntu no:AB 21.47
Durumu:Kırık
Evre:IV B
Ölçüleri:boy.6 cm./mak.kal.7.5 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur kiremit renklidir;yüzey krem renklidir. Yüzeyin yer yer latrinli ve islidir.

166. Andiron (Levha 30/f)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:Z 22.122
Durumu:kırık
Evre:tahribat
Ölçüleri: boy. 11 cm. /mak.kal.10.5 cm
Buluntunun tarifi: Hamur gri kahve renklidir;yüzey açık gri astarlıdır. Yüzey ateşe maruz kaldığından dolayı kararmıştır.

167. Ocak Ayağı (Levha 31;Resim 16)
Müze Envanter No:-
Buluntu no: AA 23.93
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.12.5 cm./mak.kal.18.9 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur krem renklidir; ince taşçık ve kum katkılıdır. Yüzey açık kahverengi astarlanmıştır. Yüzey islidir. Ayaklardan biri kırıktır.

168. Ocak Ayağı (Levha 32/a)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AB 18.03
Durumu:kırık
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: boy. 26 cm./mak.kal. 7.14 cm.
Buluntunun Tarifi: Hamur turuncumsu renklidir ve ince taşçık katkılıdır. Krem renkli yüzey ince astarlıdır.

169. Ocak Ayağı (Levha 32/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:Z19.15
Durumu:Kırık. Yer yer çatlaklar vardır.
Evre:II A
Ölçüleri:boy.20 cm./ mak.kal. 7 cm.
Buluntunun tarifi: Hamur minik taşçık ve kum katkılıdır. Astar krem renklidir.

170.Ocak Ayağı (Levha 33 / Resim 15/f)
Müze Envanter No:-
Buluntu no: AB 20.83
Durumu: Yarısı Kırıktır.
Evre:IV B
Ölçüleri:boy.14cm./mak.kal. 10.4 cm.
Buluntunun tarifi:Hamur Kırmızı renklidir ve iri taşçık katkılıdır. Yüzey krem renkli ince bir astar içerir. Yüzeyde iki geniş yivle yapılmış bezeme vardır.

171. Boynuz Sap (Levha 34/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:Aİ23.71
Durumu :kırık
Evre:IV A
Ölçüleri: boy. 3 cm/ mak.kal.3 cm.
Buluntunun tarifi: Geyik boynuzundan şekillendirilmiştir. Yüzey kısmen düzeltilmiştir.

172.Kemik Sap (Levha 34/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AF 16.95
Durumu:Tüm
Evre:IV D
Ölçüleri: boy.7 cm/mak. kal. 3 cm.
Buluntunun tarifi: Boynuzdan şekillendirilen sap iyi derecede açkılıdır. Gövde üzerine sığ, bir oluk açılmıştır.

173. Kemik Sap (Levha 34/c;Resim 17/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AE 19.96
Durumu :tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük.6 cm/mak. kal.1.6 cm.
Buluntunun tarifi:Uzun bacak kemiğinden şekillendirilen aletin ortasında doğal kanal yer alır.

174. Kemik Sap (Levha 34/d;Resim 17/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 21.166
Durumu :tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: yük.10.3 cm./mak. kal.1 cm.
Buluntunun tarifi:Uzun bacak kemiğinden şekillendirilen sapın ortasında doğal kanal yer alır. Yüzey düzeltilmiş ve iyi açkılıdır. İki uç da yuvarlatılmıştır.

175. Kemik Sap (Levha 34/e;Resim 17/a)
Müze envanter no:A 34.03
Buluntu no:AC 18.191
Durumu :tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: yük.13.2 cm/ mak. kal.1.4 c
Buluntunun tarifi: Yüzeyi iyice düzeltilmiş fakat açkılanmamıştır. Ortada doğal kanal

yer alır. Her iki uç yuvarlatılmıştır.

176. Kemik Sap (Levha 34/f)
Müze Envanter No:A 42.05
Buluntu no:AA 17.7
Durumu:tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüleri:boy:11 cm./mak. kal. 1.3 cm.
Buluntunun tarifi: Bacak kemiğinden şekillendirilmiş sapın ortasında doğal kanal yer alır.

177. Kemik Sap (Levha 35/a)
Müze Envanter No:A 42.05
Buluntu no:AA 17.40
Durumu
Evre:İTÇ III
Ölçüleri:boy:6.5 cm./mak.kal.1.4 cm
Buluntunun tarifi: Bacak kemiğinden şekillendirilmiş sapın ortasında doğal kanal yer alır. Yüzey iyi açkılanmıştır.

178.Boynuz Sap (Levha 35/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:Z/AA 23.2
Durumu : Her iki uçta birer küçük kırık bulunmaktadır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: boy 10.5 cm/mak.kal.1.5
Buluntunun tarifi:Boynuzdan şekillendirilmiş ve doğal şekli korunmuştur.

179. Kemik Sap (Levha 35/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AB 16.73
Durumu :kırık
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: boy 6.2 cm/mak.kal.1.3 cm
Buluntunun tarifi: Kemik her iki tarafından açılmak suretiyle, ilik kısımlarından temizlenmiştir. Aletin yüzeyi kabaca düzeltilmiştir.

180. Kemik Sap (Levha 35/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AB 21.86
Durumu:tüm
Evre:IV B
Ölçüleri: boy. 6.5 cm /mak.kal.1 cm.
Buluntunun Tarifi: Sap, kemiğin içi kabaca oyularak oluşturulmuştur. Aletin iç kısmında, yuva açılırken oluşmuş yivler gröülebilir durumdadır.

181. Kemik Sap (Levha 35/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no:yüzey
Durumu :kırık
Evre:-
Ölçüleri:boy 6 cm./R 1.2 cm
Buluntunun tarifi: Hayvan uzun bacak kemiğinden şekillendirilmiştir. Her iki uca sap yuvası açılmıştır. Yüzey kabaca düzeltilmiştir ve açkısızdır.

182. Bıçak? (Levha 36/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no: Z 21.97
Durumu : Her iki uçta minik kırıklar vardır.
Evre:III C
Ölçüleri: boy. 15 cm/en 1.3 cm
Buluntunun tarifi:Yüzeyi oldukça iyi düzeltilmiştir; uç kısım da yuvarlatılmıştır.

183. Kemik Spatula (Levha 36/b;Resim 17/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AB 20.60
Durumu :tüm
Evre:IV D
Ölçüleri: boy 12 cm/en 2 cm.
Buluntunun tarifi: Kaburga kemiğinden şekillendirilmiştir. Yüzey iyice düzeltilmiştir.

184. Kemik Spatula (Levha 37/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 17.8
Durumu :tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: boy. 14.5 cm/en .2.4 cm.
Buluntunun tarifi: İşçilik oldukça iyidir. Yan kenarlardan birinde ve uç kısımda kullanımdan kaynaklanan izler vardır.

185. Kemik Spatula (Levha 37/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:Z 19.122
Durumu :kırık
Evre:III C
Ölçüleri: boy.9 cm./en. 2.4 cm
Buluntunun tarifi: Kaburga kemiğinden şekillendirilmiş aletin yüzeyinde diagonal izler mevcuttur. Arka uç kırıktır; uç kısmı yuvarlatılmıştır.

186. Kemik Spatula (Levha 37/c)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:Z19.232
Durumu: Alt uçta minik kırıklar vardır.
Evre:III C
Ölçüleri: yük.7.8 cm. en:0.3 cm/kal. 0.4 cm.
Buluntunun tarifi: Ön yüz açkılanmış, arka yüzü de düzeltilerek açkılanmıştır. Kenarlar yuvarlatılmıştır.

187.Kemik Spatula? (Levha 37/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 20.81
Durumu :tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: boy.10 cm./en. 2.4 cm.
Buluntunun tarifi:Yüzey iyi düzeltmiştir.

188.Kemik Spatula (Levha 37/e;resm 17/d)
Müze envanter no:A 110.07
Buluntu no:AB 15/16.12
Durumu :tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: boy. 6.9cm./en. 1.1 cm.
Buluntunun tarifi:İşçilik iyidir. Kenarlar ve her iki yüzey düzeltilmiş ve açkılanmıştır. İp deliği vardır.

189. Delgi (Levha 37/f)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AF 16.25
Durumu :tüm
Evre:IV E
Ölçüleri: boy.8 cm/en.3 cm
Buluntunun tarifi:Bacak kemiği dikey yongasından şekillendirilmiştir. Yüzey çok iyi açkılanmıştır.

190. Delici Alet (Levha 38/a;Resim 17/f)
Müze Envanter No:A.97.02
Buluntu no:AF 17.103
Durum:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüler:boy:8.9 cm./en:1.3 cm.
Buluntunun Tarifi:Kemik alet vasat bir işçilik görmüştür. Üst kısmında bir ip deliği açılmıştır.

191. Delgi (Levha 38/b)
Müze envanter no:A 72.05
Buluntu no:AB 20.158
Durumu :tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: boy.10 cm./en. 2.5 cm
Buluntunun tarifi: Alet, kemiğin doğal hali korunarak, kabaca düzeltilmiştir. Alet, gövdeden uca doğru inceltilerek, sivri bir uçla biter. Yüzey kullanımdan dolayı parlamıştır.

192. Delgi (Levha 38/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AG 17.61
Durumu :Uçta minik bir kırık vardır.
Evre:IV E
Ölçüleri: boy.12 cm./en. 3 cm

Buluntunun tarifi:Bacak kemiği dikey yongasından şekillendirilmiş alet, açkısızdır.

193. Delgi (Levha 38/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AE 22.131
Durumu :tüm
Evre:II B
Ölçüleri: boy.12.6 cm/en. 3 cm
Buluntunun tarifi:Bacak kemiği dikey yongasından şekillendirilmiş alet, açkısızdır.

194. Delgi (Levha 38/e)
Müze envanter no:A 37.98
Buluntu no:U 10.364
Durumu :tüm
Evre:5
Ölçüler: boy.6.5 cm/en.0.8 cm
Buluntunun tarifi: Yüzey açkısızdır.

195. Delgi (Levha 38/f)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 24.67
Durumu :tüm
Evre:II B
Ölçüler: boy.8.5 cm./en. 3 cm.
Buluntunun tarifi: Kemiğin doğal hali korunarak şekillendirilmiştir. İyi düzeltilmiş ve açkılanmıştır.

196. Zımba (?)(Levha 38/g; Resim 19/f)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 19.390
Durumu :tüm
Evre:II D
Ölçüleri: boy.9.5 cm/kal. 3.5 cm
Buluntunun tarifi:Ön yüzde bir çatlak bulunmaktadır. İki yüzde açkılıdır. Yan ve arka yuzeyde dikey izler oluşmuştur. Arka yüzeyde süngerimsi doku dokusu kısmen korunmuştur.Arka uçta vurmadan kaynaklanan eziklikler vardır.

197. Bız (Levha 39/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:Aİ 23.17
Durum :kırık
Evre: IV A
Ölçüler: boy.7.5 cm/kal. 0.6 cm
Buluntunun tarifi: Aletin yanlız üst yüzü düzeltilmiş ve açkılanmıştır. Sap kısmı kırıktır.

198. Bız (Levha 39/b; Resim 18/c)
Müze envanter no:A 54.05
Buluntu no:AB 20.157
Durumu:tüm
Evre:IV A

Ölçüleri:boy.7.5 cm/kal..1.3 cm
Buluntunun tarifi:Alet hayvan uzun bacak kemiğinden şekillendirilmiştir ve doğal tutamaklıdır. Yüzey hafif açkılıdır. Uç kısmı kullanımdan dolayı açkılanmıştır.

199. Bız (Levha 39/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:U 10.982
Durumu :kırık
Evre:4
Ölçüleri: boy.7.5/kal.0.9 cm
Buluntunun tarifi: Kemik uzun ekseninden kırılarak,şekillendirilmiş ve gövde boyunca inceltilerek sivri bir kullanım ucu oluşturulmuştur. Yanlız ön yüzü düzeltilmiştir. Açkılıdır.

200. Bız (Levha 39/d)
Müze Envanter No:A.98.02
Buluntu no:Y 21.11
Durumu:tüm
Evre:5
Ölçüleri:boy.4.6 cm./kal. 0.4 cm.
Buluntunun tarifi:Alet dişten şekillendirilmiştir. Uçlardan biri sivriltilmiştir.

201. Bız (Levha 39/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no:U 10.743
Durumu :tüm
Evre:3
Ölçüleri: boy.5.5 cm/kal.1.cm
Buluntunun tarifi: Kemiğin doğal hali korunarak şekillendirilmiştir. Kemik uzun eksenini boyunca kırılarak, sivri bir kullanım ucu elde edilmiştir.

202. Bız (Levha 39/f; Resim 19/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AF 19.31
Durumu :tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüler:i. Boy. 5 cm
Buluntunun tarifi:Alet kıymıktan kabaca şekillendirilmiştir. Uç sivriltilmiştir.

203. Bız (Levha 39/g)
Müze envanter no:A 33.97
Buluntu no:U 10.413
Durumu :tüm
Evre:3
Ölçüleri: boy.6.5 cm/kal.1.4 cm
Buluntunun tarifi:Kemiğin doğal hali korunmuştur. Kabaca düzeltilmiştir. Açkısızdır.

204. Bız (Levha 39/h)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AF 19.31
Durumu :kırık
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: boy:6.5 cm/en:2 cm
Buluntunun tarifi: Kaburga kemiğinden şekillendirilmiştir. Dikey yongalamadan sonra uçlardan biri sivriltilmiştir. Uç kısım kullanımdan dolayı açkılanmıştır.

205. Bız (Levha 39/i; Resim 18/a)
Müze envanter no:A 36.97
Buluntu no:U 10.434
Durumu : Uç kısımda minik bir kırık vardır.
Evre:3
Ölçüleri: boy. 8 cm/kal. 2.4cm
Buluntunun tarifi: Alet kemiğin doğal şekli korunarak şekillendirilmiştir. Gövde üzerinde dikey izler vardır.

206. Bız (Levha 39/j; Resim 18/i)
Müze Envanter No:A 132.07
Buluntu no:AC 26.57
Durumu:tüm
Evre:III A
Ölçüleri:yük.7 cm./kal. 0.4 cm.
Buluntunun tarifi: Baş kısmı, bir delik açma amacıyla düzleştirilmiş gibidir. Uç kısmı küttür. Yüzey açkılıdır. Kullanımdan dolayı uç kısım daha fazla açkılıdır.

207. Boynuz Çekiç (Levha 40/a;Resim 19/d)
Müze envanter no:A 75.05
Buluntu no:U 10.1110
Durumu :kırık
Evre:6
Ölçüleri: boy:11 cm/kal. 4.5 cm
Buluntunun tarifi: Boynuzdan şekillendirilmiş aletin yüzeyi büyük oranda düzeltilmiştir. Yüzeyde iki yanda kesik izleri mevcuttur. Bir uca, kısmen kırık olan sap yuvası açılmıştır.

208. Boynuz Çekiç (Levha 40/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AF 14.21
Durumu :kırık
Evre:IV E
Ölçüleri: boy.10.5 cm/ kal. 6.5 cm
Buluntunun tarifi:Boynuzdan şekillendirilmiş aletin yüzeyi iyi düzeltilmiştir. Doğal yüzey uç kısımda korunmuştur. Sap deliği çift yönden kademeli olarak açılmıştır. Alet açkılanmıştır.

209. Boynuz Çekiç (Levha 40/c;Resim 19/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 21.350
Durumu :tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: boy:7.5 cm/kal. 5 cm.
Buluntunun tarifi:Alet boynuzdan şekillendirilmiştir. Yüzeyi iyi düzeltilmiş ve açkılanmıştır. Her iki uçta vurmadan dolayı eziklikler vardır. Gövde üzerinde verev kullanım izleri vardır.

210. Zıpkın Ucu (Levha 41/a)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AB 16.44
Durumu: Uçta küçük bir kırık vardır.
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: boy.11.2 cm./kal. 0.4 cm/0.5 cm/0.9 cm.
Buluntunun Tarifi: Aletin kullanım ucu oldukça sivriltilmiştir ve “mahmuz” gibi iki adet çıkıntıya sahiptir. Bu ucların herikisinin de sivriltildiği görülmektedir. Aletin arka kısmı bir sapa oturtulmak için, kademeli olarak daraltılmıştır. Yüzey gayet özenle düzeltilmiş ve açkılanmıştır.

211. Zıpkın Ucu (Levha 41/b;Resim 19/f)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 19.256
Durumu:tüm
Evre:III B
Ölçüler:boy:9.5 cm./en:0.4 cm-0.8 cm.0.3 cm.
Buluntunun tarifi: Gayet iyi bir işçilik görmüştür. Aletin sapa oturacak kısmı gövdeden iki kademede daraltılarak sap kısmını oluşturulmuştur. Sap kısmının işçiliği nispeten daha basittir. Aletin gövde kısmı iyi açkılanmıştır.

212.Pandantif (Levha 41/c)
Müze envanter no:A 32.03
Buluntu no:AF 15.159
Durumu:Tüm.Yüzeyde çatlaklar vardır.
Evre:IV F
Ölçüleri:boy:3.7 cm./0.8 cm.
Buluntunun tarifi: Dişten şekillendirilmiştir. Yüzey iyi açkılıdır. Bir ucta ip delik vardır.

213. Pandantif (Levha 41/d)
Müze envanter no:A.31.03
Buluntu no:AD17.149
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy:3.5 cm./kal. 0.9
Buluntunun tarifi:Yoğun açkılı yüzey,bezemesizdir, ip deliği vardır.

214. Aşık kemiği (Levha 41/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no:yüzey
Durumu :tüm
Evre:-
Ölçüleri: boy..6.5 cm
Buluntunun Tarifi: Kabaca düzeltilmiş ve baş tarafına ip deliği açılmıştır. Yüzey açkısızdır.

215.Terazi Kolu? (Levha 41/f; Resim 19/g)
Buluntu no:AC 19.256
Durumu:tüm
Evre:III B
Ölçüleri: boy:15.5 cm/kal. 0.8 cm
Buluntunun tarifi: Yüzey çok düzeltilmiş ve açkılanmıştır. İki uçta ve ortada ip deliği vardır.

216. Kemik idol (Levha 42/a;Resim 20/d)
Müze envanter no:A 46.05
Buluntu no: AA 19.375
Durumu :tüm
Evre:II C
Ölçüleri: boy 6,8 cm /en 2 cm(gövde), 1,5 cm (baş)
Buluntunun tarifi:Ön yüz az açkılıdır. Arka yüzde süngerimsi dokunun kalıntısı vardır. Ön yüze bir delik açmak için girişimde bulunulmuştur.

217. Kemik İdol (Levha 42/b;Resim 20/c)
Müze envanter no:A 44.05
Buluntu no: AA 19.378
Durumu:Tüm
Evre:II C
Ölçüleri: boy 4,8 cm /en 1,8 cm(gövde) 1,7 cm(baş)
Buluntunun tarifi: Her iki yüzey de iyi açkılıdır. Baş tarafta muhtemelen asılmak için açılmış bir delik vardır.

218. Kemik İdol (Levha 42/c;Resim 20/a)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AA 18.97
Durumu: Alt uçta kırıklar; baş tarafta ve gövdede ince dikine çatlaklar vardır.
Evre:II C
Ölçüleri:boy. 4.5 cm./en.1.7 cm.
Buluntunun tarifi:Yassı kemik idolün boyun ayrımı kertikle belirtilmiştir. Üst yüzey açkılıdır. Daha az açkılı alt yüzeyde süngerimsi dokunun kalıntısı vardır.

219.Kemik İdol (Levha 42/d;Resim 20/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AA 19.389
Durumu: Alt uçta kırık vardır.
Evre:II D
Ölçüleri:boy. 4.3 cm./en:1.5 cm.
Buluntunun tarifi: Sadece üst yüzey açkılanmıştır.

220.Boynuz Alet (Levha 43/a;Resim 17/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:U 9.30
Durumu : Gövdede kırıklar vardır.
Evre:3
Ölçüleri:boy.30 cm./en.4 cm
Buluntunun tarifi:Doğal yüzey kısmen korunmuştur. Yüzey açkısızdır. Baş tarafta bir delik vardır.

221.Boynuz Alet (Levha 43/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:U 10.153
Durumu :tüm
Evre:2
Ölçüleri: boy.8.5 cm/en.4.5 cm
Buluntunun tarifi: Doğal yüzey korunmuştur; yüzey çok iyi açkılanmıştır.

222.Boynuz Alet (Levha 43/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:U 10.36
Durumu :Kırık. Yüzeyde yer yer çatlaklar oluşmuştur.
Evre:3
Ölçüleri: boy.8.5 cm./en.3.8 cm
Buluntunun tarifi:Üzerinde herhangi bir şekillendirme yapılmayan yüzey açkılıdır. Baş tarafta tam açılmadan bırakılmış bir ip deliği vardır.

223.Öğütme Taşı (Levha 44;Resim 21)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AB 18.236
Durumu:tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: boy 45 cm. / en. 25.5 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt. Kenarlarda kırıklar vardır.

224.Öğütme Taşı (Levha 45/a)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:yüzey
Durumu:tüm
Evre:-
Ölçüleri:boy.32 cm./en.18 cm./kal. 5.5 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt. Kenarlar özenle düzeltilmiştir.

225.Öğütme Taşı(Levha 45/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AD19.178
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy:25.5 cm. /en:6.3 cm./kal.12.3 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt. İşçilik iyidir.

226.Öğütme Taşı (Levha 45/c;Resim 22/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AF22.45
Durumu:Tüm. Kenarlarda kırıklar vardır.
Evre:IV D
Ölçüleri:boy:25 cm./en:15 cm./ kal. 5.6 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt. İnce gözeneklidir. Yüzey yer yer kireçle kaplanmıştır.

227.Öğütme Taşı (Levha 45/d)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AC 16.30
Durumu:Tüm. Yüzeyden minik bir parça kopmuştur.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.26.3 cm./en.12.3 cm./kal..5.4 cm.
Buluntunun Tarifi:Bazalt. İnce gözenekli. İşçilik iyidir.

228.Öğütme Taşı (Levha 46/a)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:U9.87
Durumu:kırık
Evre:3
Ölçüleri:boy:17.1 cm./en:16.5 cm./kal..5.2 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt. İşçilik iyi değildir.

229.Öğütme Taşı (Levha 46/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AD 23.18
Durumu:kırık
Evre:İTÇ II
Ölçüler:boy.11 cm./en.17 cm/kal. 5 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt. İşçilik iyidir.

230.Öğütme Taşı (Levha 46/c)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:Aİ 24.11
Durumu: Yarıdan fazlası kırıktır.
Evre:IV E/F
Ölçüleri:boy.10 cm./en.12 cm./kal.4.4 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt.%60 eksik olmalıdır. Kenarlar özenle yuvarlatılmıştır.

231.Öğütme Taşı (Levha 46/d;Resim 21/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AD19.318
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.19.5 cm/en.113 cm./kal.5.3 cm.
Buluntunun Tarifi:Bazalt.

232.Öğütme Taşı (Levha 46/e)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AD 19.290
Durumu:tüm
Evre:IV B
Ölçüleri:boy:22.4 cm./en:10.4 cm./yük.5.5 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt. İşçilik iyidir. Kenar üzerinde isli bir alan vardır.

233.Öğütme Taşı (Levha 47/a)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AB17.205
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.24.7 cm./en.13.5 cm./kal.7.5 cm.
Buluntunun Tarifi:Bazalt. İşçilik iyidir.

234.Öğütme Taşı (Levha 47/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:yüzey
Durumu:tüm
Evre:-
Ölçüleri:boy.27.8 cm./en.12.3 cm./kal.6 cm.
Buluntunun Tarifi:Bazalt. Kenarlar düzeltilmiş,iyi işçilik görmüş olmalıdır.

235.Öğütme Taşı (Levha 47/c)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AD18.290
Durumu:tüm
Evre:IVB
Ölçüleri:boy. 5 cm./en.9 cm./kal.5.6 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt.

236.Öğütme Taşı (Levha 48/a)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AB20.209
Durumu:tüm
Evre:IV B
Ölçüleri:boy.23 cm./en.12 cm./kal. 8 cm.
Buluntunun Tarifi:Bazalt.

237.Öğütme Taşı (Levha 48/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AD18.91
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.28.5 cm./en.12 cm./kal.8.1 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt. İşçilik iyidir.

238.Öğütme Taşı (Levha 48/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AC19.316
Durumu:tüm
Evre:IV C
Ölçüleri boy.18.2 cm/en.11.1 cm./kal.5.5 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt. İşçilik iyidir.

239.Öğütme Taşı (Levha 48/d;resim 21/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 18.69
Durumu :tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: boy.16 cm./en.10 cm./kal. 8.4 cm.
Buluntunun Tarifi:Bazalt.

240.Öğütme Taşı (Levha 48/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AA 21.107
Durumu :Yarıdan fazlası kırıktır.
Evre:IV B
Ölçüleri: boy.12 cm./en.12 cm/kal.4 cm.
Buluntunun Tarifi:Bazalt.

241.Öğütme Taşı (Levha 49/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 17.59
Durumu :tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüleri:boy.24 cm/en. 10.6 cm/kal.5.2 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt. Yüzey kullanımdan dolayı pürüzlü yapısını kaybetmiştir.

242.Öğütme Taşı (Levha 49/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 22.132
Durumu :tüm
Evre: IV C
Ölçüler: boy.19.5 cm/en.3 cm/kal.7.8 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt.

243.Öğütme Taşı (Levha 49/c;Resim 21/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AE 22.32
Durumu :Tüm. Sırt kısmında bir kırık vardır.
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: boy.19.4 cm/en. 8.5 cm/kal.7.5 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt.

244.Öğütme Taşı (Levha 49/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no :AA 22.158
Durumu:tüm
Evre:IV C
Ölçüleri: boy.2 cm/en.10.2cm/kal.6.1 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt.Yüzey kullanım sebebiyle aşınarak içbükey bir görünüm almıştır.

245.Öğütme Taşı (Levha 50/a;Resim 22/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 22.118
Durumu:tüm
Evre:IV C
Ölçüleri:boy.24.5 cm./en.12.5 cm./kal.7.3 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt.

246.Öğütme Taşı (Levha 50/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AB 20.140
Durumu :tüm
Evre:IV D
Ölçüleri: boy.30 cm./en.10.4 cm/kal.8 cm
Buluntunun Tarifi:Bazalt.

247.Öğütme Taşı (Levha 50/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AB 17.177
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: boy.21.5 cm./en.11.5 cm/kal.7.1 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt.

248.Öğütme Taşı (Levha 50/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 22.392
Durumu :Tüm. Kenarlarda minik kırıklar vardır.
Evre:IV A
Ölçüleri: boy.18 cm./en.9.3 cm./kal. 4.9 cm
Buluntunun Tarifi :Bazalt.

249.Öğütme Taşı (Levha 51/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 23.44
Durumu :Tüm. Kenarlarda kırıklar vardır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: boy.18 cm/en.10.5 cm/kal.7 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt.

250.Öğütme Taşı (Levha 51/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:yüzey
Durumu :Tüm. Kenar üzerinde minik bir kırık vardır.
Evre:-
Ölçüleri: boy.24 cm./en.9.8 cm/kal.6.3 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt. İşçilik iyidir.

251.Öğütme Taşı (Levha 51/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 21.15
Durumu :tüm
Evre:IV B
Ölçüleri: boy.18.cm/en.8.9 cm./kal.5.8 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt .

252.Öğütme Taşı (Levha 51/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AB 20.136
Durumu :Tüm.Yüzeyde kırıklar vardır.
Evre:IV A
Ölçüleri: boy.20 cm/en.10 cm/kal. 6.2 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt.

253.Öğütme Taşı (Levha 52/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 22.141
Durumu :Tüm. Kenarlarda kırıklar vardır.
Evre:IV C
Ölçüleri:boy.18.8 cm/en.11 cm./kal. 7.3 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt.

254.Öğütme Taşı (Levha 52/b)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AA 17.59
Durumu:tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüleri:boy.26.3 cm./en.12.3 cm./kal.5.4 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt. İşçilik iyidir.

255.Öğütme Taşı (Levha 52/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 19.316
Durumu : Aletin yarısı kırıktır.
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: boy.15.2 cm/en.6.5 cm/kal.4.7 cm.
Buluntunun tarifi: Bazalt.

256.Öğütme Taşı (Levha 52/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AF 16.159
Durumu : kırık
Evre:IV F
Ölçüleri: boy.16.2 cm./en.18.4 cm./kal. 5.cm
Buluntunun Tarifi:Bazalt.

257.Öğütme Taşı (Levha 52/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AA 21.107
Durumu : Yarıdan fazlası kırıktır.
Evre:IV C
Ölçüleri: boy.12 cm./en.12 cm/kal.4 cm.
Buluntunun tarifi: Bazalt

258.Öğütme Taşı (Levha 53/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AC 16.115
Durumu : Yarısı kırıktır.
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: boy.22 cm./en.20 cm./kal.7.1 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt.İşçilik İyidir. Yüzeyde turuncumsu lekeler vardır.

259.Öğütme Taşı (Levha 53/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AD 18.262
Durumu : Yarısı kırıktır.
Evre:IV A
Ölçüleri: boy.18.3 cm./en.5 cm./kal.5 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt.

260.Öğütme Taşı (Levha 53/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AD 18.64
Durumu : kırık
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.28 cm./en.22 cm./kal.4cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt. İşçilik İyidir.

261.Öğütme Taşı (Levha 53/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AD 18.32
Durumu : kırık
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: boy.20 cm/en.9.1 cm/kal.5.5 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt. İşçilik iyidir.

262.Öğütme Taşı (Levha 53/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AB 18.66
Durumu : Kırık. Arka yüzeyden parçalar kopmuştur.
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: boy.29.8 cm./en.24 cm./kal.3.1 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt.

263.Öğütme Taşı (Levha 54/a)
Müze envanter no:A 29.05
Buluntu no: AB 20.150
Durumu :Tüm. Kenarlardan parçalar kopmuştur.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.24 cm./en.9 cm./kal.8.9 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt.

264.Öğütme Taşı (Levha 54/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AB 16.155
Durumu : Tüm. Kenar üzerinde bir kırık vardır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.20 cm/en.10 cm./kal. 6cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt.

265.Öğütme Taşı (Levha 54/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AB 23.56
Durumu :Kırık . Alt yüzeyde kırıklar vardır.
Evre:IV B
Ölçüleri:boy.16 cm/en.8 cm./ kal.6 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt.

266.Öğütme Taşı (Levha 54/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 20.85
Durumu : kırık
Evre:IV D
Ölçüleri: boy.12 cm./en.12 cm/kal.4 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt.

267.Öğütme Taşı (Levha 54/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AF 18.21
Durumu: tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.24.8 cm/en.0 cm./kal.4 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt.

268.Öğütme Taşı (Levha 55/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AF 16.191
Durumu: Tüm. Kenardan bir parça kopmuştur.
Evre:IV F
Ölçüleri:boy.28.5 cm/en.4.8 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt. İşçilik iyidir.

269.Öğütme Taşı (Levha 55/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AE 19.198
Durumu : kırık
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.22 cm./en.24 cm./kal. 4 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt. İşçilik iyidir.

270.Öğütme Taşı (Levha 55/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:U 10.1078
Durumu : kırık
Evre:III C
Ölçüleri:boy.24cm/en.26 cm/kal. 6 cm
Buluntunun tarifi: Bazalt. İşçilik iyidir.

271.Öğütme Kabı (Levha 56/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 19.54
Durum : tüm
Evre:3
Ölçüleri:Ağız çapı. 30cm/yük.13.8 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt. İşçilik iyidir. Ağız kenarı yuvarlatılmıştır. Derinliği 10 cm. kadardır.

272.Öğütme Kabı (Levha 56/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:U 10.724
Durumu : tüm
Evre:3
Ölçüleri:Ağız çapı. 26 cm/yük.10 cm
Buluntunun tarifi: Bazalttan şekillendirilmiş kap iyi bir işçilik görmüştür. Ağız kenarı yuvarlatılmıştır. Derinlik 4.5 cm kadardır.

273.Öğütme Kabı (Levha 56/c;Resim 24/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AF 16.192
Durum :tüm
Evre:IV F
Ölçüler:R:28 cm./h:14 cm
Buluntunun Tarifi: Bazalttan şekillendirilmiş kap iyi bir işçilik görmüştür. Ağız kenarları yuvarlatılmıştır. Derinliği 4.5 cm cm. kadardır.

274.Öğütme Kabı (Levha 57/a)
Müze envanter no:A 141.07
Buluntu no:AF 22.158
Durumu : tüm
Evre:IV C
Ölçüleri: Ağız çapı. 17 cm./yük.9 cm.
Buluntunun tarifi: Bazalt İşçilik iyidir. Ağız kenarı yuvarlatılmıştır. Derinlik 5 cm. kadardır. Altta yuvarlak kesitli altı adet ayak yer alır.

275.Öğütme Kabı (Levha 57/b;Resim 24/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 20.283
Durumu : tüm
Evre:IV C
Ölçüleri: Ağız çapı. 17 cm./yük.9 cm.
Buluntunun tarifi: Bazalt İşçilik iyidir. Ağız kenarı yuvarlatılmıştır. Derinlik 5 cm. kadardır. Altta oval kesitli altı adet ayak yer alır.

276.Havan (Levha 58/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:U 9.266
Durumu : kırık
Evre:3
Ölçüleri: Ağız çapı.10.2 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt. Kenarlar yuvarlatılarak düzeltilmiştir. Altta dört adet ayak yer alır

277.Havan (levha 58/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 26.04
Durumu : tüm
Evre:III A
Ölçüleri: Ağız çapı. 7.1 cm
Buluntu tarifi:Pembe renkli bazalt;oval şekillidir. Dış yüzey kabaca düzeltilmiştir.

278.Havan (Levha 58/c;Resim 23/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 18.32
Durumu : tüm
Evre:III C
Ölçüler: Ağız çapı.15 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt. Alt yüzey kabaca düzeltilmiştir

279.Boya Öğütme Kabı ? (Levha 58/d;Resim 25/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:Aİ23.36
Durum : tüm
Durumu : tüm
Evre:IV A
Ölçüleri:Ağız çapı. 6.8 cm.
Buluntunun tarifi:Pembe renkli bazalttan şekillendirilmiş bu oval kabın ağız kenarı

düzeltilmiş ve yuvarlatılmıştır. Derinlik 2.5 cm kadardır.

280.Ezgi Taşı (Levha 59/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 18.109
Durumu : tüm
Evre:IV D
Ölçüleri: Kal. 9 cm.
Buluntunun tarifi:Kireçtaşı. Yuvarlak kesitlidir.

281.Ezgi taşı (Levha 59/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 20.85
Durumu : Tüm. Yüzeyde yer yer çatlaklar oluşmuştur.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: Kal.12 cm
Buluntunun tarifi:Kireçtaşı. Yassı kesitlidir.

282.Ezgi Taşı (Levha 59/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AG 18.38
Durumu : tüm
Evre:IV D
Ölçüleri: Kal.13.4 cm.
Buluntunun tarifi:Diabaz. Kesit ovaldir.

283.Ezgi Taşı (Levha 59/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:yüzey
Durumu : tüm
Evre:-
Ölçüler: Kal. 12 cm
Buluntunun tarifi:Bazalttan şekillendirilmiştir. Kesit ovaldir.

284.Ezgi Taşı (Levha 59/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AF 22.167
Durumu: Tüm. Yüzeyde kırıklar vardır.
Evre:IV C
Ölçüleri: Kal. 9 cm.
Buluntunun tarifi :Bazalt.

285.Ezgi Taşı (Levha 59/f)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AF 22.12
Durumu : tüm
Evre:IV C
Ölçüleri:Kal.7.5 cm.
Buluntunun tarifi:Diabaz. Kenarlar kullanım sebebiyle aşınmıştır.

286.Ezgi Taşı (Levha 59/g)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AE 22.27
Durumu : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: boy.8.8 cm/kal. 5.2 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt. Yüzeyde kullanımdan kaynaklanan bir çukurluk vardır.

287.Havaneli (Levha 60/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 19.54
Durumu: Tüm. Yüzeyde yer yer kırıklar söz konusudur.
Evre:III C
Ölçüleri:boy.15.6 cm/kal.7 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt.

288.Havaneli (Levha 60/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 18.321
Durumu : tüm. Yüzeyde kırıklar vardır.
Evre:IV B
Ölçüleri:boy.13 cm./kal. 8.4 cm.
Buluntunun tarifi:Diyabaz.

289.Havaneli (Levha 60/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 24.97
Durumu : tüm
Evre:III B
Ölçüleri:boy. 10 cm/kal. 5.2
Buluntunun Tarifi:Bazalttan şekillendirilmiştir. Vurgu yüzeyinde dairesel bir çukurluk oluşmuştur.

290.Havaneli (Levha 60/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AB 17.02
Durumu : tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüleri:boy.11 cm./kal. 4 cm-1.5 cm
Buluntunun Tarifi:Mermer. İşçilik iyidir ve yüzey açkılanmıştır. Gövde façetalıdır.

291.Havaneli (Levha 61/a;Resim 25/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 17.66
Durumu : Tüm. Gövdede ve uçta kırıklar vardır.
Evre:II C
Ölçüleri:boy.14 cm./kal. 5.4 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt.

292.Havaneli (Levha 61/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC/AD 19.189
Durumu : Tüm. Gövdede kırıklar ve çatlaklar oluşmuştur.
Evre:III C
Ölçüler:boy.14 cm/kal. 8 cm.
Buluntunun tarifi:Kireçtaşı

293.Havaneli (Levha 61/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 19.137
Durumu : Aletin yarısı kırık olmalıdır.
Evre:III B
Ölçüleri:boy.8 cm/kal.7 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt.

294.Yassı Balta (Levha 62/a)
Müze envanter no:
Buluntu no:AD 17.18
Durumu : Uç kırıktır.
Evre: İTÇ II
Ölçüleri: boy.4.3 cm/gen. 3.8 cm.
Buluntunun tarifi:Kuvars. Ense küttür. Alet uca doğru yassılaşır.

295.Yassı Balta (Levha 62/b)
Müze envanter no:
Buluntu no:AE 17.4
Durumu : Tüm. Ağızda minik bir kırık vardır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.8 cm./gen.5 cm.
Buluntunun tarifi:Kuvars. Ense ovaldir. Alet uca doğru her iki yüzeyden inceltilmiştir.

296.Yassı Balta (Levha 62/c)
Müze envanter no:
Buluntu no:AB 21.83
Durumu : tüm
Evre:IV B
Ölçüleri:boy. 6 cm/gen.4.8
Buluntunun tarifi: Kireçtaşı. Ense ovaldir. Alet uca doğru her iki yüzeyden inceltilmiştir.

297.Yassı Balta (Levha 62/d;Resim 25/d)
Müze envanter no:A 41.98
Buluntu no:AD 19.266
Durumu : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.9 cm/gen. 6 cm.
Buluntunun tarifi:Kuvars. şekillendirilmiştir. Alet uca doğru her iki yüzeyden inceltilmiştir .

298.Yassı Balta (Levha 62/e)
Müze envanter no:
Buluntu no:AF 16.229
Durumu : kırık
Evre:IV F
Ölçüler:boy.8 cm./gen. 5 cm.
Buluntunun tarifi:Bazalt Ağız oldukça keskindir.

299.Yassı Balta (Levha 62/f)
Müze envanter no:
Buluntu no:AG 21/22.13
Durumu : Tüm. Ensede küçük bir kırık vardır.
Evre:IV B
Ölçüleri: boy.6 .2 cm/gen. 3.2 cm
Buluntunun tarifi:Diabaz. Yüzey açkılıdır.

300.Yassı Balta (Levha 62/g;Resim 25/e)
Müze envanter no:A 33.03
Buluntu no: AA 19.119
Durum : tüm
Evre: II D
Ölçüleri:boy. 4.5 cm/gen. 3.5 cm
Buluntunun Tarifi:Yeşil renkli taştan yapılmıştır. Alet iyi bir işçilik görmüştür. Yüzey çok iyi açkıldır.

301.Yassı Balta (Levha 62/h)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 22.81
Durumu : Ense kısmı kırıktır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy. 3.4 cm/gen. 2.5 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt. İşçilik iyidir.

302.Sap Delikli Balta (Levha 63/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 21.338
Durumu : Tüm. Ense kısımnda kullanımdan dolayı kırık oluşmuştur.
Evre:İTÇ I
Ölçüleri:boy.4.5 /gen.2.5 cm
Buluntunun tarifi:Kuvars.

303.Sap Delikli Balta (Levha 63/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:Z 22.148
Durumu : Büyük bir kısım kırıktır.
Evre:IV C
Ölçüleri:boy. 4.5 cm.
Buluntunun tarifi:Gri renkli taş. İşçilik vasattır.

304.Sap Delikli Balta (Levha 63/c;Resim 25/f)
Müze envater no:-
Buluntu no:AD 19.249
Durumu : Yarısı kırıktır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.4.5 cm/gen.4.7 cm
Buluntunun tarifi:Gri taş. İşçilik vasattır. Yüzey açkılanmıştır.

305.Sap Delikli Balta (Levha 63/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 20.276
Durumu : Yarısı kırıktır.
Evre:IV C
Ölçüleri:boy.6.5 cm./gen.4.0
Buluntunun tarifi: Serpantin. İşçilik iyidir.

306.Sap Delikli Balta (Levha 63/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AB 21.143
Durumu : Tüm. Deliğin kenarında minik bir kırık mevcuttur.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.6 cm/gen.2.5 cm
Buluntunun tarifi:Bazalt. Sap deliği iki kademeli olarak iki yüzeyden açılmıştır.

307.Keser (?) (Levha 64/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AH 18.72
Durumu : Kırık
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.8 cm/gen.7 cm.
Buluntunun tarifi:Serpantin. Ağızda kullanımdan kaynaklanan kopuntular oluşmuştur.

308.Keser (?) (Levha 64/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AF 20.276
Durum : Kırık
Evre:İTÇ II
Ölçüler:boy:7.4 cm/en:7.1 cm.
Buluntunun Tarifi:Diorit (?) Aletin kenarlarında minik kırıklar oluşmuştur.

309.Keser (?) (Levha 64/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:Z 23.10
Durum : Kırık
Evre:İTÇ II
Ölçüler:boy:8.1 cm/en:6.4cm.
Buluntunun Tarifi:Serpantin.

310.Keser (?) (Levha 64/d)
Müze envanter no:
Buluntu no:AC 20.276
Durumu : kırık
Evre:III B
Ölçüleri:boy.8 cm/gen.7 cm.
Buluntunun tarifi:Serpantin. Ağızda kullanımdan kaynaklanan kopuntular oluşmuştur.

311.Keser (?) (Levha 64/e)
Müze envanter no:
Buluntu no:AB 21.143
Durum : kırık
Evre:III B
Ölçüler:boy:7.6 cm/en:6.1 cm.
Buluntunun Tarifi:Diorit.? Vurgu ucunda kullanım yüzünden kırıklar oluşmuştur.

312.Çekiç Başı (Levha 65/a;resim 26/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 19.201
Durumu : Ağız kırıktır.
Evre:II D
Ölçüleri:boy.13 cm/gen.4 cm.
Buluntunun tarifi:Serpantin. İşçilik iyidir. Gövde üzerind, olasılıkla kullanımdan kaynaklanan ince yivler halinde izler vardır.

313.Çekiç Başı (Levha 65/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 20/21.11
Durumu : Ağız kısmında kırık vardır.
Ölçüleri:boy.5 cm./gen.6 cm.
Buluntunun tarifi: Diyabaz.

314.Çekiç Başı (Levha 65/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 20.21
Durumu : kırık. Yüzeyden küçük parçalar kopmuştur.
Evre:III B
Ölçüleri:boy.5 cm./gen.6 cm.
Buluntunun Tarifi:Diyabaz.

315.Çekiç Başı (Levha 65/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 23.38
Durumu : Kırık. Yüzeyden küçük parçalar kopmuştur.
Evre:IV B
Ölçüleri:boy.6 cm./gen.5 cm.
Buluntunun tarifi:Diyabaz. Yüzey açkılıdır.

316.Çekiç Başı (Levha 65/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 24.96
Durum : kırık
Evre:IV D
Ölçüler:boy: 5 cm/en:6 cm.
Buluntunun Tarifi:Bazalttan şekillendirilmiştir.

317.Topuz Başı (Levha 66/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 17.63
Durum : kırık
Evre:İTÇ III
Ölçüler:boy:6 cm./en:4 cm.
Buluntunun Tarifi:Bazalttan şekillendirilmiştir. Aletin sap deliği bir dudak gibi çıkıntı yapmıştır. Gövde üzerinde yerlan çizgiler yüzeyin traşlanması sırasında bırakılmış olmalıdır. Oldukça özenli şekillendirilmiştir.

318.Topuz Başı (Levha 66/b;resim 26/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AA 21.338
Durum : kırık
Evre:IV
Ölçüler:r:4 cm/en: 8 cm
Buluntunun Tarifi:Serpantinden şekillendirilmiştir. Alet iyi bir işçilik görmüşütür.

319.Topuz Başı (Levha 66/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:U 10.91
Durum : kırık
Evre:3
Ölçüler:r:5 cm/en:9 cm.
Buluntunun Tarifi:Kireçtaşından şekillendirilmiştir.

320.Topuz Başı (Levha 66/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 17.56
Durum : tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüler: r:7 cm./en. 6 cm.
Buluntunun tarifi:Diabaz. İşçilik iyidir. Sap deliği tam olarak açılmamıştır;dolayısıyla alet, yapımı bitirilmeden bırakılmıştır.

321.Açkı Taşı (Levha 67/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 19.258
Durum : tüm
Evre:IV D
Ölçüler:r: 8 cm.
Buluntunun Tarifi:Küresel gövdeli yassı kesitli açkı aleti.

322.Açkı Taşı (Levha 67/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AB 16.113
Durum :Tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüler:h:10.2 cm/en:1.8 cm.
Buluntunun tarifi: Serpantin. İşçilik iyidir.

323.Açkı Taşı (Levha 67/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AF 23.13
Durumu:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:Çap.7.2 cm.
Buluntunun tarifi:Alet küresel gövdeli ve yassı kesitlidir.

324.Açkı Taşı (Levha 67/d)
Müze envanter no:A 14.01
Buluntu no:AH 18.89
Durum : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.8cm./kal.3 cm,
Buluntunun tarifi: Gövde dörtgen kesitlidir.

325.Açkı Taşı (Levha 67/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AF 17.43
Durumu : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.11 cm./en.4.4 cm.
Buluntunun tarifi: Gövde elips seklindedir ve oval kesitlidir.

326.Açkı Taşı (Levha 67/f)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 17.193
Durumu : tüm. Yüzeyde bir çatlak vardır.
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.13 cm./kal.9 cm.
Buluntunun tarifi: Alet dörtgen biçimlidir ve yassı kesitlidir.

327.Açkı Taşı (Levha 67/g)
Müze envanter no:-
Buluntu no:Z 19.90
Durumu : tüm
Evre:IIC
Ölçüleri:boy.8 cm./kal.4 cm
Buluntunun tarifi: Alet, köşeleri yuvarlatılmış dörtgen biçimlidir ve yassı kesitlidir.

328.Açkı Taşı (Levha 67/h)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 16.8
Durumu : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.6cm./kal.3cm.
Buluntunun tarifi: Alet dörtgen biçimli ve yassı kesitlidir.

329.Açkı Taşı (Levha 67/i)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AB 21.83
Durumu : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy:6 cm./kal. 4 cm.
Buluntunun tarifi: Kenarları yuvarlatılmış ve yassı kesitli olan alet, uca doğru daralmaktadır.

329.Açkı Taşı (Levha 68/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC 16.2
Durumu : tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüleri :boy.11 cm./kal.11 cm.
Buluntunun Tarifi: Dörtgen biçimli, büyük bir açkı aleti.

330.Biley Taşı (Levha 68/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 21.186
Durumu : kırık
Evre:IV D
Ölçüleri :boy: 5 cm./kal.4 cm.
Buluntunun tarifi:Kumtaşı. Yüzeyde bir çukurluk, yatay ve dikey yivler vardır.

331.Biley Taşı (Levha 68/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA/AB 22.29
Durum : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüler:boy.9 cm/kal.5 cm.
Buluntunun tarifi:Kumtaşı.Yüzeyde oval sığ bir oluk vardır.

332.Biley Taşı (Levha 68/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AB 16.11
Durumu : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.7 cm/kal.5 cm.
Buluntunun tarifi:Kumtaşı. Yüzeyde kullanımdan kaynaklanan küçük dairesel oyukçuklar oluşmuştur.

333.Biley Taşı (Levha 68/e)
Müze envanter No:-
Buluntu no:AC 16.100
Durumu: Kırık
Evre:İTÇ III
Ölçüleri:boy.10.8 cm./kal.6.4 cm.
Buluntunun tarifi: Her iki yüzeyi de kullanılmış olan aletin ön yüzünde dar bir oluk, arka yüzünde ise, dört adet sığ oluk oluşmuştur.

334.Sapan Taşı (Levha 69/a;Resim 26/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AE 22.28
Durum : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüler:r:2 cm
Buluntunun Tarifi:Çaytaşı.

335.Sapan Taşı (Levha 69/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 21.39
Durum : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüler:r:3.4 cm.
Buluntunun Tarifi:Çaytaşı.

336.Sapan Taşı (Levha 69/c;resim 26/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:Aİ 24.43
Durum : tüm
Evre:IV A
Ölçüler:r:3 cm.
Buluntunun Tarifi:Çaytaşı.

337.Sapan Taşı (Levha 69/d;Resim 26/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AB 21.48
Durum : tüm
Evre:IV B
Ölçüler:r:2 cm.
Buluntunun Tarifi:Çaytaşı.

338.Sapan Taşı (Levha 69/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no:Aİ 24.43
Durumu : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüler: çap.2.5 cm
Buluntunun tarifi:Çaytaşı.

339.Sapan Taşı (Levha 69/f)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 21/22.58
Durumu : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: çap.2 cm.
Buluntunun tarifi:Çaytaşı

340.Sapan Taşı (Levha 69/g)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 21/22.57
Durumu : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri: çap.3 cm.
Buluntunun tarifi:Çaytaşı.

341.Taş İdol (Levha 70/a)
Müze envanter no:A 127.07
Buluntu no:Z 20.20
Durumu:tüm
Evre:İTÇ III
Ölçüler: boy.5.7 cm./gen.2.8 cm.
Buluntunun tarifi:Mermer. Yassı idolün oval biçimli başında, yarım daire şeklinde üç adet yivle saçlar; çift sıra derin yivle yay biçimli kaşlar; yine dairesel yivlerle gözler ve gözlerin içinde de sokma noktalarla gözbebekleri betimlenmiştir. Baş ve gövde ayrımı yatay, ince iki adet yivle belirtilmiştir. Gövde dörtgen biçimlidir ve köşeler yuvarlatılmıştır. Bezemesiz olan alt yüzey kabaca düzeltilmiştir.

342.Taş İdol (Levha 70/b;Resim 26/f)
Müze envanter no:A.11.03
Buluntu no:AA 19.85
Durumu : tüm
Evre:II D
Ölçüleri:boy.6 cm./gen.4 cm.
Buluntunun tarifi:Mermer. İdolün oval biçimli başı ve belden genişleyerek inen bir gövdesi vardır. Başta üç adet yarım daire yivle, saçlar; kazıma yay şekilli yivlerle, kaşlar; daire şeklindeki yivler ve içlerindeki sokma noktalarla gözler ve göz bebekleri belirtilmiştir. Boyun üzerinde yatay üç sıra paralel yiv yer alır. Gövde bel hizasından itibaren aşagıya doğru genişler. Kenarlar inceltilmiştir. İdolün sağ tarafı baş kısmından itibaren kırıktır.

343.Taş İdol (Levha 70/c;Resim 27a³)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AC /AD 19. 191
Durumu : tüm
Evre:III B
Ölçüleri:boy. 5.5 cm./gen.4.5 cm.
Buluntunun tarifi:Mermer. Baş ovaldir. Boyun gövdeye doğru genişler. Gövde kürek biçimlidir. Yiv ile belirtilmiş gözler köşelidir. Burun derin bir yiv şeklinde iki gözün arasında yer alır. Baş- boyun ayrımı belirsizdir. İdolün ağız kısmında ince bir yatay yiv mevcuttur ve aşağıya doğru iki adet ince yiv daha yapılmıştır. Dörtgen şekilli

gövde üzerinde kıyafeti andıran bir bezeme mevcuttur: Bir noktadan çıkan ışın şuaları gibi altı adet ince yiv gövde üzerine yerleştirilmiştir.

344.Taş idol (Levha 70/d)
Müze envanter no:A 20.07
Buluntu no:Z 19.154
Durumu: tüm
Evre:II B
Ölçüleri:boy.3.5 /gen.2.7 cm.
Buluntunun tarifi:Mermer. İdolün oval bir başı ve gövdesi vardır. Yüzde kazıma ile yapılmış, kıvrımlı bir yay, olasılıkla saçı göstermektedir. Yivlerle yapılmış bitişik iki yay ile oluşturulan kaşlar ve sokma noktalar ile gözbebekleri gösterilmiştir. İdol her iki yandan hafifce daraltılarak baş ve gövde ayırımı sağlanmıştır. Daraltılımış bu kısımda biri yatay, diğeri diagonal olan iki paralel yiv mevcuttur.

345.Taş İdol (Levha 71/a;Resim 28/a¹)
Müze envanter no:
Müze envanter no:
Buluntu no: AA 19.192
Durumu :Tüm. Arka yüzeyde kırıklar vardır.
Evre:III B
Ölçüleri: boy. 5,6 cm/ gen. 3,5 cm
Buluntunun tarifi:Beyaz meremerden şekillendirilmiş idolün ön yüzü işlenmiş, arka yüzeyi kaba bırakılmıştır.

346.Taş İdol (Levha 71/b;Resim 28/a²)
Müze envanter no:
Buluntu no: AA 19.127
Durumu :Tüm
Evre: III B
Ölçüleri: boy. 5,4 cm /gen. 3,6 cm
Buluntunun tarifi:Beyaz mermerden işlenmiş idoün yüzeyi düzeltilmiş fakat açkılanmamıştır.

347.İdol Gövde Parçası (Levha 71/c;Resim 27/e²)
Müze envanter no:A 43.98
Buluntu no: AC 19.158
Durumu: kırık
Evre:İTÇ III
Ölçüleri: boy:4 /en:3.5
Buluntunun tarifi: Beyaz mermerden şekillendirilmiş idol, açkısızdır. Gövde boyun hizasından itibaren iki aşamada genişler. Ön yüzeyde, gövde üzerinde yivle yapılmış çapraz bant yer alır.

348.İdol Gövde Parçası (Levha 71/d;Resim 27/b)
Müze envanter no:
Buluntu no:AA 20.132
Durumu : tüm
Evre:IV A
Ölçüleri:boy.2.5 cm/gen.3 cm.
Buluntunun tarifi: Mermer idolün dörtgen biçimli gövdesi üzerinde, yivlerle

oluşturulmuş çapraz bant yer alır.

349.İdol gövdesi (Levha 71/e;Resim 26/f)
Müze envanter no:
Buluntu no: AF 22.88
Durumu :kırık
Evre:IV C
Ölçüleri: boy. 3,5 / gen. 3,3 cm
Buluntunun tarifi:Kum taşından şekillendirilmiş idolün baş kısmı eksiktir. Gövdede çarpraz bant ve dörtgen bir çerçeve içinde noktacıklarla pubik bölgesi belirtilmiştir. Çapraz bant üst gövdeyi iki minik çentikle alt gövdeye bağlamaktadır. Arka yüzey bezeme içermemektedir.

350.Taş İdol (Levha 71/f)
Müze envanter no:
Buluntu no: AG 22.56
Durumu :tüm
Evre:-
Ölçüleri: boy. 2,7 cm/gen. 1,8 cm
Buluntunun tarifi:Beyaz renkli lüle taşından işlenmiş idolün oval biçimli bir başı mevcuttur. Kollar küçük çıkıntılarla gösterilmiştir. Gövde ovaldir. Ön yüzey açkılanmıştır.

351.Taş İdol (Levha 71/g;Resim 26/e)
Müze envanter no:A 29.03
Buluntu no: AA 21.95
Durumu :tüm
Evre:IV D
Ölçüleri: boy.3cm /gen. 2,7 cm
Buluntunun tarifi:Siyah renkli (volkanik?) hafif cins bir taştan şekillendirilmiş idolün baş kısmı dörtgen şeklindedir. Baş, boyun ve kalça ayrımı fazla belirgin değildir.

352.Taş İdol (Levha 71/h;Resim 27/f)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AA 22.181
Durumu :tüm
Evre:IV C
Ölçüleri: boy.4 cm/gen.2 cm.
Buluntunun tarifi:Koyu renkli, nitelikli bir taştan şekillendirilmiş idolün, üst tarafı oval, alt kısmı ise dörtgen biçimlidir. Üst tarafta verev üç yiv yer alır. Yüzey açkılıdır.

353.Taş İdol (Levha 71/i)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 19.209
Durumu : Gövdenin alt kısmı kırıktır.
Evre:III B
Ölçüleri:boy.3 cm./gen.2.7 cm.
Buluntunun tarifi:Mermerden şekillendirilmiş idolün her iki ucu düzleştirilmiş olup baş-gövde ayırımı fazla belirgin değildir.

354.Ağırlık? (Levha 72/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AB 23.1
Durumu : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.6 cm./gen.3 cm
Buluntunun tarifi: Kumtaşından şekillendirilmiş, oval biçimli ip delikli bir alet.

355.Ağırlık? (Levha 72/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AA 21.40
Durumu : kırık
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.7 cm./gen.6 cm
Buluntunun tarifi:Diyabazdan (?) şekillendirilmiş ip delikli alet. Oval biçimli aletin üst kısmı bir hat halinde düzleştirilmiştir.İşçilik iyidir ve yüzey açkılıdır.

356.Ağırlık? (Levha 72/c)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AB 18.94
Durumu : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:çap.7 cm
Buluntunun tarifi:Kumtaşından şekillendirilmiş yuvarlak biçimli alet, ip deliği tam olarak açılmadan bırakılmıştır.

357.Açkı Taşı? (Levha 72/d)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 23.34
Durumu : Tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.12 cm/gen. 6 cm.
Buluntunun Tarifi: Her iki yüzeyi de düzeltilmiş ve açkılanmış dörtgen biçimli ip delikli bir alet.

358.Taş Alet (Levha 72/e)
Müze envanter no:-
Buluntu no: AF 15.8
Durumu : tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.12.5 cm/gen.10 cm.
Buluntunun tarifi:Kabaca şekillendirilmiş, amorf taş alet. Yüzeydeki delik tam olarak açılmadan , yapımdan vazgeçilmiştir.

359.Taş Alet (Levha 72/f)
Müze envanter no:-
Buluntu no:U 10.847
Durumu : tüm
Evre:4
Ölçüleri: çap. 5 cm.
Buluntunun tarifi: Kumtaşından yuvarlak biçimli, yassı kesitli ip delikli alet.

360.Taş Alet (Levha 73/a)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AE23.99
Durumu: tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüleri:boy.10 cm/gen.9 cm..
Buluntunun Tarifi: Diyabazdan şekillendirilmiş, üçgen biçimli, yassı kesitli taş alet iyi işçilik görmüştür. Kenarları düzeltilmiş, bir kenara ip deliği açılmıştır.

361.Terazi? (Levha 73/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 19.253
Durumu: kırık
Evre:III A
Ölçüleri:boy.7.5 cm/gen.1 cm..
Buluntunun Tarifi: Alet yeşilimsi renkli bir taştan şekillendirilmiştir. Uçlardan biri kırıktır. Sağlam uç üzerinde iki kademeli olarak açılmış ip deliği vardır.

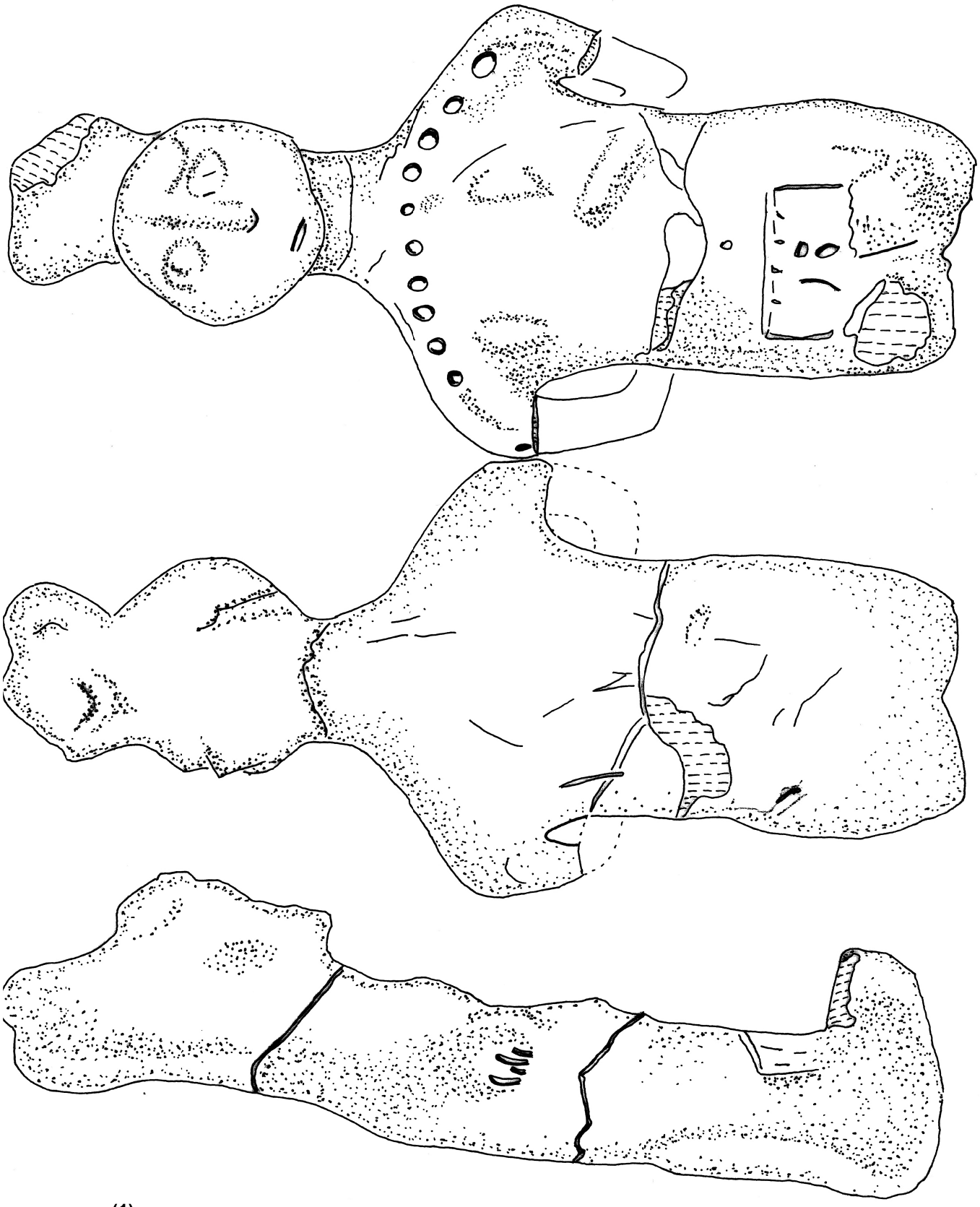
362.İdol? (Levha 73/c)
Müze Envanter No:-
Buluntu no:AA 22.106
Durum:tüm
Evre:İTÇ II
Ölçüler: boy:7.5 cm./en:3 cm.
Buluntunun Tarifi:Koyu gri renkli bir taştan şekillendirilmiştir. Olasılıkla baş gövde ayrımı belirtilmiştir. Eserin üst kısımnda yandan açılmış, ip deliği mevcuttur.

363.Mühür (ayak biçimli)/;(Levha 73/d;Resim 28/b)
Müze envanter no:-
Buluntu no:AD 18 .28
Durum :tüm
Evre:III C
Ölçüler: yük. 2 cm./en 2.5 cm.
Buluntunun Tarifi:Açık yeşil renkli (serpantin?). Tutamak kısmında ip deliği mevcuttur. Ayak tabanın oluşturduğu mühür yüzeyinde boydan boya bir yiv ve bu yivi dik olarak kesen sekiz adet daha kısa yiv yer alır.

Küpeli Figürin Başı (Resim 4/d)
Müze envanter no: A 122.07
Buluntu no: AD 21.538
Durumu :tüm
Evre:IV E
Ölçüleri: Uz: 4.3cm./en:1.8 cm.
Buluntunun tarifi: Krem-kahve renkli hamur, gayet homojendir. Yüzey yine pembemsi-turuncumsu astarlı ve açkısızdır. Disk yüzlü figürinin minik iki delik halindeki gözleri, ikişer yiv ile çerçeve içine alınmıştır. Burun kabartma halinde, ağız da yine bir minik delikle belirtilmiştir. Başın arkasındaki polos'un içi oyuktur ve dip tarafı noktacıklarla bezenmişitir. Her iki kulak da sağlamdır ve iki halka küpe bu kulakları süslemektedir. Çok ince olan bu küpelerden biri kulaktan düşmüştür.

LEVHALAR

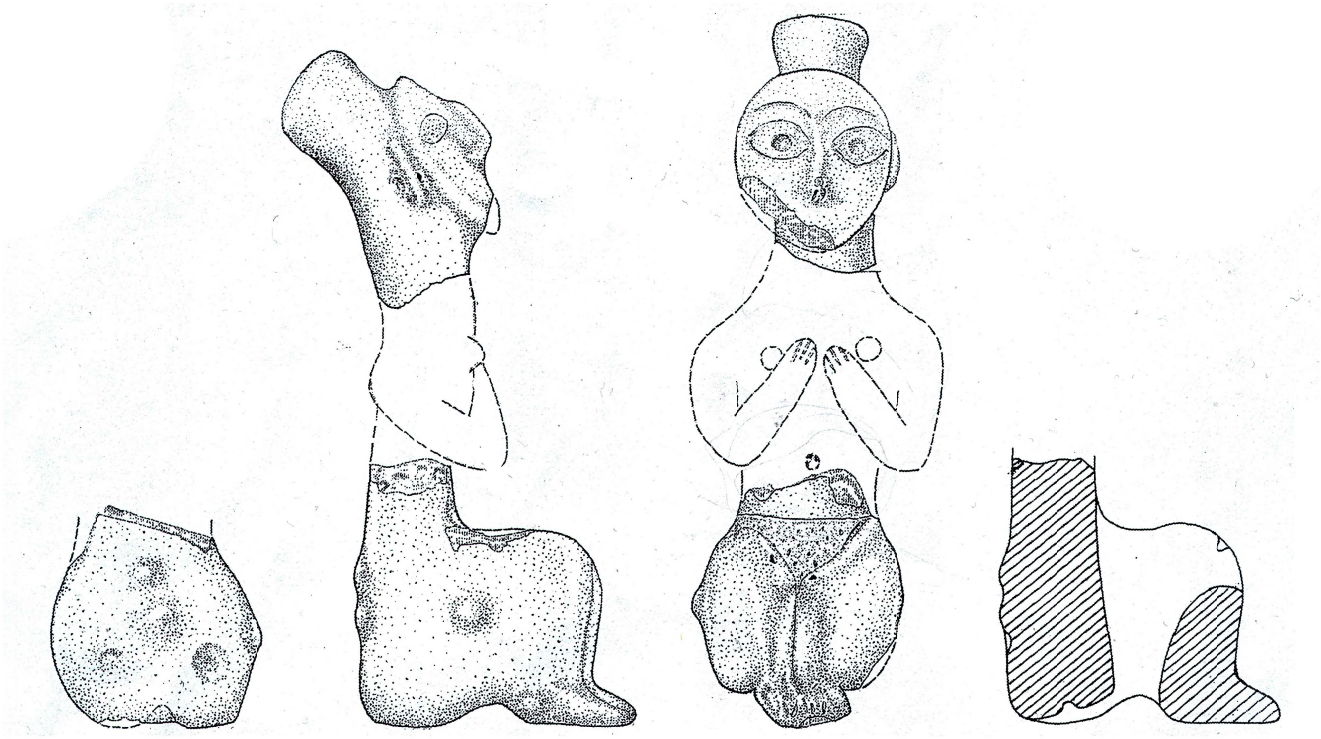
LEVHA 1

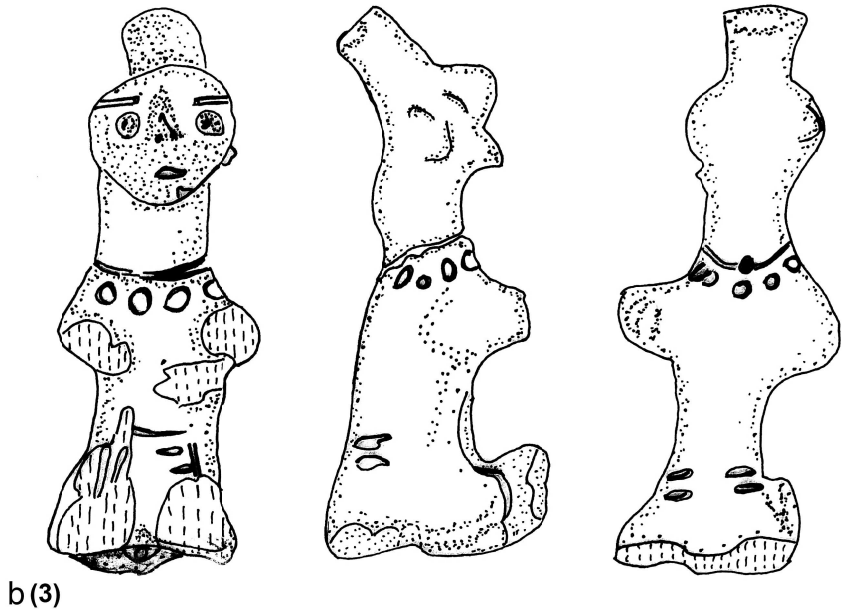
(1)

1 0 1 cm

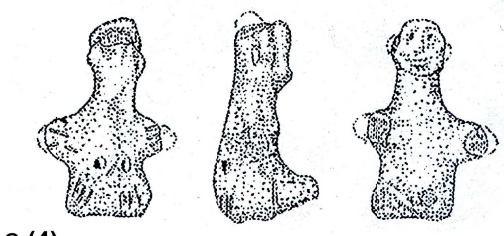
LEVHA 2

a (2)

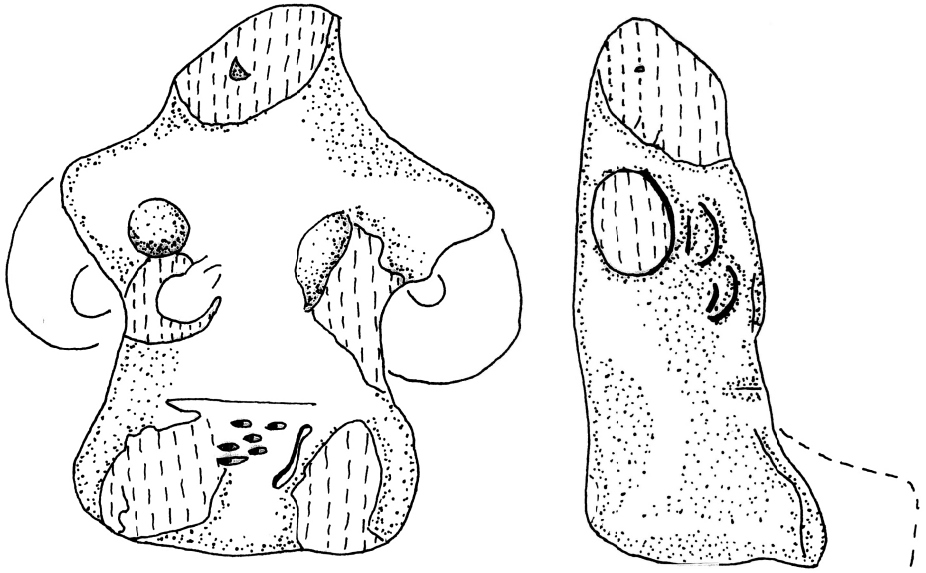
b (3)

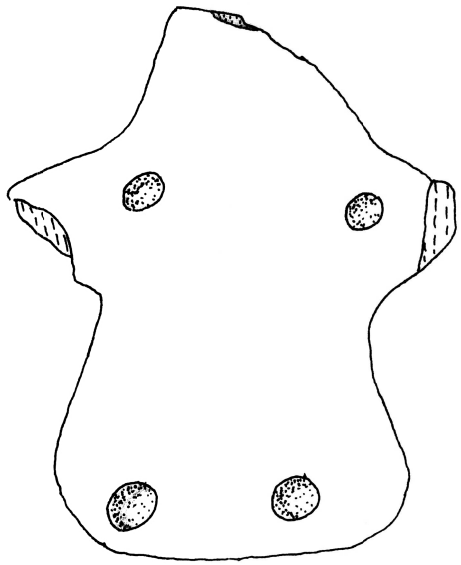
c (4)

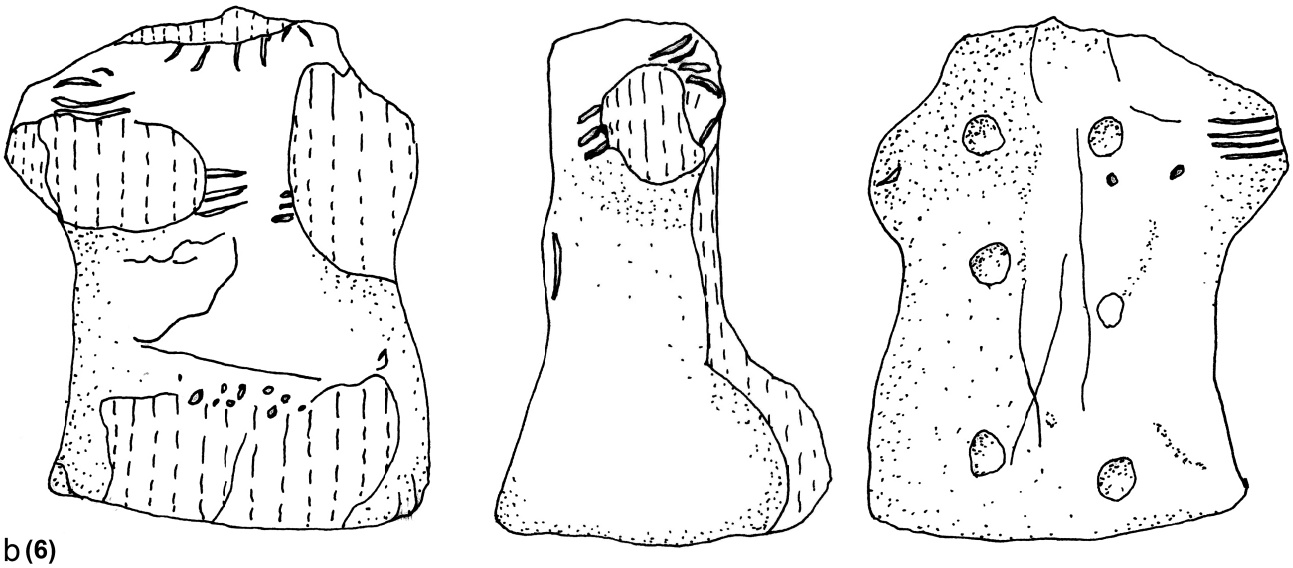
1 0 1 cm

LEVHA 3

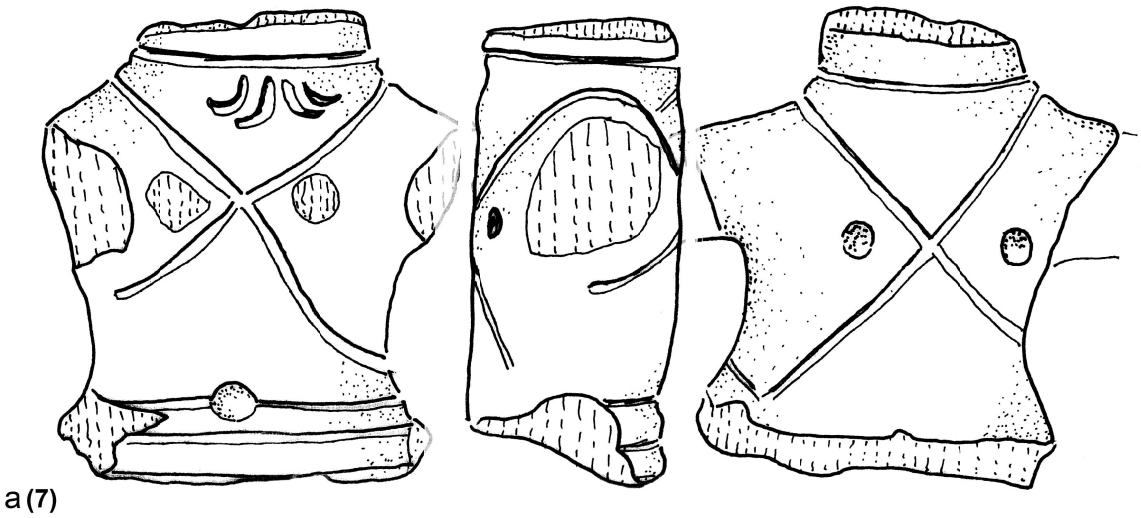
a **(5)**

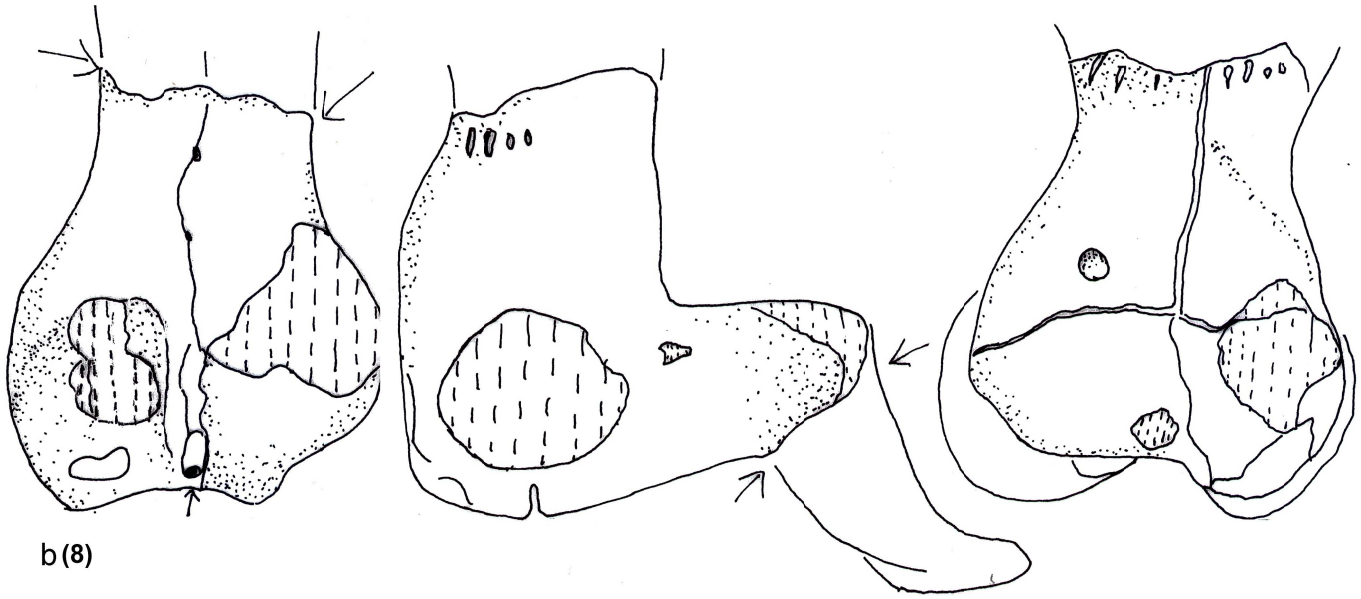

b **(6)**

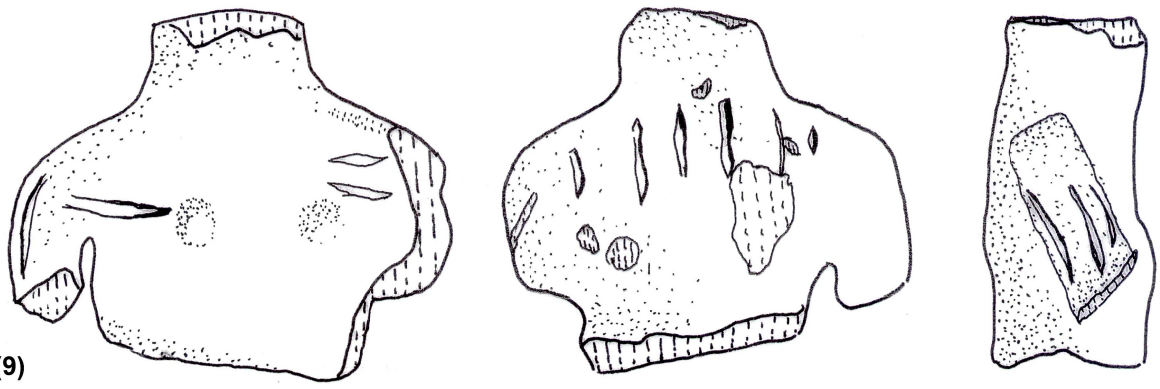
1 0 1 cm

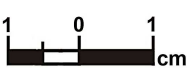
a (7)

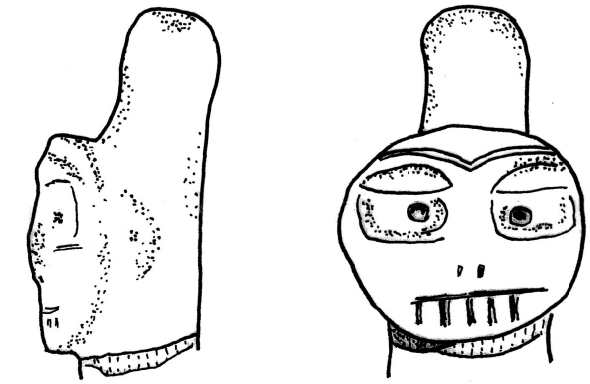

b (8)

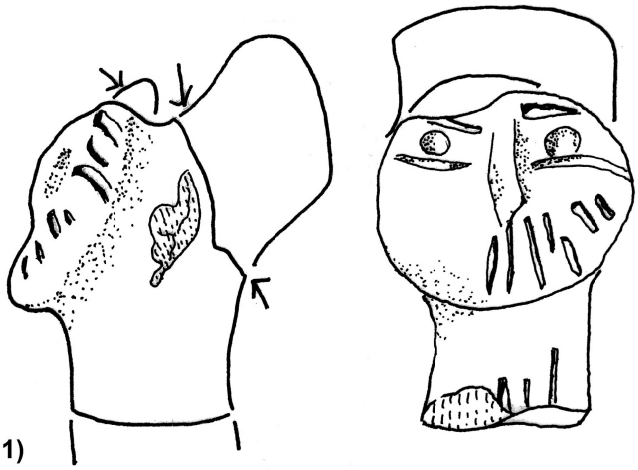

c (9)

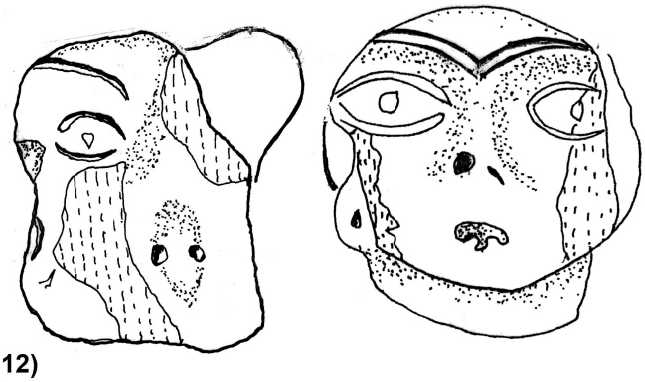

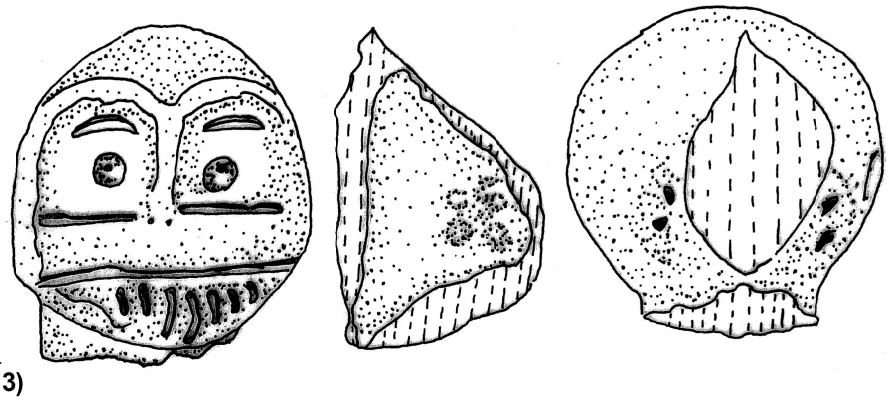
a **(10)**

b **(11)**

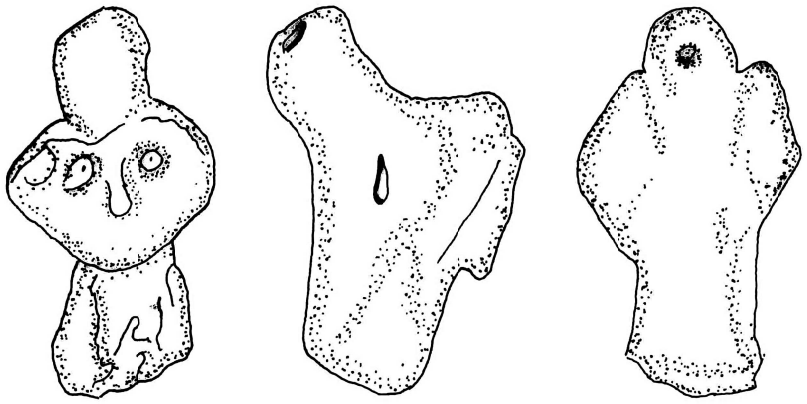
c **(12)**

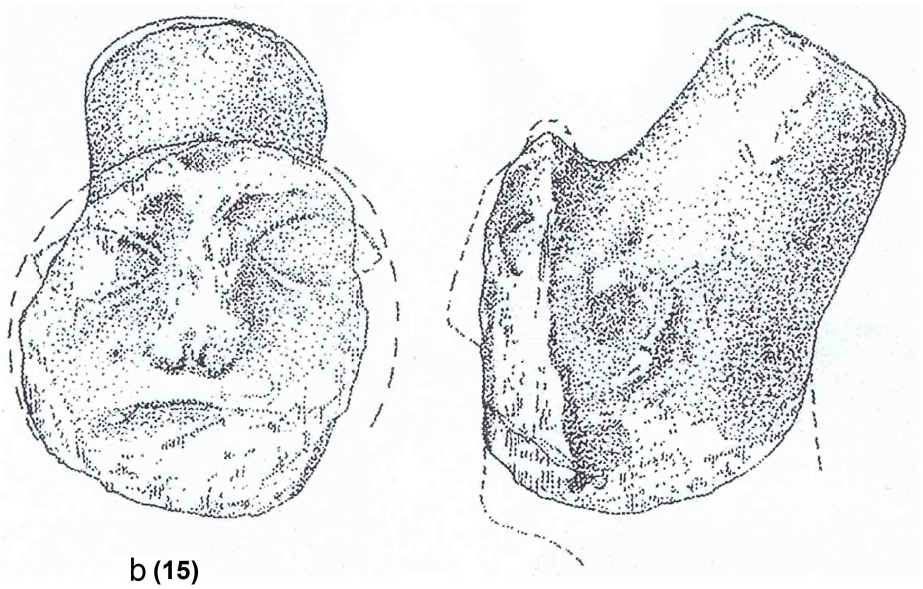
d **(13)**

1 0 1 cm

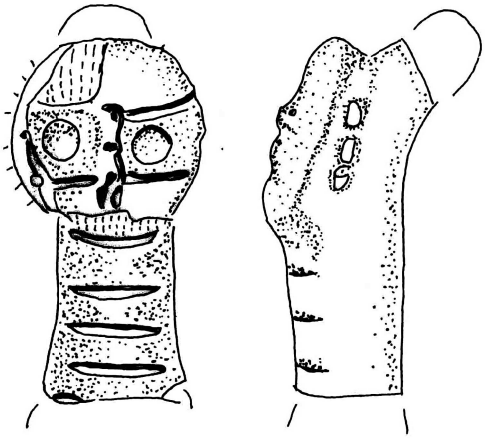
LEVHA 6

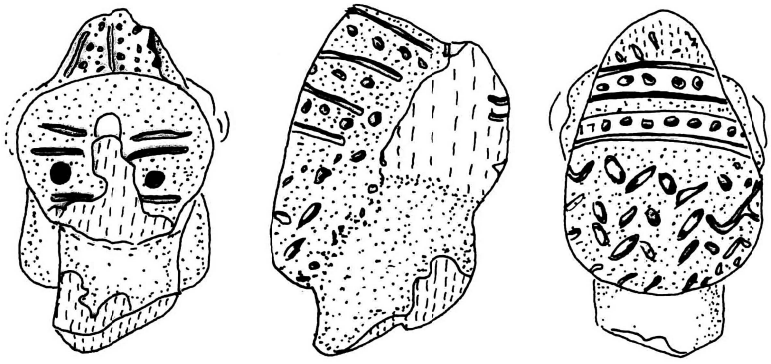
a **(14)**

b **(15)**

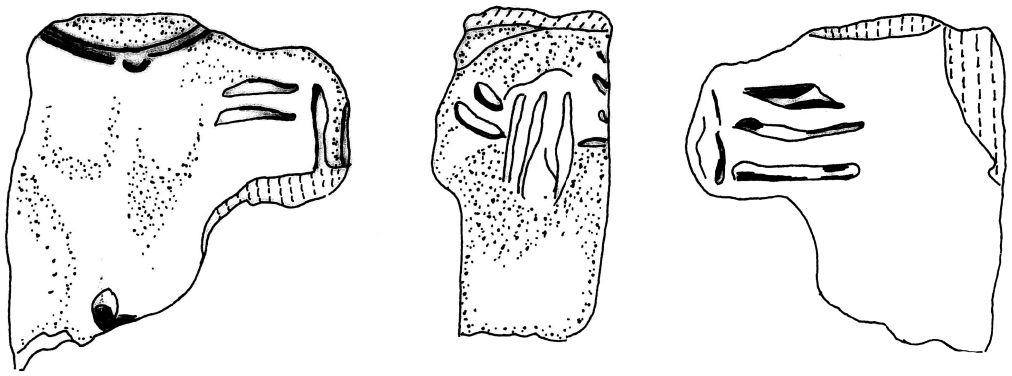
c **(16)**

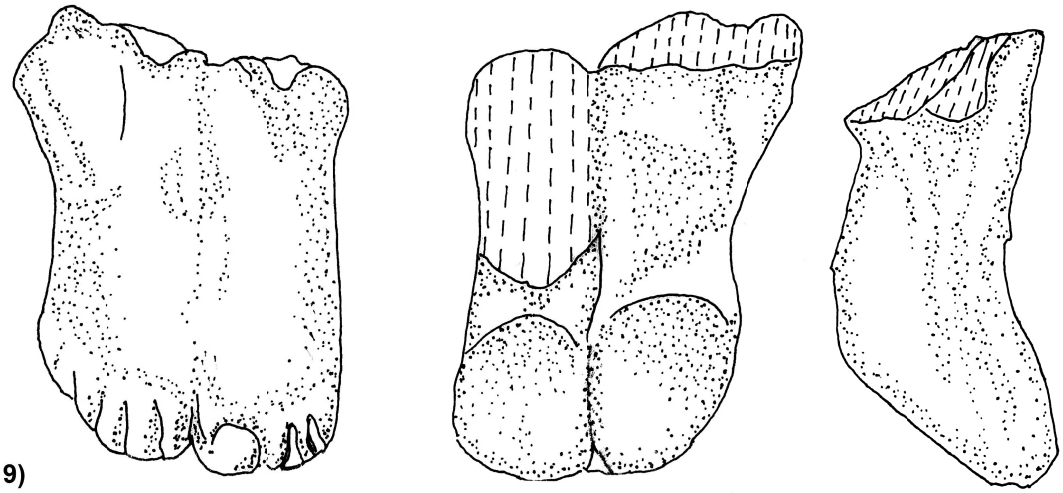
d **(17)**

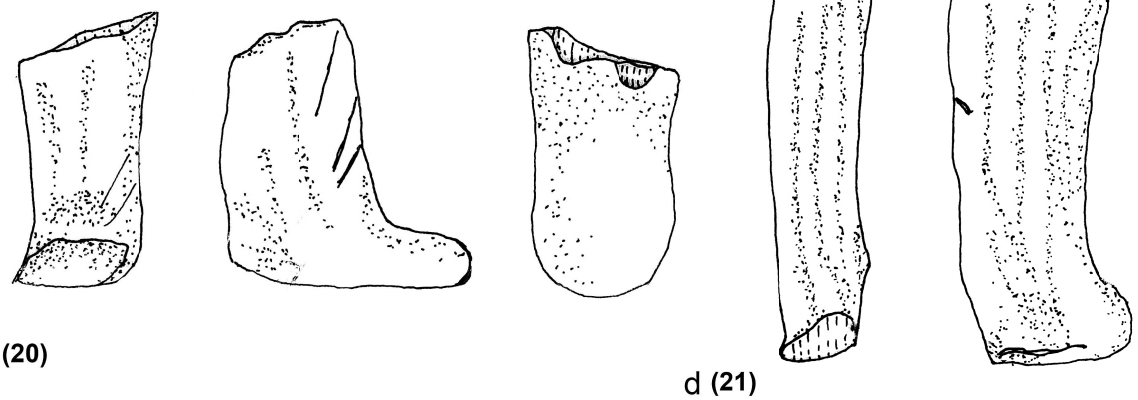
LEVHA 7

a **(18)**

b **(19)**

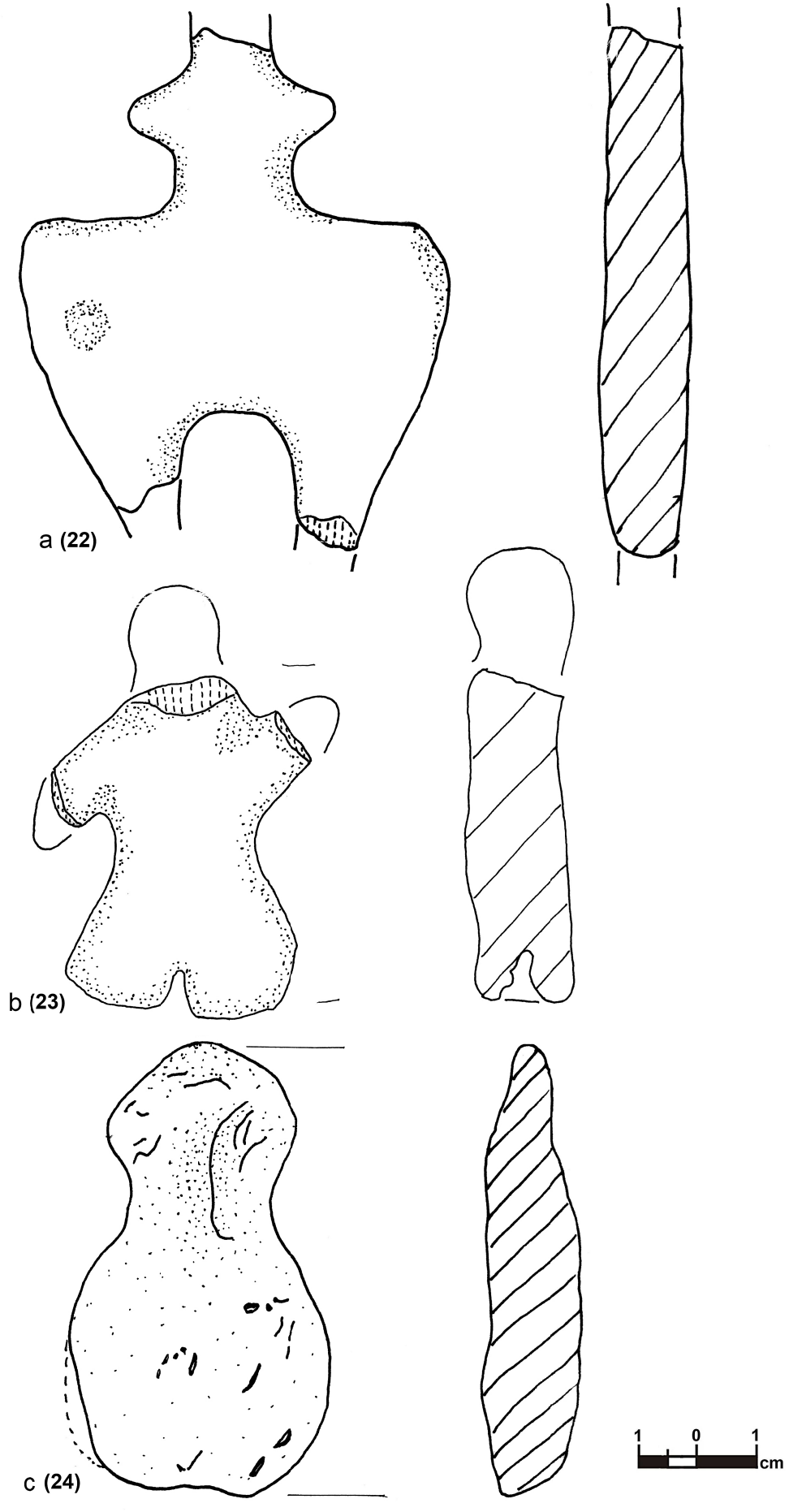

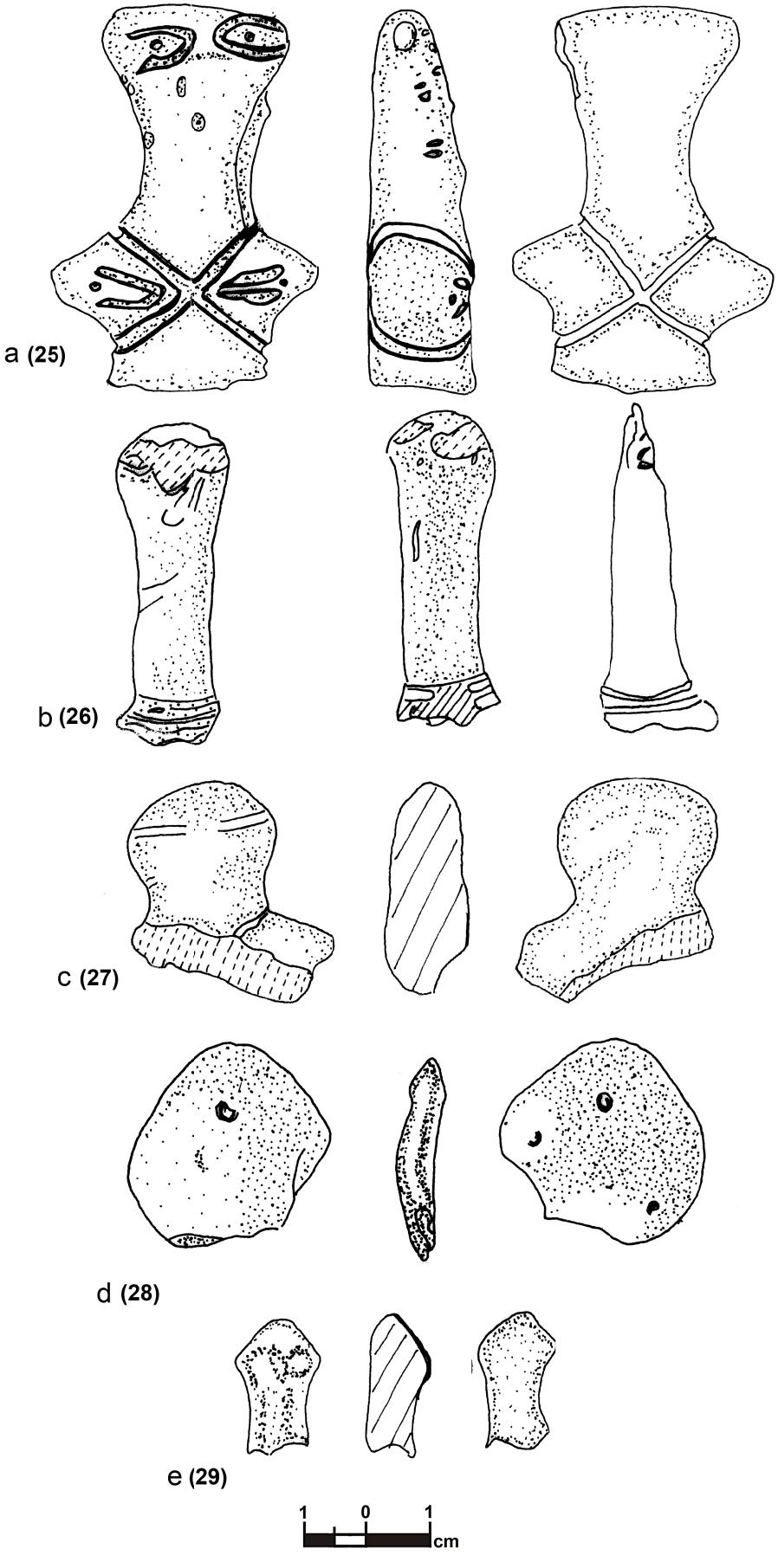
c **(20)**

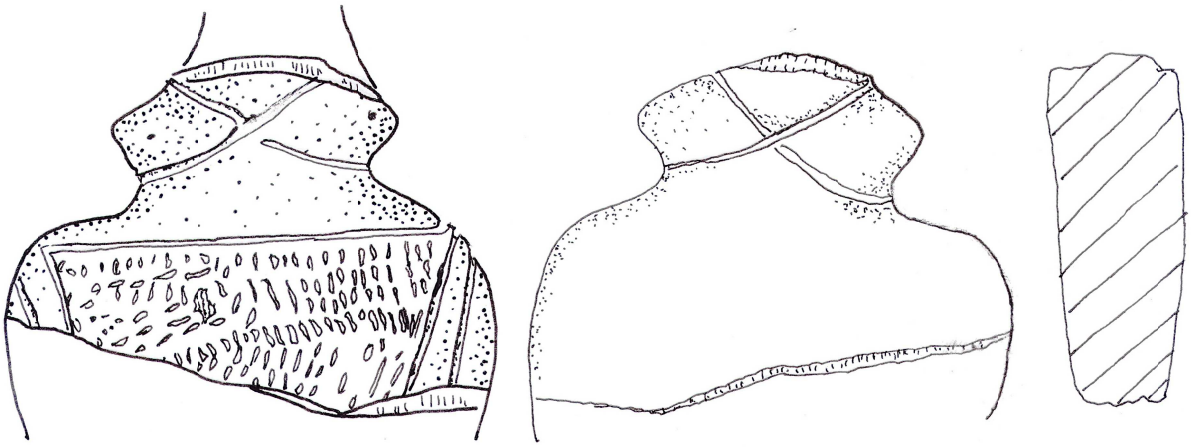
d **(21)**

1 0 1 cm

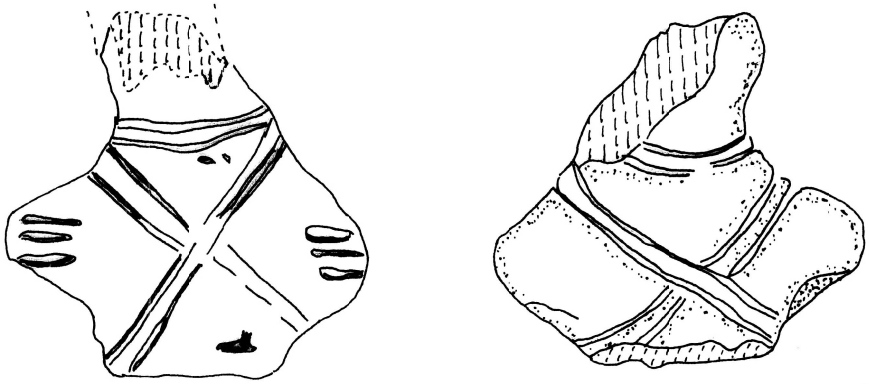
LEVHA 8

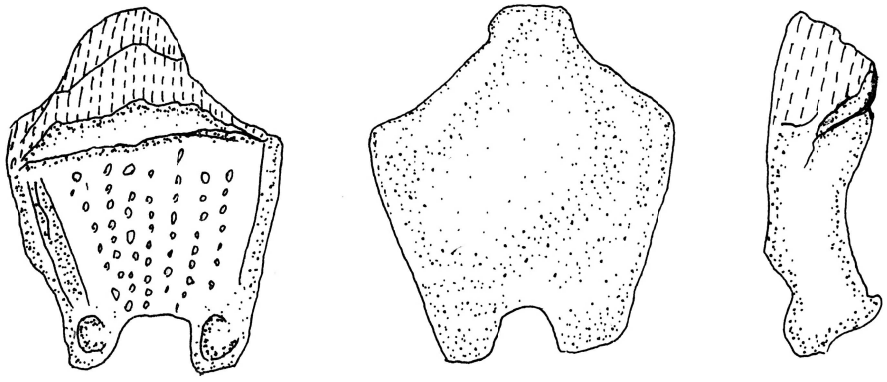

a (25)
b (26)
c (27)
d (28)
e (29)
1 0 1
cm

a **(30)**

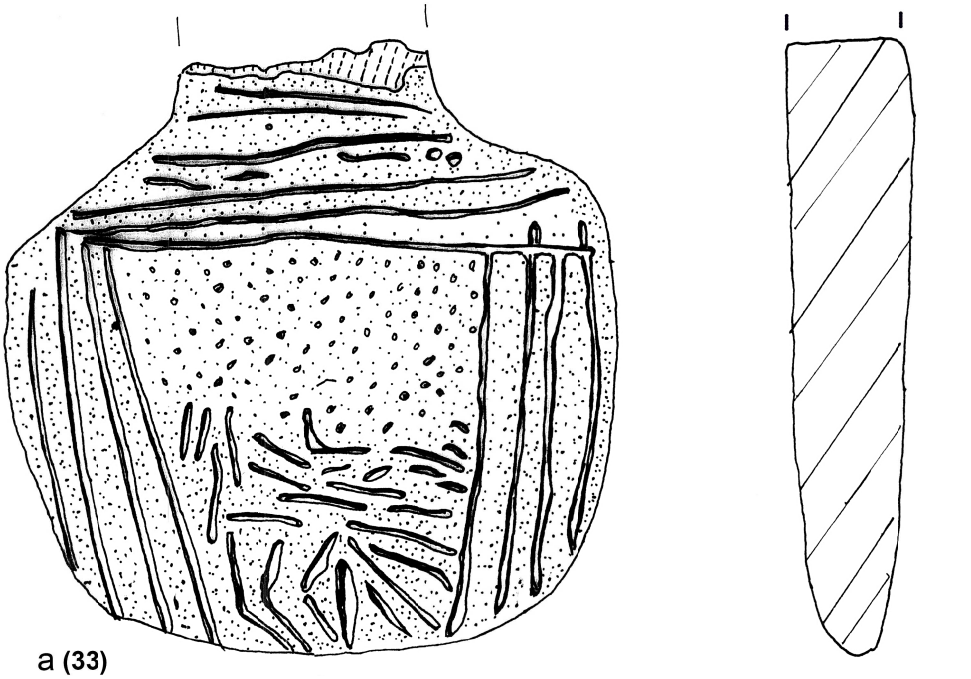

b **(31)**

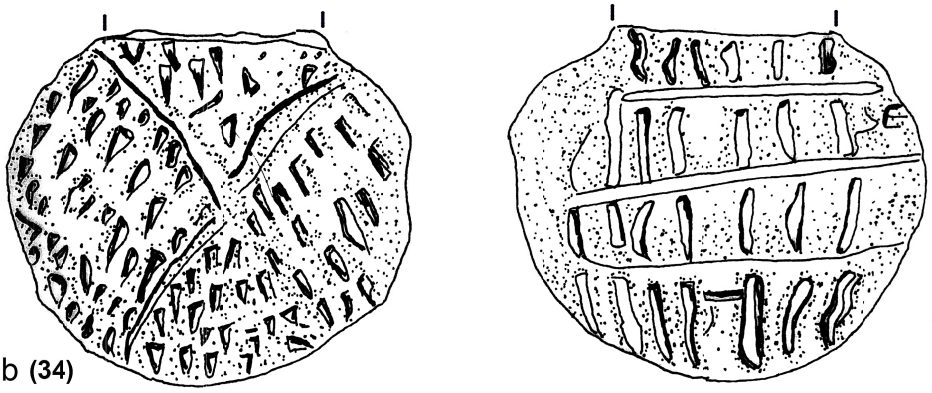

c **(32)**

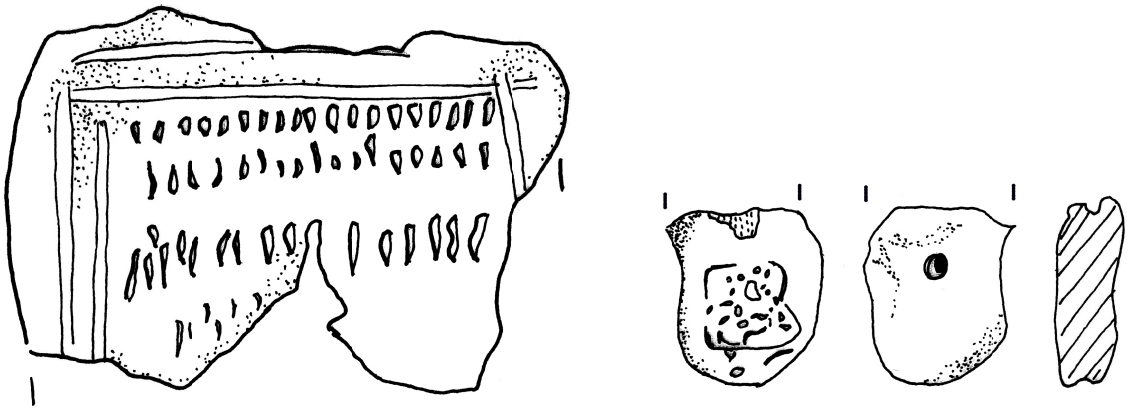

a (33)

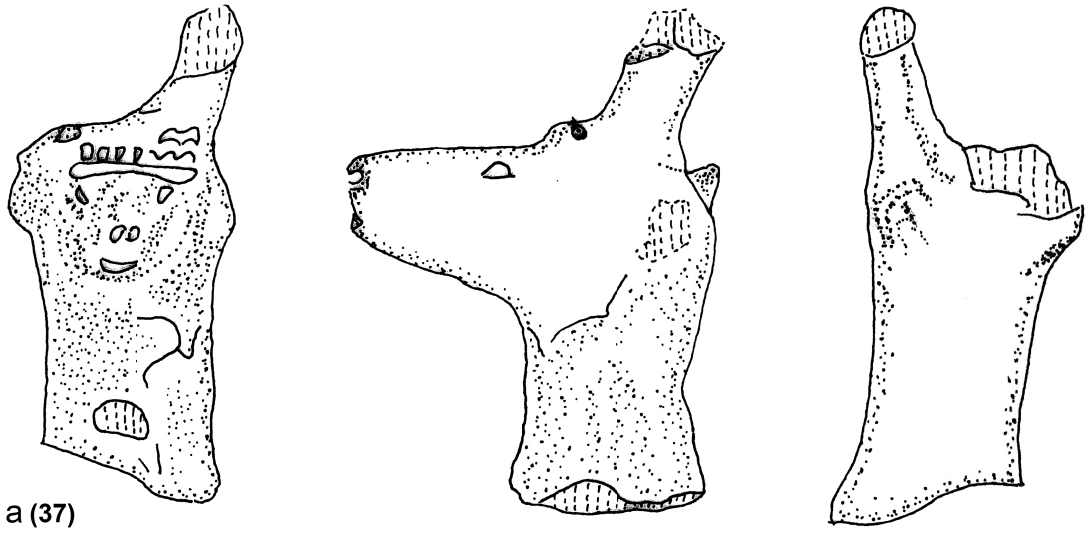
b (34)

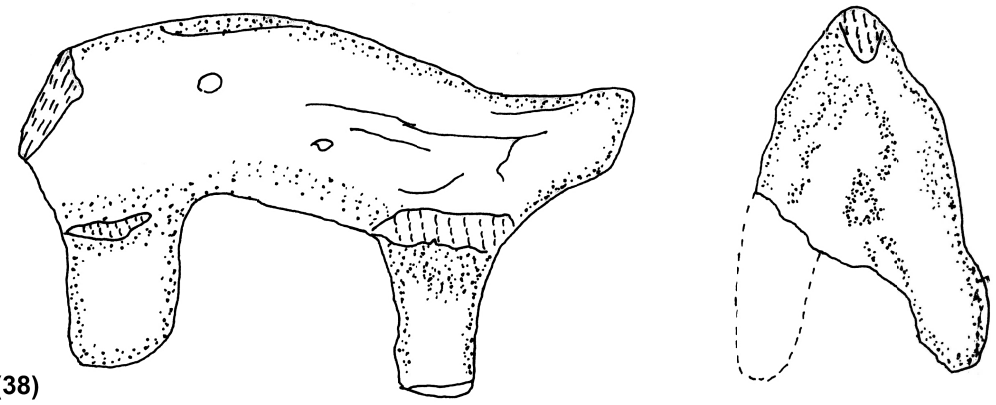
c (35)

d (36)

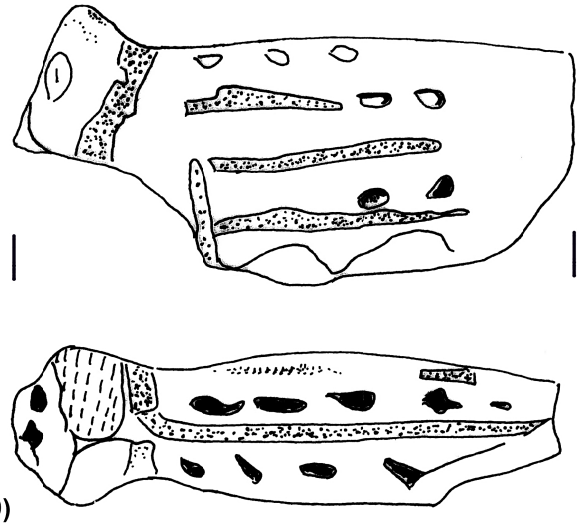
1 0 1 cm

a **(37)**

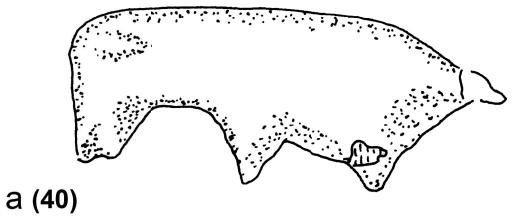

b **(38)**

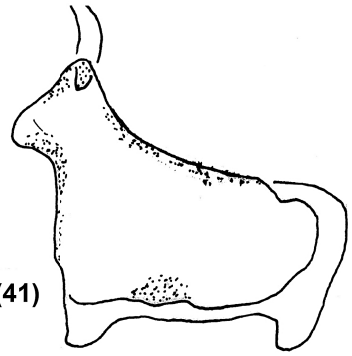

c **(39)**

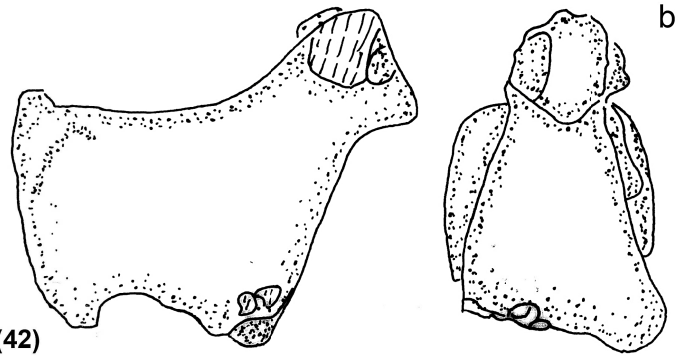
1 0 1 cm

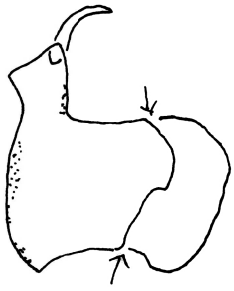
a **(40)**

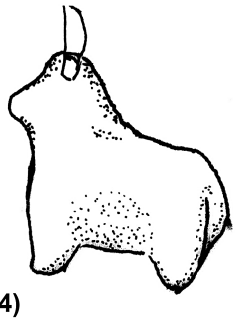
b **(41)**

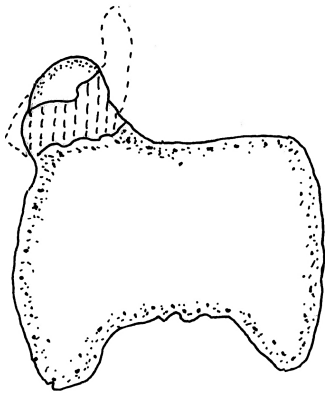
c **(42)**

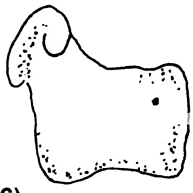
d **(43)**

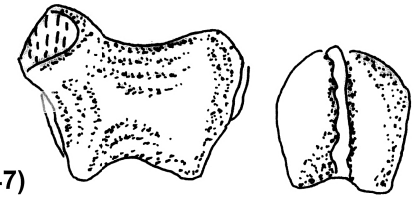
e **(44)**

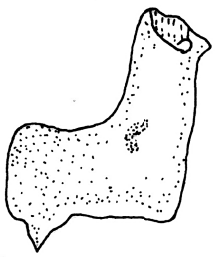
f **(45)**

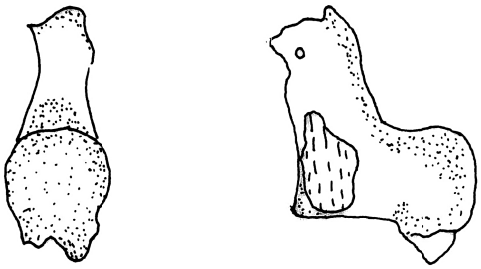
g **(46)**

h **(47)**

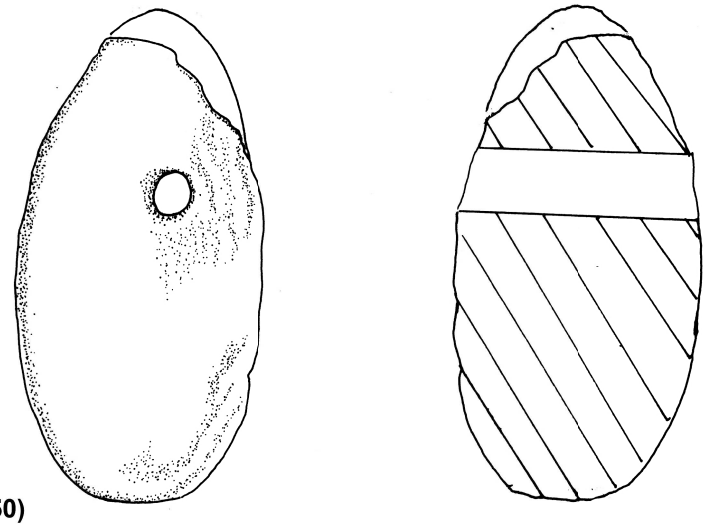
i **(48)**

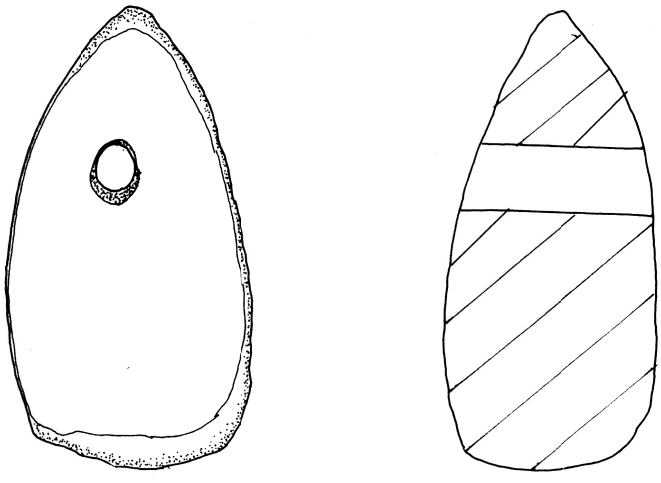
j **(49)**

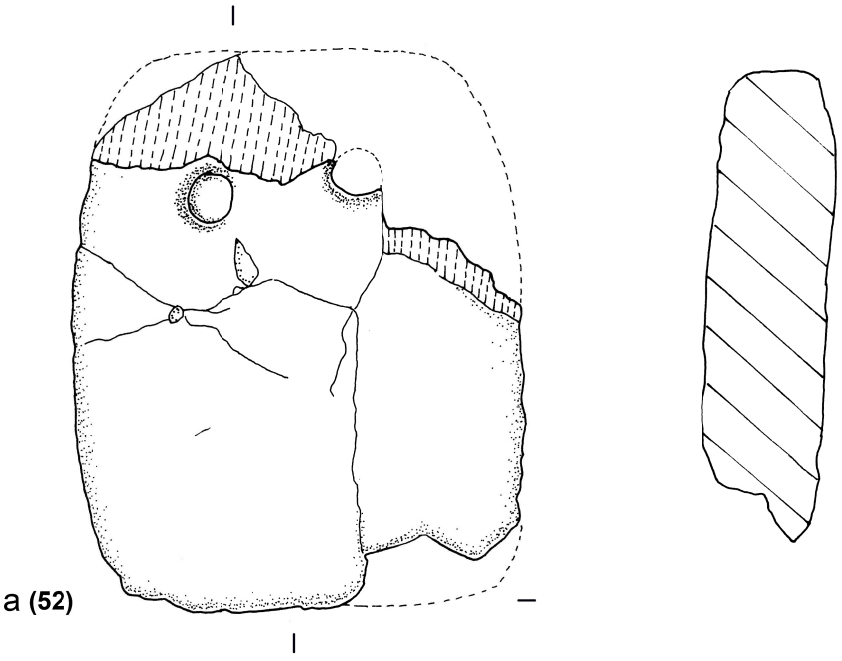

a **(50)**

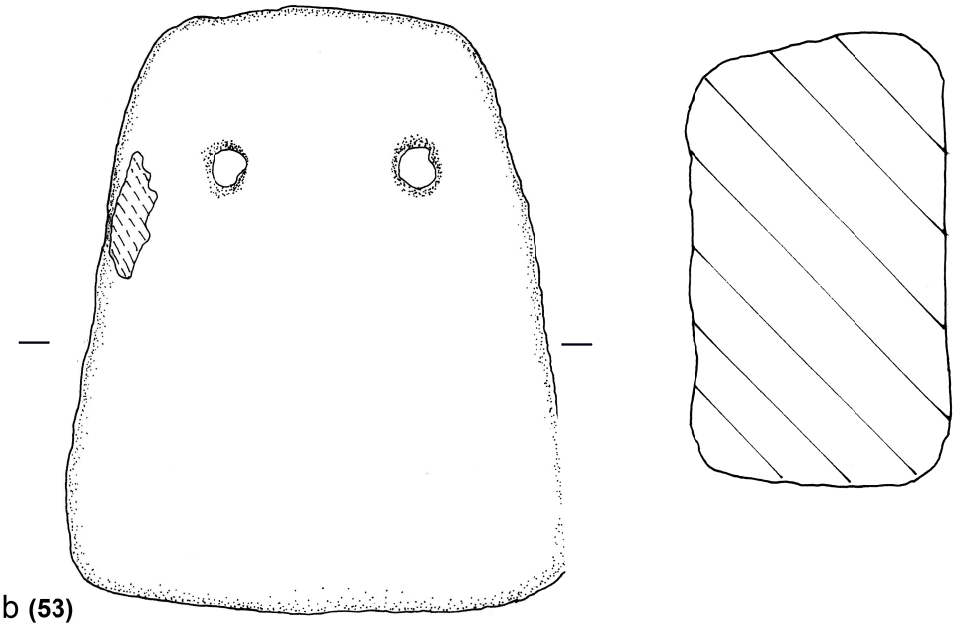

b **(51)**

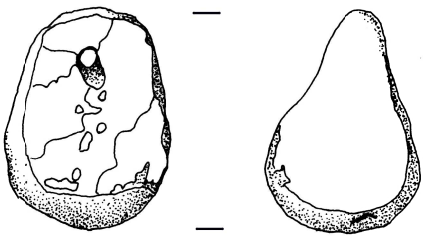

a **(52)**

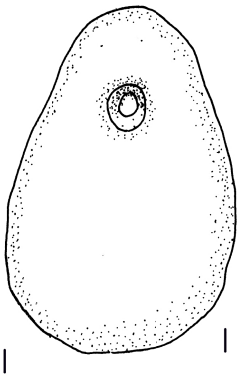

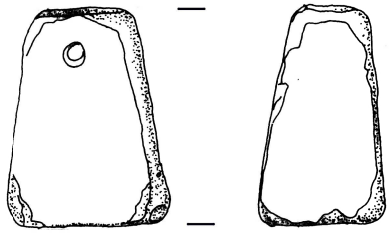
b **(53)**

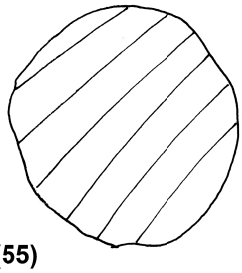

a **(54)**

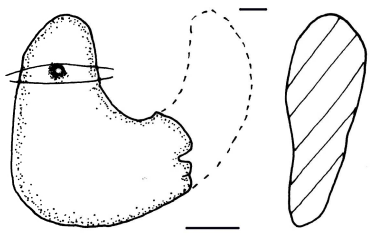

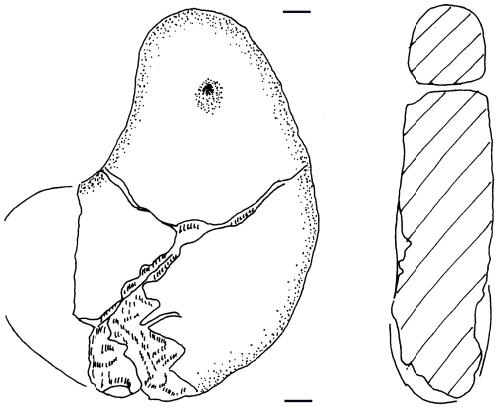
c **(56)**

b **(55)**

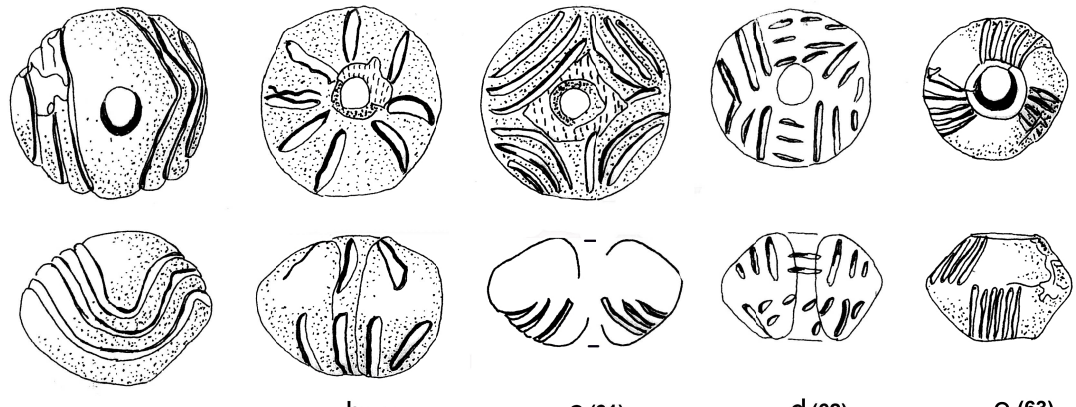

d **(57)**

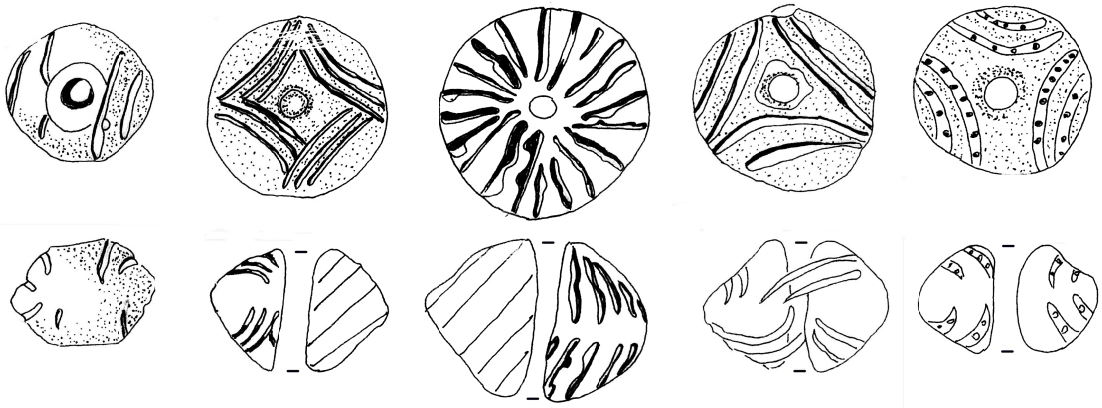

e **(58)**

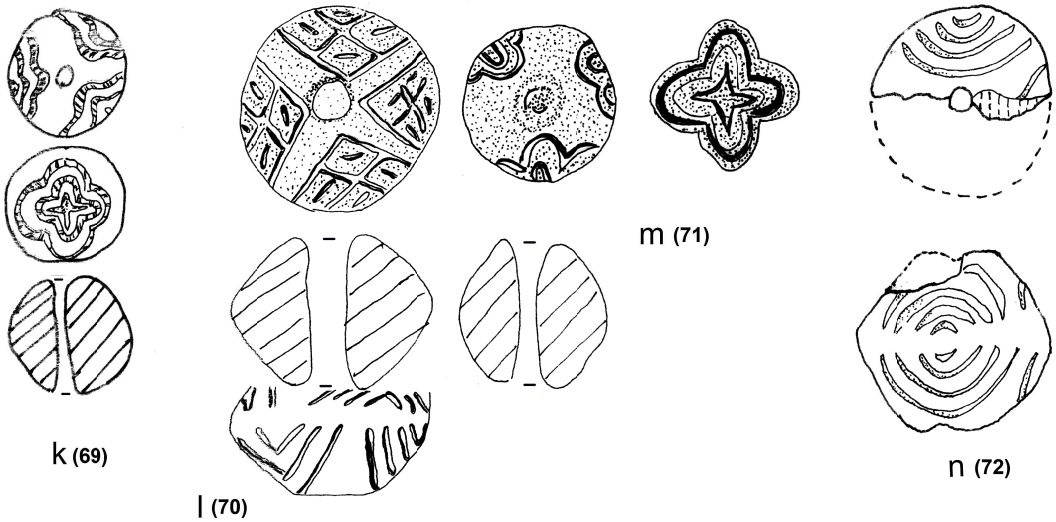

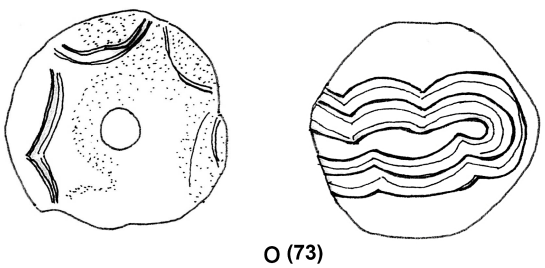
a (59) b (60) c (61) d (62) e (63)

f (64) g (65) h (66) i (67) j (68)

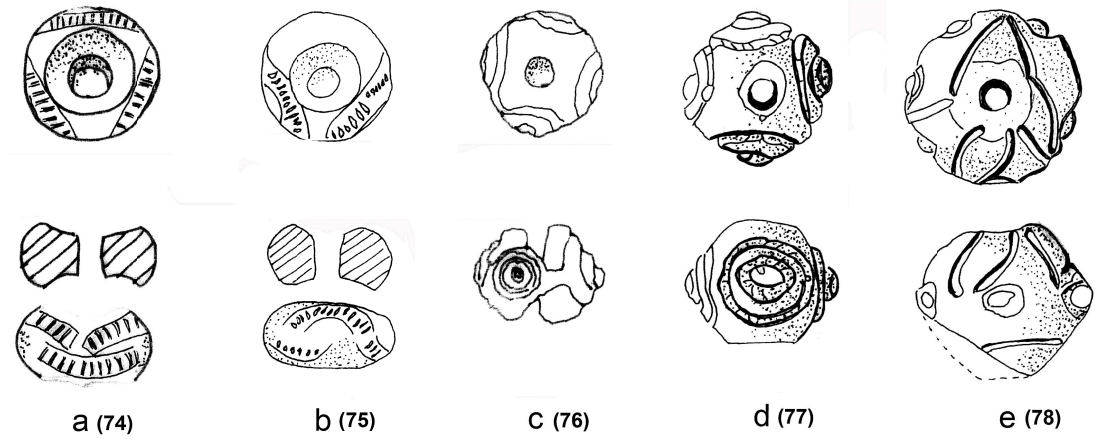
k (69) l (70) m (71) n (72)

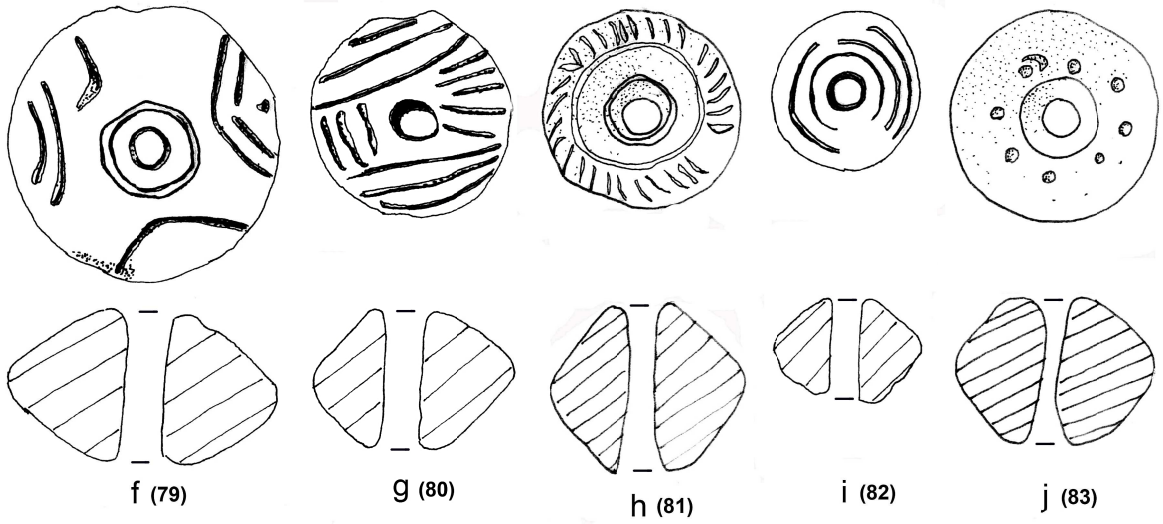
o (73)

1 0 1 cm

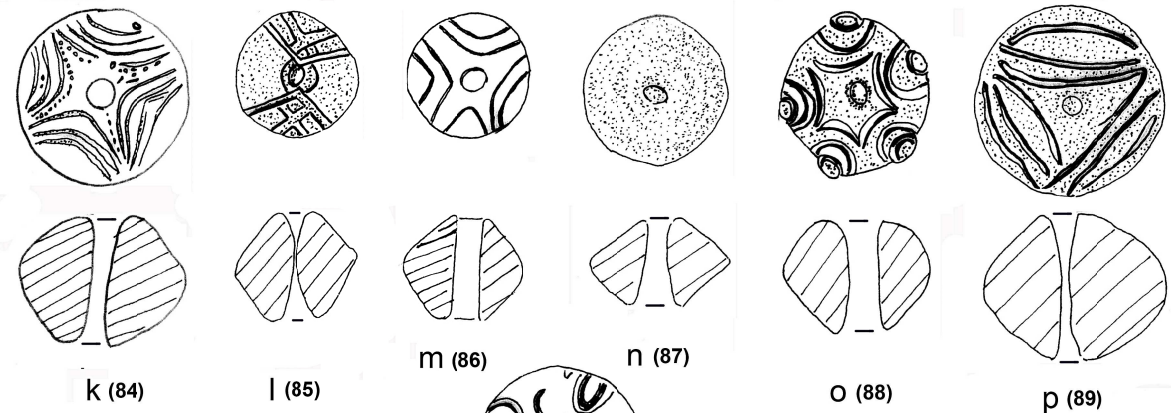
LEVHA 18

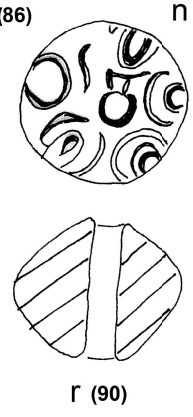
a (74) b (75) c (76) d (77) e (78)

f (79) g (80) h (81) i (82) j (83)

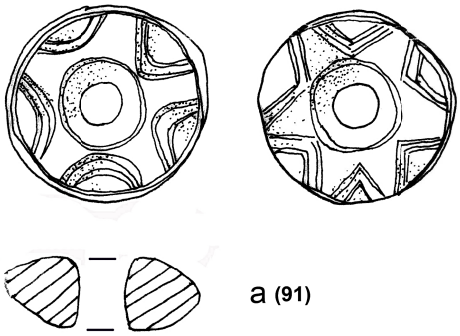
k (84) l (85) m (86) n (87) o (88) p (89)

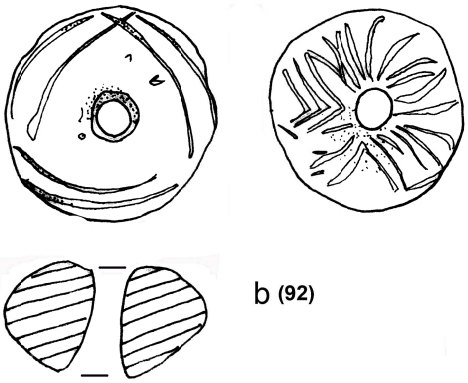
r (90)

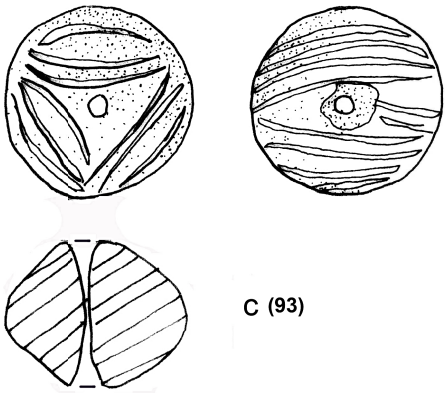
LEVHA 19

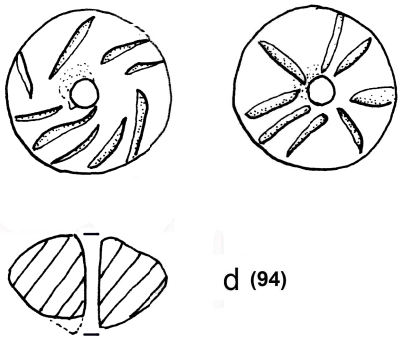
a (91)

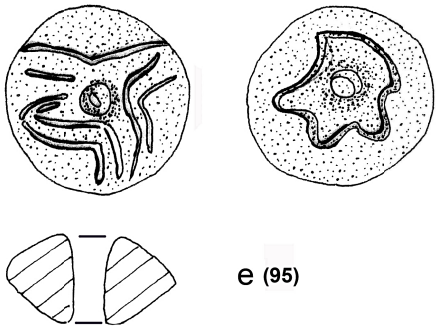
b (92)

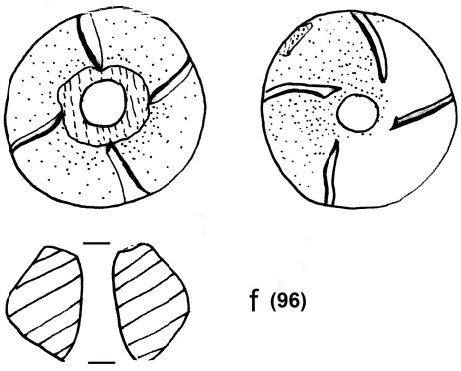
c (93)

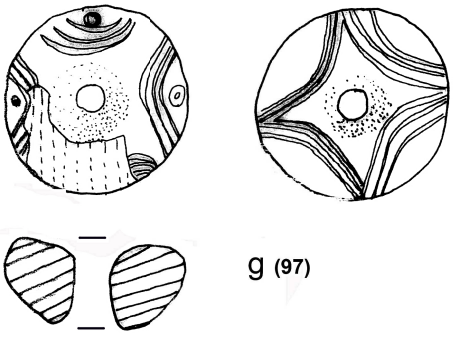
d (94)

e (95)

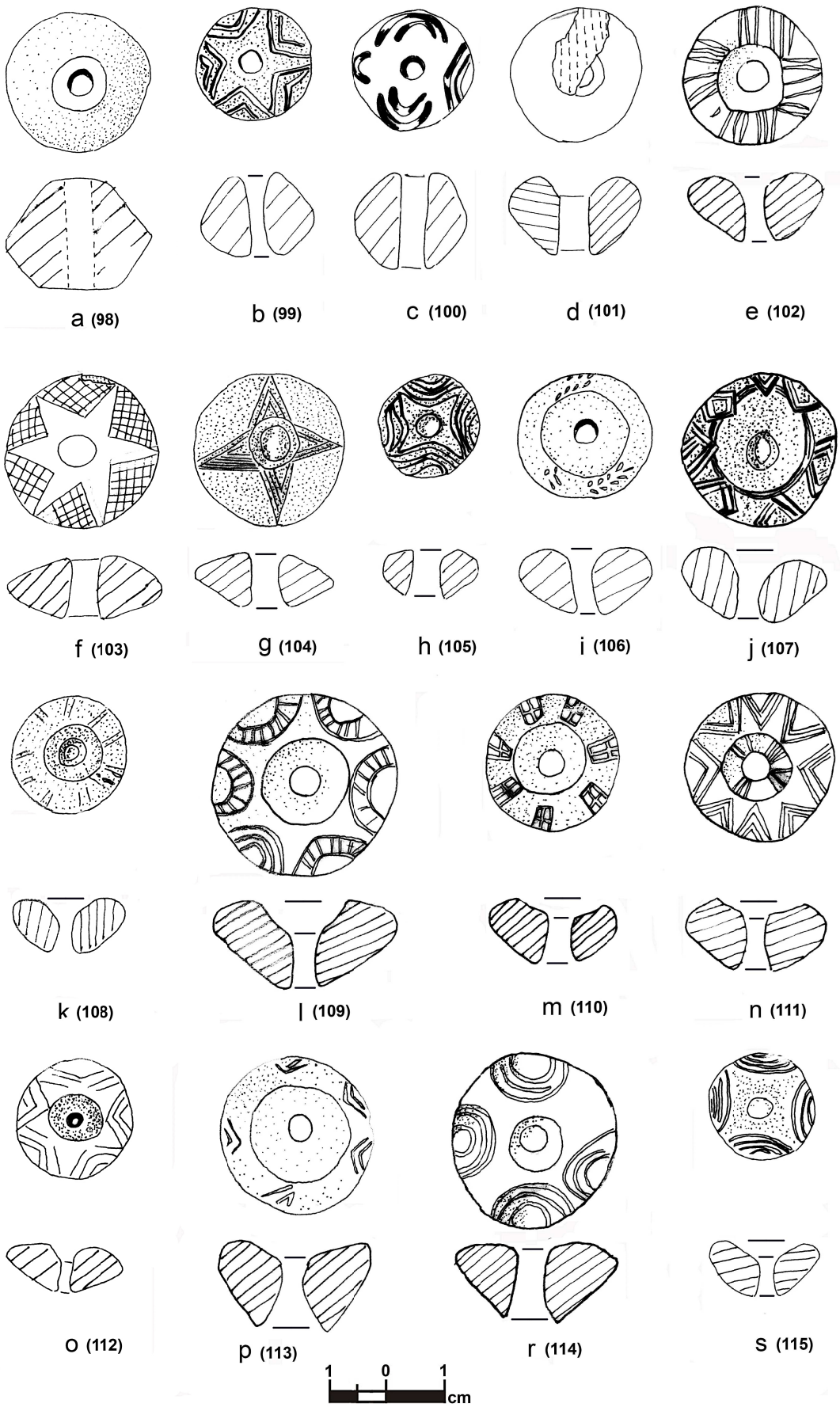
f (96)

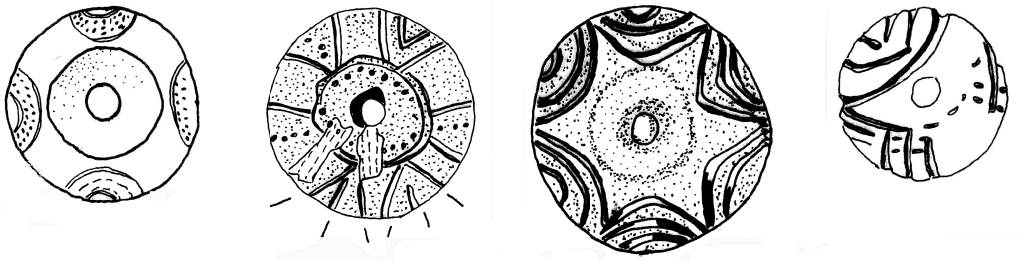
g (97)

1 0 1 cm

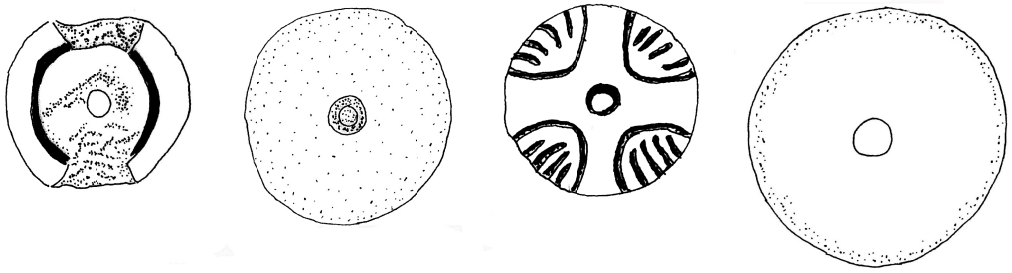
LEVHA 20

a (98)
b (99)
c (100)
d (101)
e (102)
f (103)
g (104)
h (105)
i (106)
j (107)
k (108)
l (109)
m (110)
n (111)
o (112)
p (113)
r (114)
s (115)
1 0 1
cm

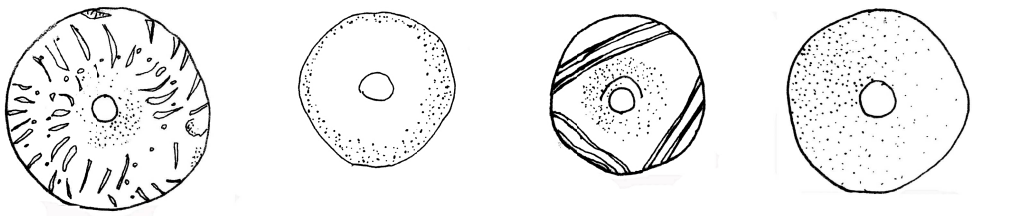
LEVHA 21

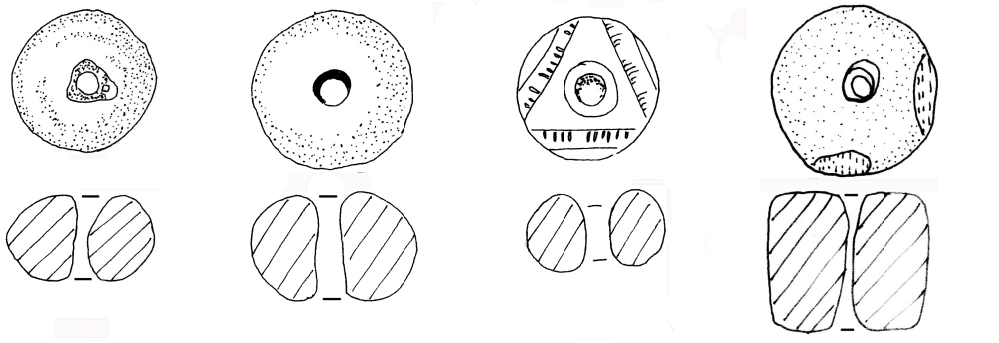
a (116) b (117) c (118) d (119)

e (120) f (121) g (122) h (123)

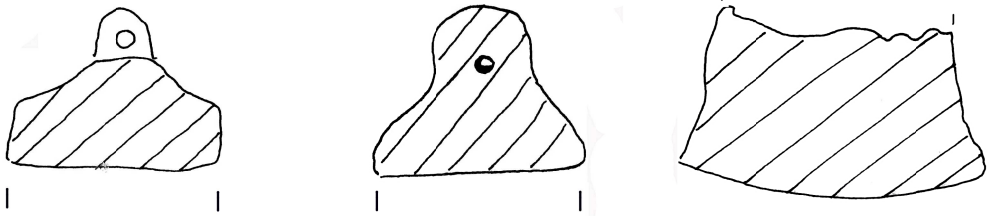

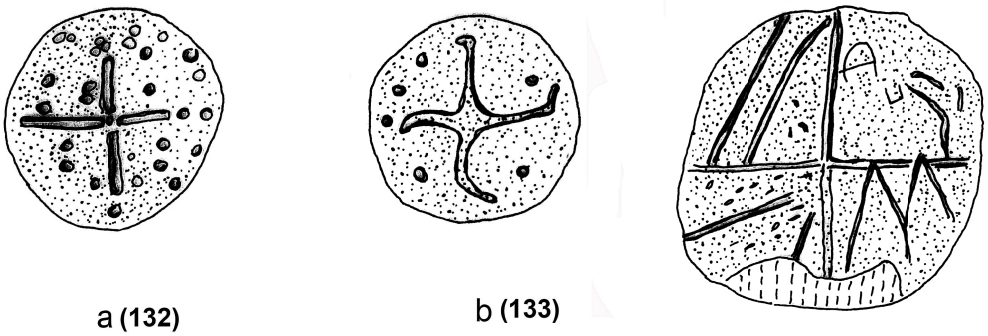
i (124) j (125) k (126) l (127)

m (128) n (129) o (130) p (131)

1 0 1 cm

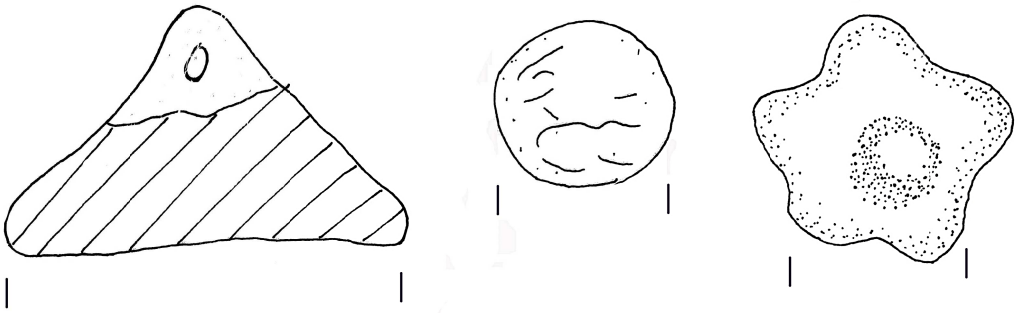

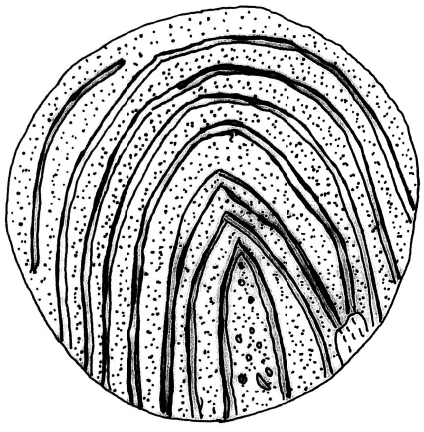

a **(132)**

b **(133)**

c **(134)**

d **(135)**

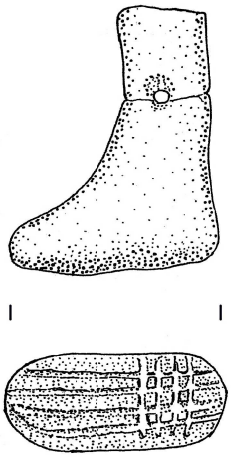

e **(136)**

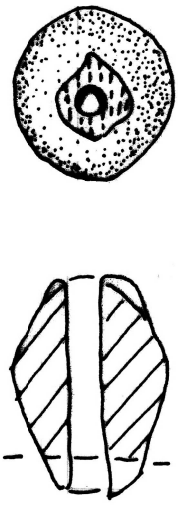

f **(137)**

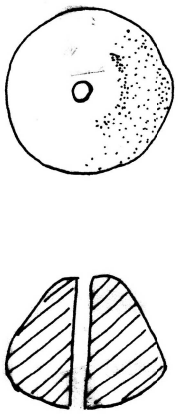

a **(138)**

b **(139)**

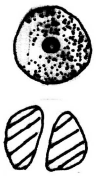
c **(140)**

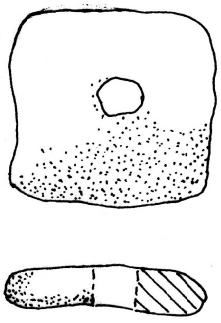
d **(141)**

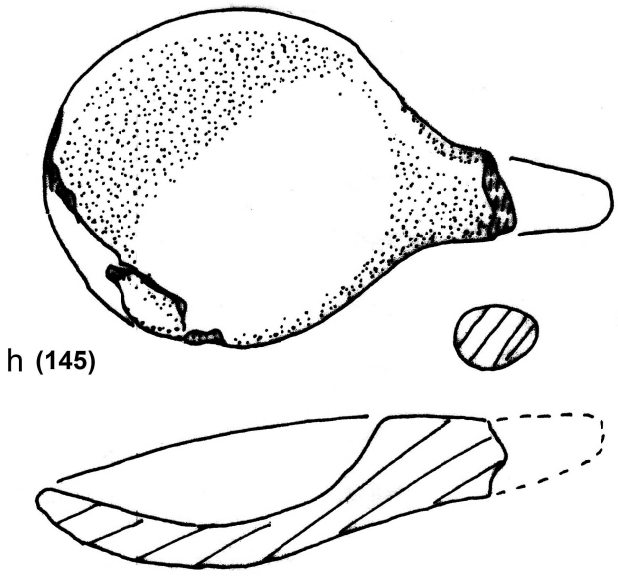
e **(142)**

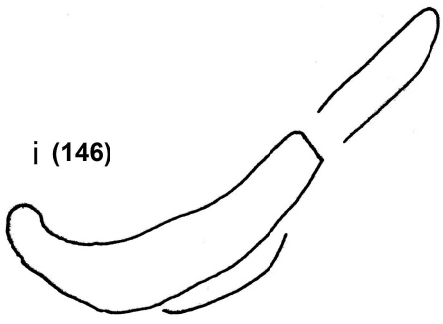
f **(143)**

g **(144)**

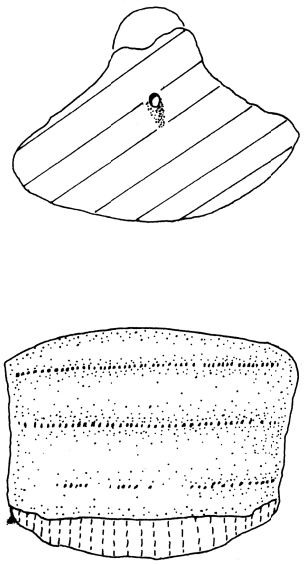

h **(145)**

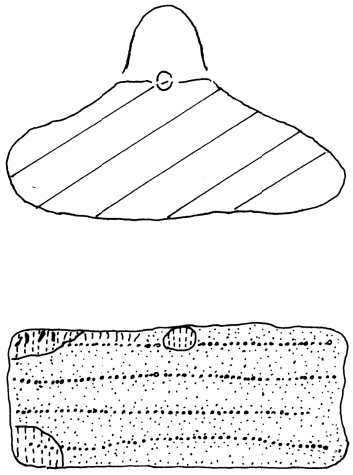

i **(146)**

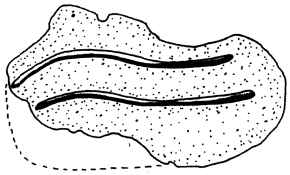

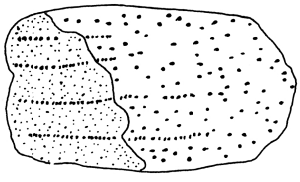

a (147)

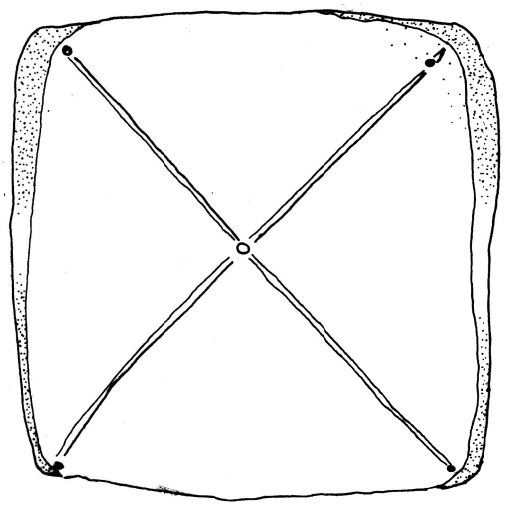
b (148)

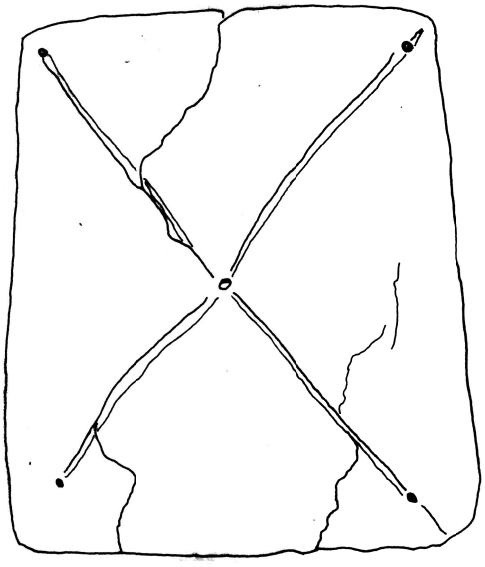

c (149)

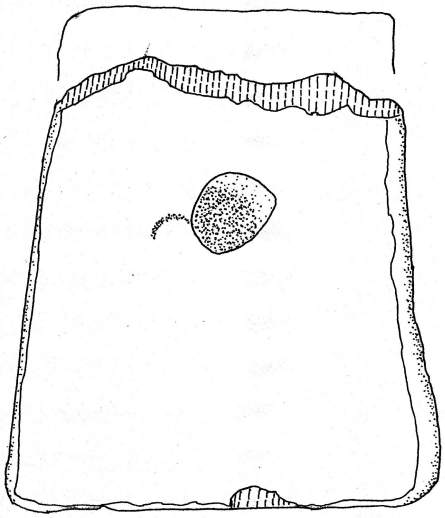

ust

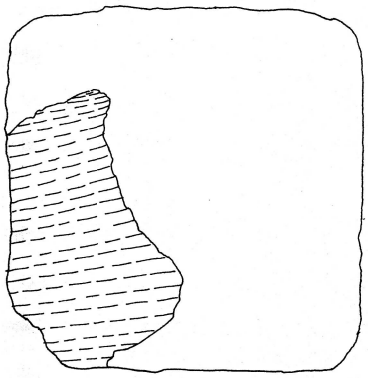

yan
(150)

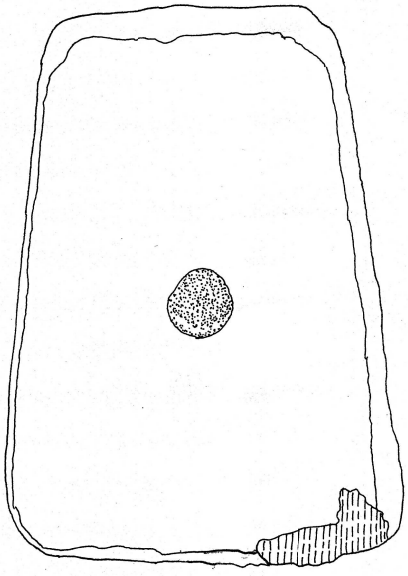

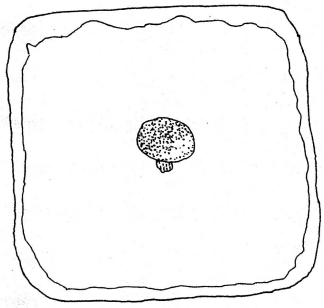
yan
(151)

ust

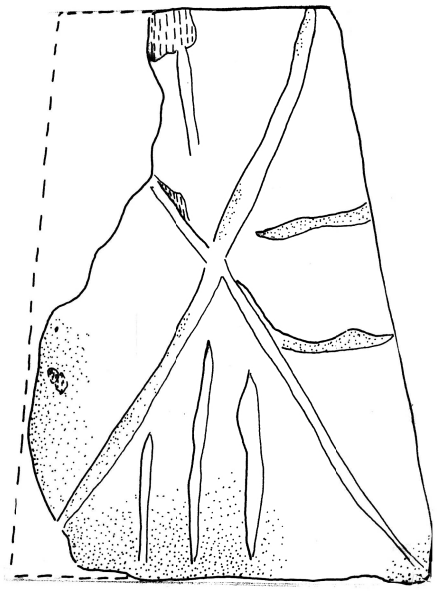
yan
(152)

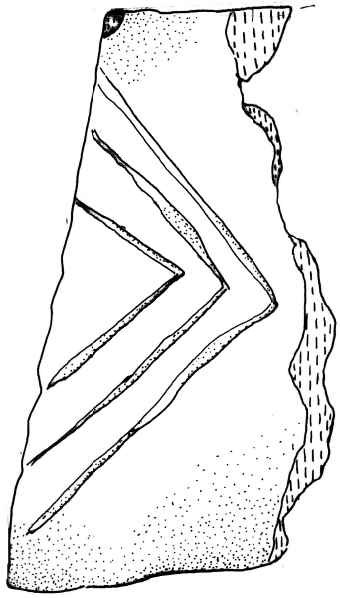
ust

a
(153)

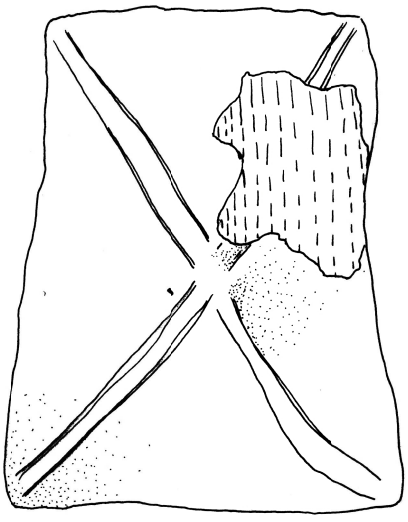

yan

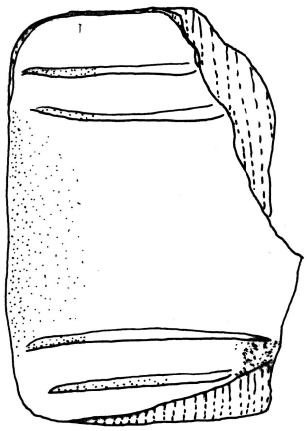

yan

b
(154)

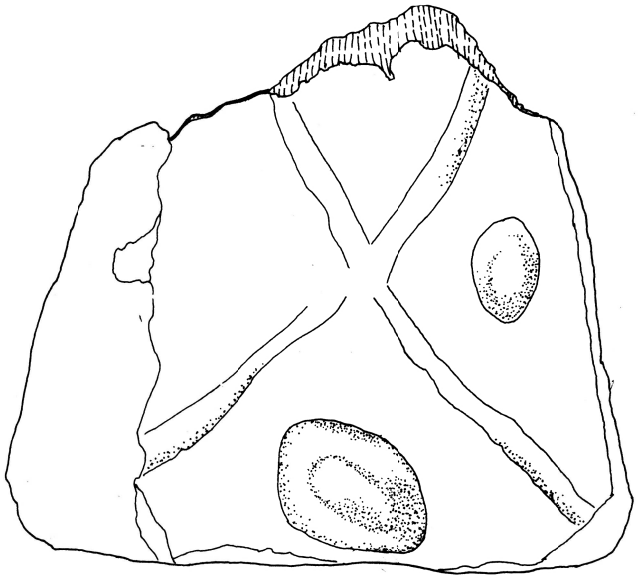

yan

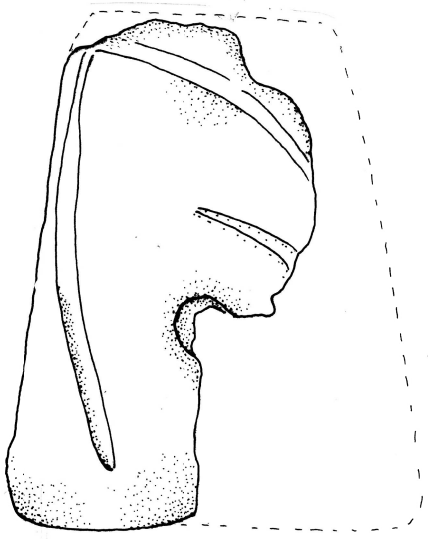

ust

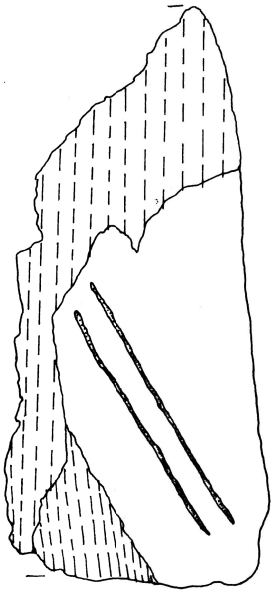

a
(155)

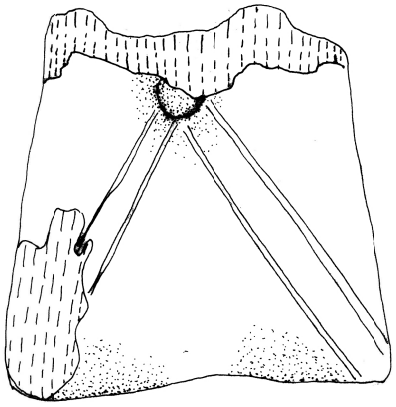

b
(156)

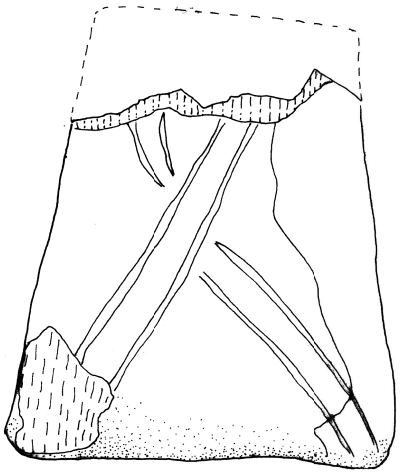
c
(157)

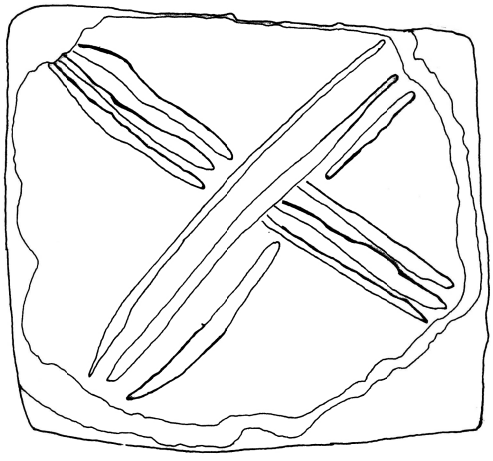

a
(158)

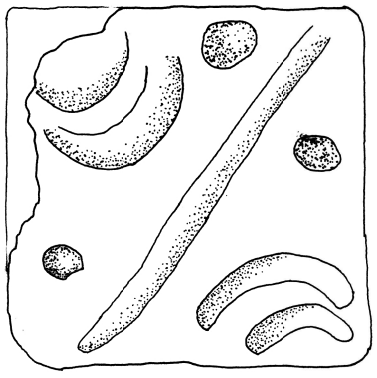
yan

yan

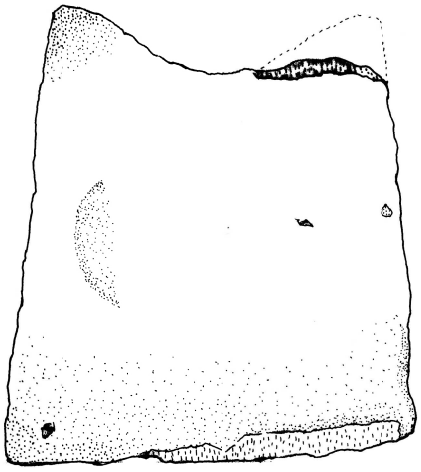

b
(159)

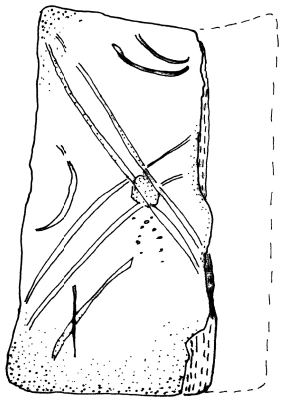

c
(160)

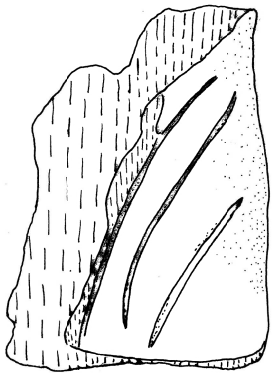

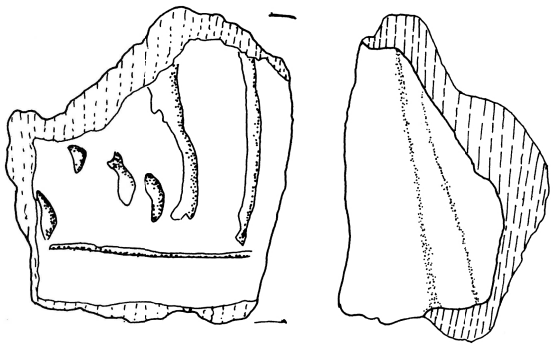
a
(161)

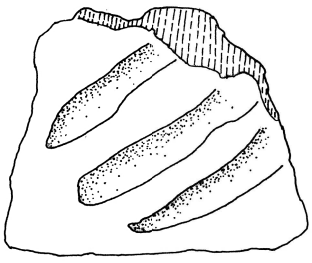
b
(162)

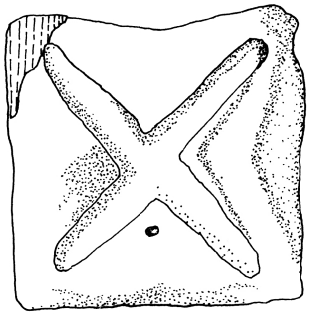
c
(163)

d
(164)

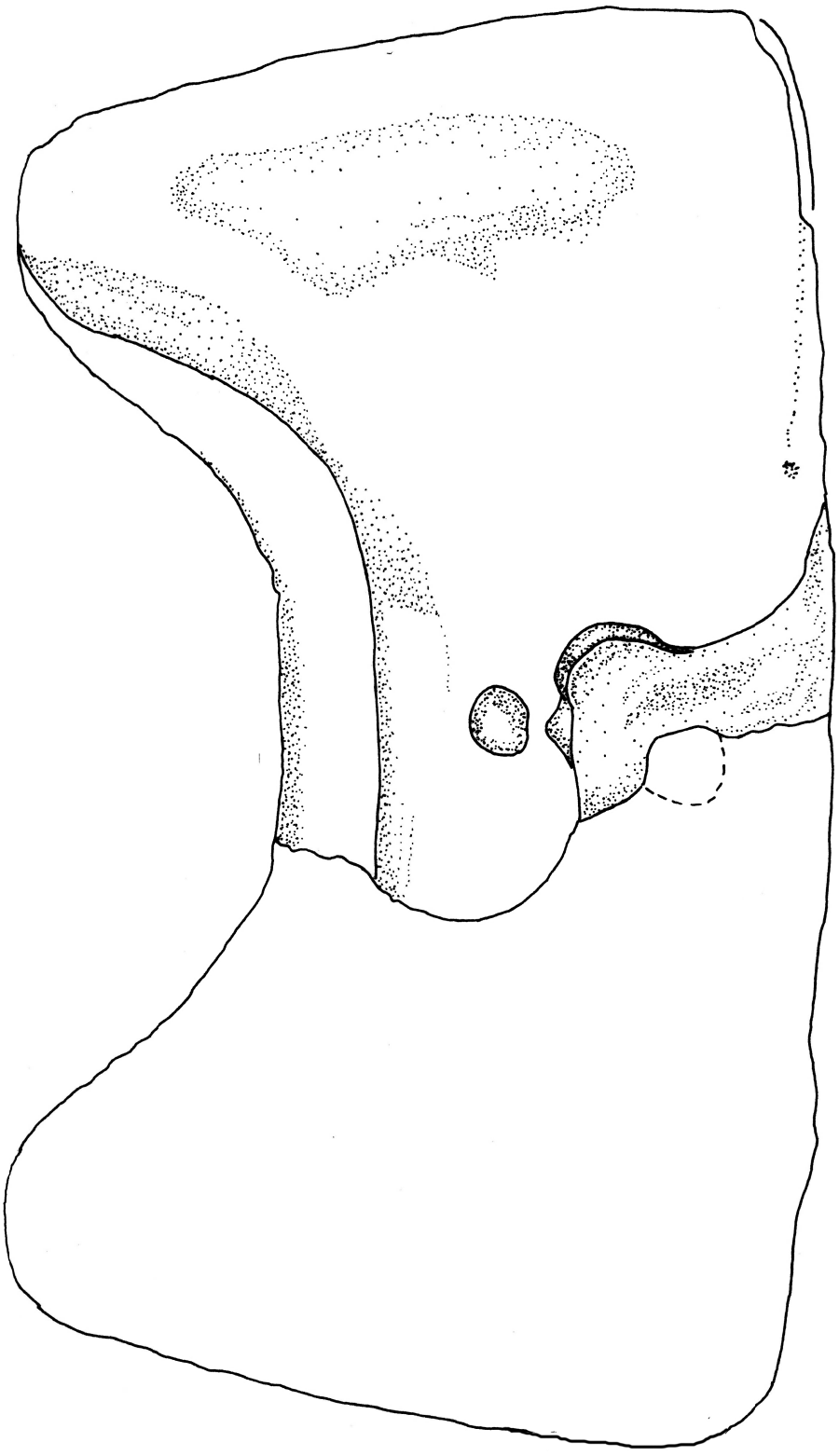

e
(165)

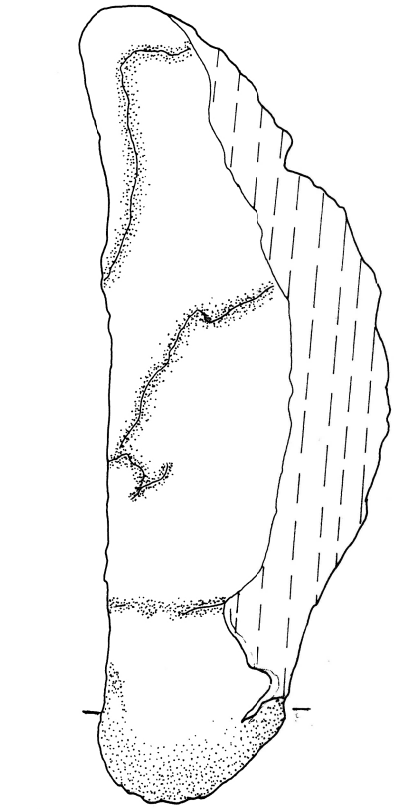
f
(166)

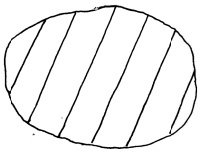

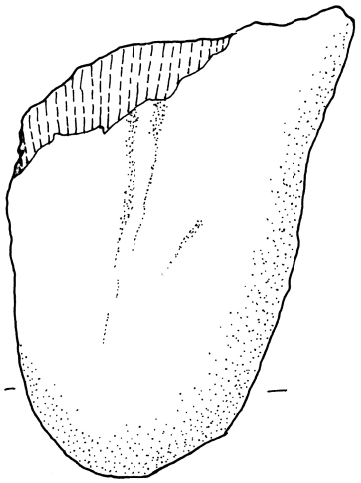
(167)

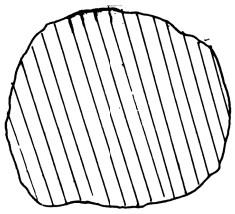

a
(168)

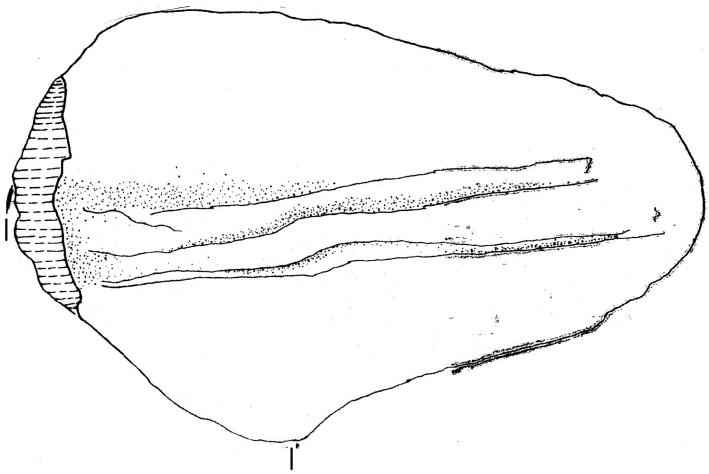

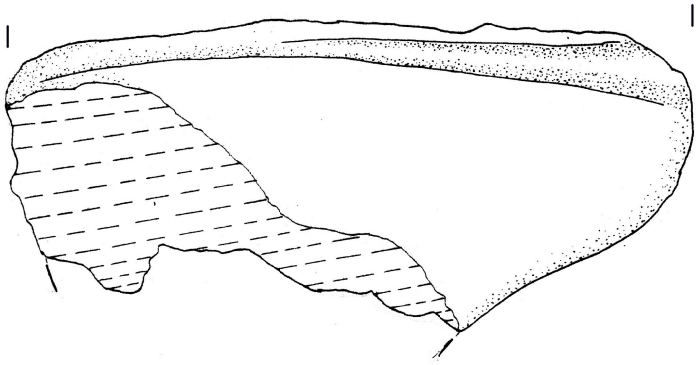

b
(169)

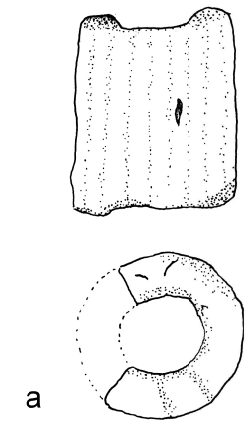

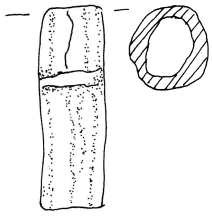

(170)

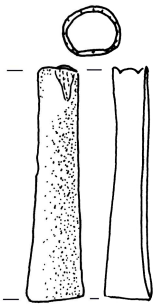

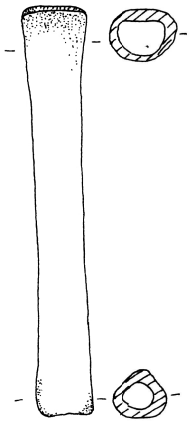
a
(171)

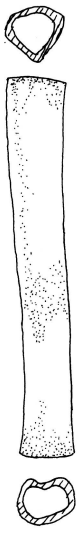
b
(172)

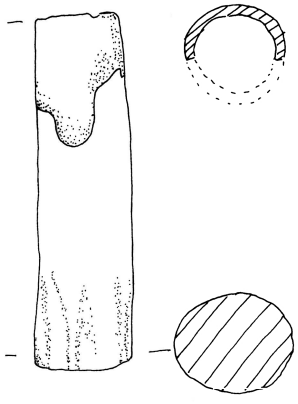
c
(173)

d
(174)

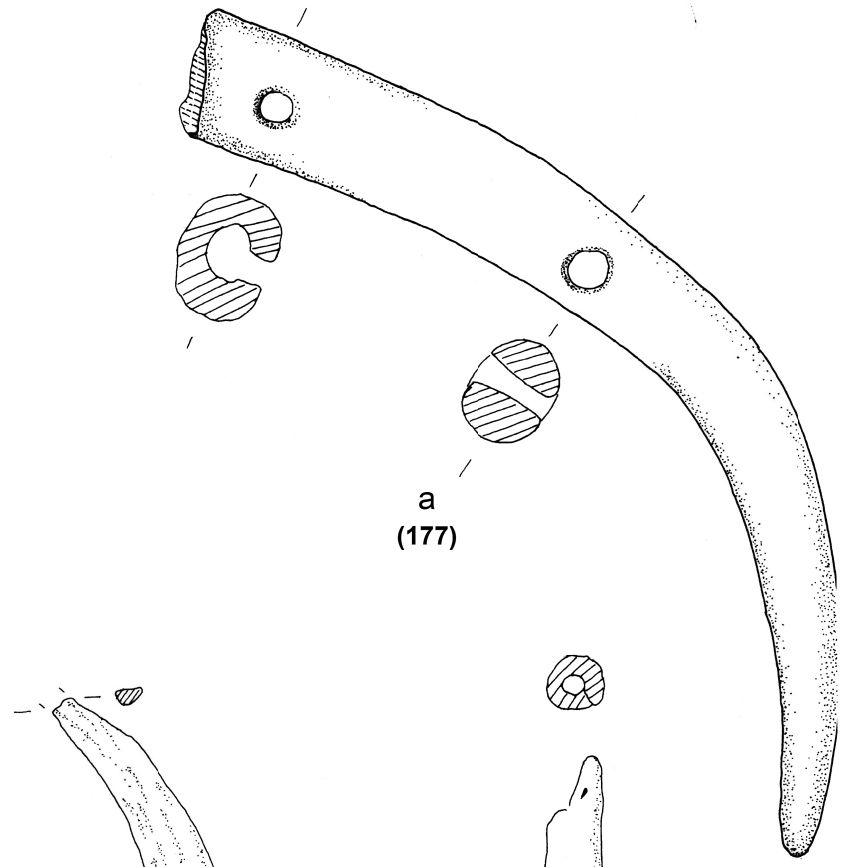

e
(175)

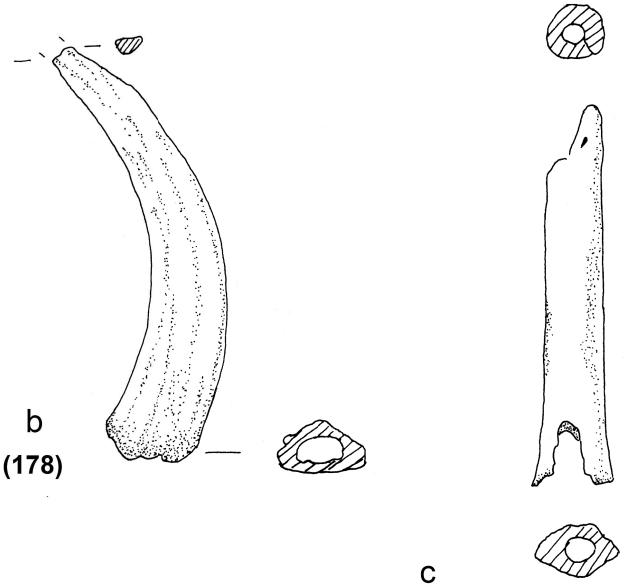

f
(176)

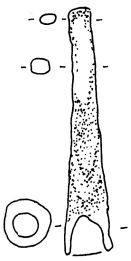

a
(177)

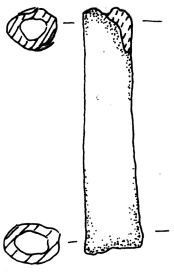

b
(178)

c
(179)

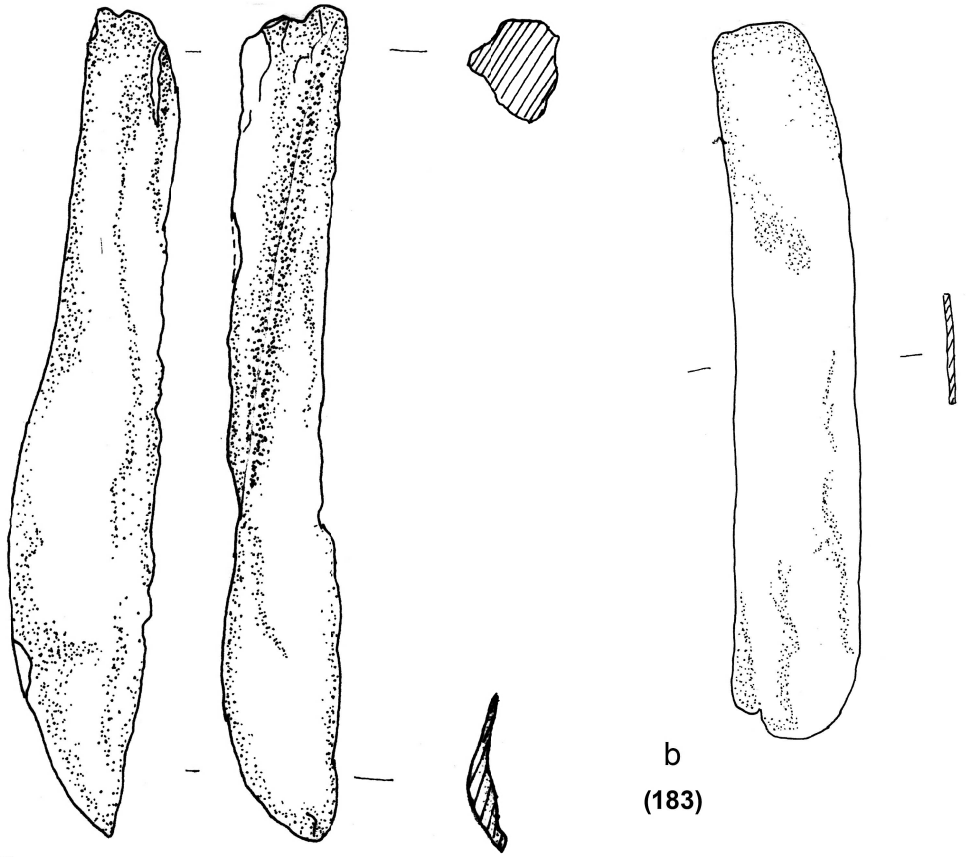

d
(180)

e
(181)

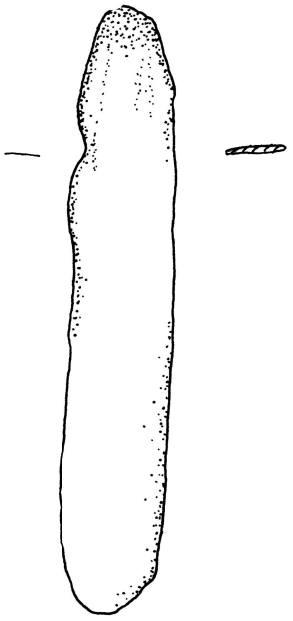

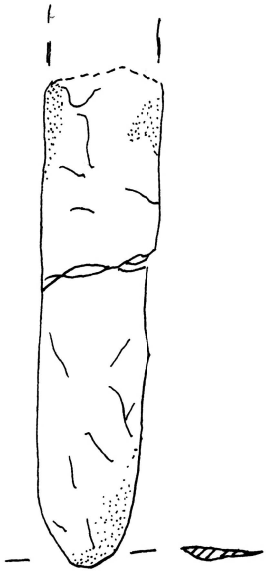
a
(182)

b
(183)

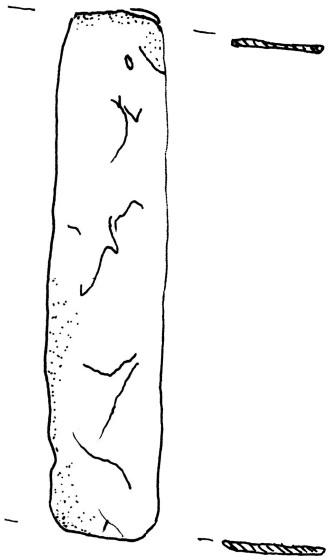
1 0 1 cm

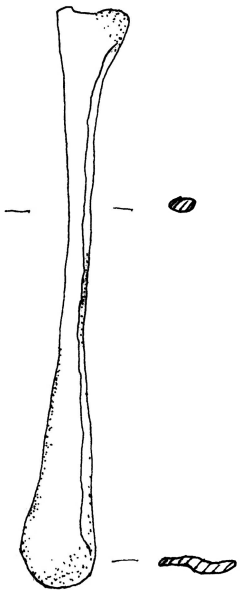
a
(184)

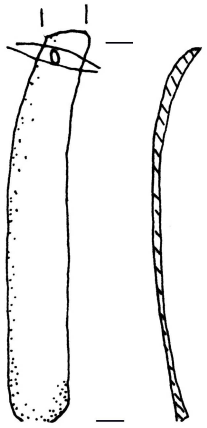
b
(185)

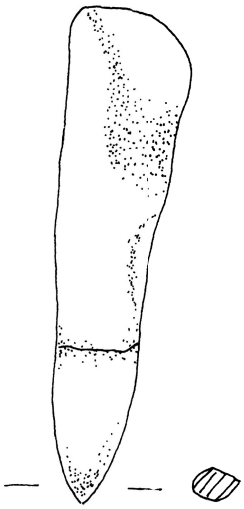
c
(186)

d
(187)

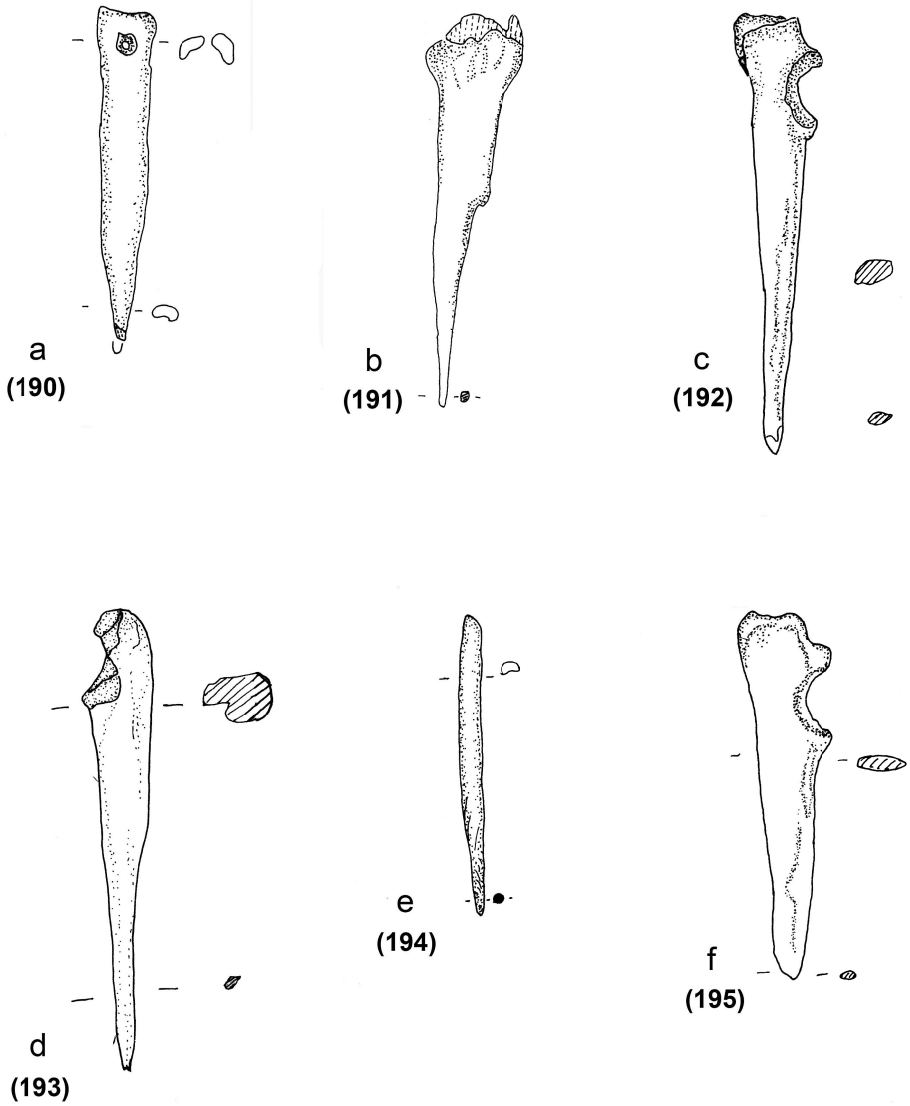

e
(188)

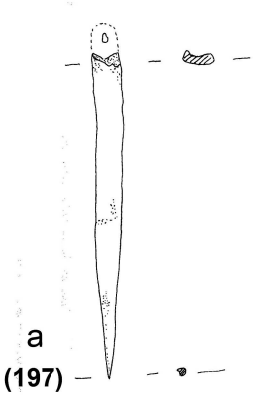

f
(189)

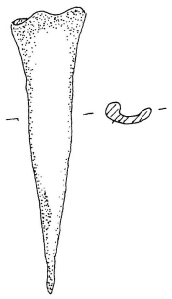

a
(190)
b
(191)
c
(192)
d
(193)
e
(194)
f
(195)
g
(196)
1
0
2
cm

LEVHA 39

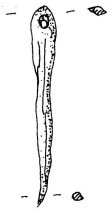
a
(197)

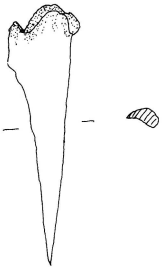
b
(198)

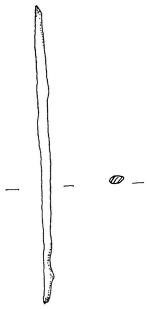
c
(199)

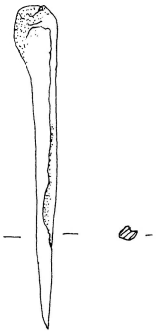
d
(200)

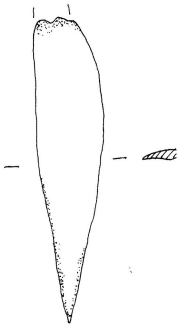
e
(201)

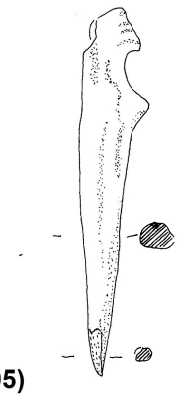
f
(202)

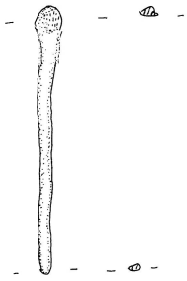
g
(203)

h
(204)

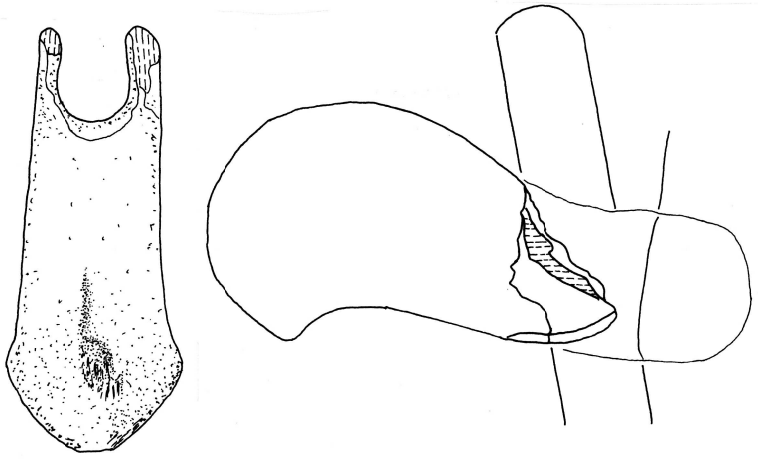

i
(205)

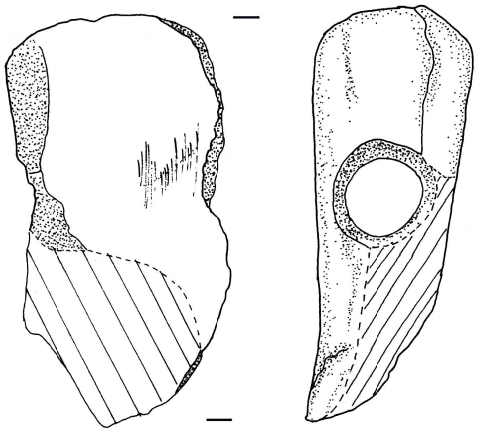

j
(206)

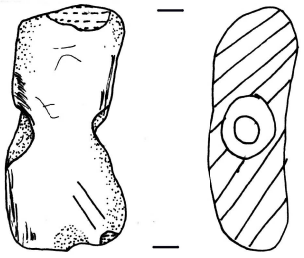

a
(207)

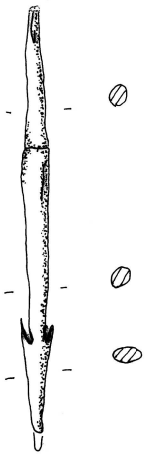

b
(208)

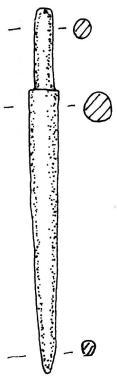

c
(209)

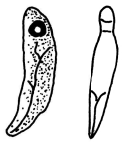
a
(210)

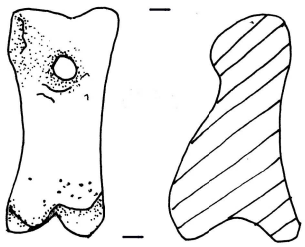
b
(211)

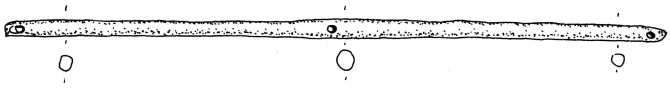
c
(212)

d
(213)

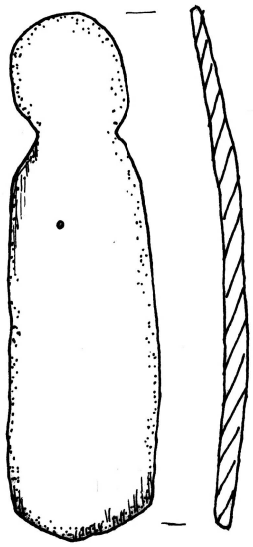

e
(214)

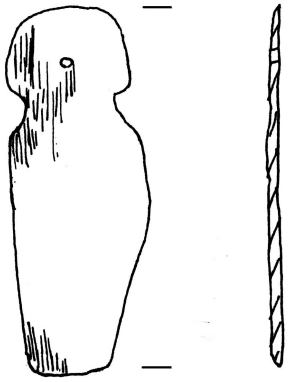

f
(215)

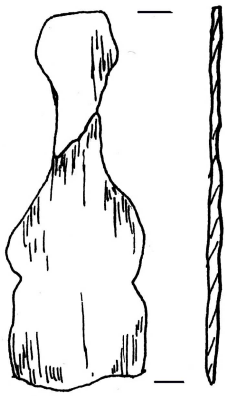

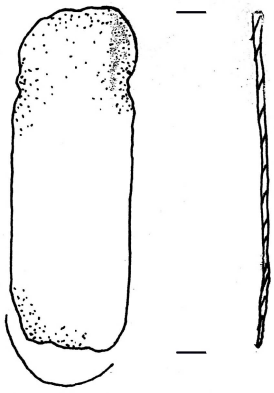
a
(216)

b
(217)

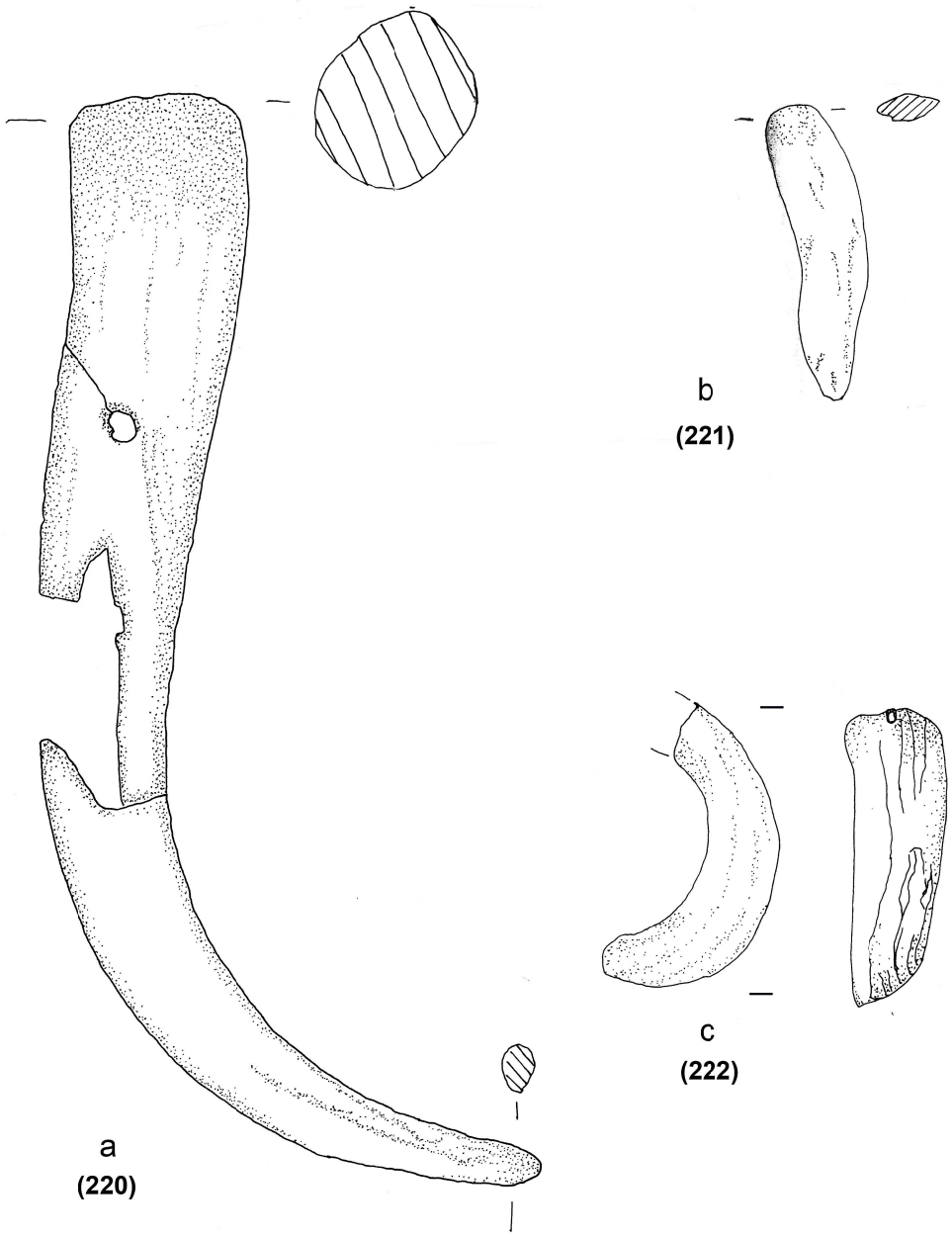

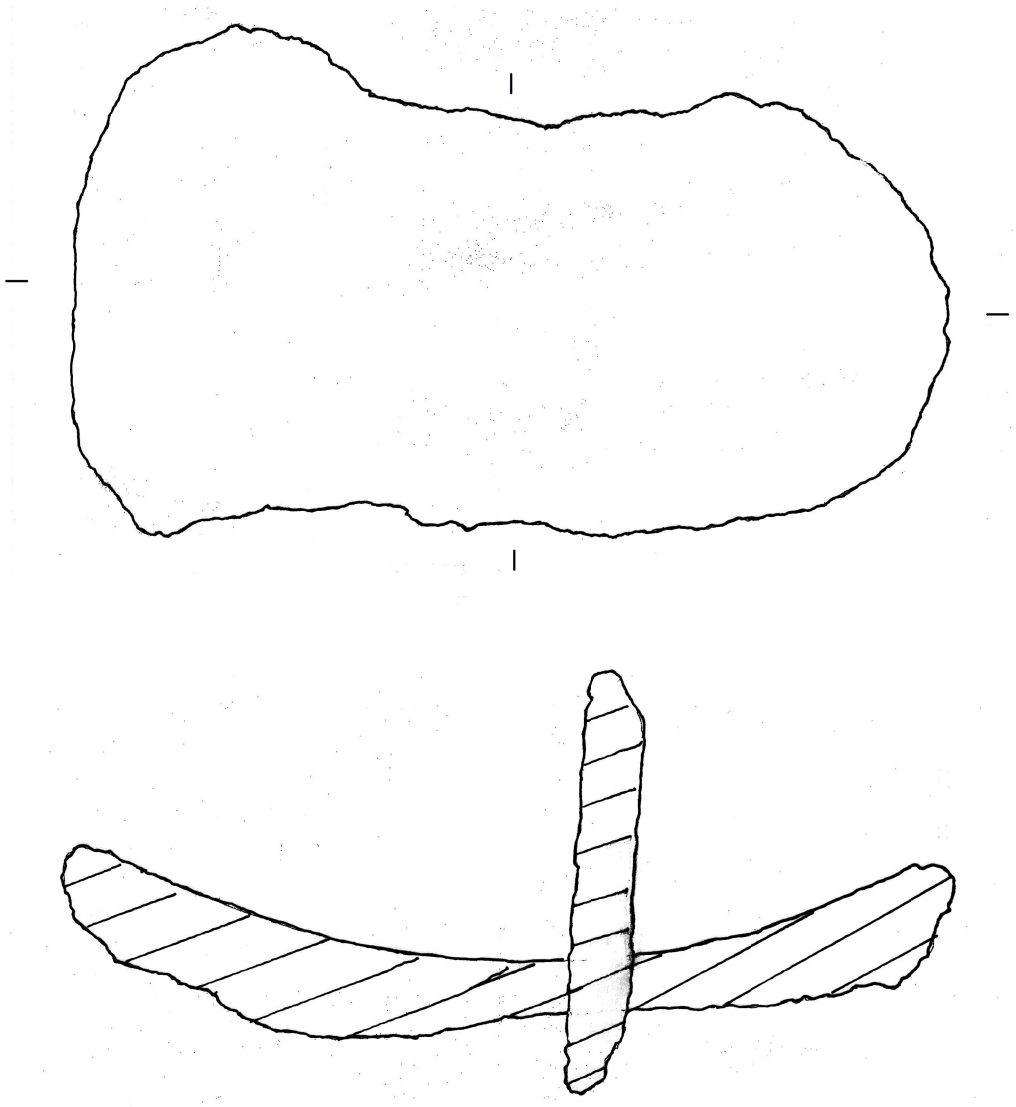
c
(218)

d
(219)

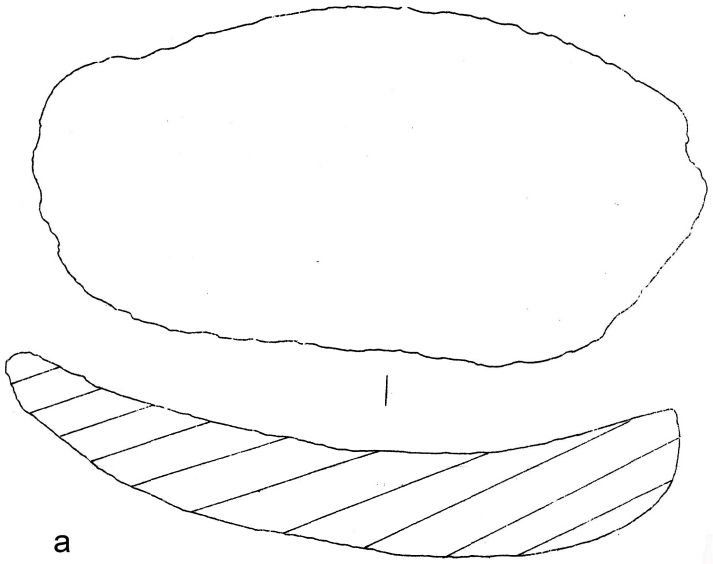
1 0 1 cm

a
(220)
b
(221)
c
(222)
1 0 2
cm

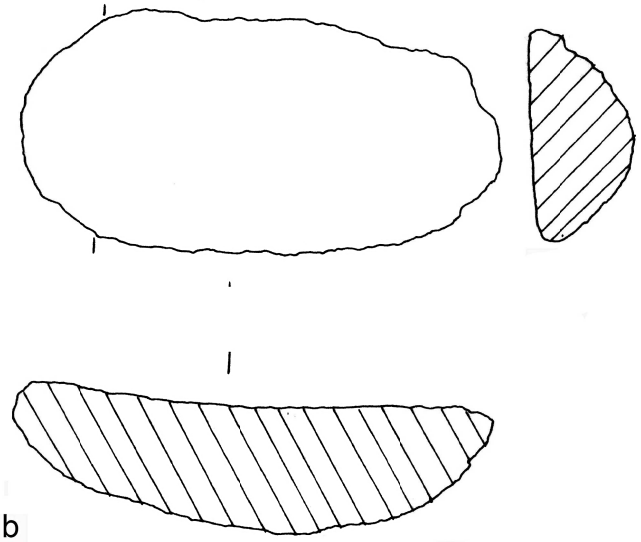

(223)

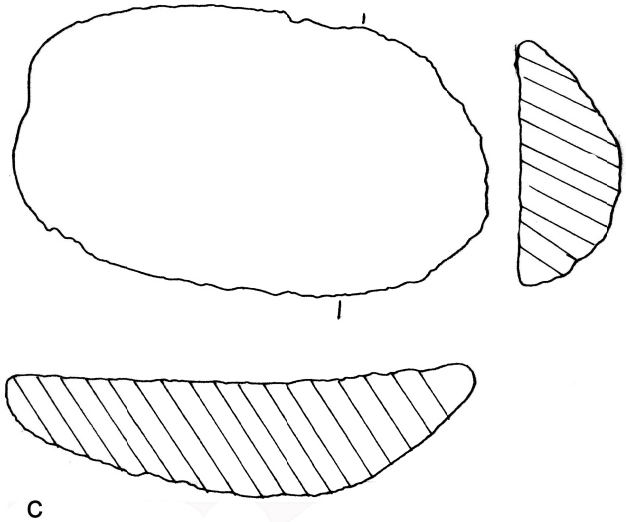

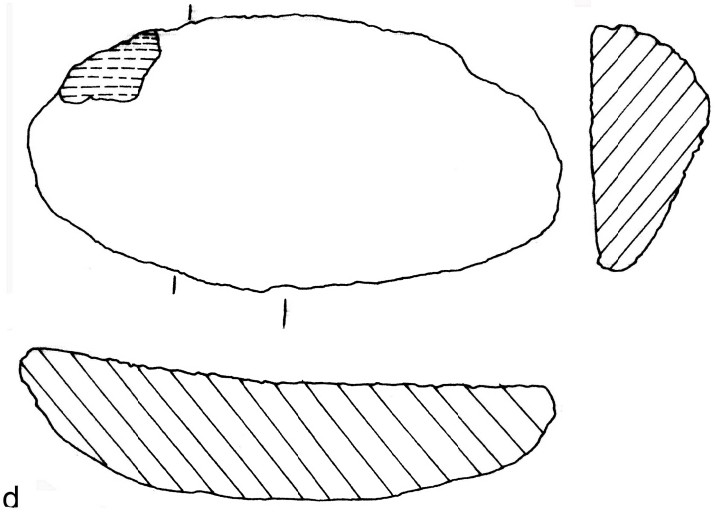
a
(224)

b
(225)

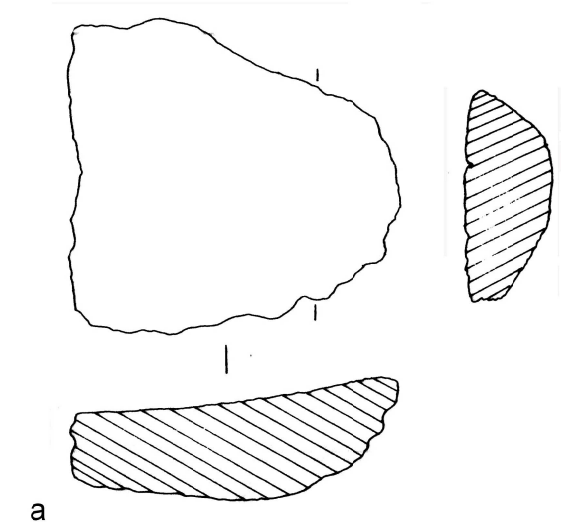

c
(226)

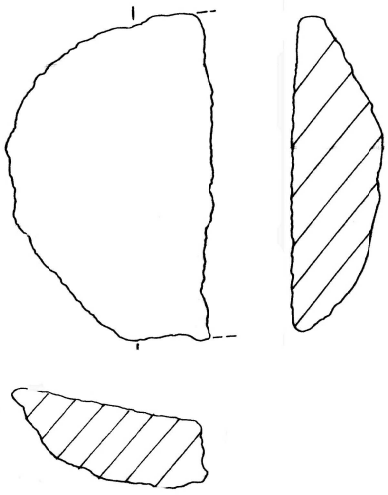

d
(227)

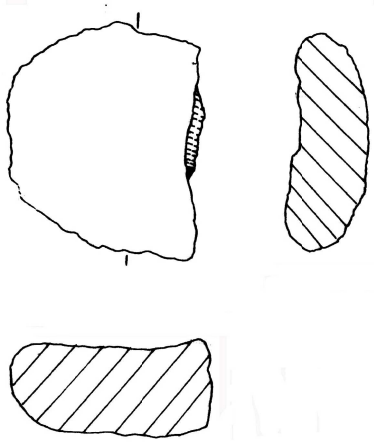

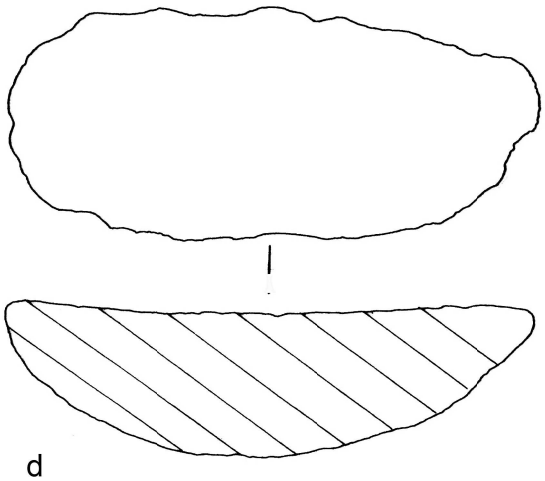
a
(228)

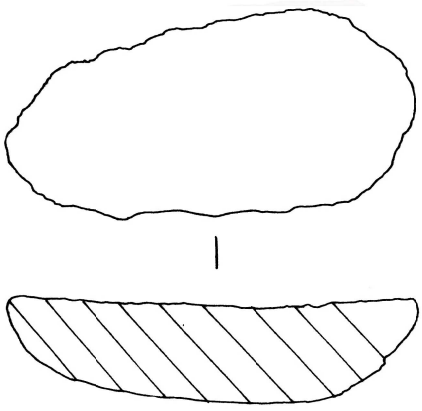
b
(229)

c
(230)

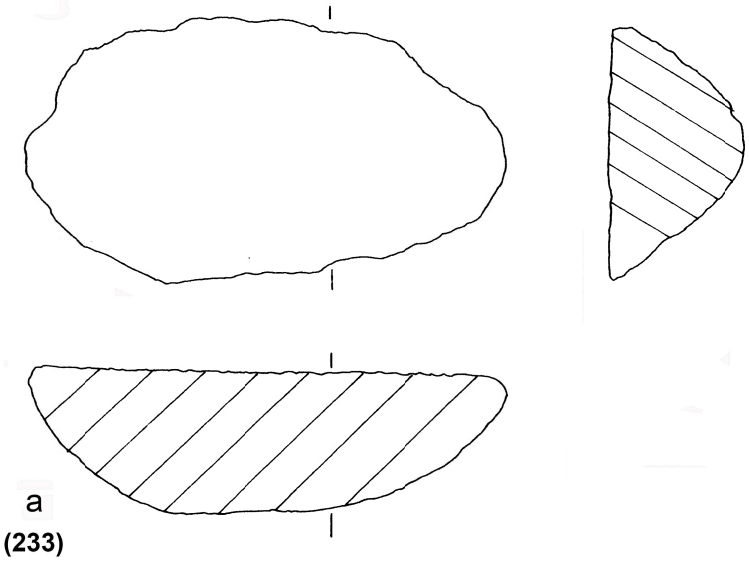

d
(231)

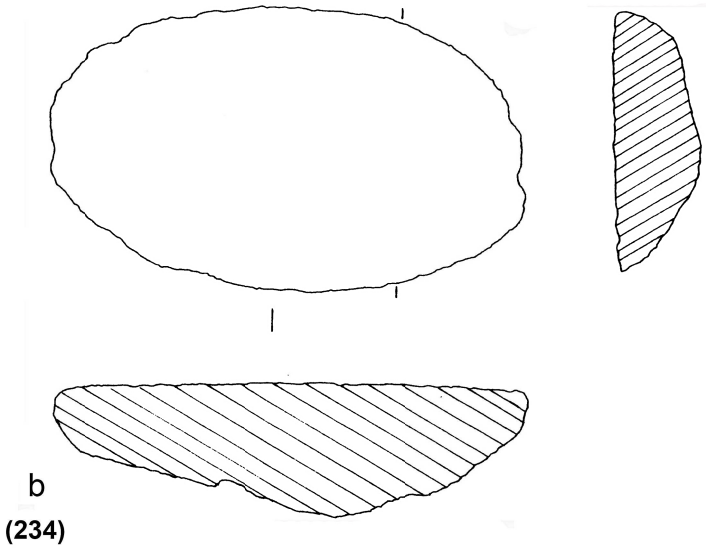
e
(232)

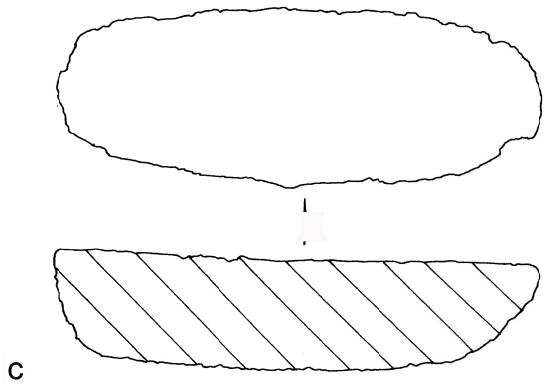
a

(233)

b

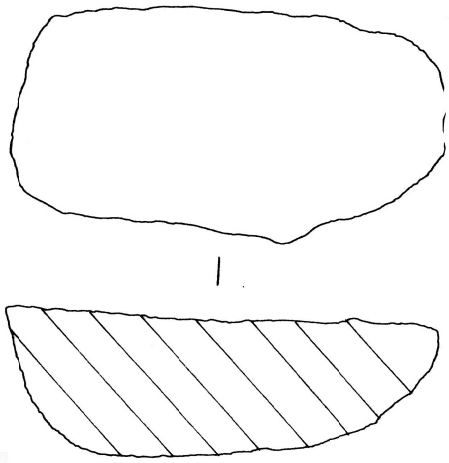
(234)

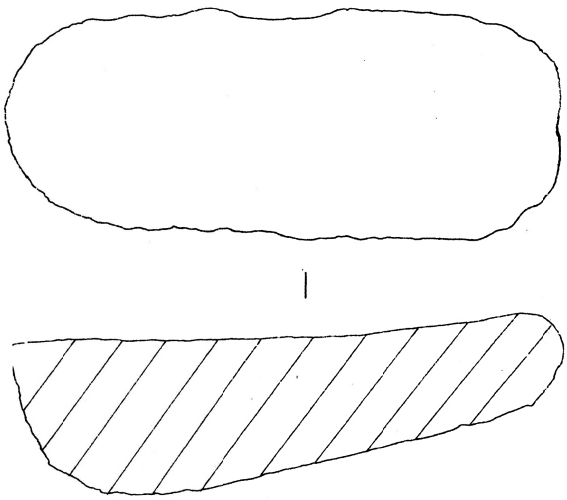
c

(235)

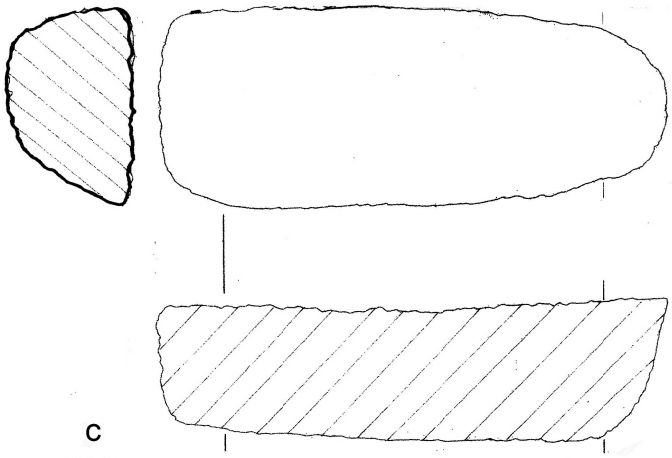

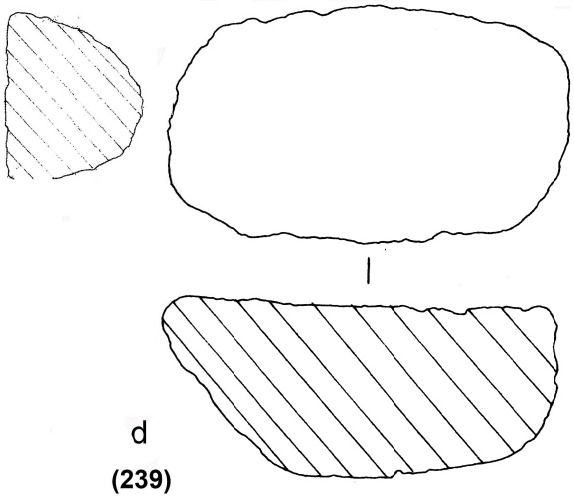
a
(236)

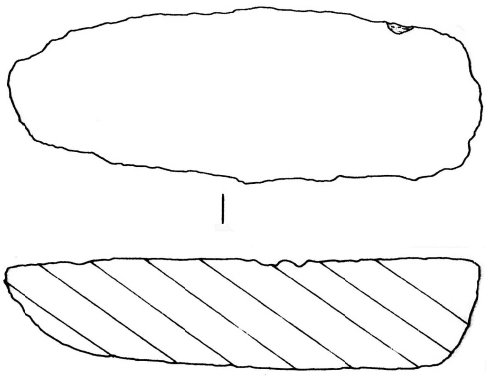
b
(237)

c
(238)

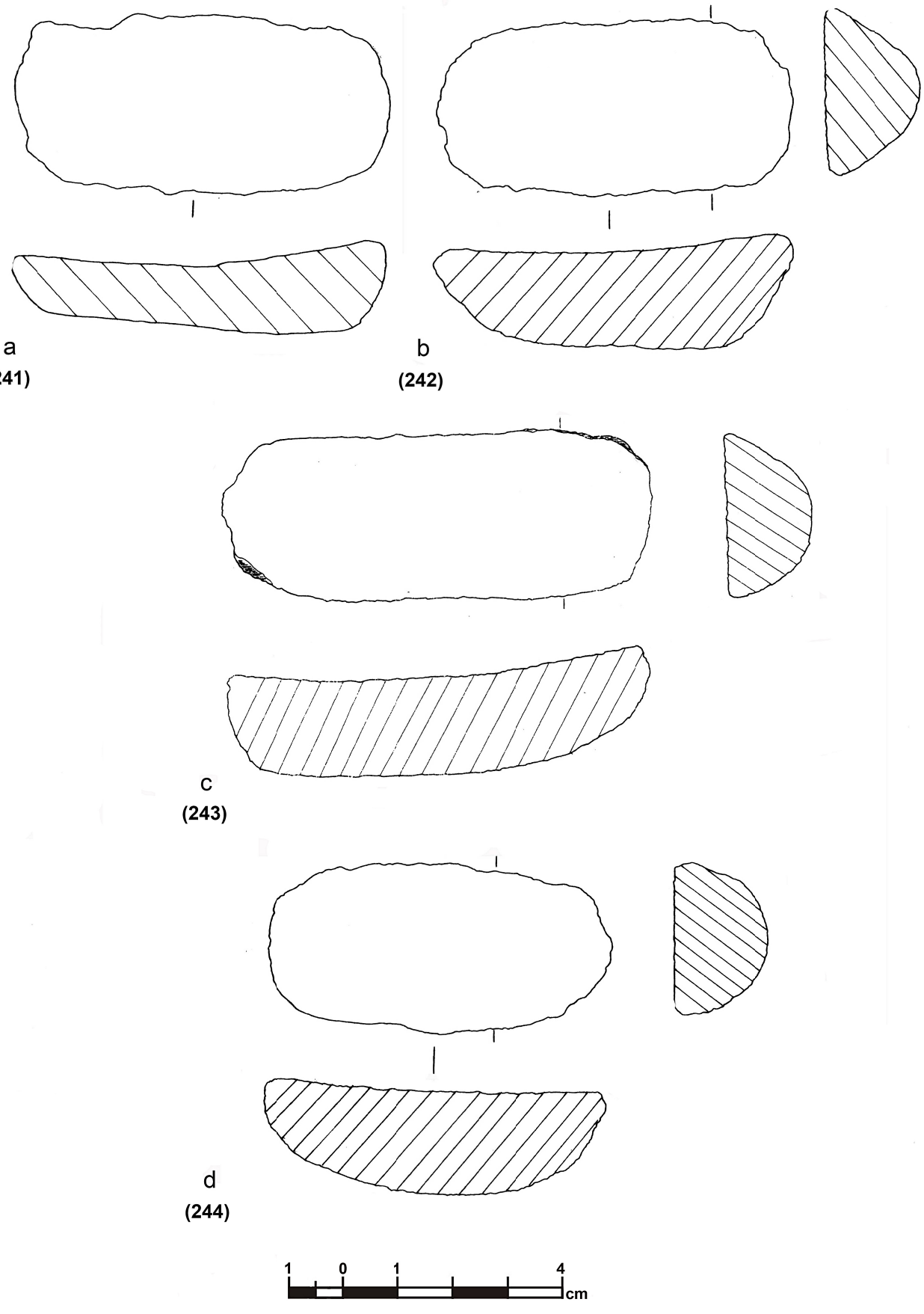

d
(239)

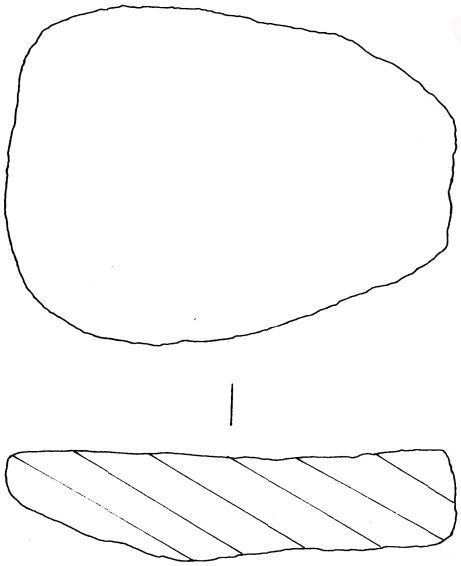

e
(240)

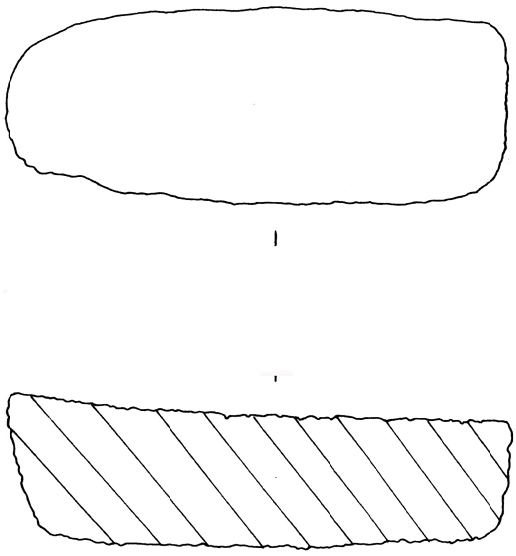

a
(241)
b
(242)
c
(243)
d
(244)
1 0 1 4
cm

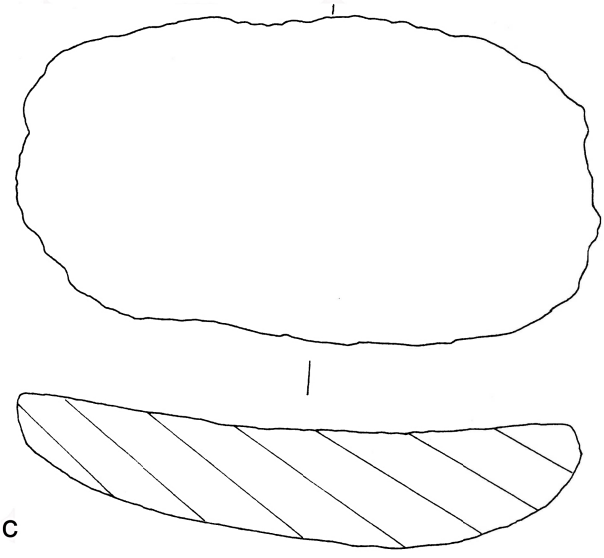
LEVHA 50

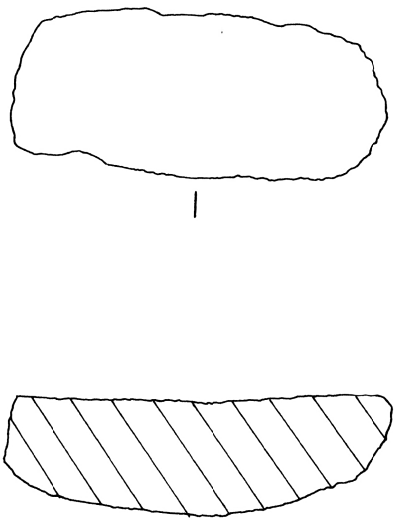
a
(245)

b
(246)

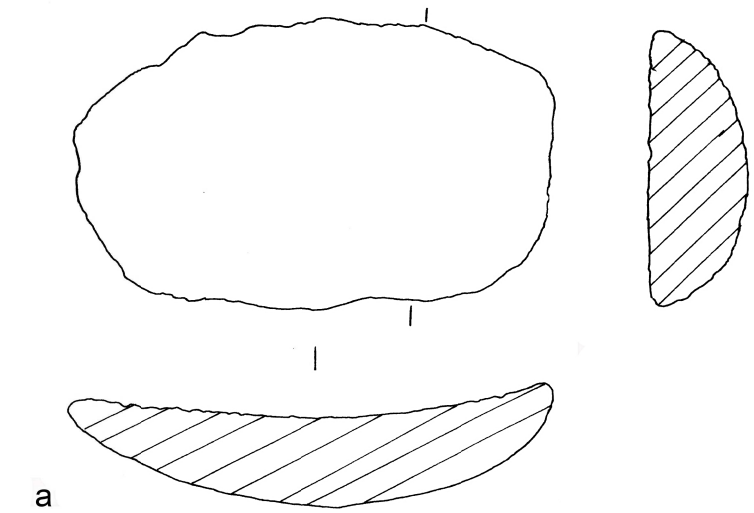
c
(247)

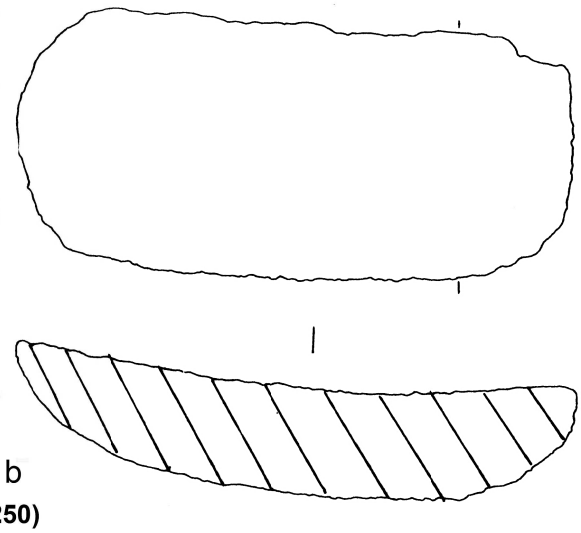
d
(248)

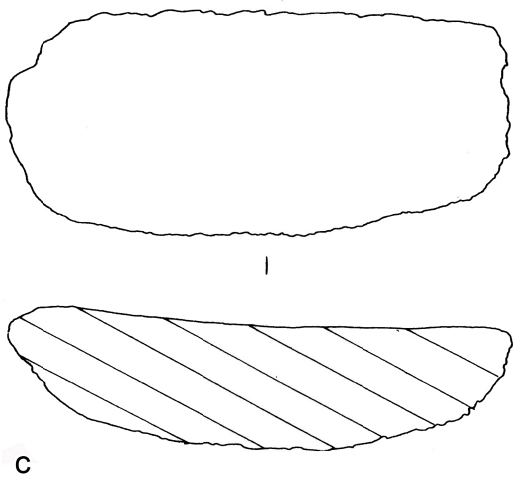
LEVHA 51

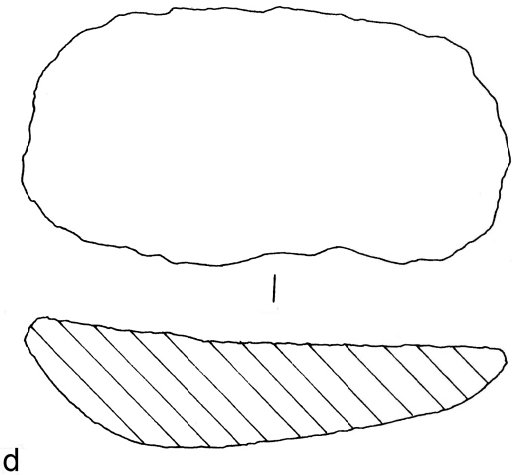
a
(249)

b
(250)

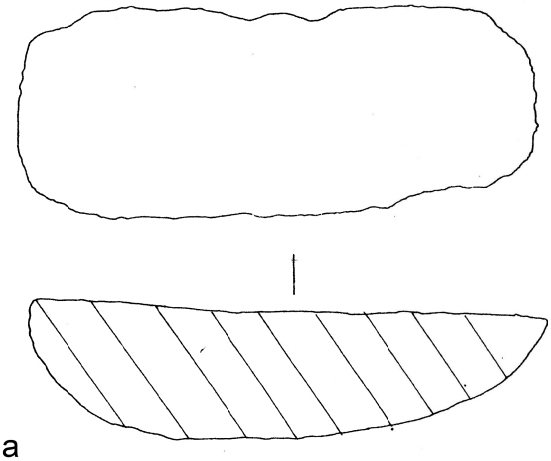

c
(251)

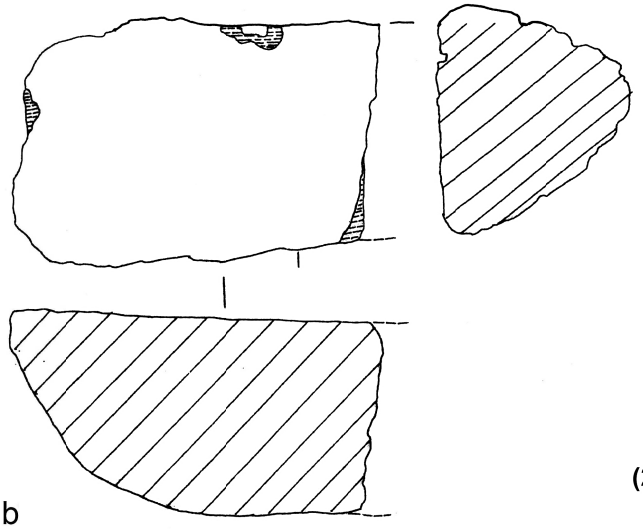

d
(252)

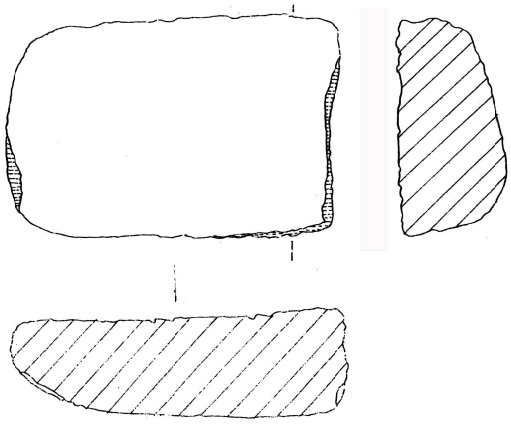

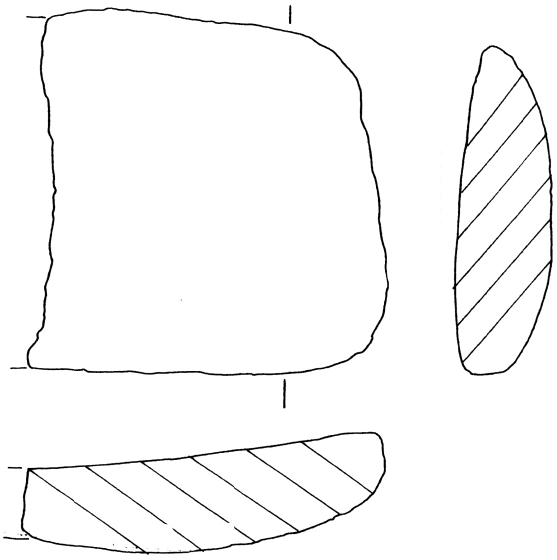
a
(253)

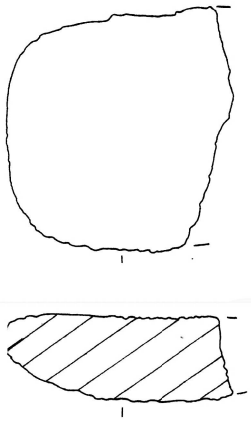
b
(254)

c
(255)

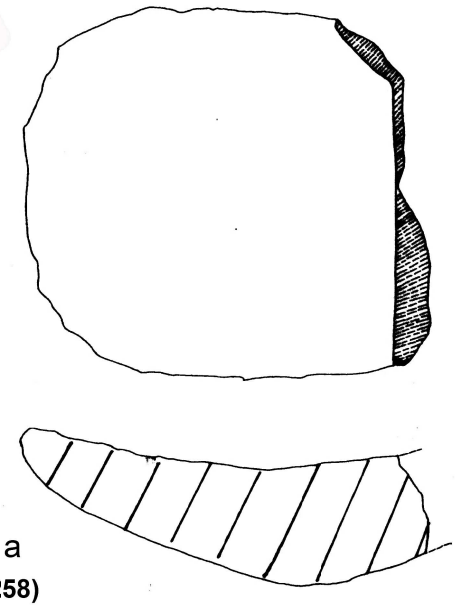

d
(256)

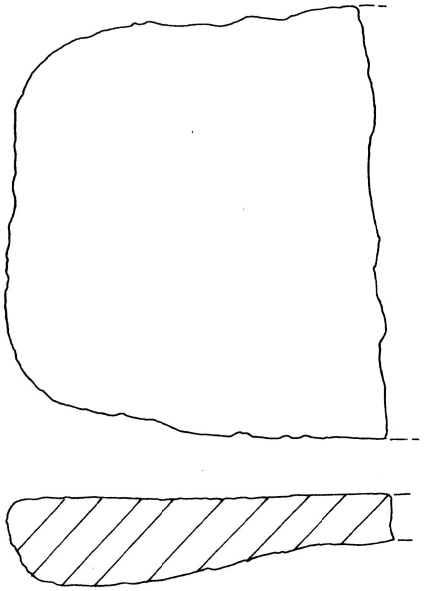

e
(257)

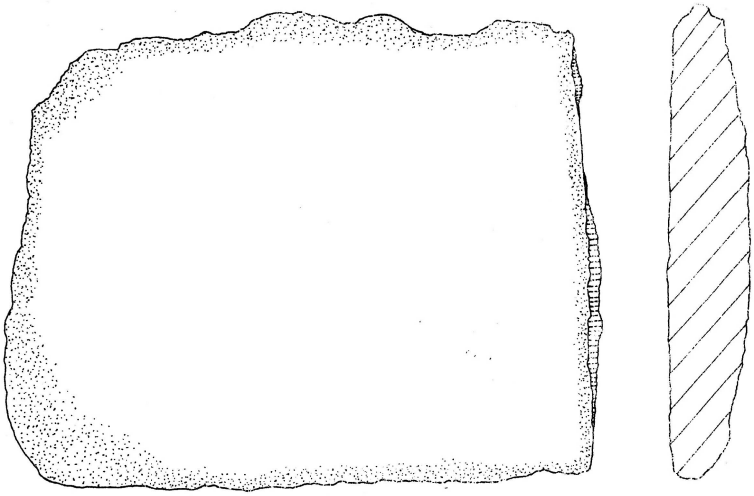

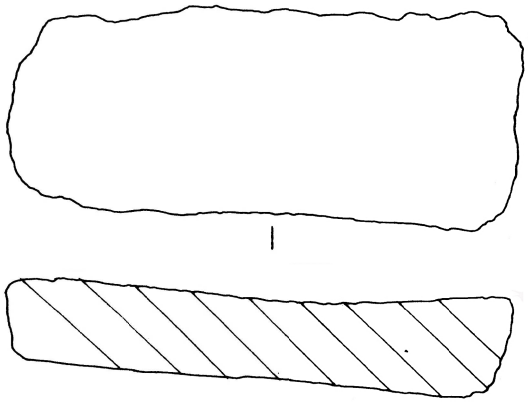
a
(258)

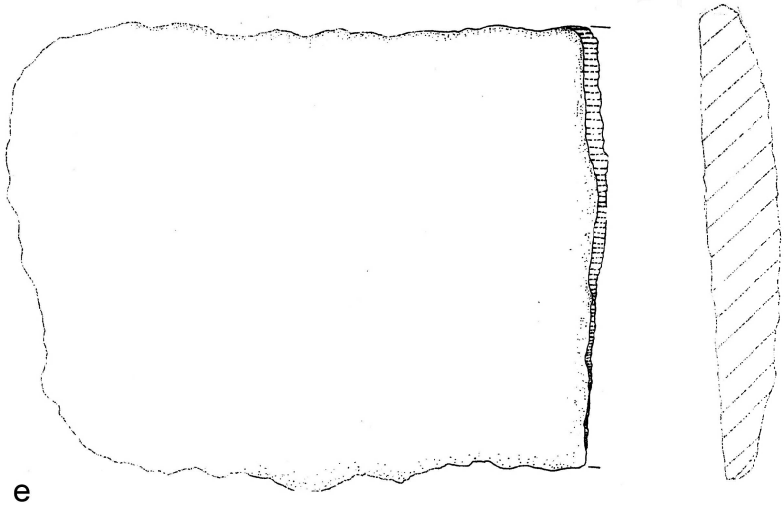
b
(259)

c
(260)

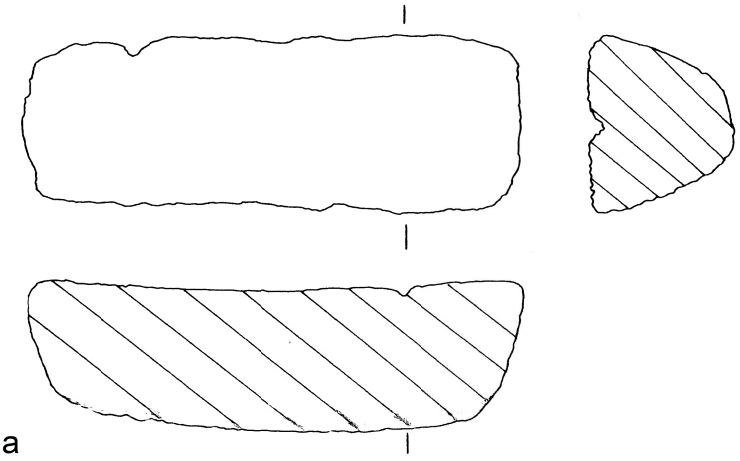

d
(261)

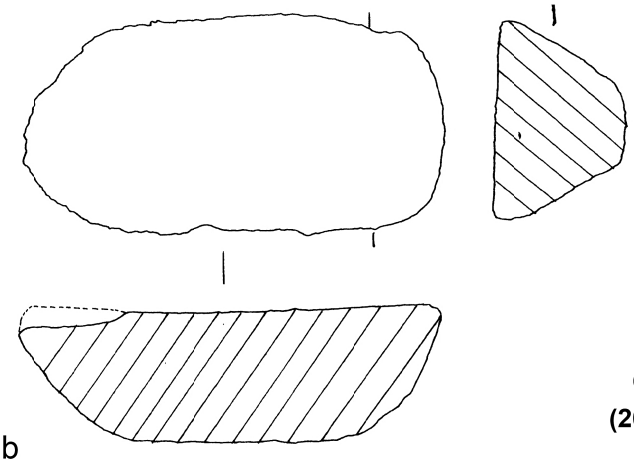

e
(262)

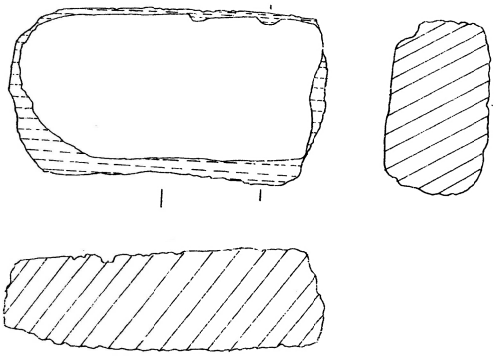

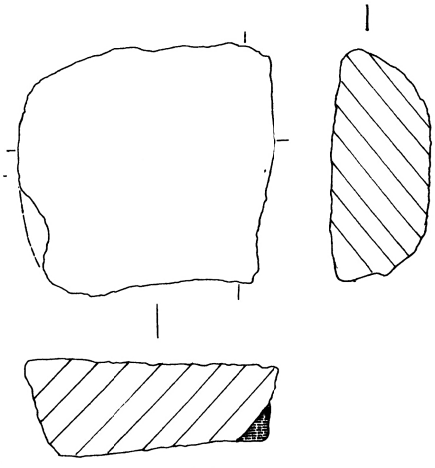
a
(263)

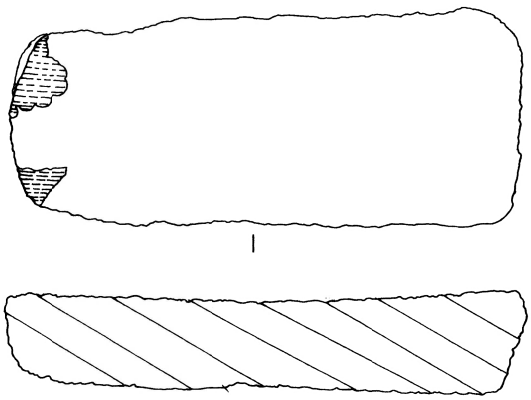
b
(264)

c
(265)

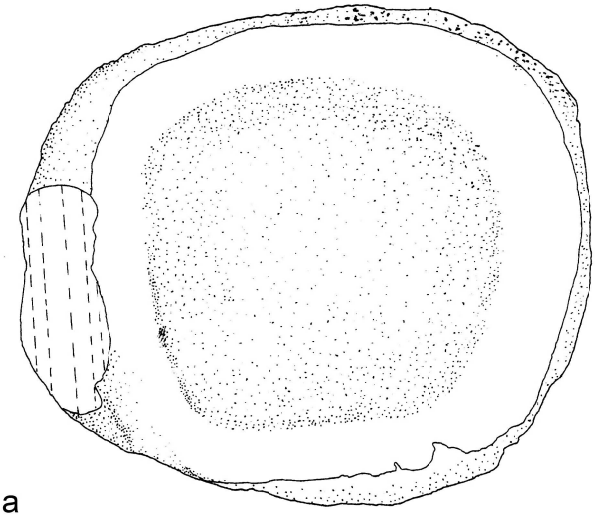

d
(266)

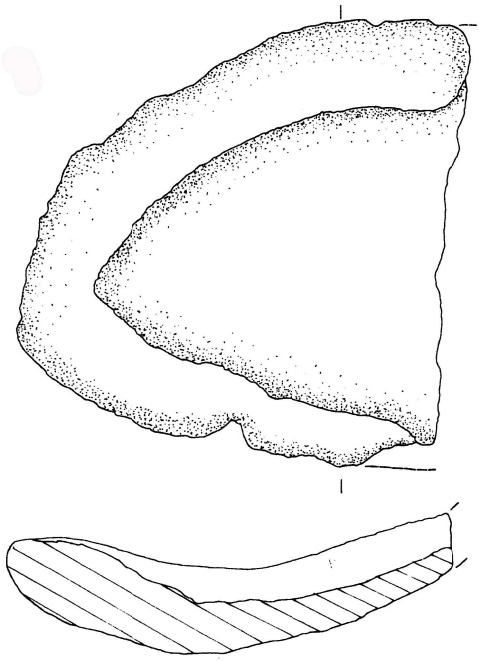

e
(267)

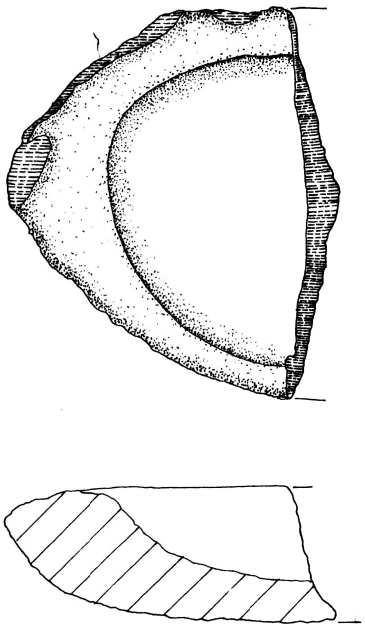

a
(268)

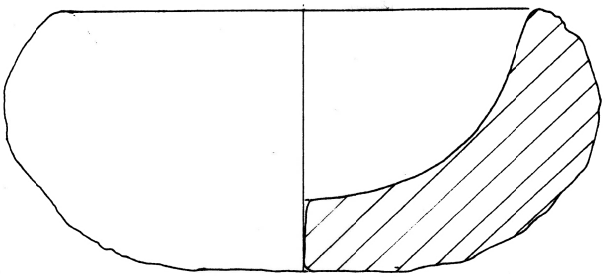

b
(269)

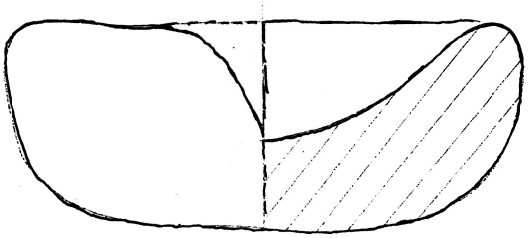

c
(270)

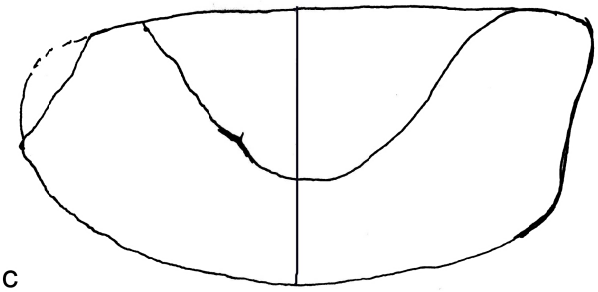

a
(271)

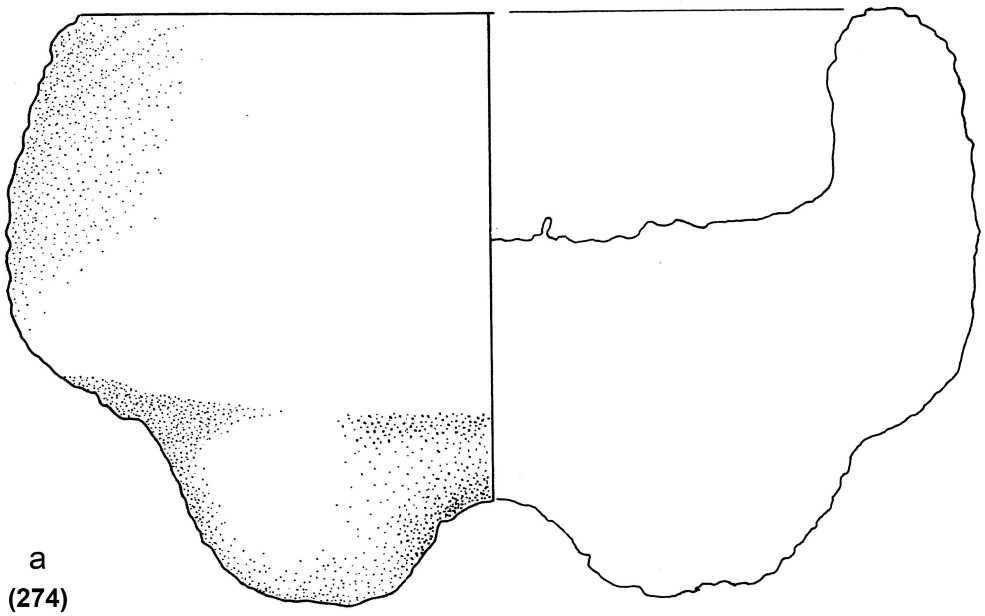
b
(272)

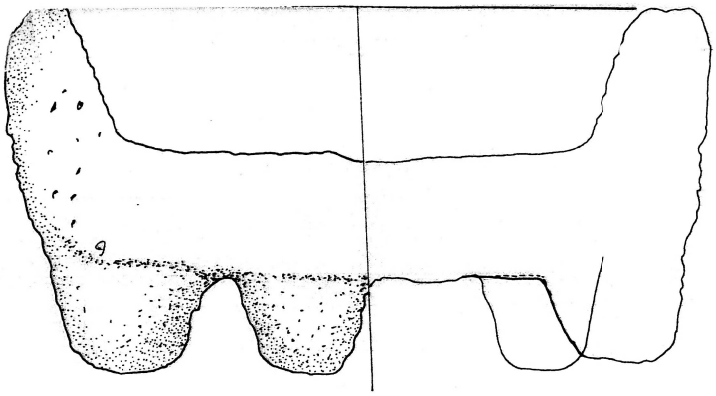
c
(273)

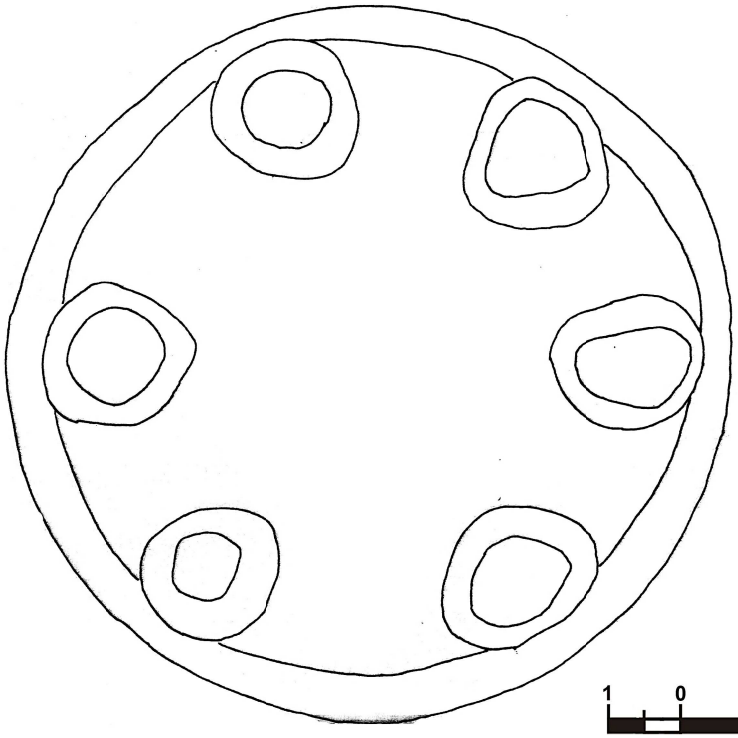
LEVHA 57

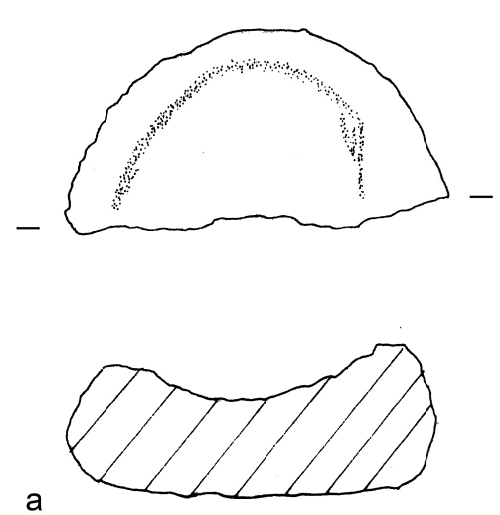
a
(274)

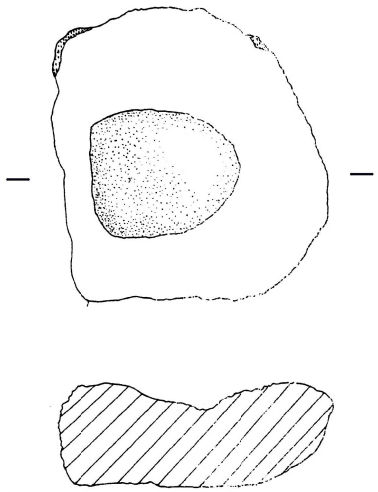
b
(275)

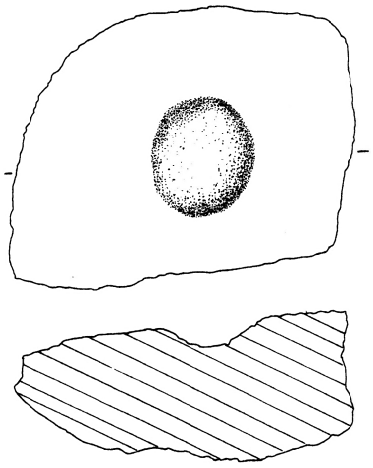

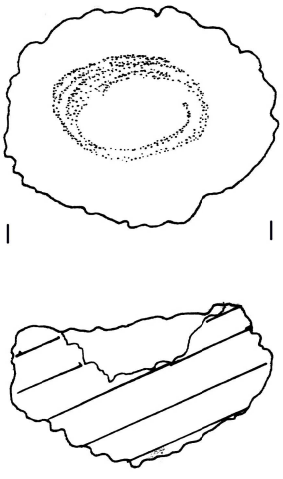
a
(276)

b
(277)

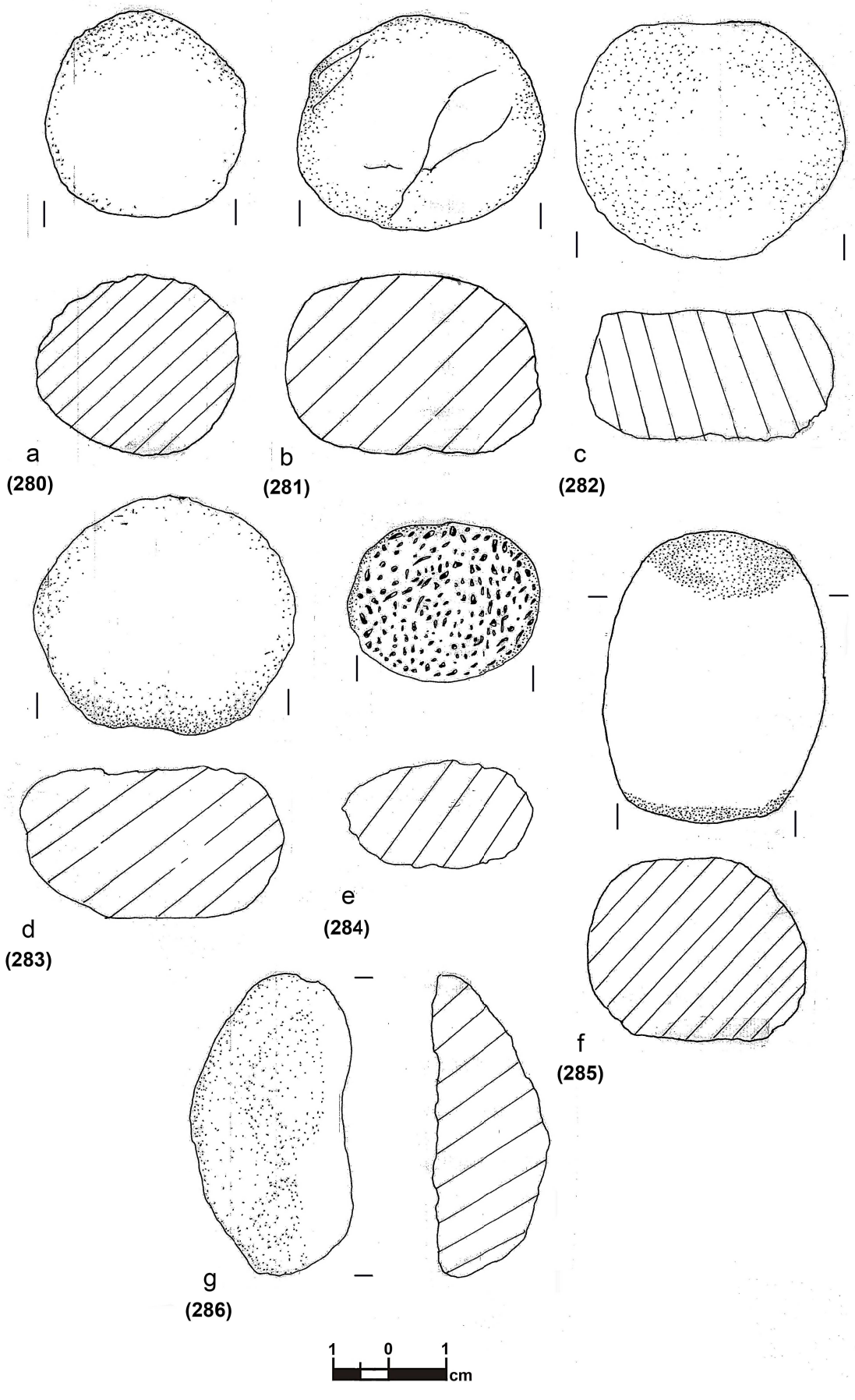
c
(278)

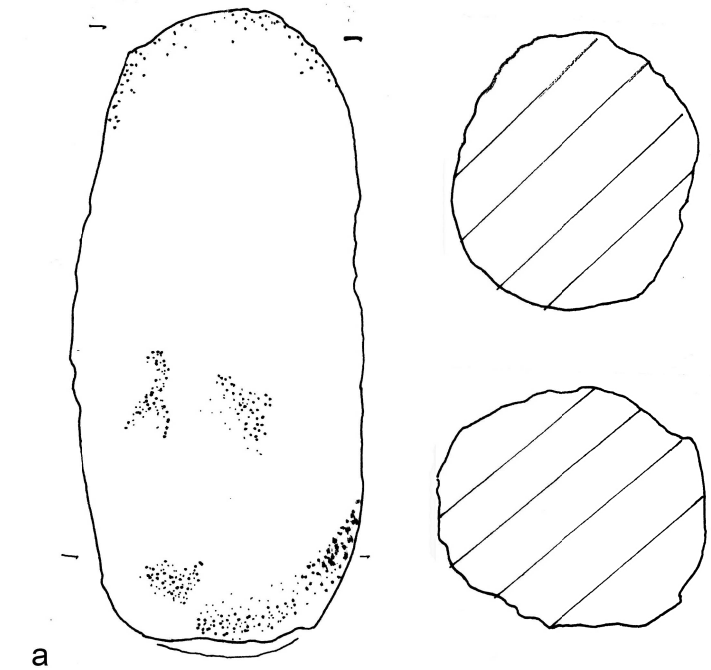

d
(279)

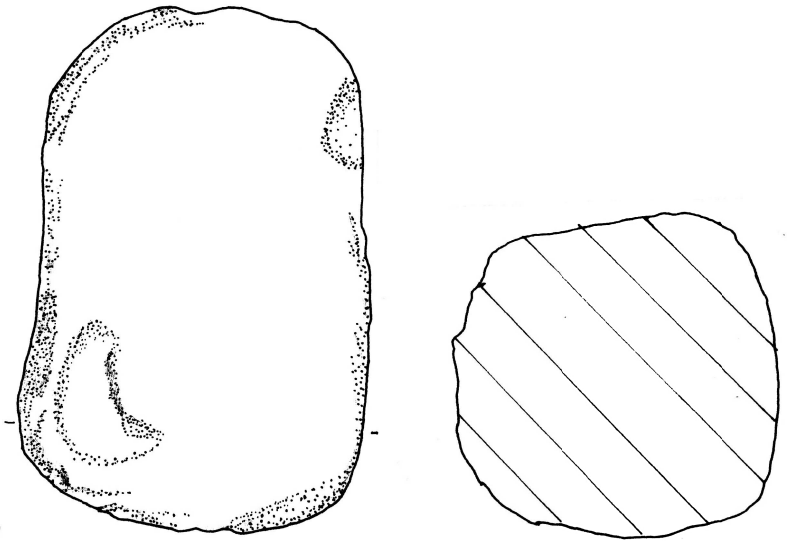

LEVHA 59

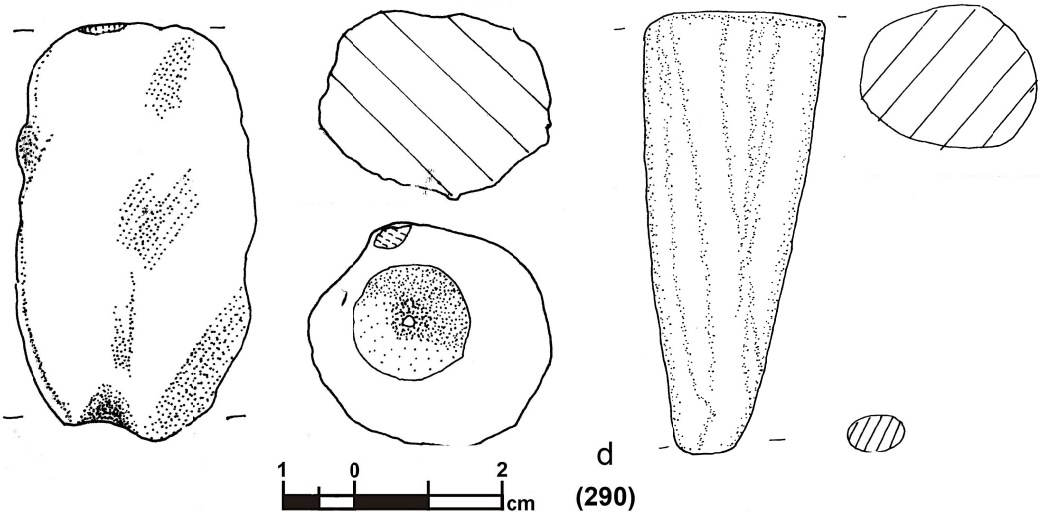

a
(287)

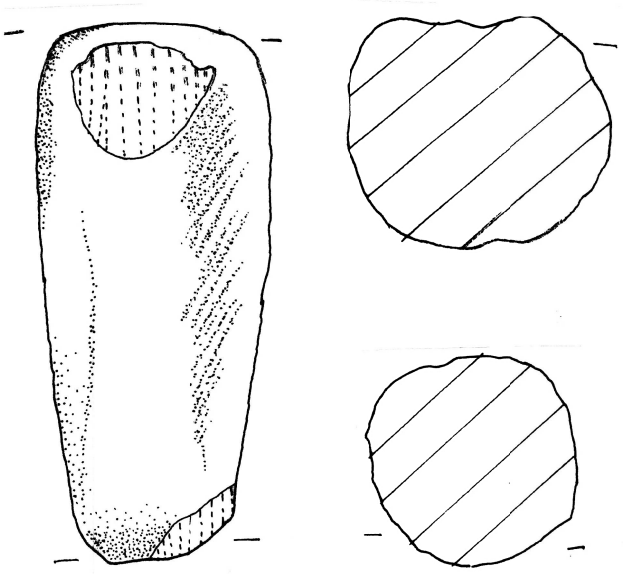

b
(288)

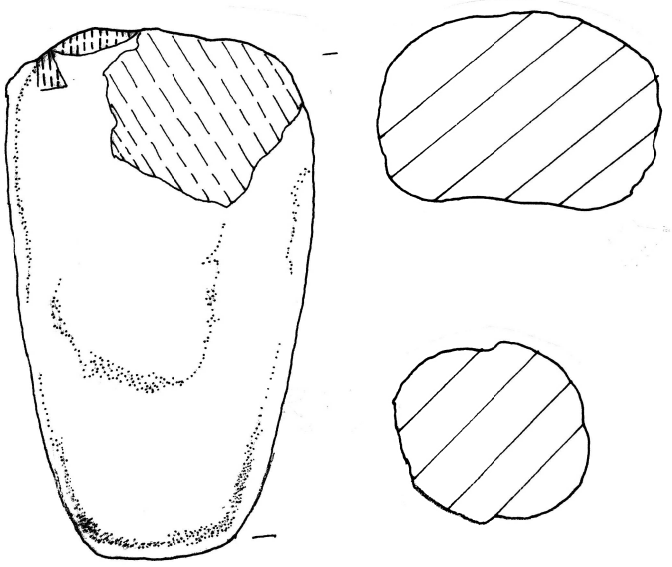

c
(289)

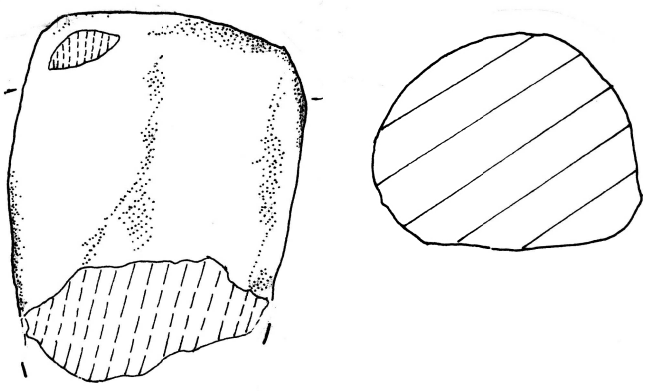
d
(290)

a
(291)

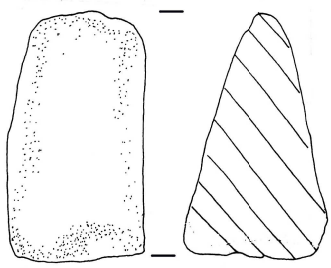

b
(292)

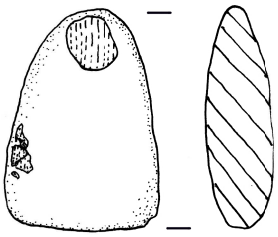

c
(293)

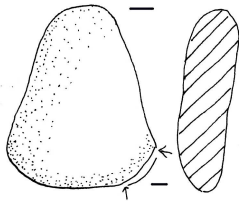

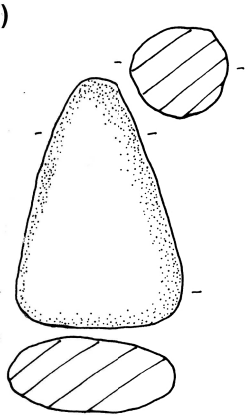
a
(294)

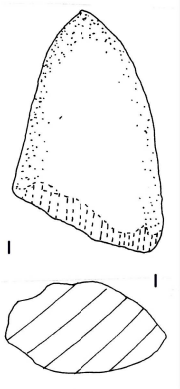
b
(295)

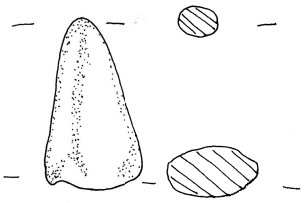
c
(296)

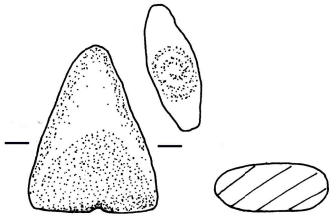
d
(297)

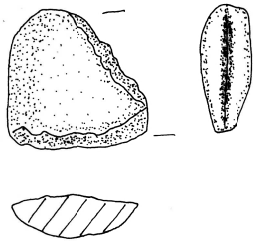
e
(298)

f
(299)

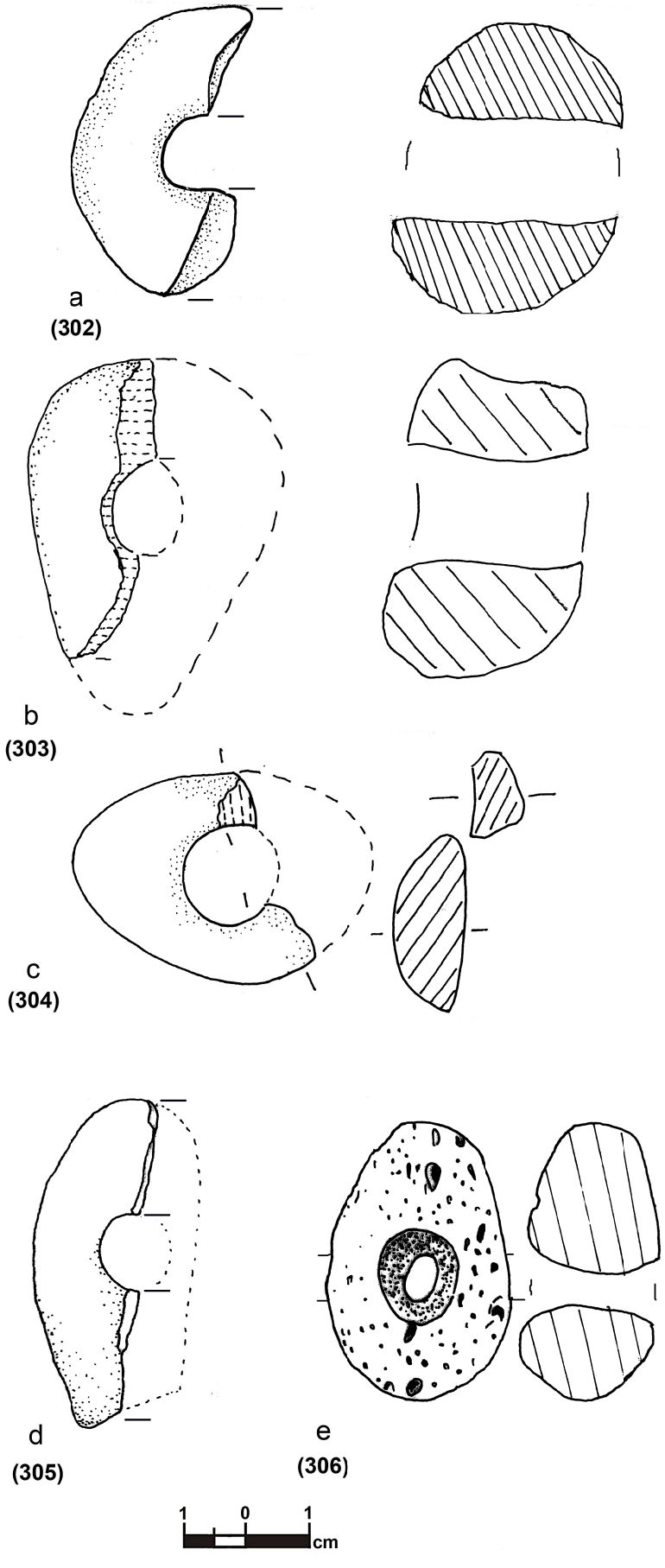

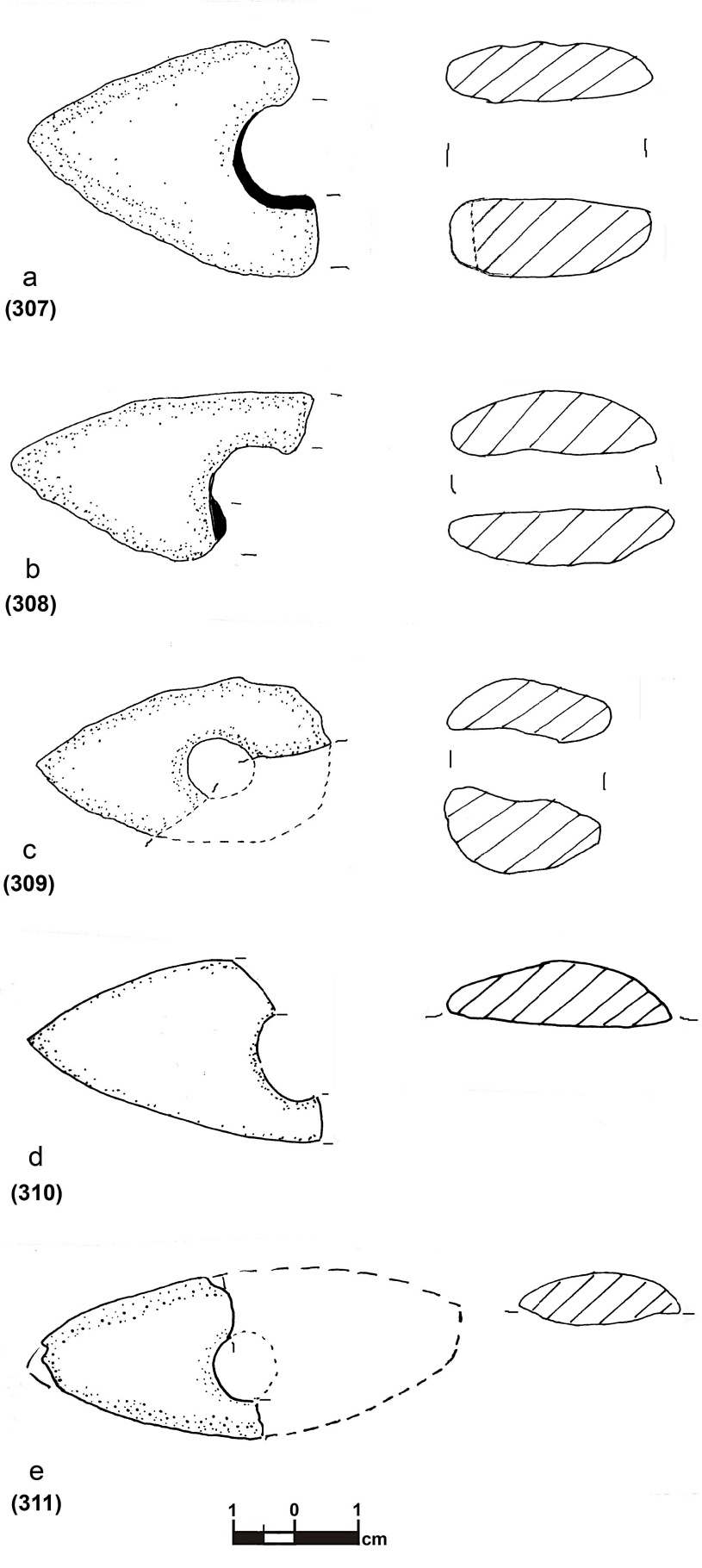
g
(300)

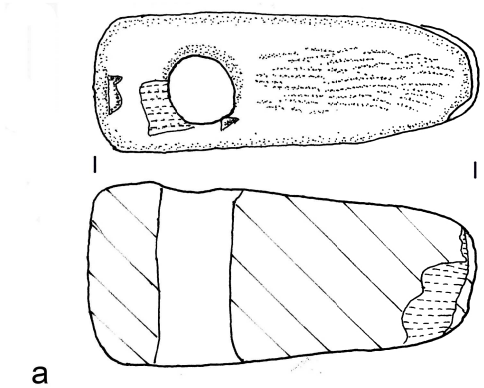

h
(301)

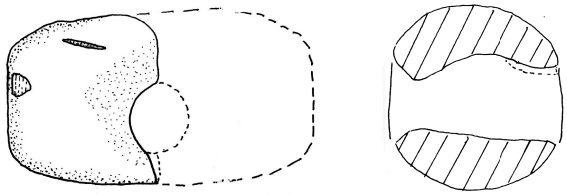

a
(302)
b
(303)
c
(304)
d
(305)
e
(306)
1 0 1
cm

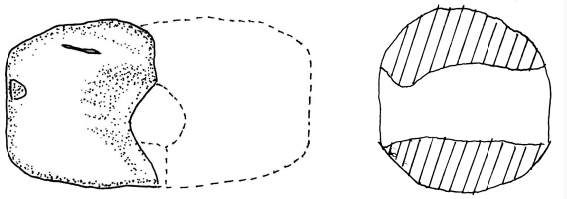

a
(307)
b
(308)
c
(309)
d
(310)
e
(311)
1 0 1
cm

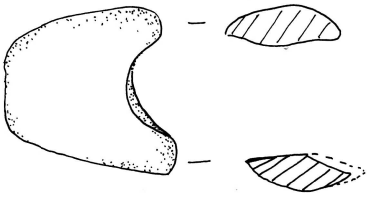
a
(312)

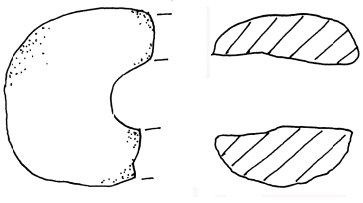
b
(313)

c
(314)

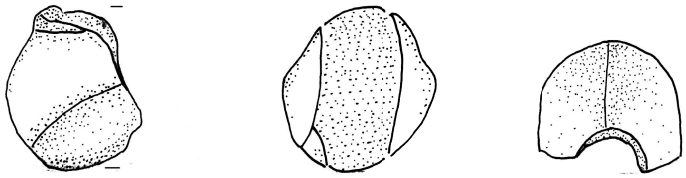

d
(315)

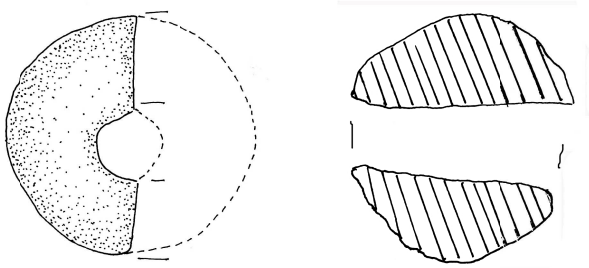

e
(316)

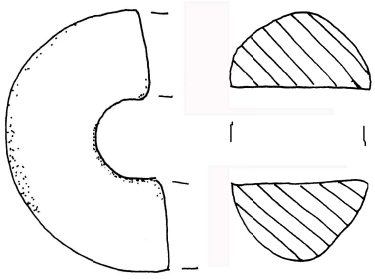

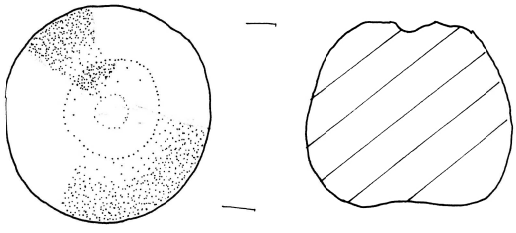
a
(317)

b
(318)

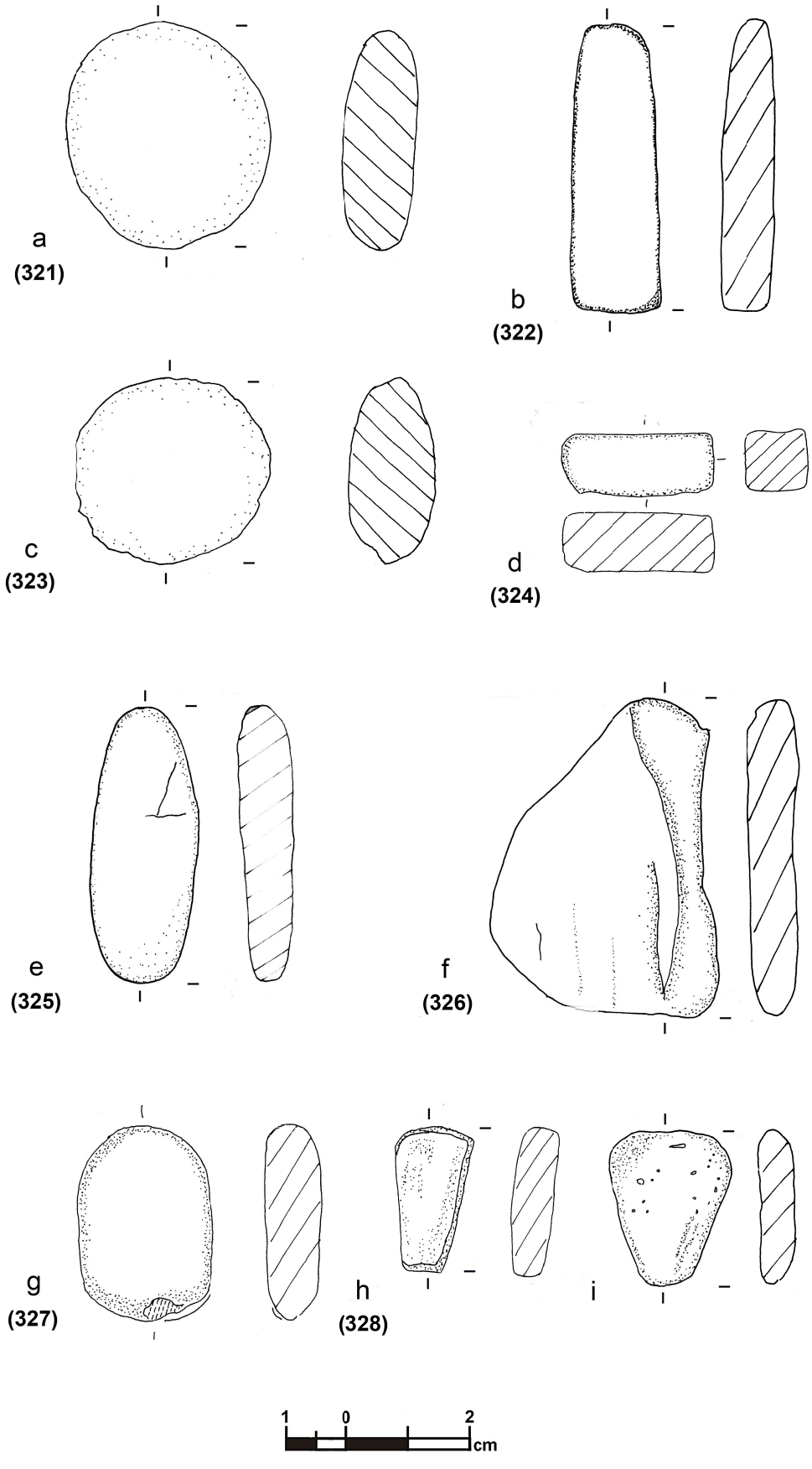

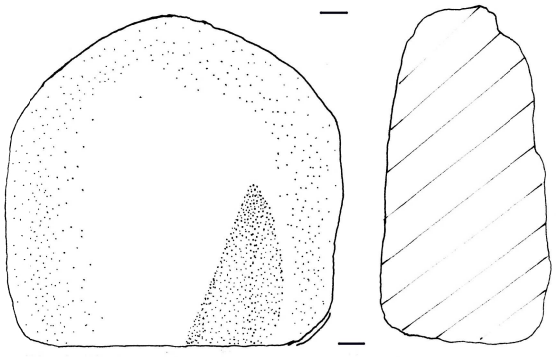
c
(319)

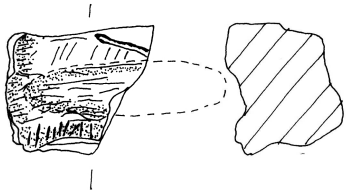
d
(320)

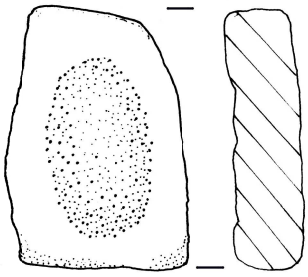

a
(321)
b
(322)
c
(323)
d
(324)
e
(325)
f
(326)
g
(327)
h
(328)
i
1
0
2
cm

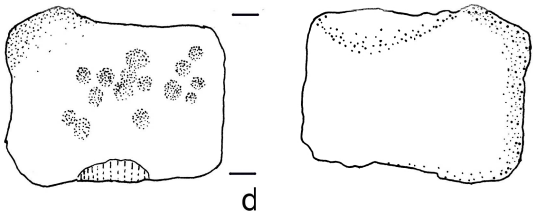
a
(329)

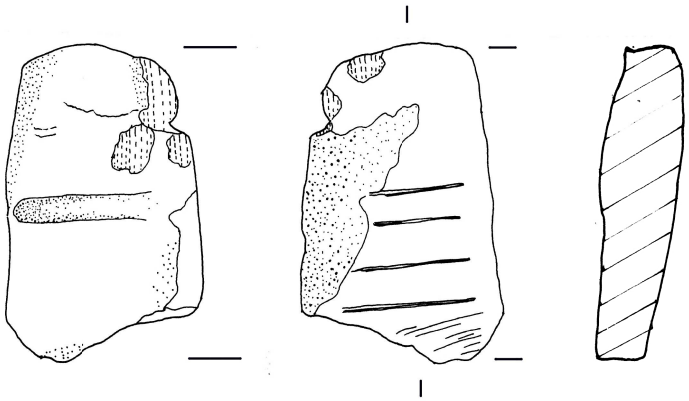
b
(330)

c
(331)

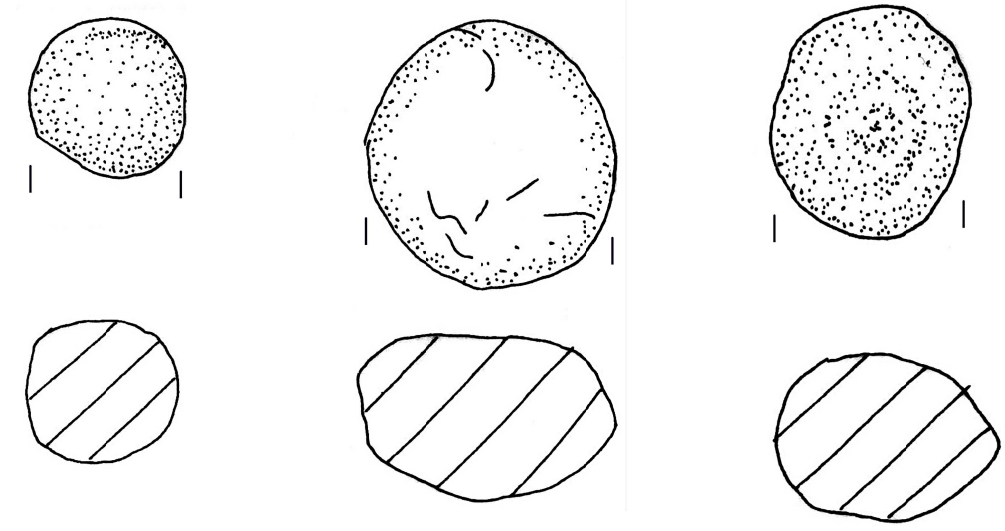

d
(332)

e
(333)

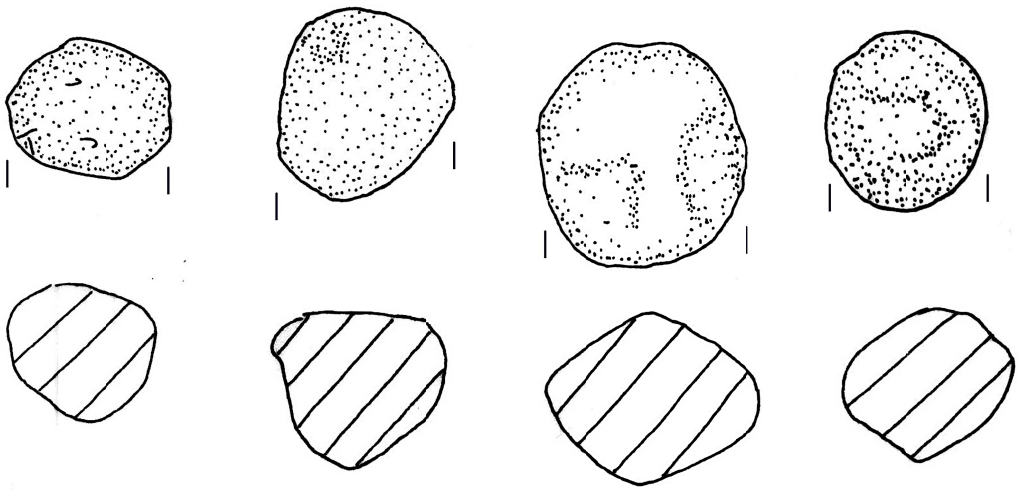

a
(334)

b
(335)

c
(336)

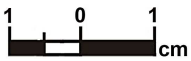

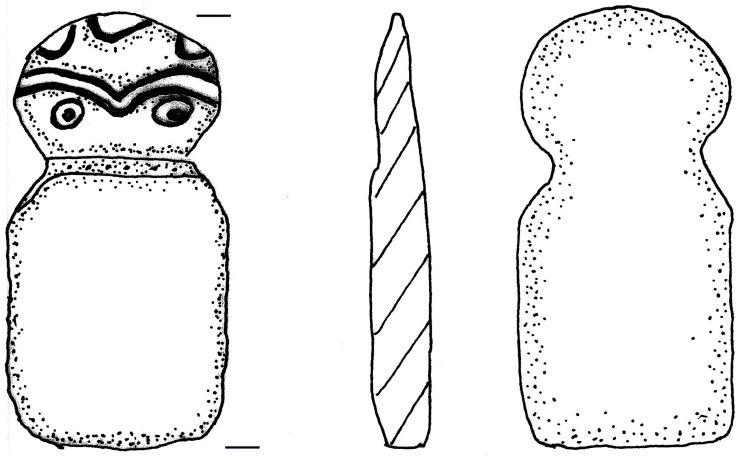
d
(337)

e
(338)

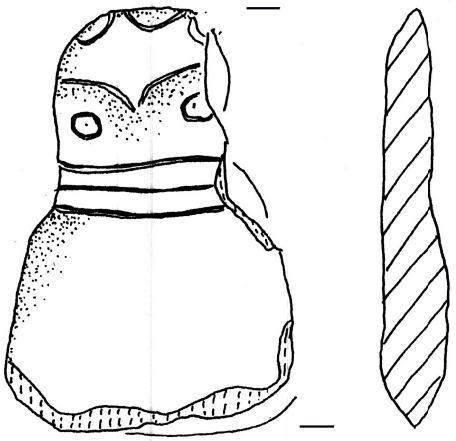
f
(339)

g
(340)

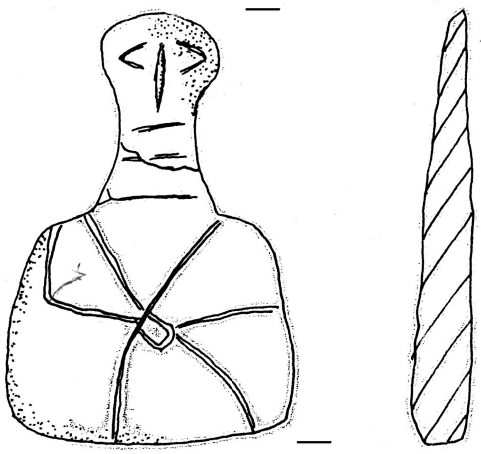

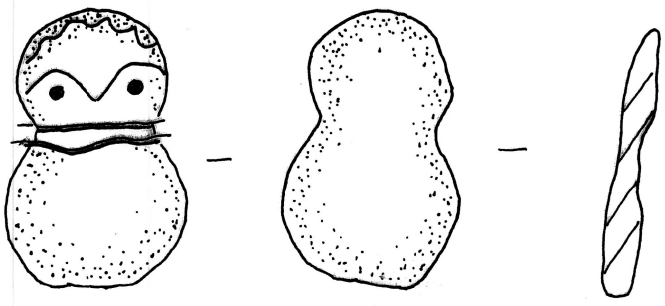
a
(341)

b
(342)

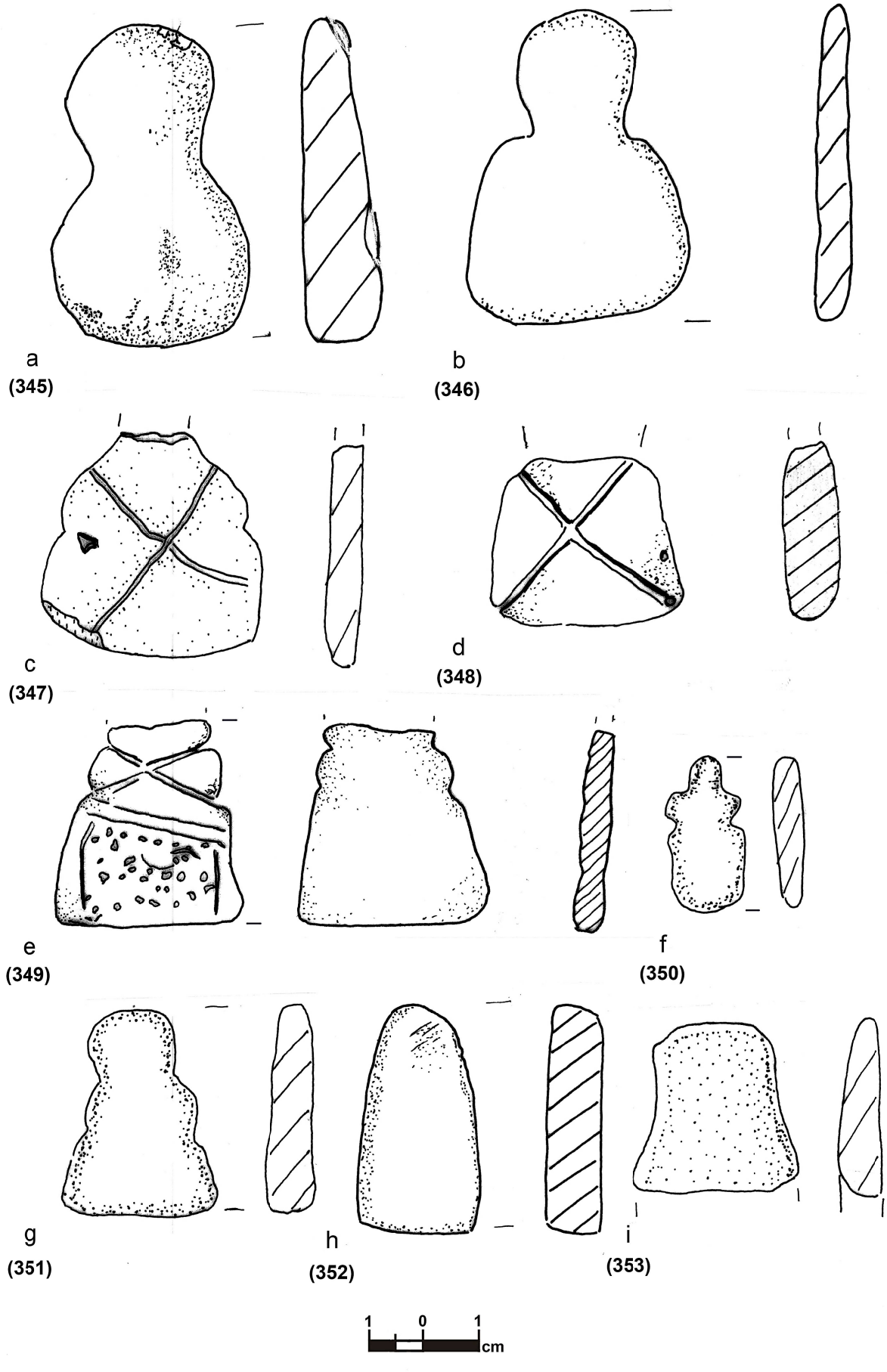

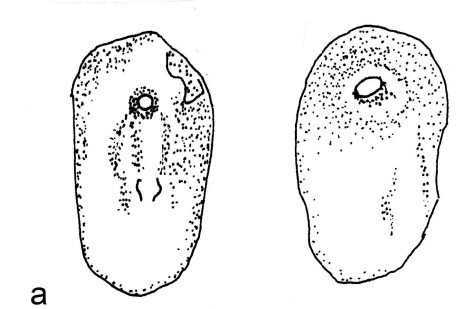
c
(343)

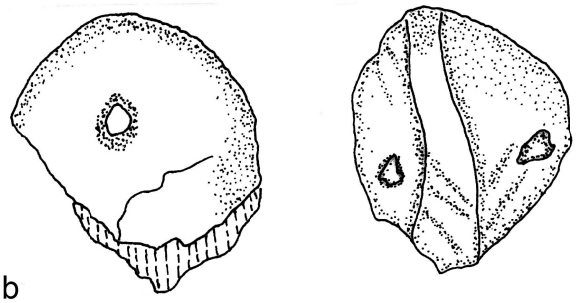
d
(344)

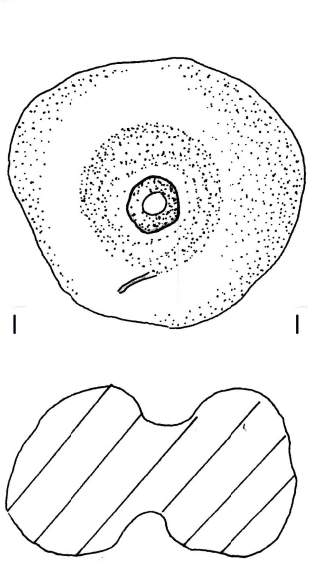

a
(345)
b
(346)
c
(347)
d
(348)
e
(349)
f
(350)
g
(351)
h
(352)
i
(353)
1 0 1
cm

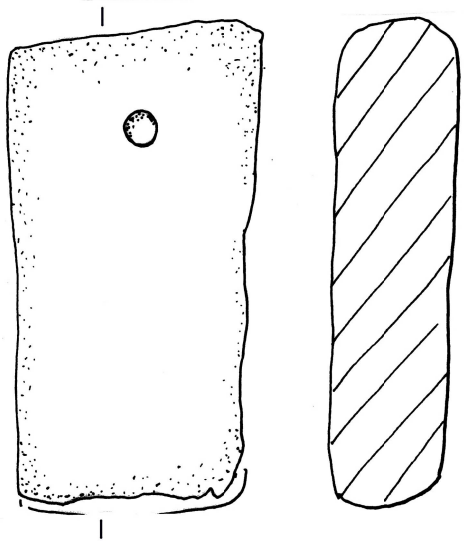
a
(354)

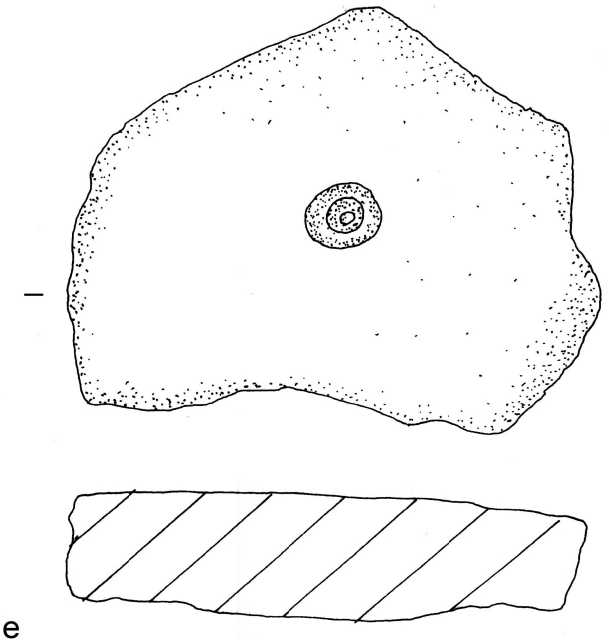
b
(355)

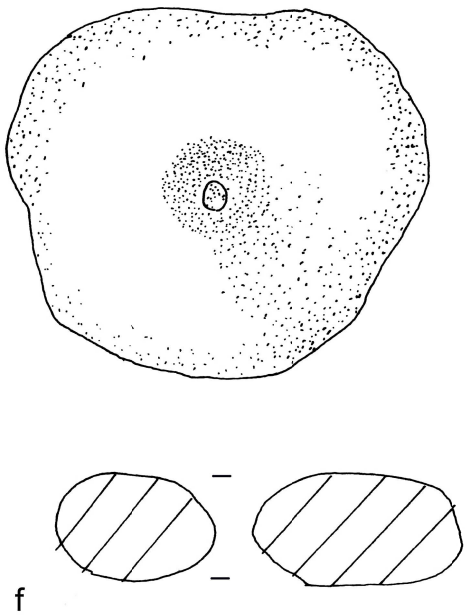
c
(356)

d
(357)

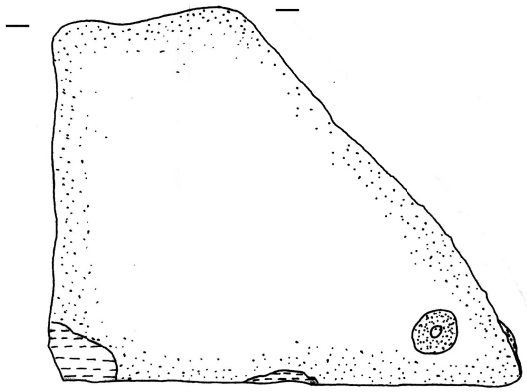

e
(358)

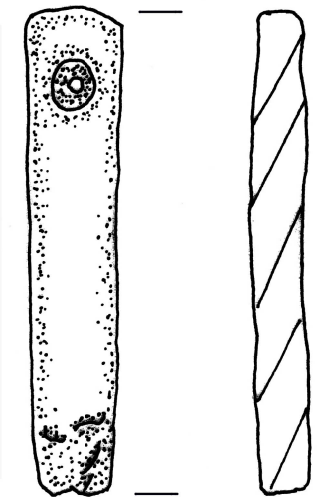

f
(359)

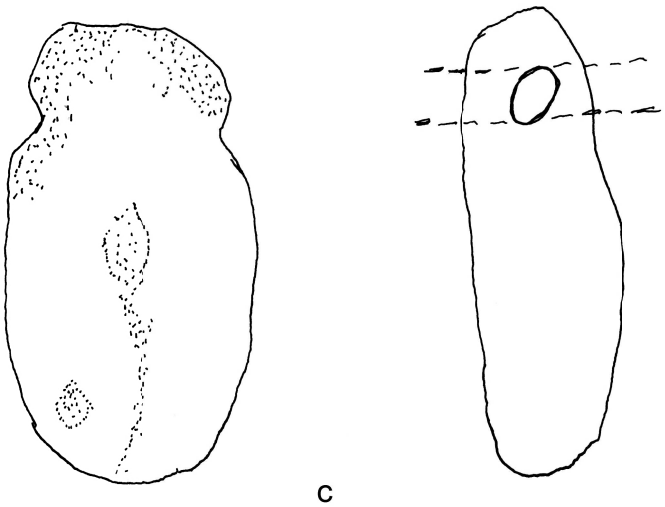

a
(360)

b
(361)

c
(362)

d
(363)

RESİMLER

Resim 1

Resim 2

A

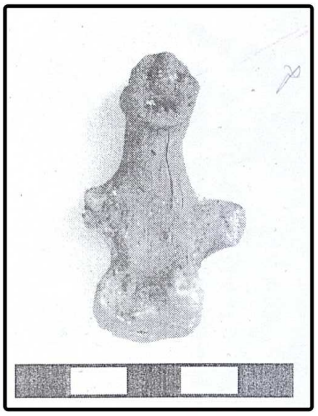

B

C

D

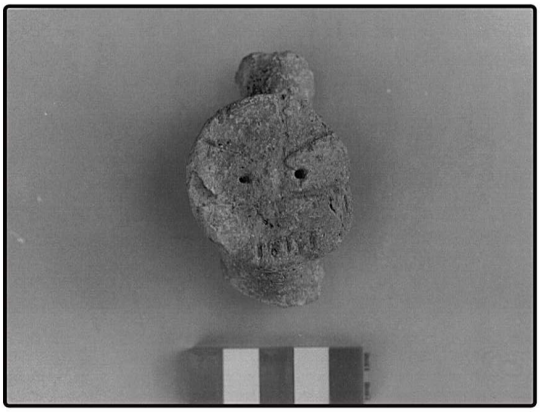
E

Resim 3

A

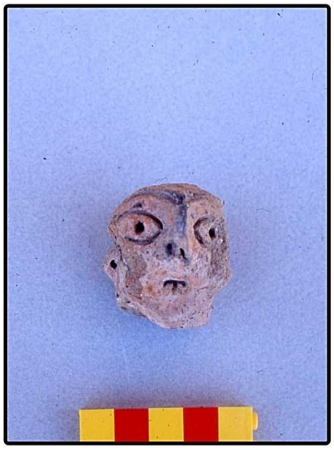
B

C

D

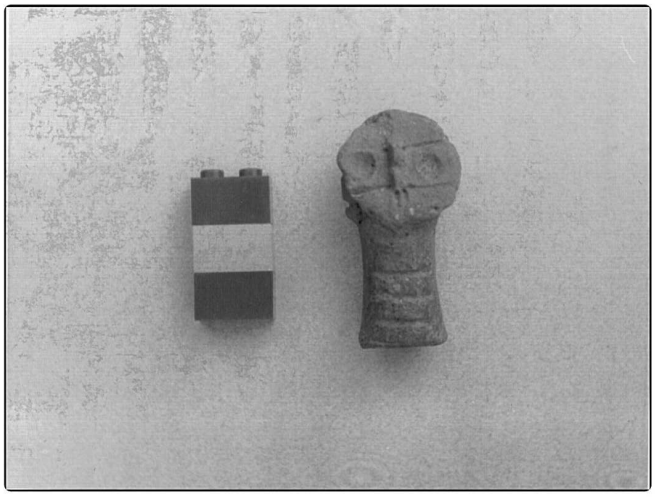

E

F

Resim 4

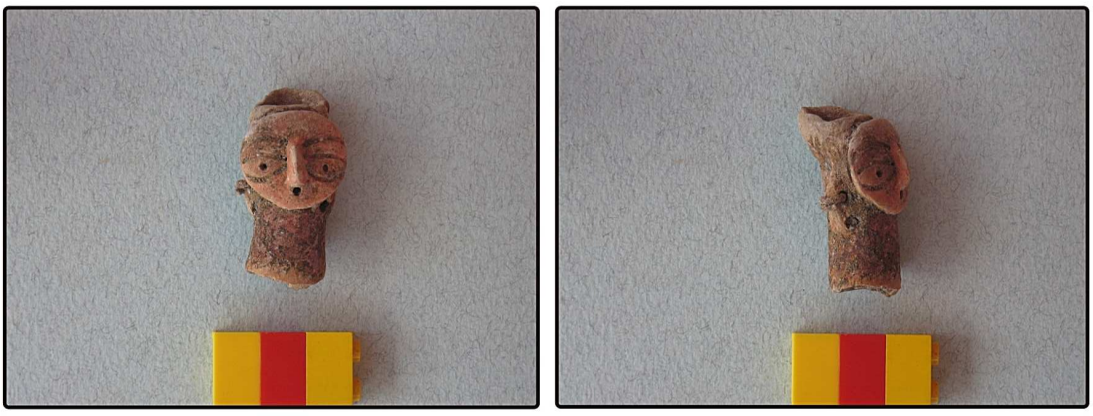
A

B

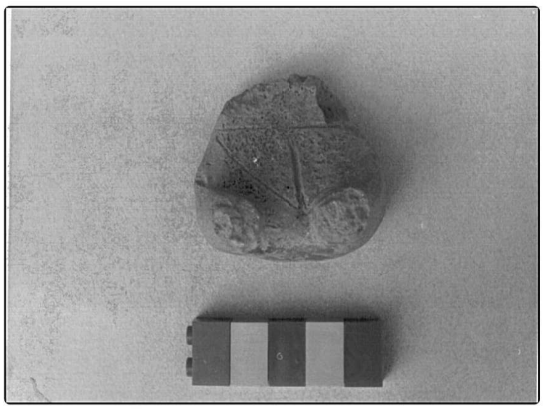

C

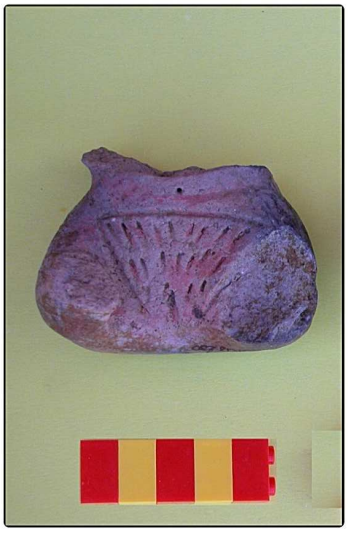

D

Resim 5

A

B

C

D

E

Resim 6

A

B

C

D

E

Resim 7

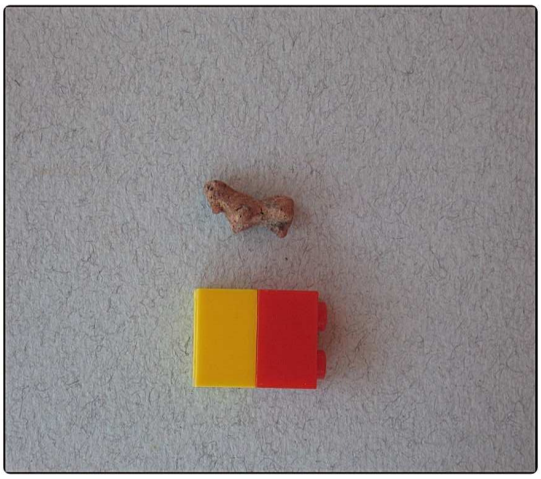
A

B

C

D

E

F

Resim 8

A

B

C

D

E

Resim 9

A

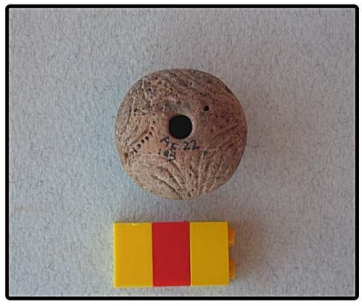
B

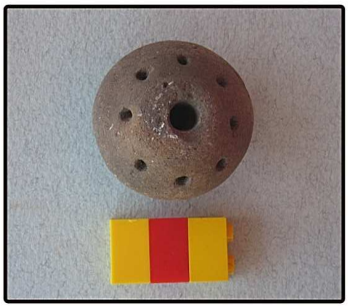
C

D

E

F

G

H

İ

J

K

Resim 10

A

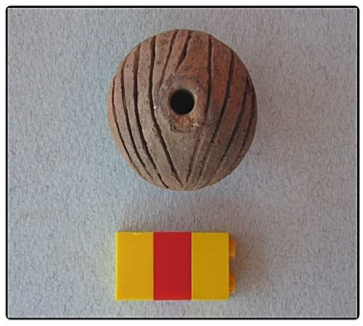
B

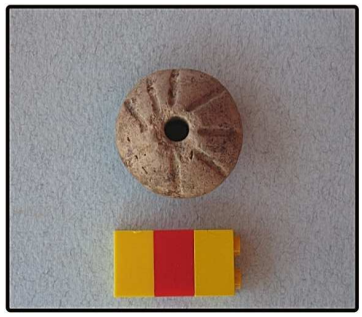
C

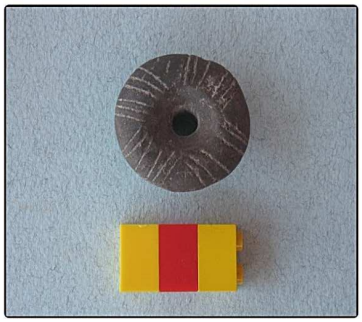
D

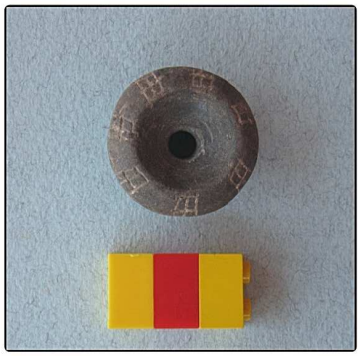

E

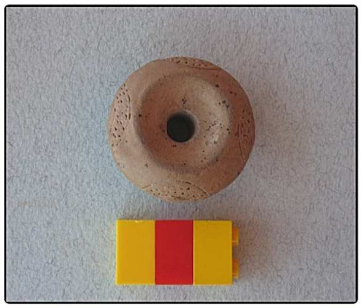
Resim 11

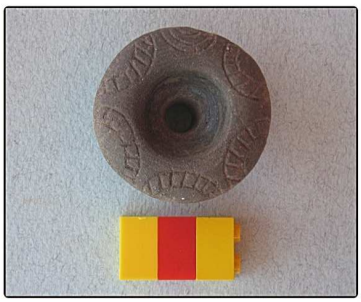
A

B

C

D

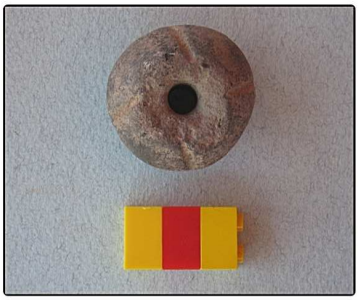
E

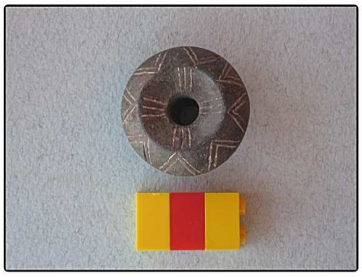
F

G

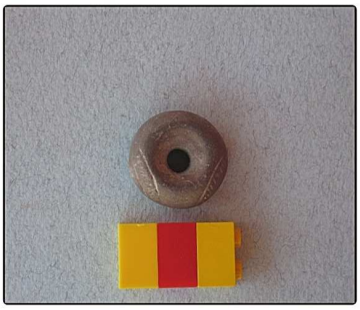
H

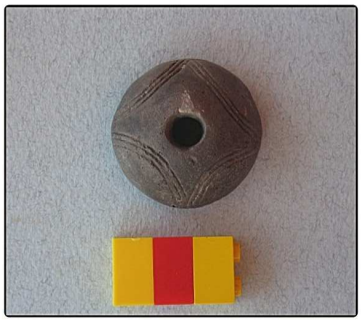
İ

J

K

L

Resim 12

A

B

C

D

E

F

G

Resim 13

A

B

Resim 14

A

B

C

D

E

F

Resim 15

A

B

C

D

E

F

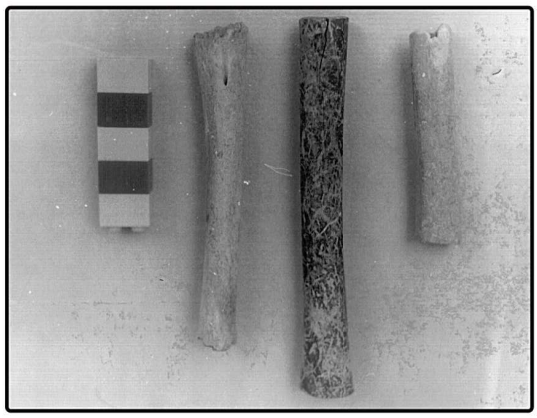
Resim 16

Resim 17

A

B

C

D

E

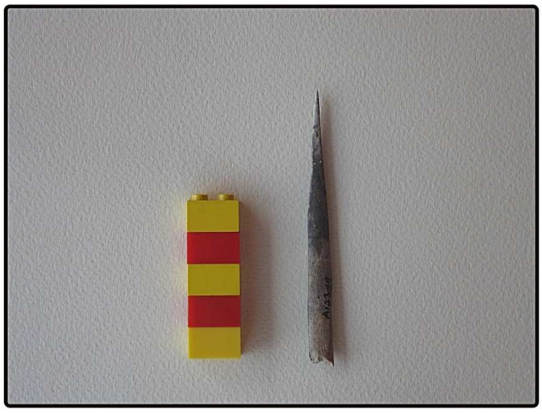

F

Resim 18

A

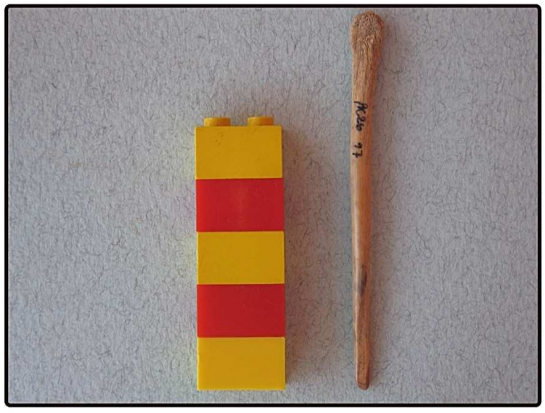
B

C

D

E

F

Resim 19

A

B

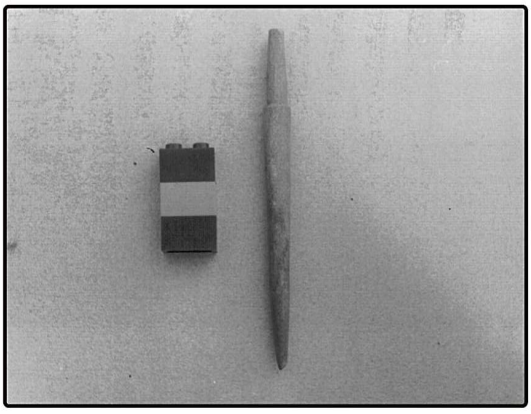
C

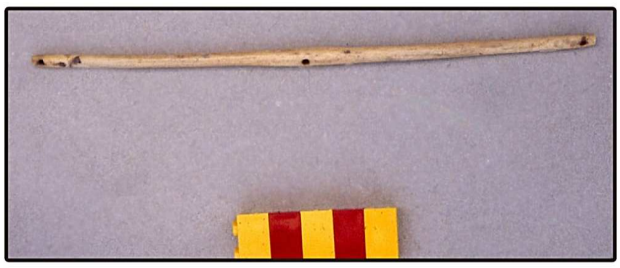
D

E

F

G

Resim 20

A

B

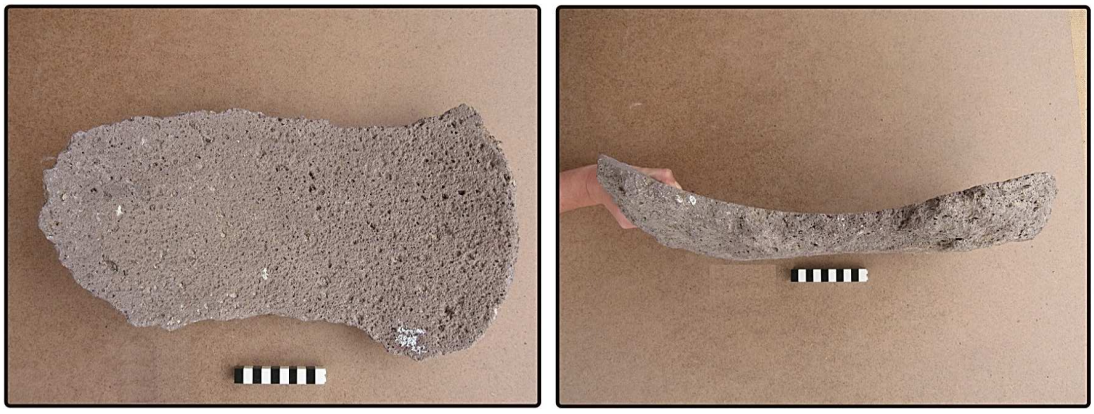

C

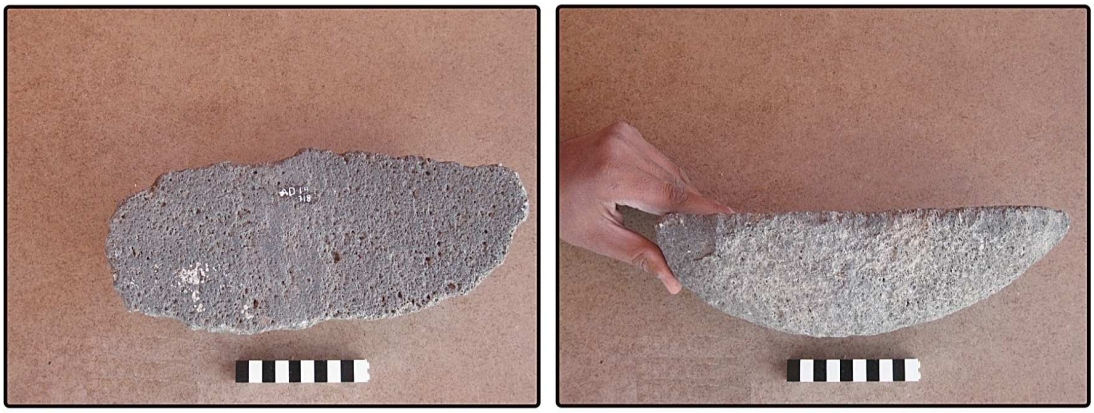

D

Resim 21

A

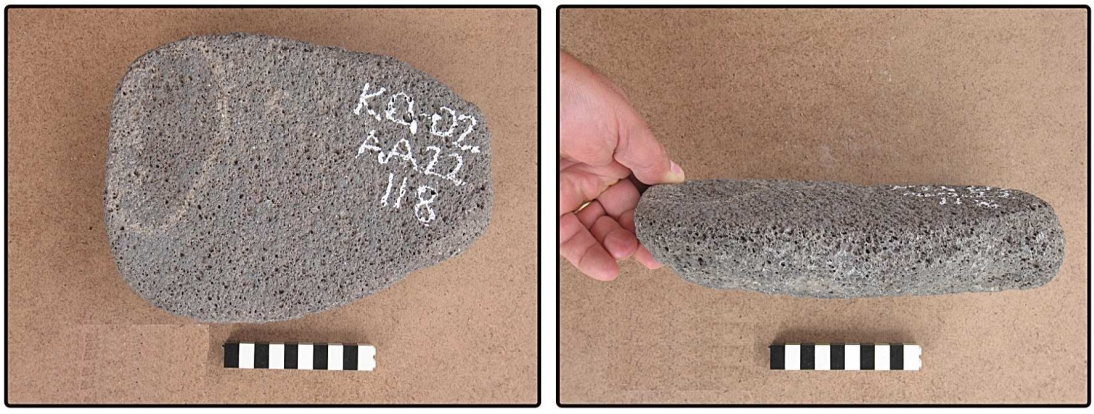

B

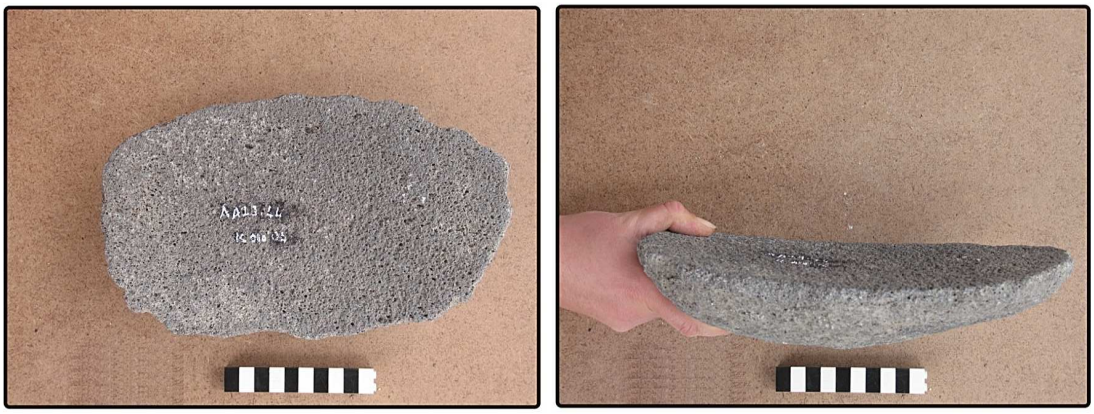

C D

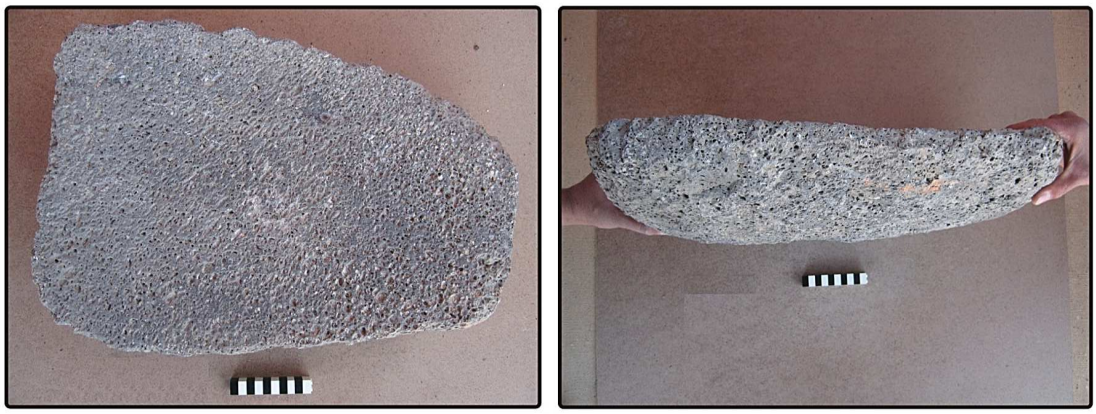
Resim 22

A

B

C

Resim 23

A

B

C

D

E

Resim 24

A

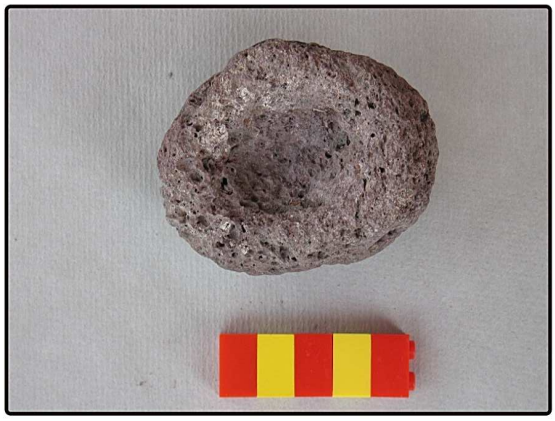

B

C

Resim 25

A

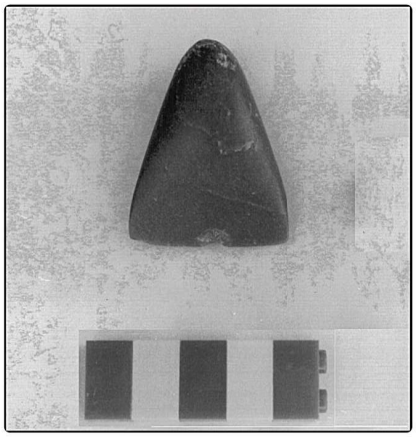
B

C

D

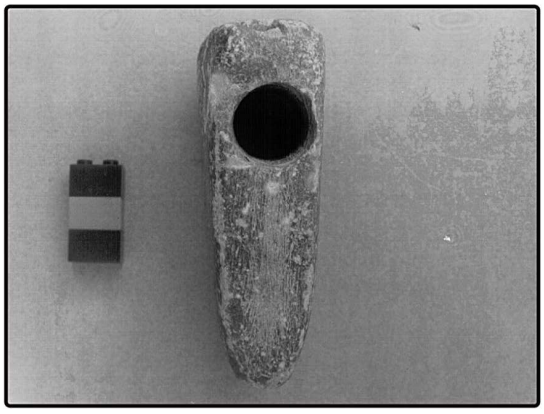

E

F

Resim 26

A

B

C

D

E

F

Resim 27

A

B

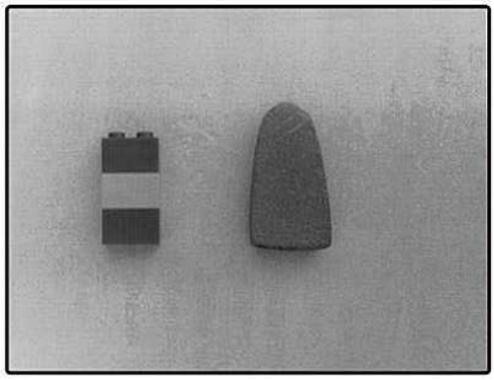
C

D

E

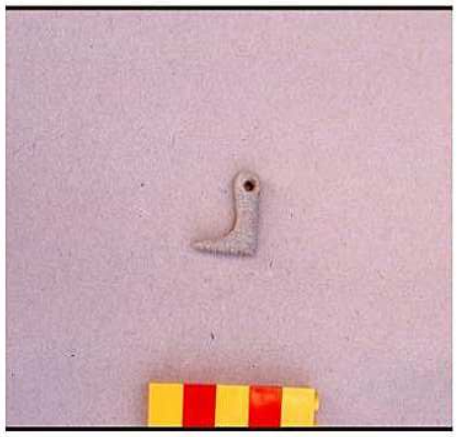

F

Resim 28

A

B

C

Resim 29

a. AF 16 plankaresi, yangın geçirmiş mutfak (IV E evresi)

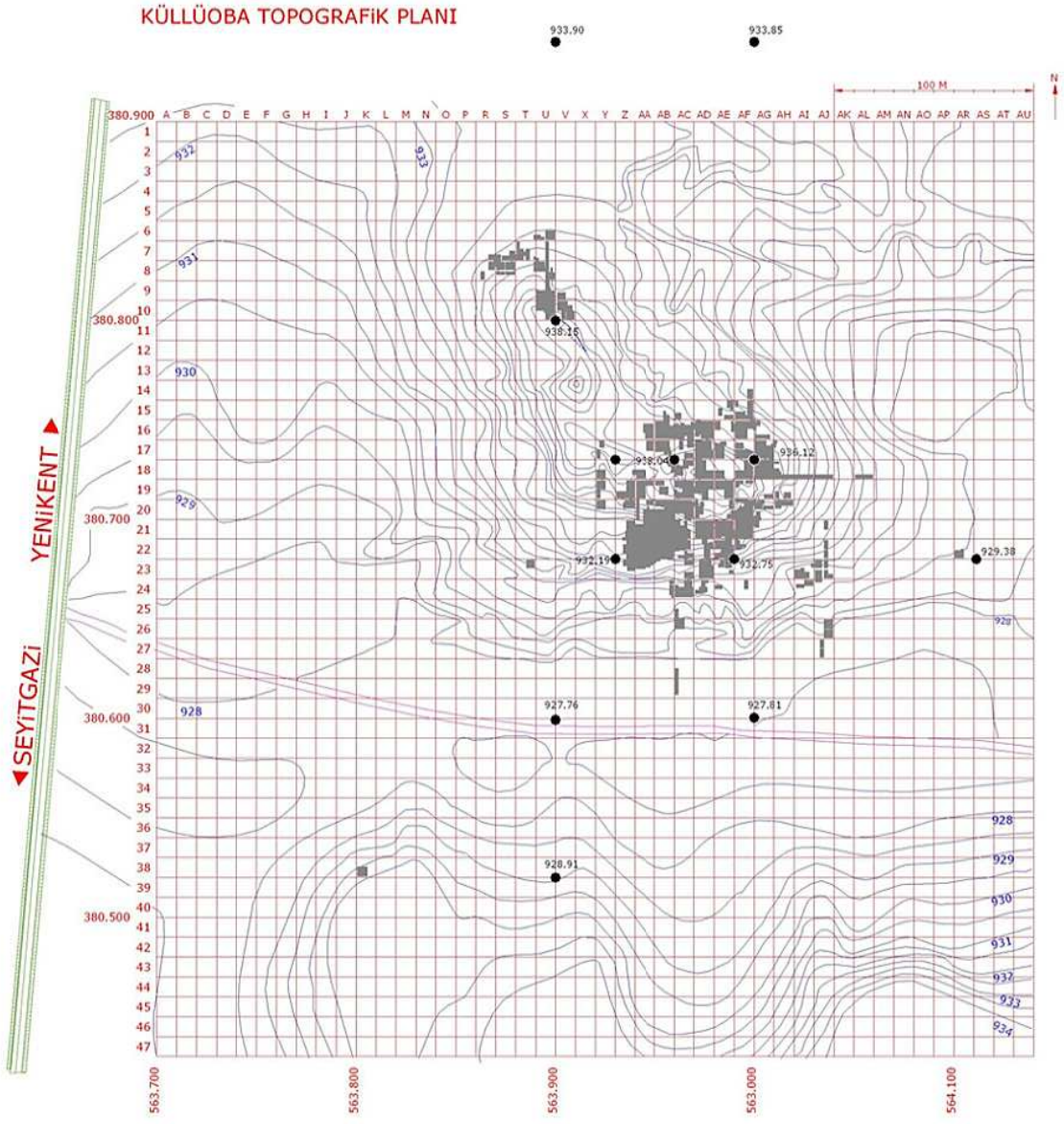

b. AF 22 plankaresi, yangın geçirmiş mutfak (IV D evresi)

c. Z 21 plankaresi insutu küçük buluntuları (IV B Evresi)

Resim 30

Küllüoba Höyüğü 2007 Yılı Kazı Sezonuna Kadar Çalışılan Alanlar

Resim 31

Küllüoba Höyüğü Genel Görünüm (Güneybatıdan)

Küllüoba Höyüğü Genel Görünüm (Kuzeyden)